

DIREKCIJA ZA CIVILNO ZRAKOPLOVSTVO BOSNE I HERCEGOVINE

143

Na osnovu člana 16. i člana 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O UTVRĐIVANJU OPŠTIH I POSEBNIH ZAHTJEVA ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA ZRAČNIM PROMETOM, USLUGA U ZRAČNOJ PLOVIDBI I DRUGIH MREŽNIH FUNKCIJA ZA UPRAVLJANJE ZRAČNIM PROMETOM

Član 1.

(Predmet)

- (1) Ovim pravilnikom se utvrđuju opšti i posebni zahtjevi za:
 - a) pružanje usluga upravljanja zračnim prometom i usluga u zračnoj plovidbi (ATM/ANS) za opšti zračni promet, a posebno za pravna i fizička lica koja pružaju te usluge i funkcije;
 - b) nadležne organe i kvalificirana subjekte koji postupaju u njihovo ime, koji izvršavaju zadatke certifikacije, nadzora i osiguravanje primjene propisa u odnosu na pružatelje usluga i funkcija iz tačke a) ovog stava.
 - c) pravila i procedure za projektovanje struktura zračnog prostora.
- (2) Ovaj pravilnik primjenjuje se na pružanje ATM/ANS u zračnom prostoru Jedinstvenog evropskog neba, i na projektovanje, proizvodnju, održavanje i korištenje sistema i sastavnih dijelova koji se koriste za pružanje ATM/ANS.
- (3) Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:
 - a) usluge ATM/ANS, uključujući sisteme i sastavne dijelove, osoblje i organizacije, koje pruža ili na raspolaganje stavlja vojska/oružane snage Bosne i Hercegovine;
 - b) zrakoplove i njihove motore, propelere, dijelove, neugrađenu opremu i opremu za daljinsko upravljanje zrakoplovima dok pod kontrolom i odgovornošću Bosne i Hercegovine obavljaju vojne, carinske ili policijske aktivnosti, aktivnosti traganja i spašavanja, protivpožarne aktivnosti, aktivnosti nadzora granice, aktivnosti obalske straže ili slične aktivnosti i usluge koje u javnom interesu preduzima tijelo s javnim ovlaštenjima ili koje se preduzimaju u njegovo ime i osoblje i organizacije uključene u aktivnosti i usluge koje obavljaju ti zrakoplovi.
- (4) Ne dovodeći u pitanje zahtjeve o državnoj sigurnosti i odbrani, Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine osigurava da usluge ATM/ANS iz stava (3) tačke a) ovog člana, na koje se primjenjuje propis kojim se uređuje uspostavljanje okvira za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba, pružaju nivo sigurnosti i interoperabilnosti sa civilnim sistemima koji je djelotvoran kao onaj koji proizilazi iz primjene bitnih zahtjeva utvrđenih u Aneksu XIV ovog pravilnika i aneksu kojim se definišu Bitni zahtjevi za aerodrome propisa kojim se utvrđuju zahtjevi i upravni postupci u vezi sa aerodromima.
- (5) Ovim pravilnikom preuzimaju se odredbe Provedbene uredbe Komisije (EU) 2017/373 od 1. marta 2017. godine o utvrđivanju zajedničkih zahtjeva za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom/pružatelje usluga u zračnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija za upravljanje zračnim

prometom i za njihov nadzor, o stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 482/2008 i provedbenih Uredbi (EZ) br. 1034/2011, (EZ) br. 1035/2011 i (EZ) 2016/1377 i o izmjeni Uredbe (EZ) br. 677/2011 i odredbe Uredbe (EZ) br. 2018/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2018. godine o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost zračne plovidbe i izmjeni uredbi (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Evropskog parlamenta i Vijeća i stavljanju van snage uredbi (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3922/91, odredbe koje se odnose na oblast ATM/ANS član 2(1)(g), član 2(3)(a) i (c) član 2(5)(b), član 3(5), (6) i (7) i odredbe iz Poglavlja III - Materijalni zahtjevi, Odjeljak V - ATM/ANS i stavke navedene od 1. do 4. Aneksa VIII.

- (6) Navođenje odredbi uredbi iz stava (5) ovog člana vrši se isključivo u svrhu praćenja i informiranja o preuzimanju pravne tekovine Evropske unije u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine.

Član 2.

(Definicije)

Za potrebe ovog pravilnika primjenjuju se definicije iz Aneksa I ovog pravilnika, i sljedeće definicije:

- a) definicije iz člana 2, osim definicije "Certifikat" iz člana 2. stav (1) tačka p) propisa kojim se uređuje uspostavljanje okvira za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba;
- b) pružatelj usluge ATM/ANS (ATM/ANS provider) je svako fizičko ili pravno lice koje pruža ATM/ANS usluge, kao što je definirano u tački i) ovog člana, bilo pojedinačno ili u paketu, za opšti zračni promet;
- c) Tijelo za upravljanje mrežom (Network Manager) je tijelo kojem su povjereni zadaci neophodni za provođenje funkcija mreže za upravljanje zračnim prometom (ATM) koje omogućavaju optimalno korištenje zračnog prostora i osiguravaju da korisnici zračnog prostora mogu da koriste putanje po svom izboru, uz maksimalan pristup zračnom prostoru i uslugama u zračnoj plovidbi;
- d) panevropska usluga (pan-European service) je aktivnost koja je osmišljena i uspostavljena za korisnike u većini ili u svim državama članicama Evropske unije i koja se takođe može proširiti na zračni prostor iznad teritorije Bosne i Hercegovine;
- e) pružatelj usluga prijenosa podataka (data services provider) - pružatelj DAT usluga (DAT provider): organizacija koja je:
 - 1) pružatelj DAT usluga tipa 1 koji, u kontroliranim uvjetima, obrađuje zrakoplovne podatke za upotrebu u zrakoplovu i osigurava bazu zrakoplovnih podataka koja zadovoljava zahtjeve kvaliteta podataka (Data Quality Requirements - DQR) za koje nije određena kompatibilnost ni sa jednom aplikacijom/opremom koja se koristi u zraku,
 - 2) pružatelj DAT usluga tipa 2 koji obrađuje zrakoplovne podatke i osigurava bazu zrakoplovnih podataka za upotrebu certificiranoj aplikaciji/opremi na zrakoplovu, koja zadovoljava zahtjeve DQR za koje je određena kompatibilnost sa tom aplikacijom/opremom;
- f) projektovanje struktura zračnog prostora (design of airspace structures) je proces koji osigurava da su strukture zračnog prostora pravilno projektovane,

- ispitane i potvrđene, prije nego što su uspostavljene i počnu ih koristiti zrakoplovi;
- g) sistem za izbjegavanje sudara u zraku (airborne collision avoidance system - ACAS) je sistem koji na osnovu signala transpondera sekundarnog nadzornog radara (SSR), koji radi nezavisno od zemaljske opreme, daje savjete pilotu o zrakoplovima koji ga potencijalno ugrožavaju, a koji su opremljeni SSR transponderima;
- h) subjekt koji kreira zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije (entity originating aeronautical data and aeronautical information) je svaki javni subjekt ili privatno lice koje je odgovorno za kreiranje zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija, koje se upotrebljavaju kao izvor za proizvode zrakoplovnog informiranja i usluge zrakoplovnog informiranja. Ti subjekti ne obuhvataju pružatelje usluga ATM/ANS iz tačke b) stav (1) ovog člana, kao ni aerodromi definirani u članu 1. stav (1) tačka i) propisa kojim se utvrđuju zahtjevi i upravni postupci u vezi sa aerodromima;
- i) ATM/ANS (ATM/ANS) je upravljanje zračnim prometom i usluge u zračnoj plovidbi koje obuhvataju sve sljedeće elemente: funkcije i usluge upravljanja zračnim prometom kako su definirane u članu 2. stav (1) tačka j) propisa kojim se uređuje uspostavljanje okvira za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba, usluge u zračnoj plovidbi kako su definirane u članu 2. stav 1) tačka d) navedenog propisa, kao i usluge kojima se pojačavaju signali koje emituju sateliti glavnih konstelacija GNSS u svrhu zračne plovidbe; projektovanje postupaka letenja; i usluge koje se sastoje od pribavljanja i obrade podataka i formatiranja i dostavljanja podataka u opštem zračnom prometu u svrhu zračne plovidbe;
- j) sastavni dio ATM/ANS (ATM/ANS constituent) su materijalna sredstva za rad, kao što je hardver, i nematerijalna sredstva, kao što je softver, od kojih zavisi interoperabilnost EATMN;
- k) sistem ATM/ANS (ATM/ANS system) je skup sastavnih dijelova u zraku i na zemlji, kao i satelitske opreme, kojima se pruža podrška uslugama u zračnoj plovidbi za sve faze leta;
- l) Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine - BHDCA (Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation - BHDCA): Nadležna zrakoplovna vlast Bosne i Hercegovine (National Aviation Authority) / Državni nadzorni organ Bosne i Hercegovine (National Supervisory Authority) / Nadležni organ (Competent Authority) u čijoj su nadležnosti upravni, stručni i nadzorni poslovi iz oblasti zračnog prometa u Bosni i Hercegovini;
- m) država članica (Member state) je svaka država članicu EASA i Bosnu i Hercegovinu;
- n) treća zemlja (Third Country) je svaka država osim države članice EASA i Bosne i Hercegovine;
- o) EASA - Agencija Evropske unije za sigurnost zračne plovidbe (European Union Aviation Safety Agency - EASA);
- p) BHANSA - Agencija za pružanje usluga u zračnoj plovidbi Bosne i Hercegovine (Bosnia and Herzegovina Air Navigation Services Agency - BHANSA).
- aspekte, zahtjeve u pogledu prometa i uticaj na životnu sredinu.
- (2) Kada BHDCA donosi dodatne zahtjeve kojima dopunjava ovaj pravilnik, ti zahtjevi su usklađeni sa standardima i preporučenom praksom utvrđenim Čikaškom konvencijom.
- (3) Dodatne zahtjeve, u skladu sa Čikaškom konvencijom, BHDCA objavljuje putem Zbornika zrakoplovnih informacija Bosne i Hercegovine.
- (4) Kada Vijeće ministara Bosne i Hercegovine odluči da omogući pružanje određenih specifičnih usluga u zračnom prostoru BiH, u skladu sa primjenjivim propisima u BiH, preduzima odgovarajuće mjere kako bi osiguralo da pružatelji takvih usluga poštuju načela tržišne konkurencije sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja zdrave tržišne konkurencije i zloupotrebe dominantnog položaja bilo kojeg pružatelja usluga.
- (5) BHDCA osigurava da:
- a) subjekti koji kreiraju zrakoplovne podatke ili zrakoplovne informacije ispunjavaju zahtjeve utvrđene u:
- 1) ATM/ANS.OR.A 085 Aneksa III ovog pravilnika, izuzimajući (c) i (d), (f)(1) i (i);
 - 2) ATM/ANS.OR.A.090 Aneksa III ovog pravilnika;
- b) zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije originira, obrađuje i prenosi odgovarajuće obučeno, stručno i ovlašteno osoblje;
- c) ako su zrakoplovni podaci ili zrakoplovne informacije namijenjeni za IFR letove ili posebne VFR letove, zahtjevi iz tač. a) i b) ovog stava primjenjuju se na sve subjekte koji originiraju takve podatke i informacije.
- (6) Ako je određeno da se usluge u zračnom prometu pružaju u određenim dijelovima zračnog prostora za koji je nadležna Bosna i Hercegovina ili na određenim aerodromima koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine, BHDCA osigurava da se ti dijelovi zračnog prostora ili ti aerodromi utvrde u odnosu na usluge u zračnom prometu koje se pružaju.
- (7) BHDCA osigurava da su između relevantnih pružatelja ATM/ANS i operatora zrakoplova uspostavljeni odgovarajući mehanizmi u svrhu adekvatne koordinacije aktivnosti i pruženih usluga, kao i za razmjenu relevantnih podataka i informacija.
- (8) U skladu sa Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) utvrđene su organizacije koje su odgovorne za projektovanje struktura zračnog prostora i utvrđeno da te organizacije primjenjuju zahtjeve navedene u Dodatku 1 Aneksa XI (Dio - FPD) ovog pravilnika.
- (9) BHDCA osigurava da se postupci za letenje za aerodrome i zračni prostor, pod njenom nadležnošću, održavaju i da se vrši periodična provjera. U tu svrhu pružatelj usluga dužan je poštovati zahtjeve iz člana 10. tač. a) i k) ovog pravilnika.

Član 4.

(Određivanje potrebe za pružanjem usluga u zračnom prometu)

- (1) BHDCA određuje potrebu za pružanjem usluga u zračnom prometu, uzimajući u obzir sljedeće faktore:
- a) vrste zračnog prometa koje su prisutne,
 - b) gustinu prometa,
 - c) meteorološke uvjete,
 - d) druge relevantne faktore povezane sa ciljevima usluga u zračnom prometu definiranih u ATS.TR.100 Aneksa IV ovog pravilnika.
- (2) Prilikom utvrđivanja potrebe za pružanjem usluga u zračnom prometu, BHDCA ne uzima u obzir zrakoplove koji su opremljeni sistemom za izbjegavanje sudara u zraku.

Član 3.

(Pružanje usluga ATM/ANS i projektovanje struktura zračnog prostora)

- (1) BHDCA osigurava pružanje odgovarajuće usluge ATM/ANS i da su strukture zračnog prostora projektovane u skladu sa ovim pravilnikom na način kojim se olakšava opšti zračni promet, uzimajući pri tome u obzir sigurnosne

- (3) BHDCA posebnim podzakonskim aktom definiše kriterije za određivanje potrebe za pružanjem usluga u zračnom prometu iz stava (1) ovog člana.

Član 5.

(Koordinacija između vojnih jedinica i pružatelja usluga u zračnom prometu)

U skladu sa Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, pružatelj usluga u zračnoj plovidbi Bosne i Hercegovine i Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine uspostavljaju posebne procedure tako da:

a) pružatelji usluga u zračnom prometu su obaviješteni ako vojna jedinica primijeti da se zrakoplov, koji je, ili bi mogao biti civilni zrakoplov, približava ili je ušao u bilo koje područje u kojem presretanje može biti neophodno;

b) pružatelji usluga u zračnom prometu u bliskoj saradnji sa vojnom jedinicom potvrde identitet zrakoplova i osiguraju mu navigacijsko vođenje koje je potrebno da bi se izbjegla potreba za presretanjem.

Član 6.

(Koordinacija letaćkih operacija koje su potencijalno opasne za civilno zrakoplovstvo)

- (1) U slučaju da je Bosna i Hercegovina članica sporazuma o zračnoj plovidbi, kojim se preuzima odgovornost za pružanje usluga u zračnom prometu unutar zračnog prostora koji je predmet sporazuma, BHDCA osigurava da su operacije, koje su potencijalno opasne za civilne zrakoplove iznad teritorije Bosne i Hercegovine, uključujući i zračni prostor iznad mora, koordinirane. Koordinacija navedenih operacija započinje što prije kako bi se omogućilo blagovremeno objavljivanje informacija o tim aktivnostima.
- (2) Informacije koje se odnose na aktivnosti iz stava (1) ovog člana BHDCA objavljuje putem nekog od proizvođača zrakoplovnog informiranja.

Član 7.

(Vrlo visoka (VHF) frekvencija za slučaj opasnosti)

- (1) Ne dovodeći u pitanje stav (2) ovog člana, BHDCA osigurava da se VHF frekvencija za slučaj opasnosti (121,500 MHz) koristi samo u slučajevima stvarne opasnosti u skladu sa ATS.OR.405(a) Aneksa IV ovog pravilnika.
- (2) BHDCA može sa izuzetkom dozvoliti upotrebu VHF frekvencije za slučaj opasnosti navedene u stavu (1) ovog člana u druge svrhe od onih koje su navedene u ATS.OR.405(a) Aneksa IV ovog pravilnika, ako je to ograničeno na ono što je potrebno za postizanje njenog cilja i kako bi se smanjio uticaj na zrakoplov u nevolji ili opasnosti i na operacije jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu.

Član 8.

(Nadležni organ za certifikaciju, nadzor i osiguravanje primjene propisa)

- (1) BHDCA je nadležni organ odgovoran za izdavanje certifikata pružatelju usluga za izdavanje potvrde o prijemu izjave pružatelja usluga informiranja u letu iz člana 12. ovog pravilnika kada je to primjenjivo, te za nadzor i osiguravanje primjene propisa kao državni nadzorni organ iz člana 4. propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje okvira za stvaranje Jedinštenog evropskog neba za pravna ili fizička lica koja su podnijela zahtjev za izdavanje certifikata ili koja daju izjavu i imaju glavno mjesto poslovanja ili svoj registrovan ured u Bosni i Hercegovini, ukoliko postoji.
- (2) Za svrhe ovog pravilnika, pružatelj usluga prijenosa podataka (data link) i Tijelo za upravljanje mrežom smatra se da su panevropski pružatelji usluga, za koje je nadležni organ EASA.

- (3) Nadležni organ iz stava (1) ovog člana ispunjava zahtjeve utvrđene u Aneksu II ovog pravilnika.

- (4) Kada je jedan od predmetnih pružatelja usluga organizacija za koju je nadležni organ EASA, BHDCA putem posebnog sporazuma vrši koordinaciju sa EASA kako bi se osiguralo da su ispunjeni zahtjevi iz ATM/ANS.AR.A.005(b)(1), ATM/ANS.AR.A.005(b)(2) i ATM/ANS.AR.A.005(b)(3) Aneksa II ovog pravilnika:

a) ako pružatelji usluga pružaju usluge za funkcionalne blokove zračnog prostora koji prelaze preko zračnih prostora koji su pod nadležnošću više od jedne države članice EASA;

b) ili, ako pružatelji usluga pružaju prekogranične usluge u zračnoj plovidbi.

- (4) Ukoliko nadležne institucije i organi Bosne i Hercegovine imenuju ili uspostave više od jednog nadležnog organa za provođenje certifikacije, nadzora i osiguravanje primjene propisa u skladu sa ovim pravilnikom, oni osiguravaju da su područja nadležnosti svakog od tih organa jasno definirana, naročito u smislu odgovornosti i geografskih i ograničenja zračnog prostora. U tom slučaju, ti organi uspostavljaju međusobnu koordinaciju koja se zasniva na pisanim sporazumima kako bi se osigurao efikasan nadzor i osiguravanje primjene propisa u odnosu na sve pružatelje usluga kojima su izdali certifikate ili, ako je relevantno, koji su im dali izjave.

- (5) Prilikom provođenja zadataka certifikacije, nadzora i osiguravanja primjene propisa u skladu sa ovim pravilnikom, nadležni organi su nezavisni u odnosu na sve pružatelje usluga. Ta nezavisnost se postiže odgovarajućim razdvajanjem tih nadležnih organa i pružatelja usluga, najmanje na funkcionalnom nivou. U tom smislu nadležne institucije i organi Bosne i Hercegovine osiguravaju da nadležni organi svoja ovlaštenja izvršavaju nepristrasno i transparentno.

- (6) Osoblje BHDCA, u skladu sa relevantnim odredbama propisa Bosne i Hercegovine koji definiše sukob interesa i propisom kojim se utvrđuju način provođenja nadzora u civilnom zrakoplovstvu u Bosni i Hercegovini, ne provodi zadatke certifikacije, nadzora i osiguravanja primjene propisa kada postoje naznake da bi to moglo direktno ili indirektno rezultirati sukobom interesa, posebno ako je u pitanju porodični ili finansijski interes.

- (7) EASA vodi bazu podataka o podacima za kontakt nadležnih organa iz stava (1) ovog člana. Za tu svrhu BHDCA dostavlja EASA nazive i adrese svojih nadležnih organa, kao i obavještenja o svim njihovim kasnijim promjenama.

- (8) Nadležne institucije i organi Bosne i Hercegovine utvrđuju potrebna sredstva i mogućnosti nadležnih organa za izvršavanje njihovih zadataka, uzimajući u obzir sve relevantne faktore, uključujući procjenu koju su izvršili nadležni organi radi utvrđivanja sredstava potrebnih za izvršavanje svojih zadataka u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 9.

(Ovlaštenja nadležnog organa iz člana 8)

- (1) Nadležni organi, kada je to potrebno za provođenje zadataka certifikacije, nadzora i za osiguravanje primjene propisa u skladu sa ovim pravilnikom, ovlašteni su:
- a) da zahtijevaju od pružatelja usluga, koji su predmet njihovog nadzora, da osiguraju sve potrebne informacije;

- b) da zahtijevaju od svih predstavnika, rukovoditelja ili drugih članova osoblja tih pružatelja usluga da daju usmena objašnjenja o bilo kojoj činjenici, dokumentu, predmetu, proceduri ili bilo kojem drugom pitanju važnom za nadzor tog pružatelja usluga;
 - c) da uđu u bilo koje prostorije i zemljište, uključujući i mjesta izvođenja operacija i prijevozna sredstva tih pružatelja usluga;
 - d) da pregledaju, kopiraju ili naprave izvode iz bilo kojeg dokumenta, zapisa ili podatka koje ti pružatelji usluga posjeduju ili su im dostupni, bez obzira na medij na kojem se čuvaju predmetne informacije;
 - e) da provode stručne nadzore, procjene, istrage i inspeksijske nadzore tih pružatelja usluga.
- (2) Nadležni organi, kada je to potrebno za provođenje njihovih zadataka certifikacije, nadzora i za osiguravanje primjene propisa u skladu sa ovim pravilnikom, su takođe ovlašteni da provode svoja ovlaštenja, utvrđena u stavu (1) ovog člana, i u ugovornim organizacijama koje podliježu nadzoru pružatelja usluga, kao što je to navedeno u ATM/ANS.OR.B.015 Aneksa III ovog pravilnika.
- (3) Ovlaštenja iz st. (1) i (2) ovog člana provode se u skladu sa državnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir potrebu za osiguravanjem efektivnog provođenja tih ovlaštenja poštujući prava i legitime interese pružatelja usluga i svih relevantnih trećih lica i u skladu sa načelom proporcionalnosti. Ako se, u skladu sa važećim državnim zakonodavstvom, za ulazak u prostorije, zemljište ili prijevozna sredstva iz stava (1) tačke (c) ovog člana zahtijeva prethodno odobrenje sudskog organa, ta ovlaštenja se provode samo nakon pribavljanja takvog prethodnog odobrenja. Kada provodi ovlaštenja utvrđena u st. (1) i (2) ovog člana, nadležni organ osigurava da članovi njegovog osoblja i, po potrebi, svi drugi stručnjaci koji učestvuju u tim aktivnostima, budu propisno ovlašteni.
- (4) Nadležni organi preduzimaju ili pokreću sve odgovarajuće mjere prinudnog izvršenja neophodne kako bi osigurali da pružatelji usluga, kojima su izdali certifikat ili, kada je to relevantno, koji su im dali izjavu, ispunjavaju i nastavljaju da ispunjavaju zahtjeve iz ovog pravilnika.

Član 10.

(Pružatelji usluga)

- (1) Pružatelju usluga izdaje se certifikat i ima pravo na korištenje privilegija dodijeljenih u okviru tog certifikata ako ispunjava, uz zahtjeve iz člana 14. stav (1) ovog pravilnika, sljedeće zahtjeve:
- a) za svakog pružatelja usluga, zahtjeve utvrđene u Aneksu III (Dio ATM/ANS.OR), poddijelovima A i B i Aneksu XIII (Dio - PERS) ovog pravilnika,
 - b) za pružatelja usluga, osim pružatelja usluga u zračnom prometu, uz zahtjeve iz tačke a) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu III (Dio ATM/ANS.OR), Poddio C ovog pravilnika,
 - c) za pružatelja usluga u zračnoj plovidbi, pružatelje upravljanja protokom zračnog prometa i za tijelo za upravljanje mrežom, uz zahtjeve iz tačke a) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu III (Dio ATM/ANS.OR), Poddio D ovog pravilnika,
 - d) za pružatelja usluga u zračnom prometu, uz zahtjeve iz tač. a) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu IV (Dio - ATS) ovog pravilnika i zahtjeve iz propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi,

- e) za pružatelja meteoroloških usluga u zračnoj plovidbi, uz zahtjeve iz tač. a), b) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu V (Dio - MET) ovog pravilnika,
 - f) za pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja u zračnoj plovidbi (AIS), uz zahtjeve iz tač. a), b) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu VI (Dio - AIS) ovog pravilnika,
 - g) za pružatelja usluga prijenosa podataka - DAT pružatelje, uz zahtjeve iz tač. a) i b) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu VII (Dio - DAT) ovog pravilnika,
 - h) za pružatelja usluga komunikacije, navigacije ili nadzora, uz zahtjeve iz tač. a), b) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu VIII (Dio - CNS) ovog pravilnika,
 - i) za pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa, uz zahtjeve iz tač. a), b) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu IX (Dio - ATFM) ovog pravilnika,
 - j) za pružatelja usluga upravljanja zračnim prostorom, uz zahtjeve iz tač. a) i b) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu X (Dio - ASM) ovog pravilnika,
 - k) za pružatelja usluga izrade postupaka letenja, uz zahtjeve iz tač. a) i b) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu XI (Dio - FPD) ovog pravilnika,
 - l) za tijelo za upravljanje mrežom, uz zahtjeve iz tač. a), b) i c) ovog stava, zahtjeve utvrđene u Aneksu XII (Dio - NM) ovog pravilnika.
- (2) Certifikat iz stava (1) ovog člana izdaje se na zahtjev kada podnositelj zahtjeva dokaže da je usklađen sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojima se reguliše ova oblast, donesenim kako bi se osigurala usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika.
- (3) Certifikat može da se izmijeni ili dopuni kako bi se dodale ili oduzele privilegije, u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojima se reguliše ova oblast.
- (4) Certifikat iz stava (1) ovog člana može da se ograniči, suspenduje ili ukine ako njegov nositelj više nije usklađen sa pravilima i procedurama za izdavanje i održavanje takvog certifikata, u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast.

Član 11.

(Izuzeća od člana 10)

1. BHDCA može pružatelju usluga ATM/ANS odobriti izuzeća od zahtjeva za posjedovanje certifikata ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
- a) glavno mjesto poslovanja pružatelja usluga nalazi se izvan teritorija za koje je BHDCA odgovorna prema Čikaškoj konvenciji,
 - b) usluge ATM/ANS koje osigurava taj pružatelj usluga odnose se na zračni prostor malog obima u ograničenom dijelu zračnog prostora za koji je odgovorna BHDCA koja odobrava izuzeće, pri čemu se taj dio zračnog prostora graniči sa zračnim prostorom koji je u nadležnosti treće zemlje,
 - c) ispunjavanje zahtjeva iz člana 10. ovog pravilnika bilo bi nesrazmjerno prirodni i riziku određene aktivnosti koju pružatelj usluga obavlja unutar zračnog prostora navedenog u tački b) ovog stava,
 - d) osiguran je prihvatljiv nivo sigurnosti i usklađenosti sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika u skladu sa procedurom koju donosi BHDCA i ako je BHDCA utvrdila odgovarajuća i djelotvorna sredstva i aranžmane za nadzor radi osiguravanja usklađenosti sa pravilima i procedurama,

- e) ako je područje primjene izuzeća jasno definirano, i izuzeće je ograničeno na ono što je neophodno, ako se izuzeće primjenjuje na nediskriminatorски način i ako njegovo trajanje prelazi pet godina, izuzeće je predmet redovnog preispitivanja u odgovarajućim vremenskim intervalima.
- (2) Odstupajući od člana 10. stav (1) ovog pravilnika, u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast, BHDCA može odlučiti da pružatelju usluga informiranja u letu dozvoli da dá izjavu o svojoj sposobnosti i o dostupnosti sredstava za ispunjavanje dužnosti povezanih sa uslugama koje pružaju u skladu sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika.
- (3) Kada BHDCA odobri izuzeće, o tome obavještava EASA, uz navođenje svih relevantnih informacija.

Član 12.

(Izjava pružatelja usluga informiranja u letu)

Kada BHDCA dozvoli pružatelju usluga informiranja u letu da dá izjavu o svojoj sposobnosti i sredstvima za izvršavanje svojih odgovornosti povezanih sa uslugama koje se pružaju u skladu sa članom 11. stav (2) ovog pravilnika, taj pružatelj usluga ispunjava, uz zahtjeve iz člana 14. stav (1) ovog pravilnika, i zahtjeve utvrđene u ATM/ANS.OR.A.015 Aneksa III ovog pravilnika.

Član 13.

(Postojeći certifikat)

- (1) Certifikat koji je izdat u skladu sa propisom kojim se utvrđuju opšti i posebni zahtjevi za pružanje usluga zračne plovidbe smatraće se da je izdat u skladu sa ovim pravilnikom.
- (2) BHDCA certifikat iz stava (1) ovog člana zamjenjuje certifikatom koji je u skladu sa formatom utvrđenim u Dodatku 1 Aneksa II ovog pravilnika najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu ovog pravilnika.

Član 14.

(Bitni zahtjevi)

- (1) Pružanje usluga ATM/ANS iz člana 1. ovog pravilnika u skladu je sa bitnim zahtjevima utvrđenim u Aneksu XIV ovog pravilnika, i ako je potrebno, aneksom kojim se definišu Bitni zahtjevi za aerodrome propisa kojim se utvrđuju zahtjevi i upravni postuci u vezi sa aerodromima.
- (2) Zrakoplovi koji izvode operacije u zračnom prostoru Jedinственог evropskog neba, izuzev onih koji obavljaju aktivnosti iz člana 1. stav (3) tačka b) ovog pravilnika, u skladu su sa bitnim zahtjevima utvrđenim u Aneksu XIV ovog pravilnika.

Član 15.

(Organizacije uključene u projektovanje, proizvodnju ili održavanje sistema ATM/ANS i sastavnih dijelova ATM/ANS)

- (1) BHDCA može zahtijevati od organizacije, koja je uključena u projektovanje, proizvodnju ili održavanje ATM/ANS i sastavnih dijelova ATM/ANS, u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojima se reguliše ova oblast:
- a) da dá izjavu o svojoj sposobnosti i dostupnosti sredstava za ispunjavanje dužnosti povezanih sa aktivnostima koje obavljaju u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast; ili
- b) da ima certifikat.
- (2) Certifikat iz stava (1) tačka b) ovog člana izdaje BHDCA kada organizacija iz stava (1) ovog člana ima poslovno sjedište u Bosni i Hercegovini, odnosno, organ države nadležan za izdavanje certifikata organizaciji iz stava (1)

ovog člana kada ta organizacija ima poslovno sjedište izvan Bosne i Hercegovine.

- (3) BHDCA izdaje certifikat iz stava (1) tačka b) ovog člana na zahtjev, kada podnositelj zahtjeva dokaže da je usklađen sa pravilima utvrđenim u ovom pravilniku i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast i donesenim kako bi se osigurala usklađenosti sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika.
- (4) U certifikatu iz stava (1) tačka b) ovog člana navode se dodijeljene privilegije. Certifikat može da se izmijeni i/ili dopuni kako bi se dodale ili oduzele privilegije u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast.
- (5) Certifikat iz stava (1) tačka b) ovog člana može da se ograniči, suspenduje ili ukine ako nositelj više nije usklađen sa pravilima i postupcima za izdavanje i održavanje takvog certifikata u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast.
- (6) BHDCA prihvata certifikat izdat od organa države nadležnog za izdavanje certifikata iz stava (2) ovog člana kada ta organizacija ima poslovno sjedište izvan Bosne i Hercegovine, pod uvjetom da je certifikat izdat u skladu sa zahtjevima koji su isti zahtjevima sadržanim u ovom pravilniku.

Član 16.

(Sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS)

- (1) Ako je tako predviđeno ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast, od pružatelja usluga ATM/ANS iz člana 10. ovog pravilnika, BHDCA zahtijeva da dá izjavu da su sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS koje taj pružatelj usluga pušta u rad usklađeni sa detaljnim specifikacijama utvrđenim u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast kako bi se osigurala usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika.
- (2) Ako je tako predviđeno ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast, sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS predmet su certifikacije i izdavanja certifikata. Taj certifikat se izdaje na zahtjev kada podnositelj zahtjeva dokaže da su ti sistemi i sastavni dijelovi u skladu sa detaljnim specifikacijama utvrđenim u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast kako bi se osigurala usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika.
- (3) Certifikat iz stava (2) ovog člana izdaje organ naveden u članu 15. stav (2) ovog pravilnika.
- (4) Odstupajući od stava (1) ovog člana, ako je ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast predviđeno, organizacijama uključenim u projektovanje, proizvodnju ili održavanje sistema ATM/ANS i sastavnih dijelova ATM/ANS dozvoljava se da daju izjave da su ti sistemi i sastavni dijelovi u skladu sa detaljnim specifikacijama utvrđenim:
- a) u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast kako bi se osigurala usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika i da su ti sistemi i sastavni dijelovi pogodni za upotrebu, kada su u pitanju organizacije sa poslovnim sjedištem u Bosni i Hercegovini, ili
- b) u skladu sa zahtjevima koji su isti kao zahtjevi sadržani u ovom pravilniku i drugim propisima koji regulišu ovu oblast kako bi se osigurala usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika, kada su u pitanju organizacije sa poslovnim sjedištem izvan Bosne i Hercegovine.

Član 17.

(Projektovanje struktura zračnog prostora)

Na osnovu Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) BHDCA i BHANSA osiguravaju da su strukture zračnog prostora pravilno projektovane, ispitane i potvrđene prije nego što su uspostavljene i prije nego što ih mogu koristiti zrakoplovi, u skladu sa važećim propisima.

Član 18.

(Načini usklađivanja)

BHDCA usvaja prihvatljive načine usklađivanja (AMC), certifikacione zahtjeve (CS) i smjernice (GM) i donosi i odobrava alternativne načine usklađivanja za ovaj pravilnik u skladu sa odredbama propisa kojim se uređuju prihvatljivi i alternativni načini usklađivanja, certifikacioni zahtjevi, posebni uvjeti i smjernice.

Član 19.

(Izuzeće i odstupanje)

Nezavisno od člana 11. ovog pravilnika, BHDCA odobrava izuzeća i odstupanja od primjene ovog pravilnika u skladu sa propisom kojim se uređuje odobravanje izuzeća i odstupanja od primjene podzakonskih akata koje donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine.

Član 20.

(Dodjela zadataka kvalificiranim subjektima)

Dodjelu zadataka kvalificiranim subjektima BHDCA vrši na osnovu ATM/ANS.AR.B.005 Dodjela zadataka kvalificiranim subjektima iz Aneksa II ovog pravilnika.

Član 21.

(Saradnja sa EASA)

Pri provođenju odredbi ovog pravilnika, BHDCA u okviru svojih nadležnosti i u skladu sa zaključenim radnim aranžmanima u oblasti sigurnosti zračne plovidbe, saraduje sa Agencijom Evropske unije za sigurnost zračne plovidbe - EASA kako bi se osiguralo da su svi sigurnosni aspekti pravilno zastupljeni.

Član 22.

(Neprimjenjive odredbe)

- (1) Neprimjenjive odredbe iz Provedbene uredbe Komisije (EU) 2017/373 od 1. marta 2017. godine o utvrđivanju zajedničkih zahtjeva za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom/pružatelje usluga u zračnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija za upravljanje zračnim prometom i za njihov nadzor, o stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 482/2008 i provedbenih uredbi (EU) br. 1034/2011, (EU) br. 1035/2011 i (EU) 2016/1377 i o izmjeni Uredbe (EU) br. 677/2011 i odredbe iz Poglavlja III, Odjeljka V Uredbe (EU) 2018/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2018. godine o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost zračne plovidbe i izmjeni uredbi (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Evropskog parlamenta i Vijeća i stavljanju van snage uredbi (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3922/91 navedene su u Aneksu XV ovog pravilnika.
- (2) Odredbe iz stava (1) ovog člana primjenjuju se nakon završetka prvog prijelaznog perioda dok Bosna i Hercegovina ne ispuni sve uvjete određene u članu 2. stav (1) Protokola II ECAA sporazuma.

Član 23.

(Prestanak važenja propisa)

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe sljedeći pravilnici:

- a) Pravilnik o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružanje usluga zračne plovidbe ("Službeni glasnik BiH", br. 101/15 i 21/17);
- b) Pravilnik o uslugama zrakoplovnog informiranja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 20/17);
- c) Pravilnik o Zborniku zrakoplovnih informacija Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 51/17);
- d) Pravilnik o NOTAM uredu Bosne i Hercegovine (NOF) ("Službeni glasnik BiH", br. 9/18 i 27/21);
- e) Pravilnik o koordinaciji pružatelja usluga zračne plovidbe ("Službeni glasnik BiH", broj 75/14);
- f) Pravilnik o zrakoplovnom tehničkom osoblju koje izvršava operativne zadatke vezane za sigurnost zračne plovidbe ("Službeni glasnik BiH", broj 5/16);
- g) Pravilnik o kvalitetu zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija ("Službeni glasnik BiH", broj 61/14);
- h) Član 1. stav (1) tač. e) i f), član 1. stav (2) tačka c), član 1. stav (1) tač. (e) i (f), član 1. stav (2) tačka (c), čl. 8b. i 22a, stavke navedene od 1. do 3. Aneksa Vb Dodatka III Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za sigurnost zračnog prometa ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10);
- i) Pravilnik o uvjetima za izdavanje certifikata za pružanje usluga u zračnoj plovidbi ("Službeni glasnik BiH", broj 54/17).

Član 24.

(Stupanje na snagu)

Pravilnik stupa na snagu osmi dan od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-594-5/22

1. februara 2023. godine
Banja LukaGeneralni direktor
Čedomir Šušnjar, s. r.**ANEKS I¹**
SADRŽAJ

ANEKS I	DEFINICIJE POJMOVA IZ ANEKSA II DO XIII (Dio DEFINICIJE)
ANEKS II	ZAHTJEVI ZA NADLEŽNE ORGANE - NADZOR USLUGA I DRUGIH MREŽNIH FUNKCIJA ATM (Dio ATM/ANS.AR)
Poddio A	OPŠTI ZAHTJEVI
Poddio B	UPRAVLJANJE (ATM/ANS.AR.B)
Poddio C	NADZOR, CERTIFIKACIJA I OSIGURAVANJE PRIMJENE PROPISA (ATM/ANS.ARC)
Dodatak I	CERTIFIKAT ZA PRUŽATELJA USLUGA
ANEKS III	OPŠTI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA (Dio ATM/ANS.OR)
Poddio A	OPŠTI ZAHTJEVI (ATM/ANS.OR.A)
Poddio B	UPRAVLJANJE (ATM/ANS.OR.B)
Poddio C	POSEBNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA KOJI NISU PRUŽATELJI USLUGA ATS (ATM/ANS.OR.C)
Poddio D	POSEBNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ANS I ATFM I TIJELA ZA UPRAVLJANJE MREŽOM (ATM/ANS.OR.D)
Dodatak I Aneksa III	KATALOG ZRAKOPLOVNIH PODATAKA
ANEKS IV	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U ZRAČNOM PROMETU (Dio-ATS)
Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U ZRAČNOM PROMETU (ATS.OR)
ODJELJAK I	OPŠTI ZAHTJEVI

¹ Forma i unutrašnja podjela Aneksa I do Aneksa XIV dati su u izvornom obliku (korištena verzija na engleskom jeziku) i na latiničnom pismu s ciljem lakšeg referiranja na iste.

ODJELJAK 2	SIGURNOST USLUGA	ODJELJAK 5	INFORMIRANJA
ODJELJAK 3	POSEBNI ZAHTJEVI ZA Ljudske FAKTORE ZA PRUŽATELJA USLUGA KONTROLE ZRAČNOG PROMETA	Dodatak 1	AŽURIRANJE PROIZVODA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA
ODJELJAK 4	ZAHTJEVI KOJI SE ODOSE NA KOMUNIKACIJE	ANEKSA VI	SADRŽAJ ZBORNIKA ZRAKOPLOVNIH INFORMACIJA (AIP)
ODJELJAK 5	ZAHTJEVI KOJI SE ODOSE NA INFORMACIJE	Dodatak 2	NOTAM OBRAZAC
Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U ZRAČNOM PROMETU (ATS.TR)	ANEKSA VI	SNOWTAM OBRAZAC
ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI	Dodatak 3	ANEKSA VI
ODJELJAK 2	USLUGE KONTROLE ZRAČNOG PROMETA	ANEKSA VI	ASHTAM OBRAZAC
ODJELJAK 3	USLUGE INFORMIRANJA U LETU	Dodatak 4	ANEKSA VI
ODJELJAK 4	USLUGE UZBUNJIVANJA	ANEKS VII	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA PODACIMA (Dio-DAT)
ANEKS V	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE METEOROLOŠKIH USLUGA	Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA PODACIMA (DAT.OR)
Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE METEOROLOŠKIH USLUGA (MET.OR)	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI	ODJELJAK 2	POSEBI ZAHTJEVI
ODJELJAK 2	POSEBNI ZAHTJEVI	Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA PODACIMA (DAT.TR)
Poglavlje 1	<i>Tehnički zahtjevi za zrakoplovno - meteorološke stanice</i>	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
Poglavlje 2	<i>Zahtjevi za aerodromske meteorološke biroe</i>	ANEKS VIII	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA KOMUNIKACIJE, NAVIGACIJE ILI NADZORA (Dio-CNS)
Poglavlje 3	<i>Zahtjevi za biro meteorološkog bdjenja</i>	Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA KOMUNIKACIJE, NAVIGACIJE ILI NADZORA (CNS.OR)
Poglavlje 4	<i>Zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje vulkanskog pepela (VAAC)</i>	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
Poglavlje 5	<i>Zahtjevi za savjetodavni centar za praćenje tropskih ciklona (TCAC)</i>	ANEKS IX	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA PROTOKOM ZRAČNOG PROMETA (Dio-ATFM)
Poglavlje 6	<i>Zahtjevi za Svjetski oblasni prognostički centar (WAFc)</i>	Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA PROTOKOM ZRAČNOG PROMETA (ATFM.TR)
Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE METEOROLOŠKIH USLUGA (MET.TR)	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI	Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA KOMUNIKACIJE, NAVIGACIJE ILI NADZORA (CNS.TR)
ODJELJAK 2	POSEBNI ZAHTJEVI	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
Poglavlje 1	<i>Tehnički zahtjevi za zrakoplovno - meteorološke stanice</i>	ANEKS X	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA ZRAČNIM PROSTOROM (Dio-ASM)
Poglavlje 2	<i>Tehnički zahtjevi za aerodromske meteorološke biroe</i>	ODJELJAK 1	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA UPRAVLJANJA ZRAČNIM PROSTOROM (ASM.TR)
Poglavlje 3	<i>Tehnički zahtjevi za biroe meteorološkog bdjenja</i>	Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADE POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (Dio-FPD)
Poglavlje 4	<i>Tehnički zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje vulkanskog pepela (VAAC)</i>	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
Poglavlje 5	<i>Tehnički zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje tropskih ciklona (TCAC)</i>	ANEKS XI	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADE POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (Dio-FPD)
Poglavlje 6	<i>Tehnički zahtjevi za svjetske prognostičke centre (WAFc)</i>	Poddio A	DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADE POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (FPD.OR)
Dodatak 1	Obrazac za METAR i SPECI	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ANEKSA V		Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADE POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (FPD.OR)
Dodatak 2	Utvrđena područja koja obuhvataju prognoze WAFS u obliku karata	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ANEKSA V		ANEKS XII	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U POGLEDU OBUKE OSOBLJA I PROCJENJIVANJA STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI (Dio-PERS)
Dodatak 3	Obrazac za TAF	ODJELJAK 1	ZRAKOPLOVNO TEHNIČKO OSOBLJE
ANEKSA V		Poddio A	OPŠTI ZAHTJEVI
Dodatak 4	Obrazac za upozorenja na smicanje vjetra	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ANEKSA V		ANEKS XIII	ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U POGLEDU OBUKE OSOBLJA I PROCJENJIVANJA STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI (Dio-PERS)
Dodatak 5	Obrazac za SIGMET i AIRMET	Poddio A	ZRAKOPLOVNO TEHNIČKO OSOBLJE
Dodatak 6	Obrazac za savjetodavne poruke o vulkanskom pepelu	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ANEKSA V		Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADE POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (FPD.OR)
Dodatak 7	Obrazac za savjetodavne poruke o tropskim ciklonama	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ANEKSA V		Prilog 1	ZAHTJEVI ZA STRUKTURE ZRAČNOG PROSTORA I POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA U NJIMA
Dodatak 8	Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u savjetodavne poruke o vulkanskom pepelu i tropskim ciklonama, SIGMET i AIRMET, aerodromska upozorenja i upozorenja na smicanje vjetra	ANEKS XIV	POSEBNI ZAHTJEVI ZA TIJELO ZA UPRAVLJANJE MREŽOM (Dio-NM)
ANEKS VI	POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA U ZRAČNOJ PLOVIDBI (Dio-AIS)	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
Poddio A	POSEBNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA U ZRAČNOJ PLOVIDBI (AIS.OR)	ANEKS XIII	ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U POGLEDU OBUKE OSOBLJA I PROCJENJIVANJA STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI (Dio-PERS)
ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI	Poddio A	ZRAKOPLOVNO TEHNIČKO OSOBLJE
ODJELJAK 2	UPRAVLJANJE KVALITETOM PODATAKA	ODJELJAK 1	OPŠTI ZAHTJEVI
ODJELJAK 3	PROIZVODI ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA	ODJELJAK 2	ZAHTJEVI ZA OBUKU
Poglavlje 1	<i>Zrakoplovne informacije u standardizovanom formatu</i>	ODJELJAK 3	ZAHTJEVI ZA PROCJENJIVANJE STRUČNOSTI
Poglavlje 2	<i>Skupovi digitalnih podataka</i>	ODJELJAK 4	ZAHTJEVI ZA INSTRUKTORE I PROCJENITELJE
ODJELJAK 4	USLUGE DISTRIBUCIJE I PRETPOLETNOG INFORMIRANJA	Dodatak 1	Osnovna obuka - Zajednička
ODJELJAK 5	AŽURIRANE PROIZVODA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA	ANEKSA XIII	Osnovna obuka - Usmjerenja
ODJELJAK 6	ZAHTJEVI U POGLEDU OSOBLJA	Dodatak 2	ANEKSA XIII
Poddio B	TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA U ZRAČNOJ PLOVIDBI (AIS.TR)	Dodatak 3	Kvalifikacijska obuka - Zajednička
ODJELJAK 2	UPRAVLJANJE KVALITETOM PODATAKA	ANEKSA XIII	
ODJELJAK 3	PROIZVODI ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA	Dodatak 4	Kvalifikacijska obuka - Usmjerenja
Poglavlje 1	<i>Zrakoplovne informacije u standardizovanom formatu</i>	ANEKSA XIII	
Poglavlje 2	<i>Skupovi digitalnih podataka</i>	ANEKS XIV	BITNI ZAHTJEVI ZA ATM/ANS
ODJELJAK 4	USLUGE DISTRIBUCIJE I PRETPOLETNOG		

DEFINICIJE POJMOVA IZ ANEKSA II DO XIII (Dio - DEFINICIJE)

Za potrebe aneksa II do XIII primjenjuju se sljedeće definicije:

1. "prihvatljivi načini usklađivanja - AMC (*Acceptable Means of Compliance*)" su neobavezujući standardi, koje je donijela Agencija i BHDCA preuzela propisom kojim se uređuju prihvatljivi i alternativni načini usklađivanja, certifikacijski zahtjevi, posebni uvjeti i smjernice, za opisivanje načina za uspostavljanje usklađenosti sa propisima koje donosi BHDCA na osnovu Aneksa I ECAA sporazuma;
2. "radovi iz zraka" (*Aerial Work*) je operacija u kojoj se zrakoplov koristi za specijalne usluge u poljoprivredi, građevinarstvu, za potrebe snimanja/fotografiranja, premjera, osmatranja i patroliranja, traganja i spašavanja, reklamiranja iz zraka, itd;
3. "aerodromski klimatološki pregled" (*Aerodrome Climatological Summary*) je sažet pregled određenih meteoroloških elemenata na aerodromu zasnovan na statističkim podacima;
4. "aerodromska klimatološka tabela" (*Aerodrome Climatological Table*) je tabela koja pruža statističke podatke o osmotrenoj pojavi jednog ili više meteoroloških elemenata na aerodromu;
5. "nadmorska visina aerodroma" (*Aerodrome Elevation*) je nadmorska visina najviše tačke na površini za slijetanje;
6. "aerodromska usluga informiranja zrakoplova u letu" (*Aerodrome Flight Information Service - AFIS*) je usluga informiranja u letu i usluga uzbunjivanja za aerodromski promet na aerodromu;
7. "aerodromski meteorološki biro" (*Aerodrome Meteorological Office*) je biro odgovoran za pružanje meteoroloških usluga na aerodromu;
8. "aerodromsko upozorenje" (*Aerodrome Warning*) je informacija koju izdaje aerodromski meteorološki biro, koja se odnosi na javljanje ili očekivano javljanje meteoroloških uvjeta koji mogu negativno uticati na zrakoplove na zemlji, uključujući parkirane zrakoplove i aerodromsku opremu i/ili objekte i usluge;
9. "zrakoplovni podaci" (*Aeronautical Data*) predstavljaju formalizovan prikaz zrakoplovnih činjenica, koncepata ili uputstava, podesan za komunikaciju;
10. "baza zrakoplovnih podataka" (*AI. "Zrakoplovna fiksna usluga" (Aeronautical Fixed Service - AFS)*) je telekomunikacijska usluga između određenih fiksnih tačaka, koja se pruža prvenstveno zbog sigurnosti zračne plovidbe, kao i zbog redovnog, efikasnog i ekonomičnog izvođenja zračnih operacija;
12. "zrakoplovna fiksna telekomunikacijska mreža" (*Aeronautical Fixed Telecommunication network - AFTN*) je globalni sistem zrakoplovnih fiksnih veza koji služi, kao dio AFS, za razmjenu poruka i/ili digitalnih podataka između zrakoplovnih fiksnih stanica koje imaju iste ili kompatibilne komunikacijske karakteristike;
13. "zrakoplovne informacije" (*Aeronautical Information*) su informacije nastale prikupljanjem, analizom i formatiranjem zrakoplovnih podataka;
14. "kartografski podaci o aerodromu" (*Aerodrome Mapping Data*) su podaci prikupljeni u svrhu kreiranja kartografskih informacija o aerodromu;
15. "baza kartografskih podataka o aerodromu" (*Aerodrome Mapping Database, AMDB*) je skup kartografskih podataka o aerodromu, organizirana i uređena kao strukturisani skup podataka;
16. "zrakoplovna meteorološka stanica" (*Aeronautical Meteorological Station*) je stanica koja vrši osmatranja i izrađuje meteorološke izvještaje za potrebe zračne plovidbe;
17. "izvještaj iz zraka" (*Air-report*) je izvještaj iz zrakoplova pripremljen u skladu sa zahtjevima za izvještavanje pozicije uključujući operativno i/ili meteorološko izvještavanje;
18. "zrakoplov" (*Aircraft*) je svaka naprava koja se održava u atmosferi zbog reakcije zraka, osim reakcija zraka u odnosu na površinu zemlje;
19. "AIRMET" (*AIRMET message*) je informacija koju objavljuje biro meteorološkog bdjenja, a koja se odnosi na nastanak ili očekivani nastanak određenih meteoroloških pojava na ruti, koje mogu imati uticaja na sigurnost letenja zrakoplova na malim visinama i o razvoju tih meteoroloških pojava u vremenu i prostoru, a koja nije uključena u već izdatu prognozu za letove na malim visinama u posmatranom FIR ili nekom njegovom dijelu;
20. "zrakoplovno tehničko osoblje" (*Air Traffic Safety Electronics Personnel - ATSEP*) je svako ovlašteno osoblje koje je stručno da upravlja, održava, stavlja van upotrebe i vraća u upotrebu opremu funkcionalnog sistema;
21. "jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu" (*Air Traffic Services Unit*) je opšti pojam koji označava jedinicu kontrole zračnog prometa, centar informiranja u letu ili Aerodromski prijavni biro (ARO);
22. "alternativni aerodrom" (*Alternate Aerodrome*) je prikladan aerodrom prema kojem zrakoplov može nastaviti da leti ako postane nemoguće ili nepreporučljivo nastaviti let ili sletjeti na predviđeni aerodrom, a na kojem su zrakoplovu dostupne neophodne usluge i oprema, na kojem se mogu ispuniti zahtjevi u pogledu performansi zrakoplova, i koji u očekivano vrijeme korištenja radi;
23. "alternativni načini usklađivanja - AltMoC" (*Alternative means of compliance*) označava one načine usklađivanja koji pružaju alternativu postojećim prihvatljivim načinima usklađivanja ili one kojima se predlažu novi načini za uspostavljanje usklađenosti sa propisima koje donosi BHDCA na osnovu Aneksa I ECAA sporazuma, a za koje EASA nije donijela AMC;
24. "apsolutna visina" (*Altitude*) je vertikalna udaljenost nivoa, tačke ili nekog objekta koji se smatra tačkom, mjerena od srednjeg nivoa mora;
25. "centar oblasne kontrole zračnog prometa" (*Area Control Centre - ACC*) je jedinica uspostavljena u svrhu pružanja usluga kontrole zračnog prometa za kontrolirane letove u kontroliranoj oblasti u njenoj nadležnosti;
26. "područna prognoza vremenskih pojava za letove na malim visinama" (*Area Forecast for Low-level Flights*) je prognoza vremenskih pojava za letove na malim visinama za oblast informiranja u letu ili nekom njenom dijelu, izdata za sloj atmosfere ispod nivoa leta 100 (ili ispod nivoa leta 150 u planinskim predjelima ili više, gdje je potrebno);

27. "prostorna navigacija" (*Area Navigation - RNAV*) je način navigacije koji dozvoljava operacije zrakoplova na bilo kojoj željenoj putanji leta unutar dometa zemaljskih ili svemirskih navigacijskih sredstava ili u granicama mogućnosti sredstava koja se nalaze na zrakoplovu ili njihove kombinacije;
28. "argument" (*argument*) tvrdnja koju podržavaju zaključci izvedeni na osnovu dokaza;
29. "ASHTAM" (*ASHTAM*) je posebna serija NOTAM koja pomoću utvrđenog obrasca obavještava o promjeni u aktivnosti vulkana, vulkanskoj erupciji i/ili oblaku vulkanskog pepela koji su značajni za operacije zrakoplova;
30. "mrežne funkcije ATM" (*ATM Network Functions*) su funkcije koje obavlja tijelo za upravljanje mrežom iz člana 2. tačke c) ovog pravilnika;
31. "stručni nadzor" (*Audit*): je sistematičan, nezavisan i dokumentovan postupak za pribavljanje dokaza i njihovu objektivnu procjenu kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su usklađeni zahtjevi;
32. "mjerodavni izvor" (*Authoritative Source*) je:
 - (a) državni organ (državni organi); ili
 - (b) organizacija koju je formalno priznala BHDCA kao izvor podataka i/ili organizacija koja objavljuje podatke koji ispunjavaju zahtjeve koji se odnose na kvalitet podataka (DQRs) kako je to utvrdila BHDCA;
33. "automatski sistem za osmatranje" (*Automatic Observing System*) je sistem za osmatranje koji mjeri, izračunava vrijednosti i izvještava o svim zahtijevanim elementima bez ljudskog posredovanja;
34. "zrakoplovni subjekt" (*Aviation Undertaking*) je tijelo, osoba ili organizacija, koji nije prepoznat kao pružatelj usluga ovim pravilnikom, i na koga utiče ili koji utiče na uslugu koju pruža pružatelj usluga;
35. "pauza" (*Break*) vremenski period unutar radnog vremena kada kontrolor zračnog prometa ne izvršava operativne dužnosti, a služi za odmor;
36. "certifikovana aplikacija na zrakoplovu" (*Certified Aircraft Application*) je softverska aplikacija koju je odobrila EASA kao dio zrakoplova u skladu sa ovim pravilnikom;
37. "oblak od operativnog značaja" (*Cloud of Operational Significance*) je oblak čija je baza ispod 1500 m (5000 ft) ili ispod najviše minimalne sektorske visine, u zavisnosti od toga koja je vrijednost veća ili kumulonimbus (*CB*) ili kumulus kongestus (*TCU*) na bilo kojoj visini;
38. "komercijalni zračni prijevoz" (*Commercial Air Transport*) je svaka operacija zrakoplova koja uključuje prijevoz putnika, tereta ili pošte za naknadu ili drugu protivvrijednost;
39. "kontrolirana oblast" (*Control Area*) je kontrolirani zračni prostor koji se prostire iznad utvrđene granice iznad zemlje;
40. "stres usljed kritičnog događaja" (*Critical Incident Stress*) je manifestacija (ispoljavanje) neuobičajene i/ili ekstremne emotivne, fizičke reakcije i/ili ponašanja pojedinca nakon nekog događaja ili nezgode;
41. "kvalitet podataka" (*Data Quality*) je stepen ili nivo pouzdanosti da osigurani podaci ispunjavaju zahtjeve korisnika u pogledu tačnosti, rezolucije i integriteta (ili ekvivalentnog nivoa pouzdanosti), sljedljivosti, blagovremenosti, kompletnosti i formata;
42. "zahtjevi za kvalitet podataka" (*Data Quality Requirements - DQR*) su specifikacija karakteristika podataka (tačnosti, rezolucije, integriteta (ili ekvivalentnog nivoa pouzdanosti kvaliteta podataka), sljedljivosti, blagovremenosti, kompletnosti i formata) kojom se omogućava da podaci odgovaraju namjeravanoj upotrebi;
43. "alternativni određeni aerodrom" (*Destination alternate aerodrome*) je alternativni aerodrom na koji bi zrakoplov mogao sletjeti ako postane nemoguće ili nepreporučljivo sletjeti na predviđeni aerodrome;
44. "dužnost" (*Duty*) je svaki zadatak čije izvršenje zahtijeva pružatelj usluga kontrole zračnog prometa od kontrolora zračnog prometa;
45. "radno vrijeme" (*Duty Period*) je vremenski period koji počinje kada pružatelj usluge kontrole zračnog prometa zahtijeva od kontrolora zračnog prometa da se javi na dužnost ili da bude na raspolaganju ili da započne dužnost, a završava se kada je kontrolor zračnog prometa razriješen dužnosti;
46. "nadmorska visina" (*Elevation*) je vertikalno rastojanje tačke ili nivoa na površini Zemlje ili projektovanog na površinu Zemlje, mjereno u odnosu na srednji nivo mora;
47. "alternativni aerodrom na ruti - ERA" (*En-route alternate (ERA) aerodrome*) je alternativni aerodrom na koji bi zrakoplov mogao sletjeti ako skretanje postane neophodno dok se nalazi na ruti;
48. "zamor" (*Fatigue*) je fiziološko stanje smanjene mentalne ili fizičke sposobnosti nastalo zbog nedostatka sna ili perioda produžene budnosti, doba dana ili radnog opterećenja (mentalne ili fizičke aktivnosti ili kombinovano) koje može smanjiti budnost pojedinca i njegovu mogućnost da sigurno izvršava svoje zadatke;
49. "dokumentacija za let" (*Flight Documentation*) je dokumentacija, uključujući karte ili obrasce, koja sadrži meteorološke informacije za let;
50. "centar za informiranje u letu" (*Flight Information Centre - FIC*) je jedinica uspostavljena za pružanje usluga informiranja u letu i usluga uzbunjivanja;
51. "oblast informiranja u letu" (*Flight Information Region - FIR*) su oni dijelovi zračnog prostora u kojim se pružaju usluge informiranja u letu i usluge uzbunjivanja;
52. "nivo leta" (*Flight Level - FL*) je površina stalnog atmosferskog pritiska određena u odnosu na specifičnu vrijednost pritiska od 1013,2 hPa koja je od drugih takvih površina razdvojena određenim intervalima pritiska;
53. "probni let" (*Flight Test*) je: let u razvojnoj fazi projektovanja (novog zrakoplova, pogonskih grupa, dijelova i uređaja), let radi dokazivanja usklađenosti sa osnovom za certifikaciju ili sa projektom tipa zrakoplova za zrakoplov sa proizvodne linije, let namijenjen za isprobavanje novih projektnih koncepata, koji zahtijeva nekonvencionalne manevre ili profile kod kojih je moguće odstupanje od već odobrenih profila leta zrakoplova ili let u svrhu obuke za bilo koji od ovih letova;
54. "prognoza" (*Forecast*) je izjava o očekivanim meteorološkim uvjetima za određeno vrijeme ili period i za određenu oblast ili dio zračnog prostora;
55. "prognoza za polijetanje" (*Forecast For Take-off*) je prognoza za definirani period vremena koju izrađuje

- aerodromski meteorološki biro, a koja sadrži informacije o očekivanim vremenskim uvjetima iznad kompleksa poletno-sletnih staza koje se odnose na pravac i brzinu vjetra pri zemlji i bilo koju njegovu promjenu, temperaturu, pritisak (QNH) i bilo koji drugi parametar ako je tako lokalno dogovoreno;
56. "funkcionalni sistem" (*Functional System*) je kombinacija procedura, ljudskih resursa i opreme, uključujući hardver i softver, organiziranih da obavljaju funkciju u okviru ATM/ANS i drugih mrežnih funkcija ATM;
57. "generalna avijacija" (*General Aviation*) je svaka operacija civilnih zrakoplova koji se ne koriste za radove iz zraka ili komercijalni zračni prijevoz;
58. "podaci tačaka mreže u digitalnom obliku" (*Grid Point Data in Digital Form*) su računarom obrađeni meteorološki podaci za mrežu pravilno raspoređenih tačaka na karti, za prenošenje sa meteorološkog računara na drugi računar u kodiranom obliku koji je pogodan za automatsku upotrebu;
59. "smjernice" (*Guidance Material*) su neobavezujući materijal kojim se osigurava objašnjenje i tumačenje o tome kako ispuniti zahtjeve sadržane u propisima, AMC i CS. Sadrže informacije, uključujući primjere za pomoć korisniku u tumačenju i primjeni propisa, AMC i CS;
60. "globalne prognoze u tačkama mreže" (*Gridded Global Forecast*) su prognoze očekivanih vrijednosti meteoroloških parametara u tačkama globalne mreže koja ima definiranu horizontalnu i vertikalnu rezoluciju;
61. "opasnost" (*Hazard*) je bilo koje stanje, događaj ili okolnost koji bi mogli prouzrokovati štetno dejstvo;
62. "visina" (*Height*) je vertikalno rastojanje nivoa, tačke ili objekta koji se smatra tačkom, mjereno od utvrđene vrijednosti;
63. "nivo" (*Level*) je opšti pojam koji se odnosi na vertikalni položaj zrakoplova u letu i ima različito značenje: relativna visina, apsolutna visina ili nivo leta;
64. "redovni lokalni izvještaj" (*Local Routine Report*) je meteorološki izvještaj koji se izdaje u fiksnim vremenskim intervalima, a namijenjen je za distribuciju samo na aerodromu na kome je izvršeno osmatranje parametara izvještaja;
65. "specijalni lokalni izvještaj" (*Local Special Report*) je meteorološki izvještaj koji se izdaje u skladu sa ustanovljenim kriterijima za specijalna osmatranja, a namijenjen je za distribuciju samo na aerodromu na kome je izvršeno osmatranje parametara izvještaja;
66. "meteorološki bilten" (*Meteorological Bulletin*) je tekst koji se sastoji od meteoroloških informacija kojima prethodi odgovarajuće zaglavlje;
67. "meteorološke informacije" (*Meteorological Information*) je meteorološki izvještaj, analiza, prognoza i svaki drugi iskaz koji se odnosi na postojeće ili očekivane meteorološke uvjete;
68. "meteorološko osmatranje" (*Meteorological Observation*) je mjerenje i/ili procjenjivanje vrijednosti jednog ili više meteoroloških elemenata;
69. "meteorološki izvještaj" (*Meteorological Report*) je izjava o osmotrenim meteorološkim uvjetima koji se odnose na određeno vrijeme i lokaciju;
70. "meteorološki satelit" (*Meteorological Satellite*) je vještački Zemljin satelit koji vrši meteorološka osmatranja i šalje te podatke na Zemlju;
71. "biro meteorološkog bdjenja" (*Meteorological Watch Office - MWO*) je biro koji prati meteorološke uvjete koji utiču na letačke operacije i osigurava informacije koje se odnose na nastanak ili očekivani nastanak određenih vremenskih pojava na ruti, prirodnih i drugih opasnih pojava koje mogu da utiču na sigurnost letenja unutar definirane oblasti odgovornosti;
72. "minimalna sektorska apsolutna visina" (*Minimum Sector Altitude - MSA*) je najniža apsolutna visina koja se može koristiti, a koja omogućava minimalno nadvisivanje od 300 m (1 000 stopa) svih objekata smještenih u prostoru koji se nalazi u okviru sektora kružnog oblika, poluprečnika 46 km (25 nautičkih milja), sa centrom u značajnoj tački, referentnoj tački aerodroma (ARP) ili referentnoj tački helidroma (HRP);
73. "NOTAM" je telekomunikacijski distribuirana poruka koja sadrži informacije o uspostavljanju, stanju ili izmjeni zrakoplovnog sredstva, usluge, postupka ili opasnosti, čije je blagovremeno poznavanje neophodno osoblju koje učestvuje u pripremi i izvršavanju letenja;
74. "prepreka" (*Obstacle*) su svi nepokretni (privremene ili stalne) i pokretni objekti ili njihovi dijelovi koji:
- (a) su smješteni na površini namijenjenoj za kretanje zrakoplova po površini; ili
 - (b) probijaju definiranu površinu koja treba biti slobodna od prepreka zbog sigurnosti zrakoplova u letu; ili
 - (c) se nalaze izvan definiranih površina i ocijenjeni su kao opasni za zračnu plovidbu;
75. "OPMET" su operativne meteorološke informacije koje se koriste u pripremi letačkih operacija ili njihovom planiranju u letu;
76. "OPMET baza podataka" (*OPMET Data Bank*) je baza podataka uspostavljena da čuva i omogućava korištenje operativnih meteoroloških informacija za zrakoplovne potrebe na međunarodnom nivou;
77. "preeruptivna vulkanska aktivnost" (*Pre-eruption Volcanic Activity*) je neuobičajena i/ili pojačana vulkanska aktivnost koja može prethoditi vulkanskoj erupciji;
78. "prevladavajuća vidljivost" (*Prevailing Visibility*) je najveća vrijednost vidljivosti, osmotrena u skladu sa definicijom "vidljivosti", koja je dostignuta unutar oblasti od najmanje polovine vidokruža ili na najmanje polovini površine aerodroma. Te oblasti mogu da sadrže susjedne ili nesusjedne sektore;
79. "zloupotreba psihoaktivnih supstanci" (*Problematic Use of Psychoactive Substances*) je upotreba jedne ili više psihoaktivnih supstanci od strane pojedinca na takav način da:
- (a) predstavlja direktnu opasnost za korisnika ili ugrožava život, zdravlje ili dobrobit drugih; i/ili
 - (b) uzrokuje ili pogoršava profesionalni, socijalni, mentalni ili fizički problem ili poremećaj;
80. "prognostička karta" (*Prognostic Chart*) je prognoza određenog meteorološkog elementa ili elemenata za određeno vrijeme ili period i za određenu površinu ili dio zračnog prostora, grafički prikazana na karti;
81. "psihoaktivne supstance" (*Psychoactive Substance*) su alkohol, opijati, kanabinoidei, sedativi i hipnotici, kokain, ostali psihostimulansi, halucinogene materije i isparljivi rastvarači, dok su kofein i duhan izuzeti;

82. "spasilačko-koordinacijski centar" (**Rescue Coordination Centre - RCC**) je jedinica odgovorna za promovisanje efikasne organizacije službi traganja i spašavanja i za koordinaciju vođenja operacija traganja i spašavanja unutar regiona traganja i spašavanja;
83. "period odmora" (**Rest Period**) je kontinuirani i definirani vremenski period prije i/ili nakon dužnosti tokom koga je kontrolor zračnog prometa slobodan od obavljanja svih dužnosti;
84. "raspored smjena" (**Rostering System**) je struktura perioda dužnosti i odmora kontrolora zračnog prometa u skladu sa zakonskim i operativnim zahtjevima;
85. "rizik" (**Risk**) je kombinacija ukupne vjerovatnoće ili učestalost pojavljivanja štetne posljedice izazavane opasnošću i ozbiljnošću te posljedice;
86. "poletno-sletna staza" (**Runway**) je određeno pravougaono područje na aerodromu na zemlji namijenjeno za slijetanje i polijetanje zrakoplova;
87. "vidljivost duž poletno-sletne staze" (**Runway Visual Range - RVR**) je udaljenost do koje pilot zrakoplova može vidjeti oznake na površini poletno-sletne staze ili svjetla koja označavaju poletno-sletnu stazu ili svjetla centralne linije poletno-sletne staze;
88. "naredba o sigurnosti zračne plovidbe" (**Safety Directive**) je dokument koji izdaje ili donosi nadležni organ i kojim se nalažu mjere koje se provode u funkcionalnom sistemu, ili se utvrđuju ograničenja za njegovu operativnu upotrebu sa ciljem ponovnog uspostavljanja sigurnosti, kada dokazi pokazuju da bi u suprotnom sigurnost zračnog prometa mogla biti ugrožena;
89. "sistem upravljanja sigurnošću" (**Safety Management System - SMS**) je sistemski pristup upravljanja sigurnošću, koji obuhvata neophodne organizacijske strukture, odgovornosti, politike i procedure;
90. "jedinica službe traganja i spašavanja" (**Search and Rescue Service Unit**) je opšti pojam, i u zavisnosti od slučaja, može da bude spasilačko-koordinacijski centar, područni centar i služba za uzbuđivanje;
91. *brisano*;
92. "poluautomatski sistem za osmatranje" (**Semi-automatic Observing System**) je sistem za osmatranje koji omogućava uvećanje broja mjernih elemenata, ali u radu zahtijeva intervenciju čovjeka za izdavanje odgovarajućih izvještaja;
93. "SIGMET" su informacije koje izdaje biro meteorološkog bdjenja u vezi sa nastankom ili predviđenim nastankom određenih vremenskih uvjeta na ruti i drugih pojava u atmosferi koje bi mogle uticati na sigurnost operacija zrakoplova i u vezi sa razvojem tih pojava u vremenu i prostoru;
94. *brisano*;
95. "specijalni izvještaj iz zraka" (**Special Air-Report**) je meteorološki izvještaj iz zrakoplova u letu objavljen u skladu sa kriterijima zasnovanim na osmatranjima provedenim tokom leta;
96. "stres" (**Stress**) je posljedica koju iskusi neka osoba suočena sa mogućim uzrokom (stresor) promjene ljudske mogućnosti. Izlaganje stresoru može uticati na radnu sposobnost te osobe negativno (distres), neutralno ili pak pozitivno (eustres), zavisno od toga na koji način ta osoba doživljava svoju sposobnost upravljanja stresorom;
97. "obuka za ovlaštenje za sistem i opremu" (**System and Equipment Rating Training**) je obuka osmišljena da prenese specifično znanje o sistemu/opremi i vještine, kojima se postiže operativna stručnost;
98. "prilagođeni podaci" (**Tailored Data**) su zrakoplovni podaci koje osigurava operator zrakoplova ili pružatelj DAT usluga u ime operatora zrakoplova, a koji su kreirani za tog operatora zrakoplova za namjeravanu operativnu upotrebu;
99. "alternativni aerodrom za polijetanje" (**take-off alternate aerodrome**) je alternativni aerodrom na koji bi zrakoplov mogao sletjeti ako to postane potrebno nedugo nakon polijetanja, a nije moguće koristiti aerodrom odlaska;
100. "aerodromska prognoza" (**Terminal Aerodrome Forecast - TAF**) je sažeti izvještaj o očekivanim meteorološkim uvjetima na aerodromu za određeni period;
101. "teren" (**Terrain**) je površina Zemlje koja uključuje prirodna obilježja, kao što su planine, brda, grebeni, doline, vodene mase, trajni led i snijeg, i ne uključuje prepreke;
102. "prag poletno-sletne staze" (**Threshold**) je početak dijela poletno-sletne staze upotrebljiv za slijetanje;
103. "područje dodira" (**Touchdown Zone**) je dio poletno-sletne staze smješten iza praga, a koji zrakoplovi u slijetanju najprije dotaknu;
104. "tropski ciklon" (**Tropical Cyclone**) je opšti termin za bezfrontalni ciklon sinoptičkih razmjera koji nastaje iznad tropskih ili subtropskih mora, sa uređenom konvekcijom i jasnom ciklonskom cirkulacijom vjetra pri zemlji;
105. "savjetodavni centar za praćenje tropskih ciklona" (**Tropical Cyclone Advisory centre - TCAC**) je meteorološki centar koji snabdijeva biroe za meteorološko bdjenje, svjetske oblasne prognostičke centre i međunarodne OPMET baze podataka savjetodavnim informacijama o poziciji, prognoziranom smjeru i brzini kretanja, centralnom pritisku i maksimalnoj brzini vjetra pri zemlji tropskih ciklona;
106. "vidljivost" (**Visibility**) je vidljivost za zrakoplovne potrebe koja je veća od:
(a) najveće udaljenosti na kojoj se određeni crni objekat odgovarajućih dimenzija, smješten blizu zemlje može vidjeti i prepoznati u odnosu na svijetlu pozadinu;
(b) najveće udaljenosti na kojoj se svjetla jačine 1000 kandela mogu vidjeti i identifikovati u odnosu na neosvijetljenu pozadinu;
107. "savjetodavni centar za praćenje vulkanskog pepela" (**Volcanic Ash Advisory Centre - VAAC**) je meteorološki centar koji biroima meteorološkog bdjenja, centrima oblasne kontrole zračnog prometa, centrima za pružanje informiranja u letu, svjetskim prognostičkim centrima i međunarodnim bazama OPMET podataka pruža savjetodavne informacije o bočnom i vertikalnom prostiranju te prognozama kretanja vulkanskog pepela u atmosferi nakon vulkanskih erupcija;
108. "svjetski prognostički centar" (**World Area Forecast Centre - WAFAC**) je meteorološki centar koji priprema i izdaje prognoze značajnog vremena (SIGWX) i prognoze vjetra i temperature na visini (za globalne razmjere, u digitalnom obliku), direktno državama, odgovarajućim sredstvima koja su dio zrakoplovne usluga fiksne komunikacije (AFS);

109. "svjetski prognostički sistem" (*World Area Forecast System - WAFS*) je globalni sistem putem kojeg svjetski oblasni prognostički centri pružaju zrakoplovne meteorološke prognoze na ruti u jedinstvenim standardizovanim formatima;
110. "aerodromski kontrolni toranj" (*Aerodrome Control Tower*) je jedinica uspostavljena u svrhu pružanja usluga kontrole zračnog prometa za potrebe aerodromskog prometa;
111. "aerodromski promet" (*Aerodrome Traffic*) je ukupan promet na manevarskim površinama aerodroma i svi zrakoplovi koji lete u blizini aerodroma;
112. "aerodromski prometni krug" (*Aerodrome Traffic Circuit*) je utvrđena putanja leta kojom zrakolov izvodi operacije u blizini aerodroma;
113. "stacionarna zrakoplovna stanica" (*Aeronautical Fixed Station*) je stanica u zrakoplovnoj usluzi fiksne komunikacije;
114. "zrakoplovno osvjjetljenje na zemlji" (*Aeronautical Ground Light*) je svaki sistem rasvjete posebno namijenjen za pomoć zračnoj plovidbi, osim svjetala na zrakoplovu;
115. "zrakoplovni informativni cirkular" (*Aeronautical Information Circular - AIC*) je obavještenje koje sadrži informacije koje se ne mogu objaviti putem NOTAM ili AIP, koje se odnose na sigurnost letenja, zračnu plovidbu, tehnički, administrativni ili zakonodavni sadržaj;
116. "upravljanje zrakoplovnim informacijama" (*Aeronautical Information Management - AIM*) je dinamičko, integrisano upravljanje zrakoplovnim informacijama kao dio pružanja i razmjene digitalnih zrakoplovnih podataka provjerenog kvaliteta u okviru saradnje sa svim stranama;
117. "proizvod zrakoplovnog informiranja" (*Aeronautical Information Product*) je zrakoplovni podatak i zrakoplovna informacija koji se stavljaju na raspolaganje kao skupovi digitalnih podataka ili u standardizovanom formatu na papiru ili elektronskom mediju. Proizvodi zrakoplovnog informiranja uključuju:
 - zbornik zrakoplovnih informacija, uključujući njegove izmjene i dopune;
 - AIC;
 - zrakoplovne karte;
 - NOTAM;
 - digitalne skupove podataka;
118. "zbornik zrakoplovnih informacija - AIP" (*Aeronautical Information Publication - AIP*) je Zbornik koji objavljuje Bosna i Hercegovina ili se objavljuje u ime države i sadrži zrakoplovne informacije trajnog karaktera značajne za zračnu plovidbu;
119. "izmjena AIP" (*AIP amendment*) je trajna izmjenu informacija sadržanih u AIP;
120. "dopuna AIP" (*AIP supplement*) je privremena izmjena informacija sadržanih u AIP u obliku dodatnih stranica;
121. "reguliranje i kontrola zrakoplovnih informacija" (*Aeronautical Information Regulation and Control - AIRAC*) je sistem sa svrhom blagovremenog najavljuvanja okolnosti koje zahtijevaju značajne izmjene u operativnoj praksi, zasnovan na zajedničkim, unaprijed određenim datumima stupanja na snagu;
122. "zrakoplovna mobilna usluga" (*Aeronautical Mobile Service*) je mobilna usluga između zrakoplovnih stanica i stanica na zrakoplovu ili između stanica na zrakoplovima, u kojima mogu učestvovati stanice plovila za preživljavanje, takođe mogu učestvovati radio predajnici za označavanje položaja u slučaju opasnosti, na frekvencijama određenim za slučajeve opasnosti i hitne slučajeve;
123. "zrakoplovna stanica" (*Aeronautical Station*) je kopnena stanica koja se koristi u pružanju zrakoplovne mobilne usluge. U određenim slučajevima, zrakoplovna stanica može biti smještena, na primjer, na plovilu ili na platformi na moru;
124. "zrakoplovna telekomunikacijska stanica" (*Aeronautical Telecommunication Station*) je stanica u zrakoplovnim telekomunikacijskim uslugama;
125. "AFIS aerodrom" (*AFIS Aerodrome*) je aerodrom sa kojeg se pruža AFIS usluga u zračnom prostoru tog aerodroma;
126. "AFIS jedinica" (*AFIS unit*) je jedinica koja je uspostavljena za pružanje AFIS usluga i usluga uzbunjivanja;
127. "identifikacija zrakoplova" (*Aircraft Identification*) je skup slova, brojeva ili kombinacija slova i brojeva koja je identična pozivnom znaku zrakoplova koji se koristi u komunikaciji zrak-zemlja ili je njegov kodirani ekvivalent, a upotrebljava se za identifikovanje zrakoplova u komunikacijama zemlja-zemlja u uslugama u zračnom prometu;
128. "komunikacija zrak-zemlja" (*Air-Ground Communications*) je dvosmjerna komunikacija između zrakoplova i stanica ili lokacija na površini zemlje;
129. "savjetodavna usluga u zračnom prometu" (*Air Traffic Advisory Service*) je usluga koja se pruža unutar zračnog prostora određenog za pružanje savjetodavnih usluga, kako bi se osiguralo razdvajanje, u mjeri u kojoj je to moguće, između zrakoplova koji lete po IFR planovima leta;
130. "odobrenje kontrole zračnog prometa ili ATC odobrenje" (*Air Traffic Control Clearance or ATC Clearance*) je odobrenje zrakoplovu za nastavak leta pod određenim uvjetima koje utvrđuje jedinica za kontrolu zračnog prometa;
131. "uputstvo kontrole zračnog prometa" ili ATC uputstvo (*Air Traffic Control Instruction or ATC Instruction*) su naredbe koje izdaje kontrola zračnog prometa, kojim se od pilota zahtijeva preduzimanje određenih radnji;
132. "ATC jedinica" (*Air Traffic Control (ATC) Unit or ATC Unit*) je opšti pojam koji označava jedinicu oblasne kontrole zračnog prometa, prilazne kontrole zračnog prometa ili aerodromske kontrole zračnog prometa (aerodromski kontrolni toranj);
133. "ALERFA" je kodna riječ koja se koristi za označavanje faze uzbune;
134. "usluga uzbunjivanja" (*Alerting Service*) je usluga koja se obavlja sa ciljem izvještavanja nadležnih organizacija, a odnosi se na zrakoplov kojem je potrebna pomoć traganja i spašavanja, i pomoć takvim organizacijama u akcijama traganja i spašavanja;
135. "faza uzbune" (*Alert Phase*) je situacija kada postoji opravdana bojazan u pogledu sigurnosti zrakoplova i ljudi u njemu;
136. "jedinica prilazne kontrole zračnog prometa" (*Approach Control Unit*) je jedinica uspostavljena da pruža usluge kontrole zračnog prometa kontroliranim

- letovima koji dolaze na ili odlaze sa jednog ili više aerodroma;
137. "ruta prostorne navigacije - RNAV ruta" (*Area Navigation Route*) je ATS ruta uspostavljena za upotrebu za zrakoplove koji mogu da koriste prostornu navigaciju;
138. "spajanje" (*Assemble*) je postupak spajanja podataka iz više izvora u bazu podataka i uspostavljanja osnove za dalju obradu;
139. "ATS ruta" (*ATS Route*) je utvrđena ruta projektovana za kanalisanje protoka prometa kao neophodna za pružanje usluga u zračnom prometu;
140. "ATS nadzorna usluga" (*ATS Surveillance Service*) je usluga koja se pruža direktno putem ATS nadzornog sistema;
141. "ATS nadzorni sistem" (*ATS Surveillance System*) je generički pojam koji označava ADS-B, PSR, SSR ili bilo koji drugi uporedivi zemaljski sistem koji omogućava identifikaciju zrakoplova;
142. "automatski zavisni nadzor - radio-difuzija - ADS-B" (*Automatic Dependent Surveillance - Broadcast - ADS-B*) su sredstva pomoću kojih zrakoplov, vozila na aerodromu i ostali objekti mogu automatski slati i/ili primati podatke, kao što su identifikacija, pozicija i dodatne podatke, kada je prihvatljivo, u modu za emitovanje putem veze za prijenos podataka (*data link*);
143. "automatski zavisni nadzor - ugovor - ADS-C" (*Automatic Dependent Surveillance - ontract - ADS-C*) je način na koji se uvjeti ADS-C sporazuma razmjenjuju između zemaljskih sistema i zrakoplova, navodeći pod kojim uvjetima se pokreću ADS-C izvještaji i koji će podaci biti sadržani u izvještajima;
144. "usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti - ATIS" (*Automatic Terminal Information Service - ATIS*) je usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti;
145. "usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti - D-ATIS" (*Data Link-Automatic Terminal Information Service - D - ATIS*) je usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti prijenosom podataka;
146. "usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti putem glasovnog ponavljajućeg emitovanja - Voice - ATIS" (*Voice-automatic Terminal Information Service Voice - ATIS*) je usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti putem glasovnog ponavljajućeg emitovanja;
147. "radio emitovanje" (*Broadcast*) je radio prijenos informacija koje se odnose na zračnu plovidbu koji nije namijenjen samo jednoj stanici ili pojedinim stanicama;
148. "gornja granica baze oblaka (plafon)" (*Ceiling*) je visina donje granice najnižeg sloja oblaka iznad zemlje ili vode ispod 6 000 m (20 000 ft) koji pokriva više od polovine neba;
149. "granica važenja odobrenja" (*Clearance Limit*) je tačka do koje je zrakoplov dobio ATC odobrenje;
150. "baza oblaka" (*Cloud Base*) je visina baze najnižeg posmatranog ili prognoziranog elementa oblaka u blizini aerodroma ili operativne površine ili unutar određenog područja operacija, koja se uobičajeno mjeri iznad nadmorske visine aerodroma ili, u slučaju operacija iznad mora, iznad srednjeg nivoa mora;
151. "kompletnost" (*Completeness*) je stepen pouzdanosti, u vezi sa podacima, da su svi podaci koji su potrebni za predviđenu namjenu pruženi;
152. "nivo pouzdanosti" (*Confidence Level*) je vjerovatnoća da se stvarna vrijednost parametra nalazi unutar određenog intervala oko njegove procijenjene vrijednosti;
153. "konferencijska komunikacija" (*Conference Communications*) su sredstva komunikacije koja omogućavaju da se istovremeno između tri ili više lokacija odvija direktan razgovor;
154. "kontrolirana zona" (*Control Zone*) je kontrolirani zračni prostor koji se prostire od zemlje do određenog nivoa u visinu;
155. "kontrolirani aerodrom" (*Controlled Aerodrome*) je aerodrom na kojem se pruža usluga kontrole zračnog prometa aerodromskom prometu;
156. "kontrolirani zračni prostor" (*Controlled Airspace*) je zračni prostor određenih dimenzija u kojem je osigurana usluga kontrole zračnog prometa u skladu sa klasifikacijom zračnog prostora;
157. "kontrolirani let" (*Controlled Flight*) je svaki let za koji je potrebno ATC odobrenje;
158. "komunikacija kontroler-pilot putem veze za prijenos podataka" (*Contoller-Pilot Data Link Communication - CPDLC*) su sredstva komunikacije između kontrolora zračnog prometa i pilota koji koriste vezu za prijenos podataka za ATC komunikaciju;
159. "kritično područje" (*Critical Area*) je područje određenih dimenzija oko zemaljske opreme za precizni instrumentalni prilaz u kojem bi prisustvo vozila ili zrakoplova prouzrokovalo neprihvatljivo ometanje signalâ za navođenje;
160. "nivo krstarenja" (*Cruising Level*) je nivo leta održavan tokom značajnog dijela leta;
161. "ciklična provjera redundancije" (*Cyclic Redundancy Check - CRC*) je matematički algoritam primijenjen na digitalno predstavljanje podataka koji osigurava nivo pouzdanosti od gubitka ili izmjene podataka;
162. "opasna zona" (*Danger Area*) je zračni prostor definiranih dimenzija unutar kojeg, u određenim periodima, mogu postojati aktivnosti opasne po letenje zrakoplova;
163. "tačnost podataka" (*Data Accuracy*) je stepen podudaranja između predviđene ili izmjerene vrijednosti i stvarne vrijednosti;
164. "površina na kojoj se prikupljaju podaci" (*Data Collection Surface*) je određena površina na kojoj se prikupljaju podaci o preprekama ili terenu;
165. "integritet zrakoplovnih podataka" (*Data Integrity*) je stepen pouzdanosti da zrakoplovni podaci i njihove vrijednosti nisu bili izgubljeni ili promijenjeni od vremena nastanka ili ovlaštene izmjene;
166. "atribut podatka" (*Data Item*) je pojedinačni atribut kompletnog skupa podatka, kojem je dodijeljena vrijednost koja definiše njegov trenutni status;
167. "komunikacija putem veze za prijenos podataka" (*Data Link Communications*) je način komunikacije namijenjen za razmjenu poruka putem veze za prijenos podataka;
168. "VOLMET u formi veze za prijenos podataka (*data link*)" (*Data link-VOLMET - D-VOLMET*) je pružanje rutinskog meteorološkog izvještaja za aerodrom (METAR), posebnog meteorološkog izvještaja za aerodrom (SPECI), TAF, SIGMET,

- specijalnih izvještaja iz zraka koji nisu obuhvaćeni SIGMET i, ako je dostupno, AIRMET putem veze za prijenos podataka;
169. "kreiranje podataka" (*Data Origination*) je kreiranje novog pojedinačnog podatka sa njegovom pripadajućom vrijednošću, promjena vrijednosti postojećeg pojedinačnog podatka ili brisanje postojećeg pojedinačnog podatka;
170. "specifikacija proizvoda podataka" (*Data Product Specification*) je detaljan opis skupa podataka ili zbirke skupova podataka zajedno sa dodatnim informacijama koje će omogućiti da isti budu kreirani, dostavljeni do i korišteni od drugog korisnika;
171. "skup podataka" (*Data Set*) je zbirka podataka koja se može identifikovati;
172. "podatak" (*Datum*) je bilo koja veličina ili red veličina koje mogu da služe kao referenca ili osnova za izračunavanje drugih veličina (ISO 19104);
173. "DETRESFA" je kodna riječ koja se koristi za označavanje faze opasnosti;
174. "faza opasnosti" (*Distress Phase*) je situacija kada postoji razlog za uvjerenje da zrakoplovu i putnicima prijete ozbiljna opasnost i da se zahtijeva trenutna intervencija i pomoć;
175. "naredno odobrenje" (*Downstream Clearance*) je odobrenje koje izdaje zrakoplovu ATC jedinica koja trenutno ne vrši kontrolu nad zrakoplovom;
176. "značajan promet" (*Essential Traffic*) je kontrolirani promet na koji se primjenjuje razdvajanje od strane kontrole zračnog prometa, ali koji u odnosu na pojedini kontrolirani let nije ili neće biti razdvojen od drugog kontroliranog prometa odgovarajućim minimalnim razdvajanjem;
177. "lokalni značajan promet" (*Essential Local Traffic*) je svaki zrakoplov, vozilo ili osoblje koji su na manevarskoj površini ili blizu nje, ili promet u oblasti polijetanja i početnog penjanja ili završnog prilaza, koji može predstavljati opasnost za predmetni zrakoplov;
178. "predviđeno vrijeme dolaska" (*Estimated Time Of Arrival*) je:
- (a) za IFR letove, predviđeno vrijeme dolaska zrakoplova na poziciju iznad određene tačke, definirane referisanjem na konkretno navigacijsko sredstvo, sa koje zrakoplov namjerava započeti postupak instrumentalnog prilaza ili, ako takvo navigacijsko sredstvo ne postoji u neposrednoj blizini aerodroma, vrijeme dolaska zrakoplova na poziciju iznad aerodroma,
 - (b) za letove u skladu sa pravilima vizuelnog letenja (VFR) je vrijeme dolaska na poziciju iznad aerodroma;
179. "svojstvo" (*Feature*) je apstrakcija pojave iz stvarnog svijeta;
180. "atribut svojstva" (*Feature Attribute*) je karakteristika svojstva koji ima naziv, tip podatka i vrijednost domena koji je povezan s njim;
181. "tip svojstva" (*Feature Type*) je klasa pojava iz stvarnog svijeta sa zajedničkim karakteristikama, a koja čini osnovni nivo klasifikacije u katalogu svojstava;
182. "završni prilaz" (*Final Approach*) je dio postupka instrumentalnog prilaza koji:
- (a) počinje na utvrđenom fiksnu ili tački ili, ukoliko takav fiks ili tačka završnog prilaza nisu određeni, na bilo kojem od sljedećih mjesta:
 - (i) na kraju posljednjeg proceduralnog, osnovnog ili doletnog zaokreta prilazne procedure, ukoliko je određena;
 - (ii) na tački priključenja posljednjoj utvrđenoj putanji utvrđenoj u proceduri prilaza;
 - (b) završava u tački u okolini aerodroma sa koje slijetanje može biti obavljeno ili započeta procedura neuspjelog prilaza;
183. "zona informiranja u letu" (*Flight Information Zone*) je zračni prostor određenih dimenzija u kojem se pružaju aerodromske usluge informiranja u letu i usluge uzbunjivanja za aerodromski promet;
184. "usluge projektovanja postupaka/procedura letenja" (*Flight Procedure Design Services*) su usluge projektovanja, dokumentovanja, validacije, održavanja i periodične provjere postupaka/procedura letenja neophodnih za sigurnost, regularnost i efikasnost zračne plovidbe;
185. "projektant postupka za letenje" (*Flight Procedure Designer*) je kvalificirano lice koje vrši projektovanje, dokumentovanje, validaciju, kontinuirano održavanje i periodični pregled postupaka letenja;
186. "postupak letenja" (*Flight Procedure*) je skup unaprijed utvrđenih letačkih manevara čija je svrha da ih pilot prati, a objavljeni su u elektronskom, štampanom i/ili digitalnom obliku. Postupak/procedura letenja se obavlja ili u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja (IFR) ili sa pravilima vizuelnog letenja (VFR);
187. "plan leta" (*Flight Plan*) je određena informacija koja se dostavlja ATS jedinicama, a odnosi se na namjeravani let ili dio leta zrakoplova;
188. "vidljivost u letu" (*Flight Visibility*) je vidljivost iz pilotske kabine u pravcu kretanja zrakoplova;
189. "format" (*Format*) je struktura atributa podataka, zapisa i dokumenata datoteka u skladu sa standardima, specifikacijama ili zahtjevima u pogledu kvaliteta podataka;
190. "geoid" (*Geoid*) je površina jednakih potencijala (ekvipotencijalna površina) u polju Zemljine gravitacije koja se poklapa sa mirnom površinom srednjeg nivoa mora (MSL) kontinuirano produženom kroz kontinente;
191. "undulacija geoida" (*Geoid undulation*) je udaljenost geoida iznad (pozitivna) ili ispod (negativna) u odnosu na matematički referentni elipsoid;
192. "ravan poniranja" (*Glide path*) je profil poniranja za vertikalno navođenje tokom završnog prilaza;
193. "vidljivost pri zemlji" (*Ground Visibility*) je vidljivost na aerodromu koju je utvrdila ovlaštena stručna osoba;
194. "kurs leta" (*Heading*) je pravac uzdužne ose zrakoplova, obično izražen u stepenima u odnosu na sjever (pravi, magnetni, kompasni ili na koordinatnoj mreži);
195. "helidrom" (*Heliport*) je određena površina na zemlji ili objektu namijenjen u potpunosti ili djelimično za dolazak, odlazak i kretanje helikoptera na površini;
196. "klasifikacija integriteta" (*Integrity Classification*) je klasifikacija zasnovana na potencijalnom riziku koji proizilazi iz korištenja oštećenih podataka, uz razlikovanje rutinskih, bitnih i kritičnih podataka;

197. "međunarodni NOTAM ured" (*International NOTAM Office (NOF)*) je ured koji uspostavlja država u svrhu razmjenjivanja NOTAM na međunarodnom nivou;
198. "tačka čekanja/holdinga" (*Holding Fix*) je geografska lokacija koja služi kao referentna tačka za postupak čekanja;
199. "postupak čekanja" (*Holding Procedure*) je unaprijed utvrđeni manevar u svrhu zadržavanja zrakoplova unutar određenog zračnog prostora u očekivanju daljeg ATS odobrenja;
200. "identifikacija" (*Identification*) je situacija kada se indikacija pozicije određenog zrakoplova vidi na monitoru za prikaz situacije i pozitivno je identifikovana;
201. "pravila instrumentalnog letenja" (*Instrument Flight Rules*) su pravila koja dozvoljavaju da zrakoplov koji je opremljen pogodnom navigacijskom opremom odgovarajućom za predviđenu rutu leti u skladu sa primjenjivim zahtjevima za zrakoplovne operacije;
202. "INCERFA" je kodna riječ koja se koristi za označavanje faze neizvjesnosti;
203. "operacije instrumentalnog prilaza" (*Instrument Approach Operations*) je prilaz za slijetanje pomoću instrumenata za navigacijsko navođenje zasnovanih na postupku instrumentalnog prilaza. Postoje dvije metode izvođenja operacija instrumentalnog prilaza:
- (a) operacija dvodimenzionalnog (2D) instrumentalnog prilaza u kojoj se primjenjuje samo bočno navigacijsko navođenje;
 - (b) operacija trodimenzionalnog (3D) instrumentalnog prilaza u kojoj se primjenjuju bočno i vertikalno navigacijsko navođenje;
204. "postupak instrumentalnog prilaza" (*Instrument Approach Procedure - IAP*) je niz unaprijed određenih manevara zrakoplova koji se izvode prema instrumentima u zrakoplovu i koji osiguravaju određenu udaljenost od prepreka, počevši od tačke početnog prilaza ili, ako je to primjenjivo, od početka određene putanje za dolazak, do tačke sa koje je moguće izvršiti slijetanje, a ako slijetanje nije izvršeno, do pozicije na kojoj se primjenjuju kriteriji nadvisivanja prepreka u čekanju ili na ruti. Postupci instrumentalnog prilaza se klasifikuju na sljedeći način:
- (a) postupak nepreciznog prilaza (*Non-precision approach - NPA*): Postupak instrumentalnog prilaza namijenjen za operacije 2D instrumentalnog prilaza tip A;
 - (b) postupak prilaza sa vertikalnim navođenjem (*Approach procedure with vertical guidance - APV*): Postupak instrumentalnog prilaza sa navigacijom zasnovanom na performansama (PBN), namijenjen za operacije 3D instrumentalnog prilaza tip A;
 - (c) "postupak preciznog prilaza - PA" (*precision approach (PA) procedure*) je postupak instrumentalnog prilaza zasnovan na navigacijskim sistemima (ILS, MLS, GLS i SBAS Cat I) namijenjen za operacije 3D instrumentalnog prilaza Tipa A ili B;
205. "instrumentalni meteorološki uvjeti" (*Instrument Meteorological Conditions - IMC*) su meteorološki uvjeti izraženi terminima vidljivost, udaljenost od oblaka i gornja granica baze oblaka/plafon, manji od minimuma utvrđenih za vizuelne meteorološke uvjete;
206. "operacije u uvjetima smanjene vidljivosti - LVO" (*Low Visibility Operations - LVOs*) su operacije prilaza ili polijetanja na poletno-sletnoj stazi na kojoj je bilo koji RVR manji od 550 m ili vožnja na aerodromu na kom je bilo koji RVR manji od 550 m;
207. "manevarska površina" (*Manoeuvring*) je dio aerodroma koji se koristi za polijetanje, slijetanje ili vožnju zrakoplova, izuzev platforme;
208. "metapodaci" (*Metadata*) su podaci o podacima;
209. "operativna površina" (*Movement Area*) je dio aerodroma određen za polijetanje, slijetanje i vožnju zrakoplova koji se sastoji od manevarske površine i platforme/platformi;
210. "navigacijsko sredstvo" (*Navigation Aid*) je uređaj ili sistem izvan zrakoplova koji proizvodi elektromagnetne signale koje koriste navigacijski sistemi u zrakoplovu sa ciljem određivanja položaja ili navođenja duž putanje leta;
211. "mod sekundarnog nadzornog radara" (*Mode Secondary Surveillance Radar - SSR*) je konvencionalni identifikator povezan sa posebnim funkcijama interogacijskih signala koje emituje SSR interogator. Postoje četiri moda utvrđena u ICAO Aneksu 10: A, C, S i kombinovani;
212. "paralelne ili približno paralelne poletno-sletne staze" (*Near-Parallel Runways*) su poletno-sletne staze koje se ne sijeku i čije produžene ose imaju ugaon konvergencije/divergencije od 15° stepeni ili manje;
213. "vođa zrakoplova" (*Pilot-in-Command*) je pilot kojeg odredi operator, ili u slučaju generalne avijacije, vlasnik, da upravlja i koji je zadužen za sigurno izvođenje leta;
214. "pozicija" (*Position*) je, u geografskom kontekstu, skup koordinata (geografska dužina i širina) referentnih prema matematičkom referentnom elipsoidu, kojim se definiše položaj tačke na površini Zemlje;
215. "označavanje pozicije" (*Position Indication*) je vizuelno označavanje, na monitoru za prikaz situacije u obliku simbola ili u nekom drugom nesimboličnom obliku, ili oboje, čija je svrha označavanje pozicije zrakoplova, vozila na aerodromu ili drugog objekta;
216. "visina po pritisku" (*Pressure-Altitude*) je atmosferski pritisak izražen kroz apsolutnu visinu koja odgovara tom pritisku u standardnoj atmosferi;
217. "primarni radar" (*Primary Radar*) je radarski sistem koji koristi reflektovane radio signale;
218. "štampane komunikacije" (*Printed Communications*) su komunikacije koje automatski osiguravaju trajni štampani zapis svih poruka na svakom terminalu u sistemu a koje prolaze kroz takav sistem;
219. "zabranjena zona" (*Prohibited Area*) je zračni prostor definiranih dimenzija iznad zemlje ili teritorijalnih voda neke države u kojem je letenje zrakoplova zabranjeno;
220. "radio-navigacijska usluga" (*Radio Navigation Service*) je usluga koja pruža informacije za navođenje ili podatke o poziciji za efikasne i sigurne operacije zrakoplova, uz podršku jednog ili više radio-navigacijskih sredstava;
221. "radio-telefonija" (*Radiotelephony*) je oblik radio-komunikacije prvenstveno namijenjen razmjeni informacija putem govora;
222. "specifikacija potrebnih komunikacijskih performansi" (*Required Communications Performance Specification or RCP*) je skup zahtjeva za pružanje ATS usluga, pripadajuću zemaljsku

- opremu, mogućnosti zrakoplova i operacije potrebne za podršku komunikacija zasnovanih na performansama;
223. "specifikacija zahtijevanih nadzornih performansi" ili "RSP specifikacija" (*Required Surveillance Specification or RSP Specification*) je skup zahtjeva za pružanje ATS usluga, pripadajuću zemaljsku opremu, performanse zrakoplova i operacije potrebne za podršku nadzora zasnovanog na performansama;
224. "rezolucija" (*Resolution*) je broj jedinica ili cifara pomoću kojih se izmjerena ili izračunata vrijednost izražava i koristi;
225. "ograničena zona" (*Restricted Area*) je dio zračnog prostora definiranih dimenzija, iznad zemlje i teritorijalnih voda neke države, unutar kojeg je letenje zrakoplova ograničeno u skladu sa određenim uvjetima;
226. "etapa rute" (*Route Stage*) je ruta ili dio rute na kojoj nema međuslijetanja;
227. "poletno-sletna staza u upotrebi" (*Runway-in-Use*) je poletno-sletna staza ili staze koje u određenom trenutku jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu smatra najpogodnijom za upotrebu za tipove zrakoplova čije se slijetanje ili polijetanje očekuje na predmetnom aerodromu. Odvojene poletno-sletne staze ili više njih mogu se odrediti kao poletno-sletne staze u upotrebi za zrakoplove u dolasku i zrakoplove u odlasku;
228. "sekundarni radar" (*Secondary Radar*) je radarski sistem u kojem radio signal emitovan sa radara aktivira emitovanje radio signala sa druge stanice;
229. "sekundarni nadzorni radar (*Secondary Surveillance Radar - SSR*)" je nadzorni radarski sistem koji koristi primopredajnike i prijemnike (intreogatore) i transpondere;
230. "osjetljivo područje" (*Sensitive Area*) je područje koje se proteže izvan kritičnog područja, u kojem parkiranje ili kretanje zrakoplova ili vozila utiče na signal za navođenje u mjeri da može izazvati neprihvatljivo ometanje za zrakoplov koji taj signal koristi;
231. "SNOWTAM" je posebno izdanje NOTAM u standardnom formatu, a koje sadrži izvještaj o stanju površina za kretanje zrakoplova kojim se izvještava o opasnim uvjetima i o prestanku takvih uvjeta uzrokovanih prisutnošću snijega, leda, bljuzgavice, poledice ili vode sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili poledicom na operativnoj površini;
232. "značajna tačka" (*Significant Point*) je specifična geografska lokacija koja se koristi u definiranju ATS rute ili putanje leta zrakoplova i za druge navigacijske i ATS svrhe;
233. "monitor za prikaz situacije" (*Situation Display*) je elektronski uređaj sa ekranom na kojem se vide pozicija i kretanje zrakoplova i druge informacije po potrebi;
234. "ruta standardnog instrumentalnog dolaska" (*Standard Instrument Arrival (STAR) Route*) je utvrđena ruta za dolazak u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja koja povezuje značajnu tačku, obično na ATS ruti, sa tačkom na kojoj se može započeti objavljeni postupak instrumentalnog prilaza;
235. "ruta standardnog instrumentalnog odlaska" (*Standard Instrument Departure (SID) Route*) je utvrđena ruta za odlazak u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja koja povezuje aerodrom sa određenom značajnom tačkom, obično na određenoj ATS ruti, na kojoj počinje rutna faza leta;
236. "specijalni VFR let" (*Special VFR flight*) je VFR let odobren od ATC za izvođenje u kontroliranoj zoni u meteorološkim uvjetima ispod VMC;
237. "voženja zrakoplova po zemlji/rulanje" (*Taxiing*) je kretanje zrakoplova na površini aerodroma uz upotrebu sopstvenog pogona, isključujući polijetanje i slijetanje;
238. "staza za vožnju/rulna staza" (*Taxiway*) je određena staza na aerodromu na zemlji, namijenjena za vožnju zrakoplova i međusobno povezivanje jednog dijela aerodroma sa drugim;
239. "završna kontrolirana oblast" (*Terminal Control Area - TMA*) je kontrolirana oblast koja se uobičajeno uspostavlja na mjestu gdje se slivaju ATS rute u blizini jednog ili više velikih aerodroma;
240. "blagovremenost" (*Timeliness*) je, u odnosu na podatke, stepen pouzdanosti da su ti podaci primjenjivi u periodu njihove namjeravane upotrebe;
241. "sljedivost" (*Traceability*) je, u odnosu na podatke, stepen do kojeg sistem ili proizvod podataka je u stanju da pruža zapis o promjenama tog proizvoda, koji stvara trag u svrhu provjere i koji se može pratiti od krajnjeg korisnika do strane koja je izvor podatka;
242. "putanja" (*Track*) je projekcija putanje zrakoplova u odnosu na površinu zemlje čiji je pravac u bilo kojoj tački obično izražen u stepenima u odnosu na sjever (stvarni, magnetni ili koordinatni);
243. "informacija o prometu" (*Traffic Information*) je informacija koju izdaje ATS jedinica kao upozorenje pilotu na drugi poznati ili posmatrani promet koji može biti u blizini položaja zrakoplova ili planirane rute leta i da pomogne pilotu da izbjegne sudar;
244. "tačka prijenosa odobrenja kontrole zračnog prometa" (*Transfer of Control Point*) je definirana tačka smještena duž putanje leta zrakoplova, na kojoj se odgovornost za pružanje ATC usluga zrakoplovu prenosi sa jedne ATC jedinice ili kontrolorske pozicije na drugu;
245. "jedinica prijenosa" (*Transferring Unit*) je ATC jedinica u procesu prijenosa odgovornosti za pružanje ATC usluga zrakoplovu, sljedećoj ATC jedinici na ruti leta;
246. "prijelazna apsolutna visina" (*Transition Altitude*) je apsolutna visina na kojoj, odnosno, ispod koje se vertikalna pozicija zrakoplova izražava u vidu apsolutne visine (mjerena na osnovu QNH pritiska);
247. "prijelazni sloj" (*Transition Layer*) je zračni prostor između prijelazne apsolutne visine i prijelaznog nivoa;
248. "prijelazni nivo" (*Transition level*) je prvi nivo leta iznad prijelazne apsolutne visine koji se može koristiti;
249. "validacija" (*Validation*) je, u odnosu na podatke, proces kojim se osigurava da podaci ispunjavaju zahtjeve za određenu primjenu ili namjeravanu upotrebu;
250. "provjera" (*Verification*) je, u odnosu na podatke, ocjena izlaznih podataka iz postupka obrade zrakoplovnih podataka kako bi se osigurala ispravnost i dosljednost u odnosu na ulazne podatke i primjenjive standarde, pravila i konvencije upotrijebljene u tom postupku;

251. "faza neizvjesnosti" (*Uncertainty Phase*) je situacija kada postoji neizvjesnost u pogledu sigurnosti zrakoplova i putnika;
252. "slobodni balon bez posade" (*Unmanned Free Balloon*) je zrakoplov lakši od zraka, bez motornog pogona, bez posade, u slobodnom letu;
253. "vektoriranje" (*Vectoring*) je navigacijsko navođenje zrakoplova davanjem određenih kurseva leta, na osnovu upotrebe ATS nadzornog sistema;
254. "let koji se izvodi po pravilima vizuelnog letenja - VFR let" (*VFR flight*) je let koji se obavlja prema pravilima za vizuelno letenje;
255. "vizuelni prilaz" (*Visual Approach*) je prilaz zrakoplova tokom IFR leta, kada dio instrumentalnog prilaza ili cijeli instrumentalni prilaz (IAP) nije dovršen, a operacija prilaza je izvedena pomoću vizuelnih referenci u odnosu na teren;
256. "vizuelni meteorološki uvjeti" (*Visual Meteorological Conditions - VMC*) su meteorološki uvjeti izraženi kao vidljivost, rastojanje od oblaka i gornja granica baze oblaka, jednaki ili veći od utvrđenih minimuma;
257. "VOLMET" (*VOLMET*) su meteorološke informacije za zrakoplove u letu;
258. "VOLMET emitovanje" (*VOLMET broadcast*) je pružanje, prema potrebi, aktuelnih izvještaja METAR, SPECI, TAF i SIGMET neprekidnim i ponavljajućim govornim radio-difuznim emitovanjem;
259. "tačka na ruti" (*Waypoint*) je specifična geografska lokacija koja se koristi za definiranje oblasne navigacijske rute ili zračnog puta zrakoplova koji koristi RNAV. Tačke na ruti, određuju se kao:
- tačka neobaveznog preleta (*fly-by waypoint*) - putna navigacijska tačka za koju je potreban prethodni zaokret kako bi se omogućilo tangencijalno spajanje sa sljedećim segmentom na ruti ili postupku, ili
 - tačka obaveznog preleta (*fly-over waypoint*) - putna navigacijska tačka na kojoj se započinje zaokret kako bi se omogućilo spajanje sa sljedećim segmentom na ruti ili proceduri;
264. "osmatračnica vulkana" (*Volcano observatory*) je pružatelj usluge kojeg je odabrao nadležni organ i koji osmatra aktivnost nekog vulkana ili više vulkana i svoja opažanja dostavlja dogovorenom skupu primatelja u zrakoplovnom sektoru;
265. "jezik za označavanje geografskih podataka - GML" (*Geography Markup Language - GML*) je standard za kodiranje Otvorenog geoprostornog konzorcija (*Open Geospatial Consortium - OGC*);
266. "Centar za svemirske meteorološke pojave" (*Space Weather Centre - SWXC*) je centar koji prati i pruža informacije o svemirskim meteorološkim pojavama za koje se očekuje da će imati uticaja na visoko frekventnu radio-komunikaciju, satelitsku komunikaciju i navigacijske i nadzorne sisteme koji su zasnovani na GNSS i/ili predstavljaju rizik od radioaktivnog zračenja za osobe koje se nalaze u zrakoplovu.

ANEKS II

ZAHTJEVI ZA NADLEŽNE ORGANE - NADZOR USLUGA I DRUGIH MREŽNIH FUNKCIJA ATM (Dio - ATM/ANS.AR)

Poddio A - OPŠTI ZAHTJEVI

ATM/ANS.AR.A.001 Područje primjene

Ovaj aneks utvrđuje zahtjeve za upravni postupak i sistem upravljanja koji se primjenjuju na BHDCA koja je odgovorna za certifikaciju, nadzor i osiguravanje primjene propisa u odnosu na primjenu zahtjeva iz aneksa III do XIII od strane pružatelja usluga u skladu sa članom 10. ovog pravilnika.

ATM/ANS.AR.A.005 Zadaci certifikacije, nadzora i osiguravanje primjene propisa

- BHDCA izvršava zadatke certifikacije, nadzora i osiguravanje primjene propisa u vezi sa primjenom zahtjeva primjenjivih na pružatelje usluga, prati sigurno pružanje njihovih usluga i provjerava jesu li primjenjivi zahtjevi ispunjeni.
- BHDCA utvrđuje i izvršava svoje odgovornosti vezane za certifikaciju, nadzor i osiguravanje primjene propisa na način kojim se osigurava:
 - da postoji konkretna odgovornost za primjenu svake odredbe ovog pravilnika;
 - da je upoznata sa mehanizmima nadzora sigurnosti i njihovim rezultatima;
 - da postoji razmjena relevantnih informacija između BHDCA i drugih nadležnih organa.

BHDCA vrši redovno preispitivanje sporazuma o nadzoru pružatelja usluga u zračnoj plovidbi u funkcionalnim blokovima zračnog prostora (FAB) koji se prostiru preko zračnih prostora koji su u nadležnosti više od jedne države članice FAB, kao i praktične primjene tih sporazuma, posebno imajući u vidu postignuti sigurnosni učinak pružatelja usluga pod njihovim nadzorom.

- BHDCA uspostavlja mehanizme koordinacije sa drugim nadležnim organima u pogledu prijavljenih promjena u funkcionalnim sistemima koji uključuju pružatelje usluga obuhvaćene nadzorom drugih nadležnih organa. Ti mehanizmi koordinacije osiguravaju djelotvoran izbor i provjeru tih prijavljenih promjena, u skladu sa navedenim pod ATM/ANS.AR.C.025.

ATM/ANS.AR.A.010 Dokumentacija o certifikaciji, nadzoru i primjeni propisa

BHDCA stavlja na raspolaganje sve relevantne zakonske propise, standarde, pravila, tehničke dokumente i druge povezane dokumente svom osoblju kako bi obavljali svoje zadatke i izvršavali poslove iz svojih odgovornosti.

ATM/ANS.AR.A.015 Načini usklađivanja

- EASA razvija prihvatljive načine usklađivanja (AMC) koja mogu da se koriste za uspostavljanje usklađenosti sa zahtjevima utvrđenim u ovom pravilniku. Kada postoji usklađenost sa AMC, ispunjeni su zahtjevi utvrđeni u ovom pravilniku.
- Za uspostavljanje usklađenosti sa ovim pravilnikom mogu se koristiti alternativni načini usklađivanja (AltMOC).
- BHDCA uspostavlja sistem za dosljednu evaluaciju svih AltMOC koje primjenjuju BHDCA i pružatelji usluga koji su predmet nadzora, koji omogućavaju uspostavljanje usklađenosti sa zahtjevima iz ovog pravilnika.
- BHDCA procjenjuje sve AltMOC koje predlože pružatelji usluga u skladu sa ATM/ANS.OR.A.020, analiziranjem dostavljene dokumentacije i, ukoliko smatra neophodnim, provođenjem nadzora nad pružateljem usluga.

Kada BHDCA utvrdi da su AltMOC dovoljni za osiguranje usklađenosti sa primjenjivim zahtjevima iz ovog pravilnika, bez nepotrebnog odlaganja:

- (1) obavještava podnosioca zahtjeva da se AltMOC mogu provesti i, po potrebi, mijenja i dopunjava certifikat podnosioca zahtjeva;
 - (2) obavještava EASA o njihovom sadržaju, uključujući kopije cjelokupne relevantne dokumentacije;
 - (3) *brisano (nije primjenjivo).*
- (e) Kada BHDCA koristi AltMOC kako bi postigla usklađenost sa ovim pravilnikom:
- (1) stavlja ih na raspolaganje svim pružateljima usluga koja su predmet njenog nadzora;
 - (2) obavještava EASA u skladu sa članom 21. ovog pravilnika.

BHDCA dostavlja EASA kompletan opis AltMOC, uključujući svaku reviziju postupaka i procedura koja može da bude relevantna, kao i procjenu kojom se dokazuje da su ispunjeni zahtjevi iz ovog pravilnika.

ATM/ANS.AR.A.020 Izvještavanje EASA

- (a) BHDCA, u skladu sa članom 21. ovog pravilnika, obavještava EASA u slučaju svakog značajnog problema sa primjenom ovog pravilnika.
- Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, BHDCA dostavlja EASA informacije od značaja za sigurnost, koje proizilaze iz prijava događaja koje je BHDCA zaprimila i uskladištila u bazu podataka o incidentima iz člana 16. stav (1) navedenog propisa.

ATM/ANS.AR.A.025 Trenutna reakcija na sigurnosni problem

- (a) Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, BHDCA provodi sistem odgovarajućeg prikupljanja, analize i širenja sigurnosnih informacija.
- (b) *brisano (nije primjenjivo)*
- (c) Nakon prijema informacija koje su navedene pod (a), BHDCA preduzima odgovarajuće mjere kako bi riješila sigurnosni problem, uključujući izdavanje naredbi o sigurnosti zračne plovidbe u skladu sa ATM/ANS.AR.A.030.
- (d) O mjerama koje su preduzete u skladu sa navedenim pod (c), BHDCA obavještavaju dotični pružatelji usluga koji trebaju biti usklađeni sa njima, u skladu sa ATM/ANS.OR.A.060. U skladu sa članom 21. ovog pravilnika, BHDCA obavještava EASA o ovim mjerama.

ATM/ANS.AR.A.030 Naredbe o sigurnosti zračne plovidbe

- (a) BHDCA donosi naredbu o sigurnosti zračne plovidbe kada u funkcionalnom sistemu utvrdi postojanje okolnosti koje ugrožavaju sigurnost zračne plovidbe koje zahtijevaju trenutno djelovanje sa ciljem ublažavanja uočenog rizika.
- (b) Naredba o sigurnosti zračne plovidbe se prosljeđuje predmetnim pružateljima usluga i sadrži minimalno sljedeće informacije:
- (1) okolnosti koje ugrožavaju sigurnost zračne plovidbe;
 - (2) identifikaciju ugroženog funkcionalnog sistema;
 - (3) potrebne mjere i njihovo obrazloženje;
 - (4) rok za izvršenje zahtijevanih mjera;
 - (5) datum njenog stupanja na snagu.
- (c) U skladu sa članom 21. ovog pravilnika, BHDCA dostavlja primjerak naredbe o sigurnosti zračne plovidbe EASA i svim drugim nadležnim vlastima na koje ona može uticati.

- (d) BHDCA provjerava usklađenost pružatelja usluga s primjenjivim naredbama o sigurnosti zračne plovidbe.

Poddio B - UPRAVLJANJE (ATM/ANS.AR.B) ATM/ANS.AR.B.001 Sistem upravljanja

- (a) BHDCA uspostavlja i održava sistem upravljanja, koji minimalno obuhvata sljedeće elemente:
- (1) dokumentovanu politiku, postupke/procedure kako bi opisala svoju organizaciju, načine i metode za postizanje usklađenosti sa ovim pravilnikom i Aneksom XIV ovog pravilnika u odnosu na obavezu provođenja zadataka certifikacije, nadzora i osiguravanja primjene propisa u skladu sa ovim pravilnikom. Procedure su ažurne i služe kao osnovni radni dokumenti u okviru BHDCA za sve pripadajuće zadatke;
 - (2) dovoljan broj osoblja, uključujući inspektore koji izvršavaju svoje zadatke i ispunjavaju svoje odgovornosti u skladu sa ovim pravilnikom. Ovo osoblje je kvalificirano da izvršava dodijeljene zadatke i ima potrebno znanje, iskustvo, početnu, obuku na radnom mjestu i obuku za obnavljanje znanja kako bi se osigurala stalna stručnost. Postoji uspostavljen sistem za planiranje raspolaganja osobljem, kako bi se osiguralo odgovarajuće izvršenje svih pripadajućih zadataka;
 - (3) odgovarajuću opremu, prostorije i smeštaj za izvršenje dodijeljenih zadataka;
 - (4) proces za praćenje usklađenosti sistema upravljanja sa relevantnim zahtjevima i adekvatnosti postupaka i procedura, uključujući uspostavljanje procesa internih provjera/audita i procesa upravljanja sigurnosnim rizicima. Praćenje usklađenosti obuhvata sistem povratnih informacija višem rukovodstvu BHDCA o nalazima utvrđenim tokom internih provjera/audit, kako bi se osiguralo provođenje korektivnih mjera prema potrebi;
 - (5) lice ili grupu lica koji su odgovorni višem rukovodstvu BHDCA za proces praćenja usklađenosti.
- (b) BHDCA imenuje jedno ili više lica sa sveobuhvatnom odgovornošću za upravljanje relevantnim zadacima, za svaku oblast aktivnosti koja je dio sistema upravljanja.
- (c) BHDCA uspostavlja procedure za učestvovanje u razmjeni svih neophodnih informacija i pomoći ostalim nadležnim vlastima koje su u pitanju, uključujući sljedeće:
- (1) informacije o svim relevantnim nalazima i aktivnostima iz povratnih nadzora koje se preduzimaju kao rezultat nadzora lica i organizacija koje obavljaju aktivnosti na teritoriji Bosne i Hercegovine, ali su certificirani od strane nadležne vlasti druge države EASA; i
 - (2) informacije dobijene na osnovu obaveznog i dobrovoljnog izvještavanja o događajima kako je to utvrđeno u ATM/ANS.OR.A.065.
- (d) Kopije procedura koje se odnose na sistem upravljanja i njihove izmjene i dopune su na raspolaganju EASA za potrebe standardizacije.

ATM/ANS.AR.B.005 Dodjela zadataka kvalificiranim subjektima

- (a) BHDCA može kvalificiranim subjektima da dodijeli svoje zadatke koji se odnose na certifikaciju ili nadzor nad pružateljem usluga definirane ovim pravilnikom, osim samog izdavanja certifikata. Kada dodjeljuje takve zadatke, BHDCA osigurava da ima:

- (1) uspostavljen sistem za inicijalnu i stalnu procjenu da je kvalificiran subjekt usklađen sa ovim pravilnikom. Ovaj sistem i rezultati procjene se dokumentuju;
- (2) uspostavljen dokumentovan sporazum sa kvalificiranim subjektom, obostrano odobren od strane odgovarajućeg nivoa rukovodstva, koji jasno definiše:
 - (i) zadatke koje treba izvršiti;
 - (ii) izvještaje, izvještaje i zapise koje treba osigurati;
 - (iii) tehničke uvjete koji treba da budu ispunjeni u izvršavanju ovakvih zadataka;
 - (iv) odgovarajuće pokriće od odgovornosti za štetu;
 - (v) zaštitu informacija koje su dobijene pri izvršavanju ovakvih zadataka.
- (b) BHDCA osigurava da proces internih provjera i proces upravljanja sigurnosnim rizicima, koji se zahtijevaju u ATM/ANS.AR.B.001(a)(4) ovog pravilnika, obuhvate sve zadatke certifikacije ili nadzora, koji se provode u njeno ime.

ATM/ANS.AR.B.010 Promjene u sistemu upravljanja

- (a) BHDCA ima uspostavljen sistem za utvrđivanje promjena koje imaju uticaja na njene mogućnosti za izvršavanje zadataka i odgovornosti u skladu sa ovim pravilnikom, Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i drugim važećim propisima. Ovaj sistem joj omogućava da preuzima aktivnosti, prema potrebi, kako bi osigurala da sistem upravljanja ostane odgovarajući i efektivan.
- (b) BHDCA blagovremeno ažurira svoj sistem upravljanja u skladu sa bilo kakvom promjenom ovog pravilnika i drugih propisa koji regulišu ovu oblast, kako bi se osigurala njegova efektivna primjena.
- (c) BHDCA obavještava EASA, u skladu sa članom 21. ovog pravilnika, o promjenama koje utiču na njenu mogućnost za provođenje zadataka i izvršavanje odgovornosti u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast.

ATM/ANS.AR.B.015 Čuvanje zapisa

- (a) BHDCA uspostavlja sistem čuvanja zapisa koji omogućava odgovarajuće skladištenje, mogućnost pristupa i pouzdanu sljedljivost:
 - (1) dokumentovanih politika i procedura sistema upravljanja;
 - (2) obuka, kvalifikacija i ovlaštenja osoblja kako se zahtijeva u ATM/ANS.AR.B.001(a)(2);
 - (3) dodjeljivanja zadataka, koji obuhvataju elemente koji se zahtijevaju u ATM/ANS.AR.B.005, kao i detalje dodijeljenih zadataka;
 - (4) certifikacije i/ili davanja izvjava;
 - (5) imenovanje pružatelja usluga u zračnom prometu i meteoroloških usluga, prema potrebi;
 - (6) certifikacije i nadzora pružatelja usluga koji pružaju usluge na teritoriji Bosne i Hercegovine, a certificirani su od strane nadležnog organa druge države članice ili EASA, kako je dogovoreno između ovih organa;
 - (7) evaluacije i obavještavanja EASA o AltMOC, u skladu sa članom 21. ovog pravilnika, koje su predložili pružatelji usluga i procjene alternativnih načina usklađivanja, koje koristi sama BHDCA;
 - (8) usklađenosti pružatelja usluga sa primjenjivim zahtjevima iz ovog pravilnika nakon izdavanja certifikata ili, kada je to primjenjivo, podnošenja izvjava, uključujući izvještaje o svim nadzorima, nalaze, korektivne aktivnosti i rokove za njihovo

- izvršenje, zapažanja, kao i druge zapise koje se tiču sigurnosti;
- (9) preduzetih mjera prinudnog izvršenja;
- (10) sigurnosnih informacija, naredbi o sigurnosti zračne plovidbe i naknadnih mjera;
- (11) korištenja odredaba o izuzeću i/ili odstupanju u skladu sa propisom kojim se uređuju izuzeća i odstupanja od primjene odredaba propisa ili dijela propisa koji donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine.
- (b) BHDCA uspostavlja i ažurira listu svih certifikata izdatih pružateljima usluga i zaprimljenih izvjava.
- (c) Svi zapisi se čuvaju najmanje pet godina nakon prestanka važenja certifikata ili povlačenja izvjava u skladu sa primjenjivim propisom kojim se uređuje zaštita ličnih podataka Bosne i Hercegovine.

Poddio C - NADZOR, CERTIFIKACIJA I OSIGURAVANJE PRIMJENE PROPISA (ATM/ANS.AR.C)

ATM/ANS.AR.C.001 Praćenje dostignutog nivoa sigurnosti

- (a) BHDCA redovno prati i procjenjuje dostignuti nivo sigurnosti pružatelja usluga nad kojim provodi nadzor.
- (b) BHDCA koristi rezultate praćenja dostignutog nivoa sigurnosti pružatelja usluga, naročito provođenjem nadzora zasnovanog na riziku.

ATM/ANS.AR.C.005 Certifikacija, izvjava i provjera usklađenosti pružatelja usluga sa zahtjevima

- (a) U okviru ATM/ANS.AR.B.001(a)(1), BHDCA uspostavlja proces kojim provjerava:
 - (1) usklađenost pružatelja usluga sa primjenjivim zahtjevima utvrđenima u aneksima III do XIII ovog pravilnika i svim primjenjivim uvjetima koji se prilažu uz certifikat prije izdavanja certifikata. Certifikat se izdaje u skladu sa Dodatkom 1 ovog aneksa;
 - (2) usklađenost sa svim obavezama koje se tiču sigurnosti navedenim u aktu o imenovanju izdatim u skladu sa relevantnom odredbom propisa kojim se definiše pružanje usluga u zračnoj plovidbi u Jedinstvenom evropskom nebu;
 - (3) stalnu usklađenost sa primjenjivim zahtjevima pružatelja usluga nad kojim provodi nadzor;
 - (4) provođenje ciljeva sigurnosti, sigurnosnih zahtjeva i drugih uvjeta koji se odnose na sigurnost navedenih u izvjava o verifikaciji sistema, uključujući sve relevantne izvjava o usklađenosti sastavnih dijelova sistema ili njihovoj pogodnosti za upotrebu koje su izdate u skladu sa propisom kojim se definiše interoperabilnost Evropske mreže za upravljanje zračnim prometom;
 - (5) Provođenje naredbi o sigurnosti zračne plovidbe, korektivnih aktivnosti i mjera prinudnog izvršenja.
- (b) Proces naveden pod (a):
 - (1) zasniva se na dokumentovanim postupcima;
 - (2) podržan je dokumentacijom čija je posebna namjena da osigura uputstva i smjernice osoblju koje je odgovorno za certifikaciju, nadzor i osiguravanje primjene propisa;
 - (3) pruža predmetnim organizacijama pokazatelje rezultata aktivnosti certifikacije, nadzora i osiguravanje primjene propisa;
 - (4) zasniva se na stručnim i inspeksijskim nadzorima koje provodi BHDCA;
 - (5) u vezi sa certificiranim pružateljima usluga, pruža BHDCA dokaze potrebne za dalje postupanje, uključujući mjere utvrđene važećim propisima u

Bosni i Hercegovini, Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), propisom kojim se uređuje nadzor u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i ovim pravilnikom u situacijama neusklađenosti sa zahtjevima;

- (6) u vezi sa pružateljima usluga koji su dali izjavu, pruža BHDCA dokaze za preuzimanje, po potrebi, korektivnih aktivnosti koje mogu uključivati i mjere za osiguravanje primjene propisa, uključujući, kada je primjenjivo, one iz državnih propisa.

ATM/ANS.AR.C.010 Nadzor

- (a) BHDCA, ili kvalificirani subjekti koji postupaju u ime BHDCA, provodi stručni nadzor u skladu sa članom 9. ovog pravilnika.
- (b) Stručni nadzori iz tačke (a):
- (1) pružaju BHDCA dokaze o usklađenosti sa primjenjivim zahtjevima i sa aranžmanima o implementaciji pravila;
 - (2) su nezavisni od internih provjera koje provodi pružatelj usluga;
 - (3) obuhvataju cjelokupne aranžmane o implementaciji pravila ili dijelove tih aranžmana, kao i procese ili usluge;
 - (4) utvrđuju:
 - (i) jesu li aranžmani o implementaciji pravila usklađeni sa primjenjivim zahtjevima;
 - (ii) jesu li preduzete mjere usklađene sa aranžmanima o implementaciji pravila i primjenjivim zahtjevima;
 - (iii) da li rezultati preduzetih mjera odgovaraju rezultatima koji se očekuju u okviru aranžmana o implementaciji pravila.
- (c) Na osnovu dokaza sa kojima raspolaže, BHDCA prati stalnu usklađenost pružatelja usluga kojeg nadzire sa primjenjivim zahtjevima ovog pravilnika.

ATM/ANS.AR.C.015 Program nadzora

- (a) BHDCA uspostavlja i na godišnjem nivou ažurira program nadzora, uzimajući u obzir specifičnosti pružatelja usluga, složenost njegovih aktivnosti, rezultate prethodnih postupaka certifikacije i/ili nadzora i koji je zasnovan na procjeni povezanih rizika. Program uključuje nadzore koji:
- (1) obuhvataju sve oblasti potencijale zabrinutosti za sigurnost, sa naglaskom na one oblasti u kojima su utvrđeni problemi;
 - (2) obuhvataju sve pružatelje usluga koje BHDCA nadzire;
 - (3) obuhvataju sredstva koja provodi pružatelj usluga kako bi osigurao stručnost osoblja;
 - (4) osiguravaju da se nadzori provode na način koji je srazmjernan nivou rizika koji proizilazi iz djelatnosti i pruženih usluga pružatelja usluga; i
 - (5) osiguravaju da za pružatelje usluga pod njenim nadzorom planirani nadzorni ciklus ne bude duži od 24 mjeseca.

Ciklus planiranja nadzora može se skratiti ukoliko postoji dokaz da je smanjen dostignuti nivo sigurnosti organizacije.

Ciklus planiranja nadzora može se produžiti na najviše 36 mjeseci ukoliko BHDCA u toku prethodna 24 mjeseca utvrdi da:

- (i) je pružatelj usluga dokazao efektivno identifikovanje opasnosti vezanih za sigurnost zračne plovidbe i upravljanje povezanim rizicima;

- (ii) je pružatelj usluga kontinuirano usklađen sa zahtjevima za upravljanje promjenama iz ATM/ANS.OR.A.040 i ATM/ANS.OR.A.045;
- (iii) nisu bili podizani nalazi kategorije 1;
- (iv) su sve korektivne aktivnosti bile provedene u roku koji je prihvaćen ili produžen od strane BHDCA, kao što je definirano u ATM/ANS.AR.C.050.

Ciklus planiranja nadzora može se dodatno produžiti na najviše 48 mjeseci ukoliko je, uz navedeno, pružatelj usluga uspostavio, a BHDCA odobrila, efektivan sistem stalnog izvještavanja BHDCA o dostignutom nivou sigurnosti i usklađenosti pružatelja usluga sa zahtjevima sadržanim u zakonu i propisima donesenim na osnovu njega.

- (6) osiguravaju praćenje provođenja korektivnih mjera;
- (7) su predmet konsultacija sa pružateljima usluga i predmet njihovog kasnijeg obavještanja;
- (8) navode predviđeni vremenski interval nadzora na različitim lokacijama.
- (b) BHDCA, ako je potrebno, može odlučiti da promijeni ciljeve i obim prethodno planiranih stručnih nadzora, uključujući preglede dokumentacije i dodatne nadzore.
- (c) BHDCA odlučuje koji aranžmani, elementi, usluge, funkcije, fizičke lokacije i aktivnosti će biti predmetom stručnog nadzora u utvrđenom vremenskom okviru.
- (d) Dokumentuju se data zapažanja i nalazi stručnog nadzora podignuti u skladu sa ATM/ANS.AR.C.050. Nalazi se potkrepljuju dokazima i utvrđeni su u odnosu na primjenjive zahtjeve i njihove aranžmane o implementaciji pravila na osnovu kojih je provjera provedena.
- (e) O provedenom stručnom nadzoru izrađuje se izvještaj, uključujući podatke o nalazima i zapažanjima, i dostavlja se predmetnom pružatelju usluga.

ATM/ANS.AR.C.020 Izdavanje certifikata

- (a) Postupajući u skladu sa zahtjevima utvrđenim u ATM/ANS.AR.C.005(a), nakon prijema zahtjeva za izdavanje certifikata pružatelju usluga, BHDCA provjerava usklađenost pružatelja usluga sa primjenjivim zahtjevima iz ovog pravilnika.
- (b) BHDCA može prije izdavanja certifikata zahtijevati provođenje bilo kojeg stručnog nadzora, inspekcije ili procjene ako to smatra potrebnim.
- (c) Certifikat se izdaje na neograničeno vrijeme. Privilegije za obavljanje aktivnosti čije je provođenje odobreno pružatelju usluga navode se u uvjetima pružanja usluga u prilogu certifikatu pružatelja usluga.
- (d) Certifikat se ne može izdati ako postoje otvoren(i) nalaz(i) kategorije 1. U izuzetnim slučajevima, nalaz(i) koji nije/nisu nalaz(i) kategorije 1 se procjenjuje(u) i pružatelj usluga ih ublažava prema potrebi, a BHDCA prije izdavanja certifikata odobrava plan korektivnih aktivnosti za zatvaranje tih nalaza.

ATM/ANS.AR.C.025 Promjene

- (a) Nakon prijema obavještenja o planiranoj promjeni u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045, BHDCA postupa u skladu sa ATM/ANS.AR.C.030, ATM/ANS.AR.C.035 i ATM/ANS.AR.C.040.
- (b) Nakon prijema obavještenja o planiranoj promjeni u skladu sa ATM/ANS.OR.A.040(a)(2) za koju se zahtijeva prethodno odobrenje, BHDCA:
- (1) provjerava, prije davanja odobrenja za promjenu, usklađenost pružatelja usluga sa primjenjivim zahtjevima;

- (2) odmah preduzima odgovarajuće radnje, ne dovodeći u pitanje moguće dodatne mjere prinudnog izvršenja, ako pružatelj usluga uvede promjene za koje se zahtijeva prethodno odobrenje, a da nije prethodno pribavio odobrenje od BHDCA navedeno u pod (1).
- (c) Kako bi se pružatelju usluga omogućilo uvođenje promjena u njegov sistem upravljanja i/ili sistem upravljanja sigurnošću, u zavisnosti šta je primjenjivo, bez prethodnog odobrenja u skladu sa ATM/ANS.OR.A.040(b), BHDCA odobrava proceduru kojom se definiše obim takvih promjena i koja opisuje kako se obavještava o tim promjenama i kako će se sa njima upravljati. U okviru procesa kontinuiranog nadzora, BHDCA procjenjuje informacije dostavljene uz obavještenje da bi se provjerila usklađenost preduzetih aktivnosti sa odobrenim procedurama i primjenjivim zahtjevima. U slučaju neusklađenosti, BHDCA:
- (1) obavještava pružatelja usluga o neusklađenosti i zahtijeva dodatne aktivnosti za otklanjanje neusklađenosti;
 - (2) u slučaju nalaza kategorije 1 i 2, postupa u skladu sa ATM/ANS.AR.C.050.

ATM/ANS.AR.C.030 Odobranje procedura upravljanja promjenama za funkcionalne sisteme

- (a) BHDCA preispituje:
- (1) procedure upravljanja promjenama za funkcionalne sisteme i sve bitne izmjene tih procedura koje je dostavio pružatelj usluga u skladu sa ATM/ANS.OR.B.010(b);
 - (2) svako odstupanje od procedura iz tačke (1) za konkretnu promjenu, kada to zahtijeva pružatelj usluga u skladu sa ATM/ANS.OR.B.010(c)(1).
- (b) BHDCA odobrava procedure, izmjene i odstupanja iz tačke (a) ako utvrdi da su oni potrebni i dovoljni kako bi pružatelj usluga dokazao usklađenost sa ATM/ANS.OR.A.045, ATM/ANS.OR.C.005, ATS.OR.205 i ATS.OR.210, u zavisnosti od toga šta je primjenjivo.

ATM/ANS.AR.C.035 Odluka o preispitivanju prijavljene promjene u funkcionalnom sistemu

- (a) Nakon prijema obavještenja u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045(a)(1) ili nakon prijema izmijenjene informacije u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045(b), BHDCA donosi odluku o tome hoće li ili neće provesti preispitivanje te promjene. BHDCA u skladu sa tom odlukom zahtijeva od pružatelja usluga sve dodatne potrebne informacije.
- (b) BHDCA utvrđuje potrebu za preispitivanjem na osnovu specifičnih, osnovanih/svrishodnih i dokumentovanih kriterija koji, minimalno, osiguravaju da prijavljena promjena bude preispitana ako je kombinacija vjerovatnoće da je sigurnosni argument složen ili nepoznat pružatelju usluga i ozbiljnosti mogućih posljedica promjene značajna.
- (c) Kada BHDCA odluči o postojanju potrebe za preispitivanjem na osnovu drugih kriterija zasnovanih na riziku različitih od onih iz tačke (b), ti kriteriji su specifični, osnovani i dokumentovani.
- (d) BHDCA obavještava pružatelja usluga o svojoj odluci da preispita prijavljenu promjenu u funkcionalnom sistemu i dostavlja pružatelju usluga, na njegov zahtjev, obrazloženje o tome.

ATM/ANS.AR.C.040 Preispitivanje prijavljenih promjena u funkcionalnom sistemu

- (a) Kada BHDCA preispituje argumente za prijavljenu promjenu ona:

- (1) procjenjuje neospornost dostavljenih argumenata u odnosu na ATM/ANS.OR.C.005(a)(2) ili ATS.OR.205(a)(2);
 - (2) koordinira po potrebi svoje aktivnosti s drugim nadležnim organima.
- (b) BHDCA:
- (1) odobrava argumente iz tačke (a)(1), uz određene uvjete kada je to primjenjivo, ako se dokaže da su oni neosporni, i o tome obavještava pružatelja usluga; ili
 - (2) odbija argumente iz tačke (a)(1) i obavještava o tome pružatelja usluga prilažući obrazloženje.

ATM/ANS.AR.C.045 Izjave pružatelja usluga informiranja u letu

- (a) Nakon prijema izjave pružatelja usluga informiranja u letu o namjeri pružanja takvih usluga, BHDCA provjerava da ta izjava sadrži sve informacije zahtijevane u ATM/ANS.OR.A.015 i potvrđuje pružatelju usluga prijem izjave.
- (b) Ako izjava ne sadrži potrebne informacije ili sadrži informacije koje ukazuju na neusklađenost sa primjenjivim zahtjevima, BHDCA obavještava predmetnog pružatelja usluga informiranja u letu o neusklađenosti i zahtijeva dodatne informacije. Kada je potrebno, BHDCA provodi provjeru nad tim pružateljem usluga informiranja u letu. Ako se potvrdi neusklađenost, BHDCA preduzima radnje utvrđene u ATM/ANS.AR.C.050.
- (c) BHDCA vodi registar izjava pružatelja usluga informiranja u letu koje su date u skladu sa ovim pravilnikom.

ATM/ANS.AR.C.050 Nalazi, korektivne aktivnosti i mjere prinudnog izvršenja

- (a) BHDCA uspostavlja sistem za analizu nalaza radi utvrđivanja njihovog značaja za sigurnost i odlučuje o mjerama prinudnog izvršenja na osnovu sigurnosnog rizika koji proizilazi iz neusklađenosti pružatelja usluga.
- (b) U okolnostima u kojima uz primjenu trenutnih odgovarajućih mjera za ublažavanje ne bi bilo dodatnog sigurnosnog rizika ili bi on bio vrlo nizak, BHDCA može prihvatiti pružanje usluga kako bi se osigurao kontinuitet usluge dok se preduzimaju korektivne aktivnosti.
- (c) BHDCA podiže nalaz kategorije 1 ako utvrdi postojanje bilo kakve ozbiljne neusklađenosti u odnosu na primjenjive zahtjeve utvrđene u ovom pravilniku, Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i propisima donesenim na osnovu Zakona, propisu kojim se uređuje nadzor u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, propisu kojim se uspostavlja okvir za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast, procedurama i priručnicima pružatelja usluga, sa uvjetima priloženim certifikatu ili sa samim certifikatom, sa aktom o imenovanju, ako je primjenjivo, ili sa sadržajem izjave, a što predstavlja značajan rizik za sigurnost letenja ili na drugi način dovodi u pitanje sposobnost pružatelja usluga da nastavi pružanje usluga.
- Nalazi kategorije 1 uključuju, ali se ne ograničavaju na:
- (1) objavljivanje operativnih procedura i/ili pružanje usluga na način koji predstavlja značajan rizik za sigurnost letenja;
 - (2) sticanje ili održavanje važenja certifikata pružatelja usluga dostavljanjem falsifikovane dokazne dokumentacije;
 - (3) dokaze o zloupotrebi ili neovlaštenoj upotrebi certifikata pružatelja usluga;
 - (4) nepostojanje odgovornog rukovoditelja.

- (d) BHDCA podiže nalaz kategorije 2 ako utvrdi postojanje bilo kakve druge neusklađenosti u odnosu na primjenjive zahtjeve utvrđene u ovom pravilniku, Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i propisima donesenim na osnovu Zakona, propisu kojim se uređuje nadzor u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, propisu kojim se uspostavlja okvir za stvaranje Jedininstvenog evropskog neba i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast, sa uvjetima priloženim certifikatu ili sa samim certifikatom, ili sa sadržajem izjave.
- (e) Ako je nalaz podignut tokom provođenja nadzora ili na bilo koji drugi način, ne dovodeći u pitanje ni jednu dodatnu mjeru zahtijevanu u ovom pravilniku, Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i propisima donesenim na osnovu Zakona, propisu kojim se uređuje nadzor u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, propisu kojim se uspostavlja okvir za stvaranje Jedininstvenog evropskog neba i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast. BHDCA pisanim putem obavještava pružatelja usluga o nalazima i zahtijeva preduzimanje korektivnih aktivnosti za otklanjanje utvrđenih neusklađenosti.
- (1) U slučaju nalaza kategorije 1, BHDCA preduzima trenutne i primjerene mjere, a po potrebi, može i ograničiti, suspendovati ili staviti van snage certifikat, u cjelosti ili djelimično, osiguravajući kontinuitet usluga pod uvjetom da sigurnost nije ugrožena. Preduzete mjere zavise od ozbiljnosti nalaza i ostaju na snazi sve dok pružatelj usluga ne provede korektivne aktivnosti uspješno.
- (2) U slučaju nalaza kategorije 2, BHDCA:
- (i) odobrava pružatelju usluga rok za provođenje korektivnih aktivnosti koji je primjeren prirodi nalaza i uključen u plan korektivnih aktivnosti;
- (ii) procjenjuje plan korektivnih aktivnosti i provođenje koje je predložio pružatelj usluga i prihvata ih ako na osnovu procjene zaključi da su dovoljni i adekvatni za otklanjanje neusklađenosti.
- (3) U slučaju nalaza kategorije 2, ako pružatelj usluga ne dostavi plan korektivnih aktivnosti koji je, obzirom na nalaze, prihvatljiv BHDCA, ili ako pružatelj usluga ne provede korektivne aktivnosti u roku koji je prihvaćen ili prolongiran od strane BHDCA, nalaz se može promijeniti u nalaz kategorije 1 i mogu se preduzeti mjere utvrđene u tački (1).
- (f) U slučajevima koji ne zahtijevaju nalaze kategorije 1 ili 2, BHDCA može dati opservaciju.

Dodatak 1 ANEKSU II**CERTIFIKAT ZA PRUŽATELJA USLUGA
BOSNA I HERCEGOVINA
BOSNIA AND HERZEGOVINA
DIREKCIJA ZA CIVILNO ZRAKOPLOVSTVO BOSNE I HERCEGOVINE
BOSNIA AND HERZEGOVINA DIRECTORATE OF CIVIL AVIATION****CERTIFIKAT PRUŽATELJA USLUGA
[BROJ CERTIFIKATA/IZDANJE br.]
SERVICE PROVIDER CERTIFICATE
[CERTIFICATE NUMBER/ISSUE No]**

U skladu sa Pravilnikom o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluga u zračnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija za upravljanje zračnim prometom i shodno uvjetima navedenim u nastavku, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim certificira
Pursuant to Implementing Regulation (EU) No 2017/373 and subject to the conditions specified below, the Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation hereby certifies

[NAZIV PRUŽATELJA USLUGA]
[NAME OF THE SERVICE PROVIDER]

[ADRESA PRUŽATELJA USLUGA]
[ADDRESS OF THE SERVICE PROVIDER]

kao pružatelja usluga sa privilegijama, kako je navedeno u priloženim uvjetima za pružanje usluga.

as a service provider with the privileges, as listed in the attached service provision conditions.

UVJETI:**CONDITIONS:**

Ovaj certifikat je izdat u skladu sa uvjetima i obimom pružanja usluga i funkcija kako je navedeno u priloženim uvjetima za pružanje usluga.

This certificate is issued subject to the conditions and the scope of providing services and functions as listed in the attached service provision conditions.

Ovaj certifikat važi sve dok je certificirani pružatelj usluga usklađen sa Pravilnikom o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluga u zračnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija za upravljanje zračnim prometom i drugim primjenjivim propisima i, kada je to relevantno, sa procedurama iz dokumentacije pružatelja usluga.

This certificate is valid whilst the certified service provider remains in compliance with Rulebook laying down common requirements for providers of air traffic management, air navigation services and other air traffic management network functions and the other applicable regulations and, when relevant, with the procedures in the service provider's documentation.

Ispunjavanjem navedenih uvjeta, ovaj certifikat ostaje važeći, osim u slučaju odricanja od certifikata, njegovog ograničavanja, suspendovanja ili stavljanja van snage.

Subject to compliance with the foregoing conditions, this certificate shall remain valid unless the certificate has been surrendered, limited, suspended or revoked.

Datum izdavanja:

Date of issue:

Potpisao:

Signed:

Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine
Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation

PRUŽATELJ USLUGA

CERTIFIKAT
CERTIFICATEUVJETI ZA PRUŽANJE USLUGA
SERVICE PROVISION CONDITIONS

Prilog uz Certifikat pružatelja usluga:

Attachment to service provider's certificate:

[BROJ CERTIFIKATA/IZDANJE br.]
[CERTIFICATE NUMBER/ISSUE No][NAZIV PRUŽATELJA USLUGA]
[NAME OF THE SERVICE PROVIDER]

Stekao je privilegije za pružanje sljedećih usluga/funkcija:

has obtained the privileges to provide the following scope of services/functions:

[Obrisati redove po potrebi]

(Delete lines as appropriate)

Usluge/funkcije Services/Functions	Vrsta usluge/funkcije Type of Service/Function	Obim usluge/funkcije Scope of Service/Function	Ograničenja(**) Limitations
Usluge u zračnom prometu (ATS) (****) Air traffic services (ATS)(****)	Usluga kontrole zračnog prometa (ATC) Air traffic control (ATC)	Usluga oblasne kontrole Area control service	
		Usluga prilazne kontrole Approach control service	
	Usluga informiranja u letu (FIS) Flight information service (FIS)	Usluga aerodromske kontrole Aerodrome control service	
		Aerodromska usluga informiranja u letu (AFIS) Aerodrome flight information service (AFIS)	
		Usluga informiranja u letu na ruti (En-route FIS) En-route flight information service (En-route FIS)	
	Savjetodavne usluge Advisory service	nije primjenjivo n/a	
Upravljanje protokom zračnog prometa (ATFM) Air traffic flow management (ATFM)	ATFM ATFM	Pružanje lokalnog ATFM Provision of local ATFM	
Upravljanje zračnim prostorom (ASM) Airspace management (ASM)	ASM ASM	Pružanje lokalnih usluga ASM (taktički nivo/ASM nivo 3) Provision of the local ASM (tactical/ASM Level 3) service	
Uvjeti (**) Conditions(**)			

Usluge/funkcije Services/Functions	Vrsta usluge/funkcije Type of Service/Function	Obim usluge/funkcije Scope of Service/Function	Ograničenja (*Limitations)
Usluge u zračnom prometu (ATS) za probni let (***)(****) Air traffic services (ATS) for flight test (**)(****)	Usluga kontrole zračnog prometa (ATC) Air traffic control (ATC)	Usluga oblasne kontrole Area control service	
		Usluga prilazne kontrole Approach control service	
		Usluga aerodromske kontrole Aerodrome control service	
	Usluga informiranja u letu (FIS) Flight information service (FIS)	Aerodromska usluga informiranja u letu (AFIS) Aerodrome flight information service (AFIS)	
Usluga informiranja u letu na ruti (En-route FIS) En-route flight information service (En-route FIS)			
	Savjetodavne usluge Advisory service	nije primjenjivo n/a	
Uvjeti (**) Conditions(**)			

Usluge/funkcije Services/Functions	Vrsta usluge/funkcije Type of Service/Function	Obim usluge/funkcije Scope of Service/Function	Ograničenja (*) Limitations
Usluge komunikacije, navigacije ili nadzora (CNS) Communication, navigation or surveillance services (CNS)	Komunikacije (C) Communication (C)	Usluga zrakoplovne mobilne komunikacije (komunikacija zrak-zemlja) Aeronautical mobile service (air-ground communication)	
		Usluga zrakoplovne fiksne komunikacije (komunikacije zemlja-zemlja) Aeronautical fixed service (ground-ground communications)	
		Usluge zrakoplovne mobilne satelitske komunikacije (AMSS) Aeronautical mobile satellite service (AMSS)	
	Navigacija (N) Navigation (N)	Pružanje NDB signala u prostoru Provision of NDB signal in space	
		Pružanje VOR signala u prostoru Provision of VOR signal in space	
		Pružanje DME signala u prostoru Provision of DME signal in space	
		Pružanje ILS signala u prostoru Provision of ILS signal in space	
		Pružanje MLS signala u prostoru Provision of MLS signal in space	
	Nadzor (S) Surveillance (S)	Pružanje podataka primarnog nadzora (PS) Provision of data from primary surveillance (PS)	
		Pružanje podataka sekundarnog nadzora (SS) Provision of data from secondary surveillance (SS)	

		Pružanje podataka sistema automatskog zavisnog nadzora (ADS) <i>Provision of automatic dependent surveillance (ADS) Data</i>	
Uvjeti (**) <i>Conditions(**)</i>			

Usluge/funkcije <i>Services/Functions</i>	Vrsta usluge/funkcije <i>Type of Service/Function</i>	Obim usluge/funkcije <i>Scope of Service/Function</i>	Ograničenja (*) <i>Limitations</i>
Usluge zrakoplovnog informiranja (AIS) <i>Aeronautical information services (AIS)</i>	Proizvodi zrakoplovnog informiranja (uključujući usluge distribucije) <i>Aeronautical information products (including distribution services)</i>	Zbornik zrakoplovnih informacija (AIP) <i>Aeronautical information publication (AIP)</i> Zrakoplovni informativni cirkular (AIC) <i>Aeronautical information circular (AIC)</i> NOTAM <i>NOTAM</i> Skup podataka AIP <i>AIP data set</i> Skupovi podataka o preprekama <i>Obstacle data sets</i> Skupovi kartografskih podataka o aerodromu <i>Aerodrome mapping data sets</i> Skupovi podataka o postupcima instrumentalnog letenja <i>Instrument flight procedure data sets</i>	
	Usluge pretpoletnog informiranja <i>Preflight information services</i>	nije primjenjivo <i>n/a</i>	
Uvjeti (**) <i>Conditions(**)</i>			

Usluge/funkcije <i>Services/Functions</i>	Vrsta usluge/funkcije <i>Type of Service/Function</i>	Obim usluge/funkcije <i>Scope of Service/Function</i>	Ograničenja (*) <i>Limitations</i>
Usluge pripreme podataka (DAT) <i>Data services (DAT)</i>	Tip 1 <i>Type 1</i>	Pružanje usluge DAT tipa 1 dozvoljava popunjavanje zrakoplovnih baza podataka u sljedećim formatima: [popis generičkih formata podataka] Pružanje usluge DAT tipa 1 ne dozvoljava direktno popunjavanje zrakoplovnih baza podataka od strane krajnjih korisnika/operatora zrakoplova. <i>Provision of Type 1 DAT authorises the supply of aeronautical databases in the following formats: [list of the generic data formats] Provision of Type 1 DAT does not authorise the supply of aeronautical databases directly to end-</i>	

		<i>users/aircraft operators.</i>	
	Tip 2 <i>Type 2</i>	Pružanjem usluge DAT tipa 2 dozvoljava popunjavanje zrakoplovnih baza podataka od strane krajnjih korisnika/operatora zrakoplova za sjedeće zrakoplovne aplikacije/opremu, za koje je utvrđena kompatibilnost: [Proizvođač] Certificirani model aplikacije/opreme [XXX], dio broj [YYY] <i>Provision of Type 2 DAT authorises the supply of aeronautical databases to end-users/aircraft operators for the following airborne application/equipment, for which compatibility has been demonstrated: [Manufacturer] Certified Application/Equipment model [XXX], Part No [YYY]</i>	
Uvjeti(**) <i>Conditions(**)</i>			

<i>Usluge/funkcije Services/Functions</i>	<i>Vrsta usluge/funkcije Type of Service/Function</i>	<i>Obim usluge/funkcije Scope of Service/Function</i>	<i>Ograničenja (*) Limitations</i>
Meteorološke usluge (MET)	MET	Biro meteorološkog bdjenja <i>Meteorological watch office</i>	
	MET	Aerodromski meteorološki biro <i>Aerodrome meteorological offices</i>	
		Zrakoplovne meteorološke stanice <i>Aeronautical meteorological stations</i>	
		VAAC	
		VAAC	
		WAFC WAFC	
		TCAC TCAC	
Uvjeti (**) <i>Conditions(**)</i>			

<i>Usluge/funkcije Services/Functions</i>	<i>Vrsta usluge/funkcije Type of Service/Function</i>	<i>Obim usluge/funkcije Scope of Service/Function</i>	<i>Ograničenja (*) Limitations</i>
Izrada postupaka letenja (FPD) <i>Flight procedure design (FPD)</i>	Izrada, dokumentovanje i provođenje validacije postupaka letenja (*****) <i>Design, documentation and validation of flight procedures (*****)</i>	nije primjenjivo <i>n/a</i>	
Uvjeti (**) <i>Conditions(**)</i>			

Usluge/funkcije <i>Services/Functions</i>	Vrsta usluge/funkcije <i>Type of Service/Function</i>	Obim usluge/funkcije <i>Scope of Service/Function</i>	Ograničenja (*) <i>Limitations</i>
Mrežne funkcije ATM <i>ATM network functions</i>	Projekt ERN <i>Design of ERN</i>	nije primjenjivo <i>n/a</i>	
	Ograničeni resursi <i>Scarce resources</i>	Radio-frekvencija <i>Radio frequency</i>	
		Kôd transpondera <i>Transponder code</i>	
	ATFM <i>ATFM</i>	Pružanje centralnog ATFM <i>Provision of the central ATFM</i>	
Uvjeti (**) <i>Conditions(**)</i>			

Datum izdavanja:

Date of issue:

Potpisao:

Signed:

Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine

Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation

(*) Kako je propisala BHDCA

() As prescribed by the BHDCA*

(**) Po potrebi

(**) Where necessary

(***) Ako BHDCA smatra da je potrebno utvrditi dodatne zahtjeve

(***) If the competent authority considers it necessary to establish additional requirements

(****) ATS obuhvata usluge uzbunjivanja

(****) ATS covers alerting service.

ANEKS III
OPŠTI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
ATM/ANS

(Dio - ATM/ANS.OR)

Poddio A – OPŠTI ZAHTEJEVI (ATM/ANS.OR.A)
ATM/ANS.OR.A.001 Područje primjene

U skladu sa članom 10. ovog pravilnika, ovim aneksom se utvrđuju zahtjevi koje mora ispuniti pružatelj usluga.

ATM/ANS.OR.A.005 Podnošenje zahtjeva za izdavanje certifikata pružatelja usluga

- (a) Podnošenje zahtjeva za izdavanje ili izmjenu i/ili dopunu postojećeg certifikata pružatelja usluga vrši se u obliku i na način koji je utvrdila BHDCA uzimajući u obzir primjenjive zahtjeve ovog pravilnika.
- (b) U skladu sa članom 10. ovog pravilnika, da bi stekao certifikat, pružatelj usluga je usklađen sa:
 - (1) zahtjevima iz člana 14. ovog pravilnika,
 - (2) opštim zahtjevima utvrđenima u ovom aneksu;
 - (3) posebnim zahtjevima utvrđenima u aneksima od IV do XIII ovog pravilnika, kada su ti zahtjevi primjenjivi imajući u vidu usluge koje pružatelj usluga pruža ili planira pružati.

ATM/ANS.OR.A.010 Podnošenje zahtjeva za izdavanje certifikata sa ograničenjem

- (a) Ne dovodeći u pitanje tačku (b), pružatelj usluga u zračnom prometu može podnijeti zahtjev za izdavanje certifikata koji je ograničen na pružanje usluga u zračnom prostoru pod nadležnošću BHDCA u slučaju da se njegovo glavno mjesto poslovanja ili, ako postoji, njegovo registrovano sjedište nalazi u Bosni i Hercegovini, kada on pruža ili planira pružati usluge samo iz jedne ili više sljedećih kategorija:
 - (1) radovi iz zraka;
 - (2) opšta/generalna avijacija;
 - (3) komercijalni zračni prijevoz ograničen na zrakoplove sa maksimalnom masom u polijetanju manjom od 10 tona ili sa manje od 20 putničkih sjedišta;
 - (4) komercijalni zračni transport sa manje od 10000 kretanja u godini, bez obzira na maksimalnu masu u polijetanju i broj putničkih sjedišta; u smislu ove odredbe 'kretanja' se računaju kao zbir polijetanja i slijetanja i broje se kao prosjek za period od prethodne tri godine.
- (b) Osim toga, za certifikat sa ograničenjem zahtjev mogu podnijeti sljedeći pružatelji usluga u zračnoj plovidbi:
 - (1) pružatelj usluga u zračnoj plovidbi, osim pružatelja usluga u zračnom prometu, čiji bruto godišnji promet ne prelazi iznos od 1 000 000 evra u odnosu na usluge koje pruža ili planira da pruža;
 - (2) pružatelj usluga u zračnoj plovidbi koji pruža aerodromske usluge informiranja u letu redovno opslužujući ne više od jedne radne pozicije na bilo kom aerodromu.
- (c) Kako je utvrdila BHDCA, pružatelj usluga u zračnoj plovidbi koji podnosi zahtjev za certifikat sa ograničenjem u skladu sa navedenim pod (a) ili pod (b)(1) ispunjava, najmanje, sljedeće zahtjeve utvrđene u:
 - (1) ATM/ANS.OR.B.001 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost;
 - (2) ATM/ANS.OR.B.005 Sistem upravljanja;
 - (3) ATM/ANS.OR.B.020 Zahtjevi za osoblje;
 - (4) ATM/ANS.OR.A.075 Otvoreno i transparentno pružanje usluga;

- (5) aneksima IV, V, VI i VIII, kada su ti zahtjevi primjenjivi imajući u vidu usluge koje pružatelj usluga pruža ili planira pružati, u skladu sa članom 10. ovog pravilnika.
- (d) Kako je utvrdila BHDCA, pružatelj usluga u zračnoj plovidbi koji podnosi zahtjev za izdavanje certifikata sa ograničenjem u skladu sa tačkom (b)(2) ispunjava, najmanje, zahtjeve utvrđene u tačkama od (c)(1) do (c)(4) i posebne zahtjeve utvrđene u Aneksu IV.
- (e) Podnositelj zahtjeva za certifikat sa ograničenjem podnosi zahtjev BHDCA u obliku i na način koji je uspostavila BHDCA.

ATM/ANS.OR.A.015 Izjava pružatelja usluga informiranja u letu

- (a) U skladu sa članom 12. ovog pravilnika, pružatelj usluga informiranja u letu može dati izjavu o svojoj sposobnosti i sredstvima za izvršavanje svojih odgovornosti u pogledu usluga koje pruža kada uz zahtjeve iz člana 14. ovog pravilnika ispunjava sljedeće alternativne zahtjeve:
 - (1) pružatelj usluga informiranja u letu pruža ili planira da pruža usluge redovno opslužujući ne više od jedne radne pozicije;
 - (2) te su usluge privremene prirode i njihovo trajanje je dogovoreno sa BHDCA i kako bi se osigurala srazmjerna sigurnosne garancije.
- (b) Pružatelj usluga informiranja u letu koji daje izjavu o svojim aktivnostima:
 - (1) dostavlja BHDCA sve relevantne informacije prije započinjanja operacija, u obliku i na način kako je to utvrdila BHDCA;
 - (2) dostavlja BHDCA listu primijenjenih alternativnih načina usklađivanja u skladu sa ATM/ANS.OR.A.020;
 - (3) održava usklađenost sa primjenjivim zahtjevima i informacijama sadržanima u izjavi;
 - (4) podnošenjem izmijenjene izjave obavještava BHDCA o svim promjenama u svojoj izjavi ili načinima usklađivanja;
 - (5) pruža svoje usluge u skladu sa svojim operativnim priručnikom i usklađen je sa svim relevantnim odredbama koje su u njemu sadržane.
- (c) Pružatelj usluga informiranja u letu, koji je dao izjavu o svojim aktivnostima, prije prestanka pružanja usluga, obavještava BHDCA, u roku koji je BHDCA utvrdila.
- (d) Pružatelj usluga informiranja u letu koji daje izjavu o svojim aktivnostima ispunjava zahtjeve navedene u:
 - (1) ATM/ANS.OR.A.001 Područje primjene;
 - (2) ATM/ANS.OR.A.020 Načini usklađivanja;
 - (3) ATM/ANS.OR.A.035 Dokazivanje usklađenosti;
 - (4) ATM/ANS.OR.A.040 Promjene – opšte;
 - (5) ATM/ANS.OR.A.045 Promjene u funkcionalnom sistemu;
 - (6) ATM/ANS.OR.A.050 Pomaganje i saradnja;
 - (7) ATM/ANS.OR.A.055 Nalazi i korektivne aktivnosti;
 - (8) ATM/ANS.OR.A.060 Trenutna reakcija na sigurnosni problem;
 - (9) ATM/ANS.OR.A.065 Izvještavanje o događajima;
 - (10) ATM/ANS.OR.B.001 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost;
 - (11) ATM/ANS.OR.B.005 Sistem upravljanja;
 - (12) ATM/ANS.OR.B.020 Zahtjevi za osoblje;
 - (13) ATM/ANS.OR.B.035 Operativni priručnici;
 - (14) ATM/ANS.OR.D.020 Odgovornost i pokriće osiguranjem;
 - (15) Aneksu IV.

- (e) Pružatelj usluga informiranja u letu, koji daje izjavu o svojim aktivnostima, započinje sa radom tek po dobijanju potvrde o prijemu izjave od BHDCA.

ATM/ANS.OR.A.020 Načini usklađivanja

- (a) Pružatelj usluga može primjenjivati alternativne načine usklađivanja (AltMoC) kako bi uspostavio usklađenost sa zahtjevima iz ovog pravilnika u odnosu na prihvatljive načine usklađivanja (AMC) koje je usvojila EASA.
- (b) Kada pružatelj usluga želi da koristi AltMOC, prije njihove primjene dostavlja BHDCA kompletan opis AltMoC. Opis obuhvata revizije priručnika ili procedura koje mogu biti relevantne, kao i procjenu koja dokazuje da su ispunjeni zahtjevi iz ovog pravilnika.

Pružatelj usluga može primijeniti ove alternativne načine usklađivanja uz prethodno odobrenje BHDCA i nakon prijema obavještenja, kao što je propisano u ATM/ANS.AR.A.015(d).

ATM/ANS.OR.A.025 Kontinuirano važenje certifikata

- (a) Certifikat pružatelja usluga je važeći, ako:
- (1) pružatelj usluga održava stalnu usklađenost sa svim primjenjivim zahtjevima ovog pravilnika, uključujući one koji se odnose na pomaganje i saradnju u svrhu primjene ovlaštenja BHDCA, kao i zahtjeve u vezi sa postupanjem po nalazima, kako je utvrđeno u ATM/ANS.OR.A.050, odnosno ATM/ANS.OR.A.055;
 - (2) certifikat nije vraćen, suspendovan ili oduzet.
- (b) Certifikat se dostavlja BHDCA odmah, bez odlaganja, nakon njegovog oduzimanja ili vraćanja.

ATM/ANS.OR.A.030 Kontinuirano važenje izjave pružatelja usluga informiranja u letu

Izjava koju je dao pružatelj usluga informiranja u letu u skladu sa ATM/ANS.OR.A.015 je važeća ako:

- (a) su usluge informiranja u letu usklađene sa svim primjenjivim zahtjevima ovog pravilnika, uključujući one koji se odnose na pomaganje i saradnju u svrhu primjenjivanja ovlaštenja BHDCA, kao i zahtjeve u vezi sa postupanjem po nalazima, kako je utvrđeno u ATM/ANS.OR.A.050, odnosno ATM/ANS.OR.A.055;
- (b) je ne povuče pružatelj takvih usluga ili je BHDCA izbriše iz registra.

ATM/ANS.OR.A.035 Dokazivanje usklađenosti

Na zahtjev BHDCA, pružatelj usluga dostavlja sve relevantne dokaze kako bi dokazao da je usklađen sa važećim zahtjevima ovog pravilnika.

ATM/ANS.OR.A.040 Promjene – opšte

- (a) Prijavljivanje i upravljanje:
- (1) promjenama u funkcionalnom sistemu ili promjenama koje utiču na funkcionalni sistem provodi se u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045;
 - (2) promjenama u pružanju usluga, u sistemu upravljanja pružatelja usluga i/ili u sistemu upravljanja sigurnošću, koje ne utiču na na funkcionalni sistem, provodi se u skladu sa tačkom (b).
- (b) Sve promjene iz tačke (a)(2) prije primjene su prethodno odobrene, osim kada se prijavljivanje i upravljanje promjenoma provodi u skladu sa procedurom koju je odobrila BHDCA kako je utvrđeno u ATM/ANS.AR.C.025(c).

ATM/ANS.OR.A.045 Promjene u funkcionalnom sistemu

- (a) Pružatelj usluga koji planira promjene u svom funkcionalnom sistemu:
- (1) prijavljuje te promjene BHDCA;

- (2) dostavlja BHDCA, na zahtjev, sve dodatne informacije koje omogućavaju BHDCA da donese odluku hoće li ili ne preispitati sigurnosnu argumentaciju za tu promjenu;
 - (3) obavještava ostale pružatelje usluga i, kada je to primjenjivo, zrakoplovne subjekte na koje utiče planirana promjena.
- (b) Nakon prijavljivanja promjene, pružatelj usluga obavještava BHDCA svaki put kada se činjenično/materijalno promijene informacije dostavljene u skladu sa (a)(1) i (a)(2), a relevantne pružatelje usluga i zrakoplovne subjekte svaki put kada se činjenično/materijalno promijene informacije dostavljene u skladu sa (a)(3).
- (c) Pružatelj usluga uključuje u operativni rad samo one dijelove promjena za koje su u potpunosti provedene aktivnosti koje se zahtijevaju procedurama iz ATM/ANS.OR.B.010.
- (d) Ako promjene podliježu preispitivanju BHDCA u skladu sa ATM/ANS.AR.C.035, pružatelj usluga uključuje u operativni rad samo one dijelove promjena za koje je BHDCA odobrila sigurnosnu argumentaciju.
- (e) Kada promjene utiču na druge pružatelje usluga i/ili na zrakoplovne subjekte, kako je utvrđeno u tački (a)(3), pružatelj usluga i ti drugi pružatelji usluga u koordinaciji utvrđuju:
- (1) međusobne zavisnosti i, kada je primjenljivo, zavisnosti sa zrakoplovnim subjektima na koje promjena utiče;
 - (2) pretpostavke i mjere ublažavanja rizika koje se odnose na više od jednog pružatelja usluga ili zrakoplovnog subjekta.
- (f) Pružatelji usluga na koje utiču pretpostavke i mjere ublažavanja rizika iz tačke (e)(2) u svojoj sigurnosnoj argumentaciji za promjenu koriste samo međusobno dogovorene i usklađene pretpostavke i mjere ublažavanja rizika i, ako je primjenjivo, one dogovorene i usklađene sa zrakoplovnim subjektima.

ATM/ANS.OR.A.050 Pomaganje i saradnja

Pružatelj usluga olakšava provođenje stručnih i inspeksijskih nadzora od strane BHDCA ili kvalificiranog tijela koje radi u ime BHDCA i saraduje u svrhu efikasne i djelotvorne primjene ovlaštenja navedenih u članu 9. ovog pravilnika.

ATM/ANS.OR.A.055 Nalazi i korektivne aktivnosti

Nakon zaprimanja izvještaja BHDCA o nalazima, pružatelj usluga:

- (a) utvrđuje korijenski uzrok neusklađenosti;
- (b) definiše plan korektivnih aktivnosti koji podliježe odobrenju BHDCA;
- (c) dokazuje BHDCA da su korektivne aktivnosti provedene na odgovarajući način u rokovima koji su dogovoreni sa BHDCA u skladu sa ATM/ANS.AR.C.050(e).

ATM/ANS.OR.A.060 Trenutna reakcija na sigurnosni problem

Pružatelj usluga provodi svaku sigurnosnu mjeru koju je naložila BHDCA uključujući naredbe o sigurnosti zračne plovidbe, u skladu sa ATM/ANS.AR.A.025(c).

ATM/ANS.OR.A.065 Izvještavanje o događajima

- (a) Kao dio sistema upravljanja, pružatelj ATM/ANS usluga uspostavlja i održava sistem izvještavanja o događajima, uključujući obavezno i dobrovoljno izvještavanje. Pružatelj ATM/ANS usluga uspostavljen u Bosni i Hercegovini osigurava da je taj sistem usklađen sa propisom kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom

zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, ovim pravilnikom i drugim propisima kojim se reguliše ova oblast.

- (b) Pružatelj ATM/ANS usluga izvještava BHDCA i svaku drugu organizaciju za koju država u kojoj pružatelj ATM/ANS usluga pruža svoje usluge to zahtijeva, o svakoj nesreći, ozbiljnoj nezgodi i događaju;
- (c) Ne dovodeći u pitanje tačku (b), pružatelj ATM/ANS usluga izvještava BHDCA, kao i druge organizacije odgovorne za projektovanje i/ili održavanje ATM/ANS sistema i njegovih sastavnih dijelova, ako to nije sam pružatelj ATM/ANS usluga, o svim kvarovima, tehničkim nedostacima, prekoračenjima tehničkih ograničenja, događajima ili drugim neregularnim okolnostima koje ugrožavaju ili mogu ugroziti sigurnost usluga i koje nisu dovele do nesreće ili ozbiljnog incidenta.
- (d) Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, izvještaji:
 - (1) se izrađuju čim to bude moguće, u svakom slučaju u roku od 72 sata od trenutka kad pružatelj ATM/ANS usluga utvrdi detalje o događaju na koji se izvještaj odnosi, osim ako to nije moguće zbog vanrednih okolnosti;
 - (2) se izrađuju u obliku i na način koji određuje BHDCA;
 - (3) sadrže sve važne informacije o događaju koje su poznate pružatelju ATM/ANS usluga.
- (e) Za pružatelje ATM/ANS usluga koji nisu uspostavljeni u Bosni i Hercegovini obavezni inicijalni izvještaji:
 - (1) na odgovarajući način štite povjerljivost identiteta izvještača i osoba navedenih u izvještaju;
 - (2) se izrađuju čim to bude moguće, u svakom slučaju u roku od 72 sata od trenutka kad pružatelj ATM/ANS usluga utvrdi detalje o događaju na koji se izvještaj odnosi, osim ako to nije moguće zbog vanrednih okolnosti;
 - (3) se izrađuju u obliku i na način koji određuje nadležni organ dotičnog pružatelja ATM/ANS usluga;
 - (4) sadrže sve važne informacije o događaju koje su poznate pružatelju ATM/ANS usluga.
- (f) Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, pružatelj usluga prema potrebi izrađuje dodatni izvještaj u kojem navodi detalje mjera koje namjerava da preduzme kako bi spriječio slične događaje u budućnosti, čim te mjere utvrdi. Predmetni izvještaji:
 - (1) se dostavljaju relevantnim subjektima koji su prethodno izvještavani u skladu sa tačkama (b) i (c); i
 - (2) se izrađuju u obliku i na način koji odredi BHDCA.

ATM/ANS.OR.A.070 Planovi za nepredviđene situacije

Pružatelj usluga uspostavlja planove za nepredviđene situacije za sve usluge koje pruža u slučaju događaja koji dovode do značajnog degradiranja ili prekida njegovih operacija.

ATM/ANS.OR.A.075 Otvoreno i transparentno pružanje usluga

- (a) Pružatelj usluga pruža usluge na otvoren i transparentan način. On objavljuje uvjete pristupa svojim uslugama i njihove promjene i uspostavlja postupak konsultacija sa korisnicima svojih usluga za određene promjene u pružanju usluga na redovnoj osnovi ili po potrebi za specifične promjene u pružanju usluga, bilo pojedinačno ili kolektivno.
- (b) Pružatelj usluga ne vrši diskriminaciju na osnovu nacionalnosti ili drugih karakteristika korisnika ili klase korisnika svojih usluga na način koji je u suprotnosti sa važećim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine.

ATM/ANS.OR.A.080 Dostavljanje zrakoplovnih podataka

- (a) Pružatelj usluga osigurava da zrakoplovni podaci povezani sa njegovim uslugama budu blagovremeno dostavljeni pružatelju AIS usluga.
- (b) Kada su zrakoplovni podaci koji se odnose na njegove usluge objavljeni, pružatelj usluga:
 - (1) nadzire podatke;
 - (2) obavještava pružatelja AIS usluga o svakoj promjeni neophodnoj da se osigura tačnost i kompletnost podataka;
 - (3) obavještava pružatelja AIS usluga kada su podaci netačni ili neodgovarajući.

ATM/ANS.OR.A.085 Upravljanje kvalitetom zrakoplovnih podataka

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS usluga, pružatelj usluga:

- (a) osigurava da su zrakoplovni podaci iz Dodatka 1 ovog aneksa usklađeni sa specifikacijama iz kataloga zrakoplovnih podataka;
 - (b) osigurava poštovanje sljedećih zahtjeva u vezi sa kvalitetom podataka:
 - (1) tačnost zrakoplovnih podataka je onakva kako je navedena u katalogu zrakoplovnih podataka;
 - (2) održava se integritet zrakoplovnih podataka;
 - (3) na osnovu klasifikacije integriteta navedene u katalogu zrakoplovnih podataka uspostavljaju se procedure takve da:
 - (i) se, kada se radi o rutinskim podacima, spriječi oštećenje podataka tokom cijelog procesa obrade podataka;
 - (ii) kad se radi o bitnim podacima, ne bude oštećenja ni u jednoj fazi cijelog procesa i da se uspostave dodatni procesi, prema potrebi, kako bi se prepoznali potencijalni rizici u cjelokupnoj arhitekturi sistema da bi se dodatno osigurao integritet podataka na tom nivou;
 - (iii) kada se radi o kritičnim podacima, ne bude oštećenja ni u jednoj fazi cijelog procesa i da su dodatni procesi za osiguravanje integriteta uključeni da bi se u potpunosti ublažile posljedice grešaka kao potencijalnih rizika za integritet podataka, identifikovanih tokom detaljne analize cjelokupne arhitekture;
 - (4) rezolucija zrakoplovnih podataka odgovara stvarnoj tačnosti podataka;
 - (5) osigurana je sljedljivost zrakoplovnih podataka;
 - (6) osigurana je blagovremenost zrakoplovnih podataka, uključujući sva ograničenja za efektivni period podataka;
 - (7) osigurana je cjelovitost zrakoplovnih podataka;
 - (8) format poslatih podataka je u skladu sa utvrđenim zahtjevima;
- (c) kad se radi o originaciji podataka, ima posebne formalne sporazume sa stranom koja kreira podatke, koji sadrže uputstva za kreiranje podataka, njihovu izmjenu ili brisanje, a ti sporazumi moraju uključivati najmanje sljedeće:
 - (1) nedvosmislen opis zrakoplovnih podataka koji se kreiraju, mijenjaju ili brišu;
 - (2) identifikaciju subjekta kojem se dostavljaju zrakoplovni podaci;
 - (3) datum i vrijeme do kada se zrakoplovni podaci dostavljaju;
 - (4) format izvještaja o originaciji podataka koji se koristi;

- (5) format zrakoplovnih podataka koji se šalju;
- (6) zahtjev za utvrđivanje bilo kakvih ograničenja vezanih za korištenje podataka;
- (d) osigurava da se primjenjuju tehnike validacije i verifikacije podataka kako bi zrakoplovni podaci ispunili povezane zahtjeve u vezi sa kvalitetom podataka, i pored toga:
 - (1) verifikacija osigurava da su zrakoplovni podaci primljeni bez grešaka i da se u njima nisu pojavile greške tokom bilo koje faze procesa;
 - (2) zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koji su uneseni ručno podvrgavaju se nezavisnoj verifikaciji kako bi se otkrile moguće unesene greške;
 - (3) pri korištenju zrakoplovnih podataka za izvođenje ili izračunavanje novih zrakoplovnih podataka početni podaci se validiraju i verifikuju, osim ako su došli iz mjerodavnog izvora;
- (e) šalje zrakoplovne podatke elektronskim putem;
- (f) uspostavlja formalne sporazume sa:
 - (1) svim stranama koje mu prenose podatke;
 - (2) drugim pružateljima usluga ili operatorima aerodroma ako razmjenjuje zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije;
- (g) osigurava da se informacije iz AIS.TR.505(a) dostavljaju pružatelju AIS usluga blagovremeno;
- (h) prikuplja i šalje metapodatke koji uključuju najmanje sljedeće:
 - (1) identifikaciju organizacija ili subjekata koji obavljaju bilo koju aktivnost kreiranja zrakoplovnih podataka, slanja ili postupanja sa njima;
 - (2) aktivnost koja je izvršena;
 - (3) datum i vrijeme kad je aktivnost izvršena.
- (i) osigurava da alati i softver za podršku ili automatizaciju procesa u vezi sa zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama izvode svoje funkcije bez negativnog uticaja na kvalitet zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija;
- (j) osigurava da se tokom slanja i/ili skladištenja zrakoplovnih podataka upotrebljavaju tehnike za otkrivanje grešaka u digitalnim podacima, kako bi se održao primjenjiv nivo integriteta podataka;
- (k) osigurava da prijenos zrakoplovnih podataka podliježe odgovarajućem procesu autentifikacije tako da primatelji mogu potvrditi da podaci dolaze iz ovlaštenog izvora;
- (l) osigurava da su greške koje su pronađene tokom kreiranja podataka i nakon isporuke podataka, uzete u obzir, ispravljene ili riješene i da se prednost daje upravljanju greškama u kritičnim i bitnim zrakoplovnim podacima.

ATM/ANS.OR.A.090 Referentni sistemi za zračnu providbu

Za svrhe zračne plovidbe pružatelji usluga koriste:

- (a) Svjetski geodetski sistem – 1984 (WGS-84) kao horizontalni referentni sistem;
- (b) srednji nivo mora (MSL) kao vertikalni referentni sistem;
- (c) gregorijanski kalendar i univerzalno koordinirano vrijeme (UTC) kao vremenske referentne sisteme.

Poddio B – UPRAVLJANJE (ATM/ANS.OR.B)

ATM/ANS.OR.B.001 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost

Pružatelj usluga osigurava da je sposoban da pruža svoje usluge na siguran, efikasan, kontinuiran i održiv način u skladu sa bilo kojim predviđenom nivoom zahtjeva za takvim uslugama u određenom zračnom prostoru. U tu svrhu on održava odgovarajući tehnički i operativni kapacitet i stručnost.

ATM/ANS.OR.B.005 Sistem upravljanja

- (a) Pružatelj usluga provodi i održava sistem upravljanja koji obuhvata:
 - (1) jasno definirane linije dužnosti i odgovornosti u cijeloj organizaciji, uključujući neposrednu odgovornost odgovornog rukovoditelja;
 - (2) opis opšte filozofije i načela pružatelja usluga koji se odnose na sigurnost, kvalitet i zrakoplovnu sigurnost (*security*) svojih usluga, koji zajednički čine politiku koju potpisuje odgovorni rukovoditelj;
 - (3) načine verifikacije učinka organizacije pružatelja usluga u odnosu na indikatore učinka i ciljeve učinka sistema upravljanja;
 - (4) postupak za identifikaciju promjena u organizaciji pružatelja usluga i u okruženju u kojem obavlja djelatnost, a koje mogu uticati na uspostavljene procese, postupke i usluge i koje, po potrebi, mijenja sistem upravljanja i/ili funkcionalne sisteme u svrhu prilagođavanja tim promjenama;
 - (5) proces preispitivanja sistema upravljanja, utvrđivanje uzroka smanjene efikasnosti sistema upravljanja, utvrđivanja uticaja tako smanjene efikasnosti i uklanjanje ili ublažavanje tih uzroka;
 - (6) postupak kojim se osigurava da je osoblje pružatelja usluga obučeno i stručno za izvršavanje svojih dužnosti na siguran, efikasan, kontinuiran i održiv način. U tom smislu pružatelj usluga uspostavlja politiku zapošljavanja i obuke osoblja;
 - (7) zvanična sredstva komunikacije koja osiguravaju da je osoblje pružatelja usluga u potpunosti upoznato sa sistemom upravljanja, koji omogućavaju prenošenje kritičnih informacija i obrazlaganje razloga preduzimanja određenih radnji i uvođenja novih ili izmjene postojećih procedura.
- (b) Pružatelj usluga dokumentuje sve ključne procese sistema upravljanja, uključujući proces upoznavanja osoblja s njihovim odgovornostima i proceduru za izmjenu tih procesa.
- (c) Pružatelj usluga uspostavlja funkciju za praćenja usklađenosti svoje organizacije sa primjenjivim zahtjevima i adekvatnosti procedura. Praćenje usklađenosti uključuje sistem povratnih informacija odgovornom rukovoditelju o nalazima kako bi se, po potrebi, osiguralo djelotvorno provođenje korektivnih mjera.
- (d) Pružatelj usluga prati ponašanje svojeg funkcionalnog sistema i, kada ustanovi smanjenu efikasnost, utvrđuje uzroke i otklanja ih ili, nakon što je utvrdio uticaj smanjene efikasnosti, ublažava njene posljedice.
- (e) Sistem upravljanja je srazmjernan veličini pružatelja usluga i složenosti njegovih djelatnosti, uzimajući u obzir opasnosti i povezane rizike svojstvene tim djelatnostima.
- (f) U svom sistemu upravljanja pružatelj usluga uspostavlja formalne međuveze sa relevantnim pružateljima usluga i zrakoplovnim subjektima kako bi se:
 - (1) osiguralo da su opasnosti po sigurnost zrakoplovstva povezane sa njegovim aktivnostima utvrđene i procijenjene, a da se povezanim rizicima upravlja i da se po potrebi ublažavaju;
 - (2) osiguralo da on svoje usluge pruža u skladu sa zahtjevima ovog pravilnika.
- (g) U slučaju da pružatelj usluga posjeduje, takođe, certifikat operatora aerodroma, njegov sistem upravljanja obuhvata sve djelatnosti navedene u njegovim certifikatima.

ATM/ANS.OR.B.010 Procedure za upravljanje promjenama

- (a) Pružatelj usluga koristi procedure za upravljanje, procjenjivanje i, po potrebi, ublažavanje uticaja promjena na svoje funkcionalne sisteme u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045, ATM/ANS.OR.C.005, ATS.OR.205 i ATS.OR.210, ako je primjenjivo.
- (b) Procedure iz tačke (a) i sve značajne izmjene tih procedura:
 - (1) pružatelj usluga dostavlja BHDCA na odobravanje;
 - (2) primjenjuje tek nakon što ih BHDCA odobri.
- (c) Ako odobrene procedure iz tačke (b) nisu pogodne za određenu promjenu, pružatelj usluga:
 - (1) podnosi zahtjev BHDCA za izuzeće kako bi odstupio od odobrene procedure;
 - (2) dostavlja BHDCA detaljne informacije o zahtijevanom odstupanju i obrazloženje za primjenu izuzeća;
 - (3) ne primjenjuje to odstupanje prije nego što ga BHDCA odobri.

ATM/ANS.OR.B.015 Ugovorene aktivnosti

- (a) Ugovorene aktivnosti obuhvataju sve aktivnosti unutar područja operacija pružatelja usluga u skladu sa uvjetima certifikata, koje obavljaju druge organizacije koje su certificirane za obavljanje takvih aktivnosti ili, ako nisu certificirane, rade pod nadzorom pružatelja usluga. Pri ugovaranju ili nabavci bilo kojeg dijela svojih aktivnosti od vanjskih organizacija, pružatelj usluga osigurava da su ugovorene ili nabavljene aktivnosti, sistem ili sastavni dio usklađeni sa primjenjivim zahtjevima.
- (b) Ako pružatelj usluga ugovori bilo koji dio svojih aktivnosti sa organizacijom koja sama nije certificirana za obavljanje takve aktivnosti u skladu sa ovim pravilnikom, on osigurava da ugovorna organizacija radi pod njegovim nadzorom. Pružatelj usluga koji sklapa ugovor osigurava da se BHDCA omogućiti pristup organizaciji sa kojom je sklopljen ugovor, radi utvrđivanja kontinuirane usklađenosti sa primjenjivim zahtjevima ovog pravilnika.

ATM/ANS.OR.B.020 Zahtjevi za osoblje

- (a) Pružatelj usluga imenuje odgovornog rukovoditelja koji je ovlašten da osigura da su sve aktivnosti finansirane i izvršene u skladu sa primjenjivim zahtjevima. Odgovorni rukovoditelj je odgovoran za uspostavljanje i održavanje djelotvornog sistema upravljanja.
- (b) Pružatelj usluga definiše ovlaštenja, dužnosti i odgovornosti osoba imenovanih za određena radna mjesta, posebno za rukovodeće osoblje koje je odgovorno za funkcije vezane za sigurnost zračne plovidbe (safety), kvalitet, zrakoplovnu sigurnost (security), finansije i ljudske resurse, ako je primjenjivo.

ATM/ANS.OR.B.025 Zahtjevi za objekte i opremu

Pružatelj usluga osigurava postojanje odgovarajućih i adekvatnih objekata i opreme za provođenje i upravljanje svim zadacima i aktivnostima u skladu sa primjenjivim zahtjevima.

ATM/ANS.OR.B.030 Čuvanje zapisa

- (a) Pružatelj usluga uspostavlja sistem za čuvanje zapisa koji omogućava odgovarajuće čuvanje zapisa i pouzdanu sljedljivost svih njegovih aktivnosti, naročito obuhvatajući sve elemente navedene u ATM/ANS.OR.B.005.
- (b) Format i vrijeme čuvanja zapisa iz tačke (a) definiše se procedurama sistema upravljanja pružatelja usluga.
- (c) Zapisi se čuvaju na način koji osigurava zaštitu od oštećenja, izmjene i krađe.

ATM/ANS.OR.B.035 Operativni priručnici

- (a) Pružatelj usluga izrađuje i održava ažurnim svoje operativne priručnike koji se odnose na pružanje njegovih usluga, a namijenjeni su za upotrebu i davanje smjernica operativnom osoblju.
- (b) Pružatelj usluga osigurava da:
 - (1) operativni priručnici sadrže instrukcije i informacije potrebne operativnom osoblju za obavljanje njihovih dužnosti;
 - (2) relevantni dijelovi operativnih priručnika budu dostupni osoblju na koje se ti dijelovi odnose;
 - (3) da operativno osoblje bude obaviješteno o izmjenama i/ili dopunama operativnih priručnika koje se odnose na njihove dužnosti na način koji osigurava njihovu primjenu od dana stupanja na snagu.

Poddio C – POSEBNI ORGANIZACIJSKI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA KOJI NISU PRUŽATELJI USLUGA ATS (ATM/ANS.OR.C)**ATM/ANS.OR.C.001 Područje primjene**

Ovim poddijelom se, osim zahtjeva utvrđenih u Poddijelovima A i B, utvrđuju dodatni zahtjevi koje moraju ispuniti pružatelji usluga koji nisu pružatelji usluga u zračnom prometu.

ATM/ANS.OR.C.005 Procjena sigurnosti za podršku i osiguravanje promjena u funkcionalnom sistemu

- (a) Za svaku promjenu prijavljenu u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045(a)(1), pružatelj usluga koji nije pružatelj usluga u zračnom prometu:
 - (1) osigurava provođenje procjene sigurnosti za podršku koja obuhvata područje primjene te promjene, to jest:
 - (i) promjene opreme, procedura i ljudskog elementa;
 - (ii) međuveze i međudjelovanje elemenata koji se mijenjaju i ostalih dijelova funkcionalnog sistema;
 - (iii) međuveze i međudjelovanje elemenata koji se mijenjaju i okruženja u kome je predviđeno da rade;
 - (iv) životni ciklus promjene od definiranja do uvođenja u operacije uključujući prijelazni period;
 - (v) planirane degradirane načine rada;
 - (2) osigurava, sa dovoljnom pouzdanošću i pomoću potpune, dokumentovane i validne argumentacije, da će usluga biti takva i nastaviti da bude isključivo takva kako je određeno u definiranom kontekstu.
- (b) Pružatelj usluga koji nije pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da procjena sigurnosti za podršku iz tačke (a) obuhvata:
 - (1) provjeru da:
 - (i) procjena odgovara području primjene promjene kako je definirano u tački (a)(1);
 - (ii) je ta usluga isključivo takva kako je određeno u definiranom kontekstu;
 - (iii) je usluga usklađena sa i da nije u suprotnosti ni s jednim od zahtjeva ovog pravilnika, koji se odnose na usluge koje pruža taj promijenjeni funkcionalni sistem; i
 - (2) specifikaciju kriterija praćenja potrebnih za dokazivanje da će usluga pružena od strane promijenjenog funkcionalnog sistema nastaviti da bude isključivo takva kako je to određeno u definiranom kontekstu.

Poddio D – POSEBNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ANS I ATFM I TIJELA ZA UPRAVLJANJE MREŽOM (ATM/ANS.OR.D) ATM/ANS.OR.D.001 Područje primjene

Ovaj poddio utvrđuje zahtjeve koje moraju ispunjavati pružatelji usluga u zračnoj plovidbi (ANS) i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa (ATFM), pored zahtjeva utvrđenih u poddijelovima A, B i C.

ATM/ANS.OR.D.005 Poslovni, godišnji i planovi učinka

(a) Poslovni plan

(1) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i upravljanja protokom zračnog prometa donose poslovni plan za period od najmanje pet godina. Poslovni plan:

(i) definiše svrhu i ciljeve pružatelja usluga u zračnoj plovidbi i pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa, kao i strategiju za postizanje tih ciljeva u skladu sa bilo kojim opštim, dugoročnim planom pružatelja usluga u zračnoj plovidbi ili pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa i u skladu sa relevantnim zahtjevima za razvoj infrastrukture ili druge tehnologije;

(ii) sadrži ciljeve učinka koji se odnose na sigurnost, kapacitet, zaštitu životne sredine i troškovne isplativosti u skladu sa važećim propisima.

(2) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa dostavljaju sigurnosna i poslovna obrazloženja za velike investicione projekte u koje je uključen, ako je relevantno, procijenjeni uticaj na odgovarajuće ciljeve iz tačke (1)(ii) i u kojima se utvrđuju ulaganja koja proizilaze iz zakonskih zahtjeva povezanih sa provođenjem istraživačkog programa za ATM u Jedinstvenom evropskom nebu (SESAR – Single European Sky ATM Research programme).

(b) Godišnji plan

(1) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa donose godišnji plan za sljedeću godinu, koji bliže definiše dijelove poslovnog plana i opisuje sve promjene u poređenju sa prethodnim planom.

(2) Godišnji plan obuhvata sljedeće odredbe o nivou i kvalitetu usluga, kao što su očekivani nivo kapaciteta, sigurnosti, zaštite životne sredine i troškovne isplativosti:

(i) informacije o uvođenju nove infrastrukture ili o drugim razvojnim aktivnostima, kao i izjavu o načinu na koji će oni doprinijeti poboljšanju učinka pružatelja usluga u zračnoj plovidbi ili pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa, uključujući nivo i kvalitet usluga;

(ii) indikatore učinka, ako je primjenjivo na osnovu kojih se procjenjuju nivo i kvalitet usluge, u skladu sa važećim propisima, prema kojima se nivo učinka i kvalitet usluge mogu racionalno procijeniti;

(iii) informacije o mjerama predviđenim za ublažavanje sigurnosnih rizika utvrđenih od strane pružatelja usluga u zračnoj plovidbi i pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa, uključujući indikatore sigurnosti za praćenje sigurnosnih rizika i, ako

je primjereno, procijenjeni trošak mjera za ublažavanje;

(iv) očekivanu kratkoročnu finansijsku projekciju pružatelja usluga u zračnoj plovidbi i pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa, kao i sve promjene poslovnog plana ili uticaje na njega.

ATM/ANS.OR.D.010 Upravljanje zrakoplovnom sigurnošću (security)

(a) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i upravljanja protokom zračnog prometa uspostavljaju kao sastavni dio svog sistema upravljanja u skladu sa ATM/ANS.OR.B.005 sistem upravljanja zrakoplovnom sigurnošću (security) kojim se postiže:

(1) zaštita njihovih objekata, opreme i osoblja sa ciljem sprečavanja nezakonitog ometanja pružanja usluga;

(2) zaštitu operativnih podataka koje oni primaju, proizvode ili na drugi način upotrebljavaju, tako da je pristup tim podacima ograničen samo na one koji su za to ovlašteni.

(b) Sistem upravljanja zrakoplovnom sigurnošću (security) definiše:

(1) procedure za procjenu i ublažavanje rizika koje se odnose na zrakoplovnu sigurnost (security), praćenje i poboljšavanje zrakoplovne sigurnosti (security), provjere zrakoplovne sigurnosti (security) i širenje naučenih lekcija;

(2) sredstva za otkrivanje ugrožavanja zrakoplove sigurnosti (security) i za alarmiranje osoblja odgovarajućim upozorenjima;

(3) načine za kontroliranje posljedica ugrožavanja zrakoplovne sigurnosti (security) i utvrđivanje mjera za vraćanje u prethodno stanje i procedura za ublažavanje rizika kojim se sprečava ponovno ugrožavanje.

(c) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa osiguravaju da njihovo osoblje dobije, po potrebi, sigurnosne propusnice, i saraduju sa relevantnim civilnim i vojnim organima kako bi osigurali zaštitu svojih tehničkih sredstava i objekata, osoblja i podataka.

(d) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa preduzimaju potrebne mjere za zaštitu svojih sistema, sastavnih dijelova u upotrebi i podataka i da spriječe potencijalno ugrožavanje mreže korumpiranim informacijama i prijetnje računarskoj sigurnosti (cyber security) koje mogu dovesti do nezakonitog ometanja u pružanju njihovih usluga.

ATM/ANS.OR.D.015 Finansijska stabilnost – ekonomski i finansijski kapacitet

Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružalji usluga upravljanja protokom zračnog prometa su u stanju da ispunjavaju svoje finansijske obaveze, kao što su fiksni i varijabilni troškovi poslovanja ili troškovi kapitalnih ulaganja. Oni primjenjuju odgovarajući sistem troškovnog računovodstva. Svoju sposobnost dokazuju putem godišnjeg plana iz ATM/ANS.OR.D.005(b), kao i putem bilansa stanja i obračuna u skladu sa svojim pravnim statusom, kao i redovnim provođenjem nezavisne finansijske revizije.

ATM/ANS.OR.D.020 Odgovornost i pokriće osiguranjem

(a) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa zaključuju ugovore o osiguranju od odgovornosti koji se odnose na izvršavanje njihovih zadataka, u skladu sa primjenjivim zakonom.

- (b) Metod koji se koristi za pružanje pokrića je primjeren mogućem gubitku i šteti, uzimajući u obzir pravni status predmetnih pružatelja usluga, kao i nivo raspoloživog pokrića komercijalnog osiguranja.
- (c) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa koji koriste usluge drugog pružatelja usluga osiguravaju da zaključenim ugovorima bude definirana podjela međusobne odgovornosti.

ATM/ANS.OR.D.025 Zahtjevi u vezi sa izvještavanjem

- (a) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa dostavljaju BHDCA godišnji izvještaj o svojim aktivnostima.
- (b) Godišnji izvještaji pružatelja usluga u zračnoj plovidbi i pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa obuhvataju njihove finansijske rezultate, ne dovodeći u pitanje referentnu odredbu propisa kojim se reguliše pružanje usluga u zračnoj plovidbi, njihovu operativnu efikasnost i sve druge značajne aktivnosti i razvojne projekte, naročito u oblasti sigurnosti.
- (c) *Neprimjenjivo.*
- (d) Godišnji izvještaj iz tačke (a) sadrži najmanje:
 - (1) procjenu nivoa učinka pruženih usluga;
 - (2) učinak pružatelja usluga u zračnoj plovidbi i pružatelja usluga upravljanja protokom zračnog prometa u odnosu na ciljeve učinka utvrđene u poslovnom planu iz ATM/ANS.OR.D.005(a), upoređivanjem stvarnog učinka u odnosu na učinak utvrđen godišnjim planom koristeći indikatore učinka uspostavljenih godišnjim planom;
 - (3) *neprimjenjivo;*
 - (4) *neprimjenjivo;*
 - (5) razvoj u poslovanju i infrastrukturi;
 - (6) finansijske rezultate, ako se ne objavljuju posebno u skladu sa referentnom odredbom propisa kojim se reguliše pružanje usluga u zračnoj plovidbi;
 - (7) informacije o postupcima formalnih konsultacija sa korisnicima usluga;
 - (8) informacije o politici ljudskih resursa.
- (e) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji usluga upravljanja protokom zračnog prometa, na zahtjev, svoje godišnje izvještaje dostavljaju EASA. Takođe, stavljaju izvještaje na raspolaganje javnosti, u skladu sa uvjetima utvrđenim u važećem zakonodavstvu Bosne i Hercegovine.

Dodatak 1 ANEKSA III KATALOG ZRAKOPLOVNIH PODATAKA

Uvod

- (a) Katalog zrakoplovnih podataka je referisanje na stavke, karakteristike i potkarakteristike zrakoplovnih podataka na koje se podaci odnose, organiziran na sljedeći način:
 - (1) podaci o aerodromu;
 - (2) podaci o zračnom prostoru;
 - (3) podaci o ATS i drugim rutama;
 - (4) podaci o postupcima instrumentalnog letenja;
 - (5) podaci o radio-navigacijskim sredstvima/sistemima;
 - (6) podaci o preprekama;
 - (7) podaci o geografskoj poziciji.
- (b) Tabele u katalogu zrakoplovnih podataka sadrže sljedeće kolone:
 - (1) stavka za koju se mogu prikupljati podaci;
 - (2) karakteristika: prepoznatljiva karakteristika stavke koja može dalje biti definirana potkarakteristikama;
 - (3) isto kao pod (2);
 - (4) tipovi: podaci se razvrstavaju u različite tipove;
 - (5) opis: opis atributa podatka;
 - (6) napomene: sadrže dodatne informacije ili uvjete za pružanje podataka;
 - (7) tačnost: zahtjevi za zrakoplovne podatke zasnivaju se na nivou pouzdanosti od 95%;
 - (8) klasifikacija integriteta;
 - (9) način kreiranja: podaci se identifikuju u odnosu na to jesu li dobijeni mjerenjem, proračunom ili izjavom;
 - (10) rezolucija objave;
 - (11) rezolucija karte.

Napomena za (2) i (3) u tački (b): klasifikacija elementa kataloga kao stavke, karakteristike ili potkarakteristike ne uvjetuje određeni model za podatke.

Napomena za (7) u tački (b): za fikseve i tačke koje imaju dvije svrhe, npr. tačka čekanja i tačka neuspjeloga prilaza, primjenjuje se ona koja ima viši nivo tačnosti. Zahtjevi u pogledu tačnosti za podatke o preprekama i terenu zasnivaju se na nivou pouzdanosti od 90%;

Napomena za (10) u tački (b): rezolucija objave za podatke o geografskoj poziciji (geografska dužina i širina) primjenjive su za koordinate koje su formatirane u stepenima, minutama, sekundama. Kada se upotrebljava neki drugi format (kao stepeni sa decimalama za digitalne skupove podataka) ili ako je lokacija znatno dalje na sjeveru/jugu, rezolucija objave mora biti u skladu sa zahtjevima koji se odnose na tačnost.

1. Podaci o aerodromu

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Integritet	Način kreiranja	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
aerodrom/ helidrom				određeno područje na zemlji ili vodi (uključujući građevine, instalacije i opremu) koje je djelimično ili u cjelosti namijenjeno dolasku i odlasku zrakoplova i njihovo kretanje po površini.							
	oznaka			oznaka aerodroma/helidroma							
		oznaka lokacije prema ICAO	tekst	četvoroslovni indikator lokacije aerodroma/helidroma prema ICAO, kako je naveden u dokumentu ICAO 7910 – Indikator lokacije				ako postoji			
		oznaka prema IATA	tekst	oznaka koja se dodjeljuje lokaciji u skladu s pravilima IATA (Rezolucija 767)				ako postoji			
		ostalo	tekst	lokalno definirana oznaka aerodroma, ako nije ista kao i oznaka lokacije prema ICAO							
	ime		tekst	glavno službeno ime aerodroma kako ga označava nadležni organ							
	grad koji opslužuje		tekst	puno ime (slobodan tekst) grada koji aerodrom/helidrom opslužuje							
	vrsta prometa koja je dopuštena										
		međunarodni nacionalni	popis oznaka	napomena jesu li za aerodrom, odnosno helidrom, dopušteni međunarodni i/ili nacionalni letovi							

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		pravila instrumentalnog letenja (IFR) i pravila vizuelnog letenja (VFR)	popis oznaka	napomena jesu li za aerodrom, odnosno heliodrom, dopušteni IFR i/ili VFR letovi						
		redovni linijski/vanredni	popis oznaka	napomena jesu li za aerodrom, odnosno heliodrom, dopušteni redovni linijski i/ili vanredni letovi						
		civilni/vojni	popis oznaka	napomena jesu li za aerodrom, odnosno heliodrom, dopušteni letovi civilne komercijalne avijacije i/ili generalne avijacije i/ili vojni letovi						
		ograničena upotreba	tekst	napomena ako aerodrom, odnosno heliodrom, nije otvoren za javnost (smiju ga koristiti samo vlasnici)						
	vrsta heliodroma		tekst	vrsta heliodroma (u nivou zemlje, povišen, nadprostror ili platformi)						
	vrsta kontrole		tekst	napomena je li aerodrom pod civilnom, vojnom ili zajedničkom kontrolom						
	certificiran		tekst	napomena je li aerodrom certificiran u skladu s pravilima ICAO ili propisom kojim se odobrava i potvrđuju tehnički zahtjevi i upravni postupci u vezi sa aerodromima ili nije						

	Datum certifikacije		datum	datum na koji je nadležni organ izdao certifikat aerodromu														
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte								
	datum isteka važenja certifikata		datum	datum do kojeg certifikat aerodroma važi														
	najveća nadmorska visina poletno-sletne staze (field elevation)																	
	nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina	vertikalna udaljenost od srednjeg nivoa mora (MSL) najviše tačke sletne površine		0,5 m	bitan	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m ili 1 ft								
			visina	undulacija geoida na mjestu gdje se nalazi aerodrom/helidrom	Prema potrebi	0,5 m	bitan	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m ili 1 ft								
	referentna temperatura		vrijednost	srednja mjesečna vrijednost najvećih dnevnih temperatura u najtoplijem mjesecu u godini na aerodromu; ta temperatura mora biti prosjek za višegodišnji period														
	srednja niska temperatura		vrijednost	srednja vrijednost najnižih temperatura u najhladnijem mjesecu u godini, podaci za zadnjih pet godina na nadmorskoj visini aerodroma		5 stepeni												
	magnetna varijacija			razlika u stepenima između geografskog i magnetnog sjevera														
		ugao	ugao	vrijednost ugla magnetne varijacije		1 stepen	neophodno	izmjereno	1 stepen	1 stepen								

		datum	datum	datum na koji je magnetska varijacija imala odgovarajuću vrijednost															
		godišnja promjena	vrijednost	godišnja vrijednost promjene magnetne varijacije															
	referentna tačka			određena geografska lokacija aerodroma															
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Nacin kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte									
		položaj	tačka	geografska lokacija referentne tačke aerodroma		30 m	rutinski	zmjeren/zračumato	1 s	1 s									
		lokacija	tekst	lokacija referentne tačke na aerodromu															
		smjer	tekst	smjer referentne tačke aerodroma gledano iz centra grada koji aerodrom opslužuje															
		udaljenost	razdaljina	udaljenost referentne tačke aerodroma od centra grada koji aerodrom opslužuje															
pokazivač smjera slijetanja				naprava koja vizuelno pokazuje smjer koji je trenutno određen za slijetanje i polijetanje															
	lokacija		tekst	lokacija pokazivača smjera slijetanja															
	osvjetljenje		tekst	osvjetljenje pokazivača smjera slijetanja	ako postoji														
sekundarno napajanje energijom																			
	karakteristike		tekst	opis sekundarnog napajanja energijom															

	vrijeme za prebacivanje	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	vrijeme prebacivanja na sekundarno napajanje energijom		vrijednost	vrijeme prebacivanja na sekundarno napajanje energijom						
anemometar				uređaj za mjerenje brzine vjetra						
	lokacija		tekst	lokacija anemometra						
	osvjetljenje		tekst	osvjetljenje anemometra	ako postoji					
Stavka	Karakteristika	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
aerodromski radio-far (ABN)/identifikacijski radio-far (IBN)				aerodromski radio-far/identifikacijski radio-far za označavanje lokacije aerodroma u svrhu orijentacije zrakoplova						
	lokacija		tekst	lokacija aerodromskog radio-fara/identifikacijskog radio-fara	ako postoji					
	karakteristike		tekst	opis aerodromskog radio-fara/identifikacijskog radio-fara						
	vrijeme rada		raspored	vrijeme rada aerodromskog radio-fara/identifikacijskog radio-fara						
pokazivač smjera vjetra										
	lokacija		tekst	lokacija pokazivača smjera vjetra						
	osvjetljenje		tekst	osvjetljenje pokazivača smjera vjetra						

osmatračnica za RVR																				
osmatračnica za vidljivost uzduž poletno-sletne staze (RVR)					osmatračnica za RVR															
	položaj				geografska lokacija osmatračnica za RVR	tačka														
područje frekvencije					određeni dio operativne površine u kom ATC ili zemaljska kontrola zahtijeva određenu frekvenciju															
	stanica				naziv stanice koja pruža uslugu	tekst														
	frekvencija				frekvencija stanice koja pruža uslugu	vnjednost														
	granica				prostorna granica područja frekvencije	poligon														

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
kritična tačka				mjesto na operativnoj površini aerodroma na kojem su se u prošlosti događali sudari ili neodobreni upadi na poletno-sletnu stazu ili postoji rizik od takvih događaja te je na tom mjestu potrebna veća pažnja pilotavozača						
	identifikacijska oznaka		tekst	identifikacijska oznaka kritične tačke						
	napomena		tekst	dodatne informacije o kritičnoj tački						
	geometrija		poligon	geografsko područje kritične tačke						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
poletno-sletna staza (RWY)				definiirano pravouglno područje na kopnenom aerodromu pripremljeno za slijetanje i polijetanje zrakoplova						
	oznaka		tekst	potpuna tekstualna oznaka poletno-sletne staze, koja se upotrebljava za nedvosmisleni i identifikaciju poletno-sletne staze aerodroma/helikodroma (npr. 09/27, 02R/20L, RWY 1)						
	nominalna dužina		dužina	objavljena uzdužna dimenzija poletno-sletne staze za operativne proračune (performansa)		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
	nominalna širina		dužina	objavljena poprečna dimenzija poletno-sletne staze za operativne proračune (performansa)		1 m	neophodno	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
	geometrija		poligon	geometrija elementa poletno-sletne staze, pomaknutog područja poletno-sletne staze i ukraštanja poletno-sletne staze						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	tačke centralne linije									
		položaj	tačka	geografska lokacija centralne linije poletno-sletne staze na svakom kraju poletno-sletne staze, na stazi za zaustavljanje (SWY) i na početku svake letne putanje polijetanja te na svakoj znatnoj promjeni nagiba poletno-sletne staze i staze za zaustavljanje	definicija iz Priloga 4.3.8.4.2.	1 m	kritično	izmjereno		

			nadmorska visina odgovarajuće tačke na centralnoj liniji za neprecizni prilaz svaka bitna visoka i niska međutačka duž poletno-sletne staze mjeri se s tačnošću od pola metra ili jedne stope	0,25 m	kritično	izmjereno	1/100 s	1 s		
			undulacija geoida odgovarajuće tačke na centralnoj liniji							
	linija izlaska s poletno-sletne staze	linija za vođenje prema izlazu	linija	geografska lokacija linije izlaska s poletno-sletne staze	0,5 m	bitan	izmjereno			
		boja	tekst	boja linije izlaska s poletno-sletne staze						
		stil	tekst	stil linije izlaska s poletno-sletne staze						
		smjer	popis oznaka	smjer linije izlaska s poletno-sletne staze (jednosmjerna ili dvosmjerna)						
	vrsta površine		tekst	vrsta površine poletno-sletne staze						
	čvrstoća									
		klasifikacijski broj kolovozne konstrukcije (PCN)	tekst	PCN						
Stavka	Karakteristika	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		vrsta površine	tekst	određivanje vrste kolovozne konstrukcije u skladu s klasifikacijskim brojem zrakoplova (ACN-PCN)						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		vrsta površine	tekst	vrsta površine ramena poletno-sletne staze						
		širina	udaljenost	širina ramena poletno-sletne staze		1 m	neophodno	izmjereno	1 m ili 1 ft	
	<i>bläst pad</i>			posebno pripremljena površina uz završetak poletno-sletne staze čija je namjena spriječiti eroziju koju uzrokuje snažna struja zraka potisnuta iz zrakoplovnih motora na početku poletnog zaleta						
		geometrija	poligon	geografska lokacija <i>bläst pad</i>						
	područje bez prepreka		tekst	postojanje područja bez prepreka za precizni prilaz poletno-sletnoj stazi kategorije I	ako je predviđeno					
	oznaka poletno-sletne staze									
		tip	tekst	vrsta oznake poletno-sletne staze						
		opis	tekst	opis oznaka poletno-sletne staze						
		geometrija	poligon	geografska lokacija oznake poletno-sletne staze						
	svjetla centralne linije poletno-sletne staze									
		dužina	dužina	dužina uzdužnog pružanja svjetala centralne linije poletno-sletne staze						
		razmak	dužina	razmak svjetala centralne linije poletno-sletne staze						
		boja	tekst	boja svjetala centralne linije poletno-sletne staze						

ograničenje	tekst	Opis	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
ograničenje	tekst	opis ograničenja za poletno-sletnu stazu					
smjer poletno-sletne staze							
oznaka	tekst	potpuna tekstualna oznaka smjera slijetanja i polijetanja – primjeri: 27, 35L, 01R					
stvarni smjer	smjer	stvarni smjer poletno-sletne staze	1/100 stepena	rutinski	izmjereno	1/100 stepena	1 stepen

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	tip		tekst	vrsta poletno-sletne staze: precizni (kategorija I, II, III) neprecizni/neinstrumentalni						
	prag			početak dijela poletno-sletne staze koji je upotrebljiv za slijetanje						
		položaj	tačka	geografska lokacija praga poletno-sletne staze		1 m	kritično	izmjereno	1/100 s	1 s
		nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina praga poletno-sletne staze		Vidjeti napomenu 1.				
		undulacija geoida	visina	undulacija geoida WGS-84 na poziciji praga poletno-sletne staze		Vidjeti napomenu 2.				
		tip	tekst	oznaka je li prag pomaknut ili ne; pomaknuti prag se ne nalazi na kraju ili početku poletno-sletne staze						
		pomak	udaljenost	udaljenost pomaknutog praga	ako je prag pomaknut	1 m	rutinski	izmjereno		

	kraj poletno-sletne staze	položaj	nadmorska visina	tačka	lokacija kraja poletno-sletne staze u smjeru odlaska	kraj poletno-sletne staze (tačka spajanja putanja leta)	1 m	kritično	izmjereno	1/100 s	1 s
			nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina tačke kraja poletno-sletne staze		višeti tačke na centralnoj liniji poletno-sletne staze				
	odlazni kraj poletno-sletne staze (DER)				Završetak područja koje je objavljeno kao pogodno za polijetanje (tj. kraj poletno-sletne staze ili, ako postoji čistina, kraj čistine)						
		položaj		tačka	geografski položaj DER						
Stavka	Karakteristika	Polukarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte	
		nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina DER je nadmorska visina kraja poletno-sletne staze ili prepolja, koja god je od te dvije viša							
	Zona dodira			dio poletno-sletne staze nakon praga, gdje se očekuje da će avioni koji slijeću prvi put doći u kontakt s poletno-sletnom stazom							
		nadmorska visina	nadmorska visina	najveća nadmorska visina zone dodira na poletno-sletnoj stazi s preciznim prilazom	poletno-sletna staza s preciznim prilazom	0,25 m ili 0,25 ft					
		nagib	vrjednost	nagib zone dodira poletno-sletne staze							
	nagib		vrjednost	nagib poletno-sletne staze							

	širina	udaljenost	širina staze za zaustavljanje	1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
	geometrija	poligon	geografska lokacija staze za zaustavljanje					
	nagib	vrijednost	nagib staze za zaustavljanje					
	Vrsta površine	tekst	vrsta površine staze za zaustavljanje					
pretpolje			definirana pravouga površina na zemlji ili vodi pod nadzorom nadležnog tijela, odabrana ili pripremljena kao prikladna površina iznad koje avion može izvršiti dio svog početnog penjanja do zadate visine					
	dužina	dužina	uzdužna dimenzija čistine	1 m	neophodno	izmjereno	1 m ili 1 ft	
	širina	udaljenost	poprečna dimenzija čistine	1 m	neophodno	izmjereno	1 m ili 1 ft	
	profil u odnosu na tlo		vertikalni profil (ili nagib) čistine	ako postoji				

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte	
	sigurnosna površina kraja poletno-sletne staze (RESA)			površina simetrična u odnosu na produženu centralnu liniju poletno-sletne staze, a koja se nastavlja na kraj osnovne staze poletno sletne staze, prije svega namijenjena smanjenju rizika oštećenja zrakoplova u slučaju da sleti ispred ili se zaustavi iza površine poletno sletne staze							
		dužina	udaljenost	uzdužna dimenzija RESA							
		širina	udaljenost	poprečna dimenzija RESA							
		uzdužni nagib	vrjednost	uzdužni nagib RESA							
		poprečni nagib	vrjednost	poprečni nagib RESA							
	objavljene dužine										
		raspoloživa dužina za zalet (TORA)	dužina	dužina poletno-sletne staze koja je objavljena kao raspoloživa i pogodna za zalet aviona pri polijetanju		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m	
		raspoloživa dužina za polijetanje (TODA)	dužina	raspoloživa dužina za poletni zalet plus dužina čistine, ako postoji		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m	
		raspoloživa dužina za ubrzavanje i zaustavljanje (ASDA)	dužina	raspoloživa dužina za poletni zalet plus dužina staze za zaustavljanje, ako postoji		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m	

		raspoloživa dužina za slijetanje (LDA)	dužina	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
				dužina poletno-sletne staze koja je objavljena kao raspoloživa i pogodna za zalet aviona pri slijetanju		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		napomene	tekst	napomene uključujući ulaznu tačku ili početnu tačku poletno-sletne staze, ako su objavljene alternativne smjernice dužine						
	svjetla kraja poletno-sletne staze									
		boja	tekst	boja svjetala kraja poletno-sletne staze						
		položaj	tačka	geografska lokacija svakog pojedinog svjetla kraja poletno-sletne staze						
	svjetla staze za zaustavljanje									
		dužina	dužina	uzdužno pružanje svjetala staze za zaustavljanje						
		boja	tekst	boja svjetala staze za zaustavljanje						
		položaj	tačka	geografska lokacija svakog pojedinog svjetla staze za zaustavljanje						
	sistemi svjetala za prilaz									
		tip	tekst	Klasifikacija sistema svjetala za prilaze, pri čemu su kao kriteriji upotrijebljeni Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima i CS-ADR, posebno CS ADR-DSN IM 625 i CS ADR- DSN IM 626						

Stavka	Karakteristika	Potkaraktenistika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		Najmanja visina očiju iznad praga (MEHT)	visina	MEHT						
		lokacija	tačka	geografska lokacija sistema pokazivača ugla vizuelnog prilaza						
		ugao	ugao	ugao (uglovi) nominalnog prilaza						
		tip	tekst	tip pokazivača ugla vizuelnog poniranja (VGS), pokazivača ugla vizuelnog prilaza (VASI), pokazivača letne putanje preciznog prilaza (PAP) itd.						
		ugao odstupanja	ugao	ako osa sistema nije paralelna sa centralnom linijom poletno-sletne staze, ugao i smjer odstupanja, tj. lijevo ili desno						
		smjer odstupanja	tekst	ako osa sistema nije paralelna sa centralnom linijom poletno-sletne staze, ugao i smjer odstupanja, tj. lijevo ili desno						
	oprema za zaustavljanje		linija	geografska lokacija uzeta za zaustavljanje preko poletno-sletne staze						
	sistem za zaustavljanje			materijal koji može apsorbovati veliku energiju postavljen na kraju poletno-sletne staze ili staze za zaustavljanje, projektovan da se lomi pod težinom aviona dok materijal djeluje usporavajućim silama na stalni trap zrakoplova						

					undulacija geoida WGS-84 na poziciji praga poletno-sletne staze za precizne prilaze	0,25 m	kritično	izmjereno	0,1 m ili 0,1 ft	0,5 m ili 1 ft
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
				definirano područje iznad kog se završava posljednja faza manevra prilaza prije lebdjenja ili slijetanja i s kog započinje manevar polijetanja; ako FATO upotrebljavaju helikopteri klase performansi 1, definirano područje uključuje raspoloživo područje za prekinuto polijetanje						
	tačka praga			početak dijela FATO koji je upotrebljiv za slijetanje						
		položaj	tačka	geografska lokacija tačke praga FATO		1 m	kritično	izmjereno	1/100 s	1 s
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina praga FATO		Vidjeti napomenu 1.				
		undulacija geoida	visina	undulacija geoida WGS-84 na lokaciji praga FATO		Vidjeti napomenu 2.				
	DER			završetak područja koje je objavljeno kao pogodno za polijetanje (tj. završetak poletno-sletne staze ili, ako postoji čistina, završetak čistine ili završetak područja FATO)						
		položaj	tačka	geografska lokacija DER		1 m	kritično	izmjereno	1/100 s	1 s
		nadmorska visina	nadmorska visina	ona nadmorska visina koja je veća u poređenju početka i kraja poletno-sletne staze/FATO						

tip	tekst	tip FATO	1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
oznaka	tekst	potpuna tekstualna oznaka područja za slijetanje i polijetanje					
dužina	udaljenost	uzdužna dimenzija FATO	1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m
širina	udaljenost	poprečna dimenzija FATO					
geometrija	poligon	geografska lokacija elementa FATO					
nagib	vrijednost	nagib FATO					
vista površine	tekst	vista površine FATO					
stvarni smjer	smjer	stvarni smjer poletno-sletne staze	1/100 stepena	rutinski	izmjereno	1/100 stepena	
objavljene dužine							

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		raspoloživa dužina za polijetanje (TODAH)	udaljenost	dužina FATO plus dužina čistine za helikopter (ako postoji)	i, ako je primjenjivo, alternativne smanjene objavljene dužine	1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	
		raspoloživa dužina za operaciju neuspjelog polijetanja (RTODAH)	udaljenost	dužina FATO koja je objavljena kao dostupna i pogodna za helikoptere klase performansi 1 da završe neuspjelo polijetanje		1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft	

		raspoloživa dužina za sijetanje (LDAH)	udaljenost	dužina FATO plus moguće dodatno područje koje je objavljeno kao dostupno i pogodno za helikoptere da završe manevar sijetanja sa zadate visine	1 m	kritično	izmjereno	1 m ili 1 ft		
		napomene	tekst	napomene uključujući ulaznu tačku ili početnu tačku poletno-sletne staze, ako su objavljene alternativne smanjene dužine						
	oznaka FATO									
		opis	tekst	opis oznaka FATO						
	sistem svjetala za prilaz									
		tip	tekst	klasifikacija sistema svjetala za prilaz, pri čemu su kao kriteriji upotrijebljeni Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima i CS-ADR, konkretno CS-ADR-DSN IM 625 i CS-ADR-DSN IM 626						
		dužina	udaljenost	uzdužno pružanje sistema svjetala za prilaz						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		intenzitet	tekst	kôd koji označava relativni intenzitet sistema svjetala za prilaz						
		položaj	tačka	geografska lokacija svakog pojedinog svjetla sistema svjetala za prilaz						
	svjetla područja (area lights)									
		opis	tekst	opis svjetala područja						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
Platforma				određena površina na zemaljskom aerodromu, namijenjena za smještaj zrakoplova radi ukrcajanja ili iskrcavanja putnika, pošte ili tereta, snabdjevanja gorivom, parkiranja ili održavanja zrakoplova						
	oznaka		tekst	potpun tekstualni naziv ili oznaka koji se koriste za identifikaciju platforme na aerodromu/helidromu						
	geometrija		poligon	geografska lokacija elementa stajanke		1 m	rutinski	izmjereno	1/10 s	1 s
	tip		tekst	klasifikacija glavne upotrebe stajanke						
	ograničenje za zrakoplove		tekst	ograničenje korištenja (zabrana) za određeni tip zrakoplova						
	vrsta površine		tekst	vrsta površine platforme						
	čvrstoća									
		PCN	tekst	klasifikacijski broj kolovozne konstrukcije (PCN) platforme						
		vrsta površine	tekst	određivanje vrste kolovozne konstrukcije u skladu s klasifikacijskim brojem zrakoplova (ACN-PCN determination)						
		kategorijske podloge	tekst	kategorijske čvrstoće podloge na kojoj leži platforma						
		dopušten pritisak	tekst	najveća dopuštena kategorijska pritisaka u gumama ili najveća dopuštena vrijednost pritisaka u gumama						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		metoda procjene	tekst	metoda procjene koja se primjenjuje za određivanje čvrstoće platforma						
	nadmorska visina		nadmorska visina	nadmorska visina platforme						
staza za vožnju (TWY)				definirana staza na aerodromu na zemlji namijenjena za vožnju zrakoplova i međusobno povezivanje dijelova aerodroma						
	oznaka		tekst	potpuna tekstualna oznaka staze za vožnju						
	širina		udaljenost	poprečna dimenzija staze za vožnju		1 s	neophodno	izmjereno	1 s ili 1 ft	
	geometrija		poligon	geografska lokacija elementa staze za vožnju						
	most		tekst	vrsta mosta (nema mostova, nadvožnjak, podvožnjak)						
	vrsta površine		tekst	vrsta površine staze za vožnju						
	čvrstoća									
		PCN	tekst	klasifikacijski broj kolovozne konstrukcije (PCN) staze za vožnju						
		vrsta površine	tekst	određivanje vrste kolovozne konstrukcije u skladu s klasifikacijskim brojem zrakoplova (ACN-PCN determination)						
		kategorijska podloga	tekst	kategorijska čvrstoća podloga na kojoj leži staza za vožnju						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	zaštitna svjetla poletno-sletne staze	opis	tekst	opis zaštitnih svjetala poletno-sletne staze i drugih mjera za zaštitu poletno-sletne staze	ako postoje					
		lokacija	tačka	lokacija zaustavne prečke	konfiguracija A					
		lokacija	linija	lokacija zaustavne prečke	konfiguracija B					
	pozicija za čekanje na poletno-sletnoj stazi	geometrija	linija	označena pozicija za zaštitu poletno-sletne staze, površina s ograničenjem prepreka ili kritična/osjetljiva zona sistema za instrumentalno slijetanje (ILS)/mikrotalasnog sistema slijetanja (MLS) na kojoj se zrakoplovi u vožnji po tlu i vozila moraju zaustaviti i čekati, osim ako im aerodromski kontrolni toranj ne da drugačije odobrenje		0,5 m	neophodno	izmjereno	1/100 s	1 s
				geografska lokacija pozicije za čekanje na poletno-sletnoj stazi						
				oznaka zaštićene poletno-sletne staze						
				Kategorija (CAT) poletno-sletne staze (0., I., II., III)						

					tekst koji je na oznaci npr. „RWY/AHEAD“ ili „RUNWAY AHEAD“															
	medupoziција za čekanje	geometrija	poletno- sletna staza“	tekst	linija	tekst	geografska lokacija međupoziције za čekanje – označene pozicije čija je svrha kontrola prometa, a na kojoj se zrakoplovi u vožnji i vozila moraju zaustaviti i čekati dok od aerodromskog kontrolnog tornja ne dobiju odobrenje da nastave vožnju													
staza za vožnju helikoptera po zemlji							staza za vožnju po zemlji namijenjena za vožnju po zemlji helikoptera koji imaju podvožje s točkovima													
	oznaka			tekst	tekst	tekst	potpuna tekstualna oznaka staze za vožnju helikoptera po zemlji													
	tačke centralne linije			tačka		tačka	geografska lokacija tačaka centralne linije staze za vožnju helikoptera po zemlji		0,5 m		bitan		izmjereno/ zračunato							
	nadmorska visina			nadmorska visina		nadmorska visina	nadmorska visina staze za vožnju helikoptera po zemlji		1 m		bitan		izmjereno							
	širina			udaljenost		udaljenost	poprečna dimenzija staze za vožnju helikoptera po zemlji		1 m		bitan		izmjereno							
	vrsta površine			tekst		tekst	vrsta površine staze za vožnju helikoptera po zemlji													
	linija koja označava ukrštanje			linija		linija	linija koja označava ukrštanje staza za vožnju helikoptera po zemlji		0,5 m		bitan		izmjereno		1/100 s					1 s

	lokacija		tačka	geografska lokacija kontrolne tačke sistema INS	ako je dostupno	0,5 m	rutinski	izmjereno	1/100 s	1/100 s
kontrolna tačka VHF VOR sistema (VHF-VOR checkpoint)										
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	lokacija		tačka	geografska lokacija kontrolne tačke sistema VOR	ako je dostupno					
	frekvencija		vrjednost	frekvencija kontrolne tačke sistema VOR						
kontrolna tačka visinomjera (ai timer checkpoint)										
	lokacija		tačka	geografska lokacija kontrolnih tačaka visinomjera						
	nadmorska visina		nadmorska visina	nadmorska visina kontrolnih tačaka visinomjera						
parking mjesto zrakoplova				određeno područje platforme namijenjeno za parkiranje zrakoplova						
	naziv		tekst	naziv parking mjesta zrakoplova						
	parking mjesto zrakoplova	lokacija	tačka	geografska lokacija parking mjesta zrakoplova		0,5 m	rutinski	izmjereno	1/100 s	1/100 s

		tipovi znakoplova	popis oznaka	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova													
	identifikacijska oznaka		tekst		tipovi znakoplova	popis oznaka	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova	tipovi znakoplova
	vizuelni sistem za vođenje pri parkiranju		tekst			tekst													
	parking područje		poligon																
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte									
	avio-most		popis oznaka	avio-most na raspolaganju na parking mjestu															
	gorivo		popis oznaka	gorivo na raspolaganju na parking mjestu															
	agregati		popis oznaka	agregati za napajanje električnom strujom na raspolaganju na parking mjestu															
	vuča		popis oznaka	oprema za vuču na raspolaganju na parking mjestu															
	terminal		tekst	referentna oznaka zgrade terminala															
	vrsta površine		tekst	vrsta površine parking mjesta															
	ograničenje za znakoplove		tekst	ograničenje korištenja (zabrana) za određeni tip znakoplova															

PCN	PCN parking mjesta	tekst	geometrija	linija	geografska lokacija linija za vođenje prema parking mjestu	0,5 m	bitan	izmjereno	1/100 s
linija za vođenje prema parking mjestu			nadmorska visina	nadmorska visina tačaka za vođenje prema parking području		1 m	bitan	izmjereno	
		smjer	smjer	smjer linija za vođenje prema parking mjestu					
		raspon knjla	raspon knjla	raspon knjla					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
parking mjesto helikoptera		boja	popis oznaka	boja linija za vođenje prema parking mjestu						
		stil	popis oznaka	stil linija za vođenje prema parking mjestu						
				parking mjesto za zrakoplove na kojem je omogućeno parkiranje helikoptera i gdje se operacije vožnje po tlu završavaju, ili gdje helikopter slijeće i polijeće za operacije vožnje (nulanje) u letu						
	naziv		tekst	naziv parking mjesta helikoptera						
	lokacija		tačka	geografska lokacija parking mjesta helikoptera/kontrolne tačke sistema INS		0,5 m	bitan	izmjereno	1/100 s	

	kanal		tekst	kanal/frekvencija komunikacijske stanice									
	adresa za prijavu		tekst	adresa za prijavu stanice	prema potrebi								
	vrijeme rada		raspored	radno vrijeme stanice kojom se jedinica služi									

2. Podaci o zračnom prostoru

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
zračni prostor ATS				zračni prostor određenih dimenzija, označen abecedno, u kom se mogu obavljati određene vrste letova, za koji su navedene operativne usluge u zračnom prometu i pravila rada za zračni promet						
	tip		tekst	tip zračnog prostora ATS u skladu s Dodatkom 4, propisa o uspostavljanju zajedničkih pravila letenja i operativnih odredbi u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi (SERA)						
	oznaka		tekst	oznaka koju je zračnom prostoru dodijelio nadležni organ						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	bočne granice		poligon	povišina koja definiše horizontalni oblik zračnog prostora						
	vertikalne granice									
		gornja granica	apsolutna visina	gornja granica zračnog prostora						
		donja granica	apsolutna visina	donja granica zračnog prostora		50 m	rutinski	izračunato	50 m ili 100 ft	50 m ili 100 ft
	klasa zračnog prostora		popis oznaka	kategorizacija zračnog prostora kojom se određuju operativna pravila, uvjeti leta i usluge koje se pružaju						
	prijelazna apsolutna visina		apsolutna visina	apsolutna visina na kojoj ili ispod koje se vertikalna pozicija zrakoplova kontroliše prema apsolutnim visinama						
	vrijeme primjene		raspored	vrijeme primjene zračnog prostora						
	Jedinica ATS			Jedinica koja pruža uslugu						
		naziv	tekst	naziv jedinice koja pruža uslugu						
		pozivni znak	tekst	pozivni znak zrakoplovne stanice koju jedinica koristi						

Vidjeti napomenu 1.

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		jezik	opis oznaka	informacije o jeziku/jezicima koji se koriste, uz navođenje područja i uvjeta te kada i gdje se koji jezici koriste, ako je primjenjivo						
		primjena	tekst	informacije o području i uvjetima primjene						
		radno vrijeme	raspored	radno vrijeme stanice kojom se jedinica služi						
	frekvencija									
		vrijednost	vrijednost	frekvencija zračnog prostora ATS						
		svrha	tekst	naznake pojedinih namjena frekvencije						
			Napomena 1.	FIR, UJR		2 km	rutinski	prijavljeno	1 m	kako je označeno
				TMA, CTA		100 m	neophodno	izračunato	1 s	kako je označeno
				područje kontroliranog prometa (CTP)		100 m	neophodno	izračunato	1 s	kako je označeno

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
zračni prostor za posebne aktivnosti										
	tip		popis oznaka	tip zračnog prostora za posebne aktivnosti (vidjeti napomenu 1)						
	identifikacija		tekst	dodijeljena identifikacija čija je svrha označiti zračni prostor jedinimstvenim identifikatorom						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	naziv		tekst	naziv koji zračnom prostoru dodjeljuje organ koji imenuje država članica						
	bočne granice		poligon	površina koja definiše horizontalni oblik zračnog prostora		vidjeti napomenu 2. samo za područja P, R i D				
	vertikalne granice									
		gornja granica	apsolutna visina	gornja granica zračnog prostora						
		donja granica	apsolutna visina	donja granica zračnog prostora						
	ograničenje		tekst	tip ograničenja ili vrsta opasnosti						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
ostali regulirani zračni prostor										
	tip		tekst	tip zračnog prostora (smanjena mini malna vertikalna razdvajanja (RVSM), predajnik za lociranje u slučajevima opasnosti (ELT) itd.)						
	identifikacija		tekst	dodijeljena identifikacija čija je svrha označiti zračni prostor jedinственим идентификатором						
	naziv		tekst	naziv koji zračnom prostoru dodjeljuje organ koji imenuje država						
	bočne granice		poligon	površina koja definiše horizontalni oblik zračnog prostora						
	vertikalne granice									

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		gornja granica	apsolutna visina	gornja granica zračnog prostora						
		donja granica	apsolutna visina	donja granica zračnog prostora						
	ograničenje		tekst	vrsta ograničenja ako postoji ograničenje						

	aktivacija		tekst	informacije o sistemu i sredstvima najave aktivacije zajedno s informacijama relevantnima za civilne letove i primjenjivima na procedure u ADIZ														
	vrijeme aktivnosti		raspored	vremenski interval kada se odvija posebna aktivnost														
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte								
sektor kontrole ATS																		
	identifikacija		tekst	identifikacija dodijeljena sektoru														
	bočne granice		poligon	površina koja definiše horizontalni oblik sektora ATS														
	vertikalne granice																	
		gornja granica	apsolutna visina	gornja granica sektora														
		donja granica	apsolutna visina	donja granica sektora														

		izvještavanje	popis oznaka	naznaka je li uvjet za izvještavanje ATSMET "obavezan" ili "na zahtjev"			1/10 stepena (dolazak ili odlazak s terminala)	rutinski (dolazak ili odlazak s terminala)	izračunato (dolazak ili odlazak s terminala)	1 stepen (dolazak ili odlazak s terminala)	1 stepen (dolazak ili odlazak s terminala)
	putanja		smjer	putanja, VOR radijal ili magnetni navigacijski smjer segmenta rute							
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte	
	tačka promjene		tačka	tačka u kojoj je predviđeno da zrakoplov koji leti na dijelu rute ATS, određenom obzirom na domete VOR, prebaci svoju primarnu navigacijsku referencu sa uređaja iza zrakoplova na sljedeći uređaj ispred zrakoplova	u slučaju VOR radijala						
	dužina		udaljenost	geodetska udaljenost između „od tačke“ do „do tačke“	Vidjeti napomenu 2.						
	gornja granica		apsolutna visina	gornja granica segmenta rute							
	donja granica		apsolutna visina	donja granica segmenta rute							

	minimalna apsolutna visina na ruti (MEA)		apsolutna visina	apsolutna visina na segmentu na ruti na kojoj je dovoljno dobar prijem odgovarajućih navigacijskih uređaja i komunikacija ATS, u skladu je sa strukturom zračnog prostora i zahtijevanom visinom nadvisivanja prepreka	nize rute ATS	50 m	rutinski	zračunato	50 m ili 100 ft	50 m ili 100 ft
	minimalna apsolutna visina nadvisivanja prepreka (MOCA)		apsolutna visina	to je minimalna apsolutna visina na određenom segmentu koja osigurava zahtijevano nadvisivanje prepreke		50 m	rutinski	zračunato	50 m ili 100 ft	50 m ili 100 ft
	minimalna apsolutna visina leta		apsolutna visina	minimalna apsolutna visina leta	helikopterska ruta	50 m	rutinski	zračunato	50 m ili 100 ft	50 m ili 100 ft
	bočne granice		udaljenost	bočne granice rute						
Stavka	Karakteristika	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	minimalna područna apsolutna visina (AMA)		apsolutna visina	to je minimalna apsolutna visina na kojoj se smije letjeti u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC), koja osigurava minimalno nadvisivanje prepreka u određenom području, obično ograničenom paralelama i meridijanima						
	minimalna apsolutna visina vektoriranja (MVA)		apsolutna visina	MVA						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
				H = helikopter		1/100 km	neophodno	zračunato	1/100 km ili 1/100 nm	1 km ili 1 nm
				S = nadzvučni						
				T = tačan						
				ostalo						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
putna navigacijska tačka										
	identifikacija		tekst	nazivi, kodirane oznake ili kodirana imena dodijeljena značajnoj tački						
	položaj		tačka	geografska lokacija putne navigacijske tačke		100 m	neophodno	zmjereno/zračunato	1 s	1 s
	organizacija									
		radio-navigacijsko sredstvo (navajč)	tekst	identifikacija stanice VOR/DME reference						
		smjer	smjer	smjer prema VOR/DME referenci ako putna navigacijska tačka nije na istom mjestu kao i ta referenca		Vidjeti napomenu 1. u nastavku				
		udaljenost	udaljenost	udaljenost od VOR/DME reference ako putna navigacijska tačka nije na istom mjestu kao i ta referenca		Vidjeti napomenu 2. u nastavku				

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
					Napomena 1.	1/10 stepena	rutinski	izračunato	1/10 stepena	1/10 stepena
						1/100 stepena	neophodno	izračunato	1/100 stepena	1/10 stepena
								izračunato		
					Napomena 2.	1/10 km	rutinski	izračunato	1/10 km ili 1/10 nm	2/10 km (1/10 nm)
						1/100 km	neophodno	izračunato	1/100 km ili 1/100 nm	2/10 km (1/10 nm)

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
čekanje na ruti				unaprijed utvrđeni manevar u svrhu zahtjevanja zrakoplova unutar određenog zračnog prostora u očekivanju daljeg odobrenja						
	identifikacija		tekst	identifikacija postupka čekanja						
	fiks		tekst	identifikacija fiksa u postupku čekanja		100 m	neophodno	izmjereno/izračunato	1 s	1 s
	putna navigacijska tačka		tačka	geografska lokacija putne navigacijske tačke za čekanje						
	dolazna putanja		smjer	dolazna putanja u postupku čekanja						
	smjer zaokreta		tekst	smjer proceduralnog zaokreta						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	brzina		vrijednost	najveća indikovana brzina						
	nivo									
		minimalni nivo za čekanje	apsolutna visina	minimalni nivo za čekanje u postupku čekanja						
		maksimalni nivo za čekanje	apsolutna visina	maksimalni nivo za čekanje u postupku čekanja						
	udaljenost/ vrijeme do dolaska		vrijednost	vrijeme/udaljenost za postupak čekanja						
	jedinica kontrole									
		naziv	tekst	navesti jedinicu kontrole zračnog prometa						
		frekvencija	vrijednost	radna frekvencija/kanal jedinice kontrole zračnog prometa						

	posebani postupak čekanja na ulazak		tekst	tekstualni opis posebnog VOR/DME postupka ulaska	U slučaju da je utvrđen ulazni radjal u odnosu na sekundarni fiks na kraju odlaznog dijela za VOR/DME putanju čekanja							
--	-------------------------------------	--	-------	--	---	--	--	--	--	--	--	--

4. Podaci o postupcima instrumentalnog letenja

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
postupak										
	identifikacija									
	navođenje na segmentu završnog prilaza (FAS)		popis oznaka	oznaka vrste radio-navigacijskog sredstva kojim se pruža bočno navođenje pri završnom prilazu, npr. ILS, VOR, RNAV itd.	APCH					
	RWY		tekst	oznaka poletno-sletne staze za smjer slijetanja i polijetanja, npr. 35L, 01R						
	kruženje		popis oznaka	oznaka je li postupak prilaza kruženjem ili ne	APCH					

			višestruki kod	tekst	Sufiks koji se sastoji od jednog slova, počevši od slova „Z“, nakon vrste radio-navigacijskog sredstva, a koristi se ako se dva ili više postupaka na istu poletno-sletnu stazu ne mogu razlikovati samo po vrsti radio-navigacijskog sredstva, npr. VOR yRWY20 ili VOR z RWY 20	APCH												
			ograničivač navigacijskog senzora	tekst	informacije specifične za senzor u slučaju ograničenja korištenja	samo PBN												
			naziv	tekst	naziv postupka instrumentalnog letenja													
	Oznaka jednostavnim jezikom																	
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte								
		osnovni indikator	tekst	osnovni indikator je naziv ili kod značajne tačke gdje završava standardna odlazna ruta	SID, STAR													
		indikator ispravnosti	tekst	indikator ispravnosti je broj od 1 do 9	SID, STAR													
		indikator rute	tekst	indikator rute je jedno slovo abecede ne koriste se slova I i O	SID, STAR													
		oznaka vizuelno	tekst	oznaka je li ruta uspostavljena za zrakoplove koji lete u skladu s VFR	samo VFR													

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	vista prema preciznosti		tekst	vista instrumentalnog postupka; postupci instrumentalnog prilaza razvrstani su kako slijedi: (a) postupak nepreciznog prilaza (NPA); postupak instrumentalnog prilaza koji uključuje bočno, ali ne i vertikalno navođenje. (b) postupak prilaza s vertikalnim navođenjem (APV); instrumentalni postupak koji uključuje bočno i vertikalno navođenje, ali ne zadovoljava uvjete za operacije preciznog prilaza i preciznog slijetanja. (c) postupak preciznog prilaza (PA); instrumentalni postupak koji uključuje precizno bočno i vertikalno navođenje s minimumima koji se određuju prema kategoriji operacije	APCH					
	kategorija zrakoplova		popis oznaka	naznaka za koje je kategorije zrakoplova postupak namijenjen						
	Magnetna varijacija		vnjednost	magnetna varijacija koja se uzima u obzir pri oblikovanju postupka						
	visina/apsolutna visina nadvisanja prepreke (OCA/H)			OCA/H	APCH					
		kategorija zrakoplova	popis oznaka	kategorija zrakoplova	APCH					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		vrsta prilaza	popis oznaka	vrsta prilaza (npr. direktni prilaz, Cat. I, Cat. II, LLZ, s kruženjem itd.) ili konkretno navigacijsko sredstvo (npr. <i>step-down fixes</i>) ili konkretna navigacijska specifikacija	APCH					
		apsolutna visina	apsolutna visina	najniža apsolutna visina potrebna za poštovanje odgovarajućih kriterija za nadvisavanje prepreka	APCH		neophodno			
		visina	visina	najniža visina iznad nadmorske visine relevantnog praga poletno-sletne staze ili nadmorske visine aerodroma, zavisno šta je primjenljivo, koja je potrebna za poštovanje odgovarajućih kriterija za nadvisavanje prepreka	APCH		neophodno			
	visina/apsolutna visina odluke (DAH)			DAH	APCH					
		kategorija zrakoplova	popis oznaka	kategorija zrakoplova	APCH					
		vrsta prilaza	popis oznaka	vrsta prilaza (npr. direktni prilaz, sa kruženjem itd.) ili konkretno navigacijsko sredstvo (npr. <i>step-down fixes</i>) ili konkretna navigacijska specifikacija	APCH					

Stavka	Karakteristika	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		apsolutna visina	apsolutna visina	unaprijed određena apsolutna visina pri 3D operaciji prilaza pri kojoj se započinje neuspjeli prilaz ako nije primijećena vizuelna referentna tačka koja je potrebna za nastavak prilaza	APCH					
		apsolutna visina	visina	unaprijed određena visina pri 3D operaciji prilaza pri kojoj se započinje neuspjeli prilaz ako nije primijećena vizuelna referentna tačka koja je potrebna za nastavak prilaza	APCH					
	Minimalna visina/apsolutna visina poriranja (MDAH)			MDAH	APCH					
			popis oznaka	kategorijska zrakoplova	APCH					
			popis oznaka	vrsta prilaza (npr: direktni prilaz sa kruženjem itd.) ili konkretno navigacijsko sredstvo (npr: step-down, fixes) ili konkretna navigacijska specifikacija	APCH					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	operativni minimumi		tekst	operativni minimumi aerodroma granice upotrebljivosti aerodroma za: (a) polijetanje u smislu RVR i/ili vidljivosti i, ako je neophodno, uvjeta oblačnosti; (b) slijetanje u operacijama preciznog prilaza i slijetanja, izraženo u smislu vidljivosti i/ili RVR i DAH, kako je odgovarajuće za kategoriju operacije; (c) slijetanje u operacijama prilaza i slijetanja s vertikalnim navođenjem, izraženo u smislu vidljivosti i/ili RVR i DAH; i (d) slijetanje u operacijama nepreciznog prilaza i slijetanja, izraženo u smislu vidljivosti i/ili RVR, minimalne visine/apsolutne visine poniranja (MDAH) i, ako je neophodno, uvjeta oblačnosti	APCH, DEP					
	temperatura									
		najniža temperatura	vrijednost	referentna najniža temperatura	samo PBN ili APCH					
		najviša temperatura	vrijednost	referentna najviša temperatura	samo PBN ili APCH					
	izvor za udaljeni visinomjer		tekst	napomena s upozorenjem u kojoj se navodi izvor podataka visinomjera	APCH					
	Proc Ref datum		tekst	prag aerodroma ili slijetanja	APCH					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	zahtjevi za PBN			konkretni zahtjevi koji se odnose na PBN postupak	PBN					
			popis oznaka	identifikacija navigacijske specifikacije (RNAV 5, RNP 0.3 itd.)						
		navigacijska specifikacija	tekst	sva ograničenja navigacijskih senzora (zahtjeva se Globalni navigacijski satelitski sistem (GNSS))						
		funkcionalni zahtjevi	tekst	sve potrebne funkcije koje su opisane kao neobavezne u navigacijskoj specifikaciji, to jest one koje nisu uključene u osnovnu navigacijsku specifikaciju (zahtijevana radio-frekvencija (R))						
segment postupka					SID, STAR, APCH					
	početak		tekst	identifikacija početne tačke segmenta						
	kraj		tekst	identifikacija završne tačke ili opis završne tačke segmenta						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	funkcija završnog fiksa		popis oznaka	naznaka je ili završni fiks, tačka neobaveznog preleta (putna navigacijska tačka za koju je potreban prethodni zaokret kako bi se omogućilo tangencijalno spajanje sa slijedećim segmentom na rutu ili proceduri) ili tačka obaveznog preleta (putna navigacijska tačka na kojoj se započinje zaokret, kako bi se omogućilo spajanje sa slijedećim segmentom na rutu ili proceduri)	PBN					
	uloga završnog fiksa		popis oznaka	naznaka uloge završnog fiksa kao tačke neuspjelog prilaza (MAPt), IF, IAF, fiksa završnog prilaza (FAF), fiksa čekanja u postupku neuspjelog prilaza (MAHF), itd.						
	proceduralna apsolutna visina/visina		apsolutna visina/visna	specificirana apsolutna visina/visina operativnog leta iznad minimalne apsolutne visine/visine i određena za prilagodavanje stabilnog poniranja na propisani gradijent/ugao poniranja u segmentu međuprilaza/završnog prilaza	samo određeni segmenti SID, STAR, APCH		neophodno			
	minimalna apsolutna visina nadvisivanja prepreka (MOCA)		apsolutna visina	minimalna apsolutna visina na određenom segmentu koja osigurava zahtijevano nadvisivanje prepreka	SID, STAR, APCH					
	udaljenost		udaljenost	geodetska udaljenost između svake zadane značajne tačke u nizu, zaokružena na najbližu desetinu kilometra ili nautičke milje		1/100 km	neophodno	izračunato	1/100 km ili 1/100 nm	1 km ili 1 nm

	svami smjer		smjer	svami smjer između svake značajne tačke u nizu, zaokruženi na najbližu desetinu stepena	SID, STAR, APCH	1/10 stepena	rutinski	izračunato	1/10 stepena
			smjer		SID, STAR, APCH	1/10 stepena	rutinski	izračunato	1 stepen
	magnetni smjer		smjer	magnetni smjer između svake značajne tačke u nizu, zaokruženi na najbližu desetinu stepena	SID, STAR, APCH	1/10 stepena	rutinski	izračunato	1 stepen
	gradijent		vnjednost		APCH, DEP				
	brzina		vnjednost	ograničene brzine na značajnoj tački, izraženo u jedinicama od 10 kt, prema potrebi					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	najviša prepreka (<i>controlling obstacle</i>)				APCH, DEP					
		vrsta	tekst	naznaka je li prepreka osvjetljena/neosvijetljena, vrsta prepreke (crkva/vjetroturbina itd.)						
		položaj	tačka	koordinata najviše prepreke		vidjeti Odjeljak 6 – „Podaci o preprekama“				

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	visina prelaženja prilaznog praga (TSN)		visina	zadata visina prelaženja ugla putanje leta iznad LTP (ili FTP)		0,5 m	kritično	izračunato	0,05 m	
	ugao putanje poniranja (GPA)		vrijednost	ugao putanje prilaza (putanje poniranja) u odnosu na vodoravnu ravninu, definiran u skladu s WGS-84 na LTP/FTP		0,01°mm	nije primjenjivo		0,01 m	
m	širina kursa na pragu		vrijednost	polovina širine bočne širine kursa na LTP/FTP, koja definiše bočni odmak pri kom prijemnik postiže potpuno odbijanje		nije primjenjivo	kritično		0,25 m	
	odmak delta dužine		udaljenost	udaljenost od zaustavnog kraja poletno-sletne staze do FPAP; ona definiše lokaciju gdje se bočna osjetljivost mijenja u osjetljivost neuspjelog prilaza		nije primjenjivo	nije primjenjivo		8 m	
	horizontalna granica upozorenja (HAL)		vrijednost	HAL	samo SBAS					
	vertikalna granica upozorenja (VAL)		vrijednost	VAL	samo SBAS					
	blok podataka FAS		tekst	binarni niz koji opisuje blok podataka FAS generisan pomoću odgovarajućeg softverskog alata; blok podataka FAS je skup parametara za identifikovanje jednog preciznog prilaza ili APV i definiranje prilaza u skladu s njim						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	CRC remainder		tekst	osmoćifreni heksadecimadni kod koji predstavlja izračunate preostale bitove, a koristi se za određivanje kompletnosti bloka podataka FAS tokom prijenosa i pohranjivanja						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
fiks u postupku										
	identifikacija		tekst	naziv, kodirane oznake ili kodirana imena dodijeljena značajnoj tački						
	zahtjevi u pogledu izvještavanja ATS		tekst	naznaka je li uvjet za izvještavanje ATS/MET „obavezan“ ili „na zahtjev“ ili „nema“ („NIL“)						
	tačka izvještavanja za VFR		tekst	naziv mosta ili crkve	VFR					
	položaj		tačka	geografska lokacija fiksa		vidjeti napomenu 1.				
	tip		tekst	naznaka vrste fiksa, poput radio-navigacijskog sredstva (<i>navaid</i>), int. putna navigacijska tačka (<i>waypoint</i>)						
	organizacija									
		radio-navigacijsko sredstvo (<i>navaid</i>)	tekst	identifikacija stanice VOR/DME reference						

	smjer	smjer	smjer prema VOR/DME referenci ako putna navigacijska tačka nije na istom mjestu kao i ta referenca	vidjeti napomenu 2.						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
		udaljenost	udaljenost	udaljenost od VOR/DME reference ako putna navigacijska tačka nije na istom mjestu kao i ta referenca		1/100 km	neophodno	zračunato	1/100 km ili 1/100 nm	2/10 km (1/10 nm)
					Napomena 1.	100 m	neophodno	zmjereno/zračunato	1 s	1 s
						3 m	neophodno	zmjereno/zračunato	1/10 s	1 s
					Napomena 2.	1/10 stepena	rutinski	zračunato	1/10 stepena	1/10 stepena
						1/10 stepena	neophodno	zračunato	1/10 stepena	1/10 stepena
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
postupak čekanja				unaprijed utvrđeni manevar u svrhu zadržavanja zrakoplova unutar utvrđenog zračnog prostora u očekivanju daljeg odobrenja						
	identifikacija		tekst	identifikacija postupka čekanja						

tačka neuspjelog prilaza (MAPt)	tačka	MAPt	APCH					
direktni vizuelni segment		za PinS APP: dio leta koji direktno spaja PinS s lokacijom sijetanja za PinS DEP; dio leta koji direktno spaja lokaciju sijetanja s IDF						
	putanja							
	udaljenost							
	srnjer							
	visina prelaženja							
	visina							

Stavka	Karakteristika	Podkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	vizuelni segment sa manevrisanjem (VS)			PinS VS zaštićen za sljedeće manevre: (a) za PinS APCH: vizuelni manevar sa MAPt oko helidroma ili lokacije sijetanja kako bi se sletjelo iz smjera koji nije direktno s MAPt; i (b) za PinS DEP: polijetanje u smjeru koji nije direktno prema IDF, nakon čega slijedi vizuelni manevar kako bi se spojilo s instrumentalnim segmentom na IDF.	APCH DEP					
		centralna linija	ugao	centralna linija površine za penjanje pri polijetanju	DEP					

			manevarska površina	područje u kome je zabranjeno manevrisanje	poligon	područje na kom se očekuje da će pilot manevrisati vizuelno	APCH DEP								
			područje u kome je zabranjeno manevrisanje	poligon	poligon	područje u kome je zabranjeno manevrisanje	APCH DEP								
			dolazne putanje	linija	linija	PinS VS zaštićen za sljedeće manevre: (a) za PinS APCH: vizuelni manevr s IMAPt oko helidroma ili lokacije slijetanja kako bi se sjelilo iz smjera koji nije direktno s IMAPt; i (b) za PinS DED: polijetanje u smjeru koji nije direktno prema IDF, nakon čega slijedi vizuelni manevr kako bi se spojilo s instrumentalnim segmentom na IDF	APCH DEP								
		HAS				dijagram visine iznad površine	APCH								
			poluprečnik	udaljenost	udaljenost										
			visina iznad površine	visina	visina										

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija ka
	tekst „Proceed visually“		tekst	tekst koji navodi da postupak sadrži uputstvo „Proceed visually“ (nastavite vizuelno)						
	tekst „Proceed VFR“		tekst	tekst koji navodi da postupak sadrži uputstvo „Proceed VFR“ (nastavite prema VFR)						
	ugao poniranja vizuelnog segmenta (VSDA)		vrijednost	VSDA						

	dolazne pitanje																			
		dužina	udaljenost																	
		širina	udaljenost																	
		smjer	ugao																	

Stavka	Karakteristika	Potkarakterista	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
ATF:				napomene o kartama (zrakoplovne informacije u tekstualnom formatu)						
	neusklađene s obzirom na instrumentalne i vizuelne pokazatelje nagiba		tekst							
	opis neuspjelog prilaza		tekst	opis postupka neuspjelog prilaza						
	opis rute SID/STAR		tekst	tekstualni opis SID ili STAR postupka						
	gradijent penjanja neuspjelog prilaza		vrijednost	vrijednost gradijenta penjanja neuspjelog prilaza u postupku prilaza						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	CAT H napomena		tekst							
	CAT D veliki (CAT D large)		tekst							

5. Podaci o radio-navigacijskim sredstvima/sistemima

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
radio-navigacijsko sredstvo										
	vrsta		tekst	vrsta radio-navigacijskog sredstva						
	identifikacija		tekst	dodijeljeni kod čija je svrha označavanje radio-navigacijskog sredstva jedinstvenim identifikatorom						
	naziv		tekst	tekstualni naziv dodijeljen radio-navigacijskom sredstvu						
	područje operacija		tekst	oznaka da li navigacijsko sredstvo pruža pomoć na ruti (E), aerodromu (A) ili ima dvojnou namjenu (AE)						
	aerodrom za koji se usluga pruža		tekst	oznaka lokacije prema ICAO ili ime aerodroma za koji se usluga pruža						
	poletno-sletna staza za koju se usluga pruža		tekst	oznaka poletno-sletne staze za koju se usluga pruža						
	subjekt operator		tekst	naziv subjekta operatora sredstva						
	vrsta operacija koje se podizavaju		popis oznaka	naznaka vrste operacije koja se podržava za ILS/MLS, osnovni GNSS, satelitski sistem za poboljšavanje signala (SBAS) i zemaljski sistem za poboljšavanje signala (GBAS)						

	kolokacija		tekst	informacija da se radio-navigacijsko sredstvo nalazi na istoj lokaciji kao i drugo radio-navigacijsko sredstvo																
	vrijeme rada		raspored	vrijeme rada radio-navigacijskog sredstva																
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte										
	magnetna varijacija			razlika u stepenima između geografskog i magnetnog sjevera																
		ugao	ugao	magnetna varijacija na lokaciji radio-navigacijskog sredstva	ILS/NDB	Vidjeti napomenu 1. u nastavku:														
		datum	datum	datum na koji je magnetna varijacija imala odgovarajuću vrijednost																
Opis	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte										
	deklinacija stanice		ugao	varijacija u poravnanju radio-navigacijskog sredstva između nultog ravnala i geografskog sjevera, određena u vrijeme kada je stanica kalibrisana	VOR/ILS/MLS															
	položaj nultog smjera		tekst	položaj pružanja „nultog smjera“ signala sa stanice, npr. magnetni sjever, geografski sjever itd.	VOR															
	frekvencija		vrijednost	frekvencija ili frekvencija podešavanja radio-navigacijskog sredstva																
	kanal		tekst	broj kanala radio-navigacijskog sredstva	DME ili GBAS															

položaj	tačka	geografska lokacija radio-navigacijskog sredstva		Vidjeti napomenu 2. u nastavku				
nadmorska visina	nadmorska visina	nadmorska visina antene odašiljača DME ili nadmorska visina referentne tačke GBAS	DME ili GBAS					
elipsoidna visina	visina	elipsoidna visina referentne tačke GBAS	GBAS					
poravnanje lokalizatora								
	smjer	kurs lokalizatora	ILS lokalizator	1/100 stepena	neophodno	zmjereno	1/100 stepena (ako je geografski)	1 stepen
	vrsta	vrsta poravnanja lokalizatora, geografsko ili magnetno	ILS lokalizator					

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	nulto azimutsko poravnanje		smjer	MLS nulto azimutsko poravnanje	MLS	1/100 stepena	neophodno	zmjereno	1/100 stepena (ako je geografski)	1 stepen
	ugao		ugao	ugao putanje poniranja ILS ili ugao uobičajene putanje poniranja prema MLS uređaju	ILS GP/MLS					
	RDH		vrijednost	vrijednost referentne ILS visine (ILS RDH)	ILS GP	0,5 m	kritično	izračunato		

	udaljenost od antene lokalizatora do kraja poletno-sletne staze		udaljenost	ILS lokalizator – udaljenost poletno-sletne staze/kraja FATO lokalizator	3 m	rutinski	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno
	udaljenost od antene sistema ILS za određivanje ugla pomiranja (LS g/destope antena) do praga		udaljenost	udaljenost duž centralne linije između antene sistema ILS za određivanje ugla i praga	3 m	rutinski	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno
	udaljenost od markera ILS g/destope sistema do praga		udaljenost	udaljenost između markera ILS g/destope sistema i praga	3 m	neophodno	izračunato	1 m ili 1 ft	2/10 km (1/10 nm)
	udaljenost od antene ILS DME sistema do praga		udaljenost	udaljenost duž centralne linije između antene sistema ILS DME i praga	3 m	neophodno	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno
	udaljenost od azimutne antene sistema MLS do kraja poletno-sletne staze		udaljenost	udaljenost između azimutne antene sistema MLS i kraja FATO/poletno-sletne staze	3 m	rutinski	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno
	udaljenost od antene sistema MLS za određivanje nadmorske visine do praga		udaljenost	udaljenost duž centralne linije između antene sistema MLS za određivanje nadmorske visine i praga	3 m	rutinski	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	udaljenost od DME antene sistema MLS do praga		udaljenost	udaljenost duž centralne linije između DME/R antene sistema MLS i praga	MLS	3 m	neophodno	izračunato	1 m ili 1 ft	kako je označeno
	polarizacija signala		popis oznaka	polarizacija signala GBAS (GBAS/H ili GBAS/E)	GBAS					
	određena operativna pokrivenost (<i>designated operational coverage</i> – DOC)		Tekst	DOC ili standardni prostor pokrivenosti uslugom (SSV – <i>standard service volume</i>) izražen kao domet ili prostor pokrivenosti uslugom u određenom poluprečniku od radio-navigacijskog sredstva/referentne tačke GBAS, visini i sektoru, prema potrebi						
			Napomena 1.		ILS lokalizator	1 stepen	neophodno	izmjereno	1 stepen	
					NDB	1 stepen	rutinski	izmjereno	1 stepen	
								izmjereno		
			Napomena 2.		aerodromsko radio-navigacijsko sredstvo	3 m	neophodno	izmjereno	1/10 s	kako je označeno
					referentna tačka GBAS	1 m		izmjereno		
					na ruti	100 m	neophodno	izmjereno	1 s	
								izmjereno		
			Napomena 3.		DME	30 t (100 ft)	neophodno	izmjereno	30 m (100 ft)	30 m (100 ft)
					DME/P	3 m	neophodno	izmjereno	3 m (10 ft)	

				referentna tačka GBAS	0,25 m	neophodno		1 m ili 1 ft		
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
GNSS				Globalni sistem za određivanje položaja i vremena koji uključuje jednu ili više konstelacija satelita, prijemnike u zrakoplovima i nadzor kompletnosti sistema, proširen prema potrebi kako bi se podržale zahtijevane sposobnosti navigacije za planiranu operaciju.						
	naziv		tekst	naziv elementa GNSS (GPS, GBAS, GLONASS, EGNOS, MSAS, WAAS, itd.)						
	frekvencija		vrjednost	frekvencija GNSS	prema potrebi					
	područje usluge		poligon	geografska lokacija područja usluge GNSS						
	područje pokrivanja		poligon	geografska lokacija područja koje GNSS pokriva						
	tijelo operator		tekst	naziv tijela operatora sredstva						
Zrakoplovna rasvjeta na zemlji				svjetla na zemlji i drugi svjetlosni farovi koji označavaju geografske pozicije koje je država odabrala kao značajne						
	vrsta		tekst	vrsta fara						
	oznaka		tekst	dodijeljeni kôd čija je svrha označiti far jedinstvenim identifikatorom						

	naziv		tekst	ime grada ili drugi identifikator fara									
	intenzitet		vrjednost	intenzitet svjetla fara								1000 cd	

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	karakteristike		tekst	informacije o karakteristikama fara						
	vrjeme rada		raspored	vrjeme rada fara						
	položaj		tačka	geografska lokacija fara						
svjetla na moru										
	položaj		tačka	geografska lokacija fara						
	domet vidljivosti		udaljenost	domet vidljivosti fara						
	karakteristike		tekst	informacije o karakteristikama fara						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
posebni navigacijski sistem				stanice na kojima postoje elementi posebnih navigacijskih sistema (DECCA, LORAN, itd.)						
	tip		tekst	vrsta usluge koja je dostupna (<i>master signal, slave signal</i>)						

6. Podaci o preprekama

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
prepreka				sve nepokretne (privremeno ili stalno) i pokretne prepreke ili njihovi dijelovi						
	identifikator prepreke		tekst	jedinstveni identifikator prepreke						
	operator/ vlasnik		tekst	ime i podaci za kontakt vlasnika ili operatora prepreke						
	vrsta prema geometriji		popis oznaka	naznaka je li prepreka u obliku tačke, linije ili poligona						
	horizontalni položaj		tačka ili linija ili poligon	horizontalni položaj prepreke		Vidjeti napomenu 1. u nastavku.				
	horizontalno prostiranje		udaljenost	horizontalno prostiranje prepreke						
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	nadmorska visina		nadmorska visina	nadmorska visina najviše tačke prepreke		Vidjeti napomenu 2. u nastavku.				
	visina		visina	visina prepreke iznad zemlje						
	vrsta		tekst	vrsta prepreke						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
			Napomena 2.	prepreke u području 1		30 m	rutinski	izmjereno	1 m ili 1 ft	3 m (10 ft)
				prepreke u Području 2 (uključujući 2a, 2b, 2c, 2d, područje putanje leta pri poljetanju i površine ograničenja prepreka)		3 m	neophodno	izmjereno	1 m ili 1 ft	1 m ili 1 ft
				prepreke u Području 3		0,5 m	neophodno	izmjereno	0,1 m ili 0,1 ft ili 0,01 m	1 m ili 1 ft
				prepreke u Području 4		1 m	neophodno	izmjereno	0,1 m	

7. Geografski podaci

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
Zgrade				Zgrade (koje su od operativnog značaja) i druge istaknute (aerodromske) strukture						
	naziv		tekst	ime zgrade						
	geometrija		poligon	geografska lokacija zgrade						
naseljena područja				područja gradova i sela						
	naziv		tekst	ime naselja						
	geometrija		tačka/ poligon	geografska lokacija naseljenog područja						
željezničke pruge				sve željezničke pruge koje mogu služiti kao orijentir						

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	naziv		tekst	naziv željezničke pruge						
	geometrija		linija	geografska lokacija željezničke pruge						
putevi i auto-putevi				sve putevi i auto-putevi koje mogu služiti kao orijentir						
	naziv		tekst	nazivi puteva i auto-puteva						
	geometrija		linija	geografska lokacija puteva i auto-puteva						
istaknuti objekti				prirodne i kulturne istaknute strukture, poput mostova, istaknutih dalekovođa, stalnih žičara, vjetroturbina, struktura rudnika, tvrđava, ruševina, nasipa, gjevovoda, stijena, litica, klifova, pješćanih dina, izolovanih svjetionika i brodova svjetionika, ako se smatraju važnim za vizuelnu zračnu navigaciju						
	karakteristike		tekst	opis istaknutog objekta						
	geometrija		linija	geografska lokacija željezničke pruge						
političke granice				međunarodne političke granice						
	geometrija		linija	geografska lokacija međunarodnih političkih granica						

hidrografija							sve karakteristike okoline povezane s vodama, uključujući obale, jezera, rijeke i potoke (uključujući i one koji presušuju), slana jezera, ledenjaci i ledene kape													
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte										
	naziv		tekst	ime karakteristike okoline povezane s vodom																
	geometrija		linija/ poligon	geografska lokacija karakteristike okoline povezane s vodom																
šumska područja				šumska područja																
	geometrija		poligon	geografska lokacija šumskog područja																
Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte										
servisna prometnica				dio aerodromske površine koji koriste službena vozila																
	geometrija		poligon	geografska lokacija servisnih prometnica																
	pripadajuće područje obilježja (feature base)		tekst	identifikacija vrste karakteristike na koju prometnica utiče																
	identifikator pripadajućeg područja		tekst	naziv staze za vožnju, parkirnog područja ili platforme na kojoj se predmetna prometnica nalazi																
gradilište				područje aerodroma koje je u izgradnji																
	geometrija		poligon	geografska lokacija gradilišta																

područje koje nije pogodno za kretanje zrakoplova			područja koja nisu pogodna za kretanje zrakoplova																	
	geometrija		poligon																	
izmjerena kontrolna tačka																				

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	identifikacijski broj		tekst	posebni i jedinstveni identifikacijski broj koji pružatelj podataka trajno dodjeljuje pojedinoj karakteristici						
	lokacija		tačka	geografska lokacija izmjerene kontrolne tačke						
	nadmorska visina		nadmorska visina	nadmorska visina izmjerene kontrolne tačke						
čvorite aerodromse mreže za kretanje po površini (ASRN)				sjecište na grafu koji predstavlja ASRN						
	identifikacijska mreža (Identifier network)		tekst	logično ime koje se sastoji od ograničenog popisa imena za jednu ili više osoba povezanih sa karakteristikom ASRN						

	identifikacijski prag (<i>Identifier Threshold</i>)		tekst	naziv pojedine karakteristike									
	identifikacijski broj		tekst	posebni i jedinstveni identifikacijski broj koji pružatelj podataka trajno dodjeljuje pojedinoj karakteristici									
	term ref		tekst	zgrada terminala povezana s instancom karakteristike									
	vrsta čvorišta		tekst	vrsta čvorišta									
	kategorija mjestâ zaustavljanja		tekst	kategorija pozicije čekanja u operacijama pri smanjenoj vidljivosti									
	položaj		tačka	geografska lokacija čvorišta ASRN									
lica ASRN				poveznica između čvorišta na grafu koji definiše ASRN									

Stavka	Karakteristika	Potkarakteristika	Tip	Opis	Napomena	Tačnost	Integritet	Način kreiranja	Rezolucija objave	Rezolucija karte
	identifikacijska mreža (<i>Identifier Network</i>)		tekst	logično ime koje se sastoji od ograničenog popisa imena za jednu ili više karakteristika povezanih sa karakteristikom ASRN						
	smjer		tekst	jednosmjernost ili dvosmjernost odgovarajuće pojedine karakteristike						
	Node1 ref		tekst	identifikacijski broj ASRN čvorišta koji odgovara početnoj tački geometrije ivice						

Vrsta podataka iz kolone 4 - Tip

Tip	Opis	Atribut podatka
tačka	par koordinata (dužina i širina) referentnih prema matematičkom elipsoidu, kojima se definiše položaj tačke na površini Zemlje	geografska širina geografska dužina horizontalni referentni sistem mjerne jedinice postignuta horizontalna tačnost
linija	niz tačaka koje definišu linearni objekt	niz tačaka
poligon	niz tačaka koje čine granicu poligona; prva i posljednja tačka su identične	zatvoreni niz tačaka
visina	vertikalna udaljenost nivoa, tačke ili objekta koji se smatra tačkom, izmjerena od određene referentne vrijednosti	bročana vrijednost vertikalni referentni sistem mjerne jedinice postignuta vertikalna tačnost
apsolutna visina	vertikalna udaljenost nivoa, tačke ili objekta koji se smatra tačkom, izmjerena od srednjeg nivoa mora	bročana vrijednost vertikalni referentni sistem mjerne jedinice postignuta vertikalna tačnost
nadmorska visina	vertikalna udaljenost tačke ili nivoa, na površini zemlje ili za nju pričvršćene, mjerena od srednjeg nivoa mora	bročana vrijednost vertikalni referentni sistem mjerne jedinice postignuta vertikalna tačnost
udaljenost	linearna vrijednost	bročana vrijednost mjerne jedinice postignuta tačnost
ugao/smjer	ugaona vrijednost	bročana vrijednost mjerne jedinice postignuta tačnost
vrijednost	bilo koja izmjerena, deklarirana ili izvedena vrijednost koja nije navedena u gornjem tekstu	bročana vrijednost mjerne jedinice postignuta tačnost
datum	kalendarski datum s navođenjem određenog dana ili mjeseca	tekst
raspored	ponavljajući vremenski period koji se sastoji od jednog ili više intervala ili posebnih datuma (npr. praznika) koji se ponavljaju ciklično	tekst
popis oznaka	skup prethodno definiranih nizova teksta ili vrijednosti	tekst
tekst	slobodan tekst	niz znakova bez ograničenja

**ANEKS IV
POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U
ZRAČNOM PROMETU**

(Dio - ATS)

**Poddio A – DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA
PRUŽATELJE USLUGA U ZRAČNOM PROMETU
(ATS.OR)**

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

ATS.OR.100 Vlasništvo

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu obavještava BHDCA o:
- (1) svom pravnom statusu, vlasničkoj strukturi i svim sporazumima koji značajno utiču na kontrolu njihove imovine;
 - (2) svim vezama sa organizacijama koje nisu uključene u pružanje usluga u zračnoj plovidbi, uključujući komercijalne djelatnosti koje obavlja neposredno ili putem povezanih preduzeća i koje predstavljaju više od 1% njegovog očekivanog prihoda; dodatno, pružatelj usluga u zračnom prometu obavještava BHDCA o svakoj promjeni vlasničkog udjela koji iznosi 10% ili više od njegove ukupne vrijednosti.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu preduzima sve potrebne mjere da spriječi bilo kakav sukob interesa koji može ugroziti nepristrasno i objektivno pružanje njegovih usluga.

ATS.OR.105 Otvoreno i transparentno pružanje usluga

Osim uvjeta iz ATM/ANS.OR.A.075 Aneksa III ovog pravilnika, pružatelj usluga u zračnom prometu ne smije postupati na način koji bi za cilj ili posljedicu imao sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije, niti na način da zloupotrebjava dominantni položaj, u skladu sa primjenjivim zakonima.

ATS.OR.110 Koordinacija između operatora aerodroma i pružatelja usluga u zračnom prometu

Pružatelj usluga u zračnom prometu sa operatorom aerodroma, na kojem pruža usluge u zračnom prometu, uspostavlja mehanizme za adekvatnu koordinaciju aktivnosti i usluga koje se pružaju, kao i za razmjenu relevantnih podataka i informacija.

ATS.OR.115 Koordinacija između vojnih jedinica i pružatelja usluga u zračnom prometu

Ne dovodeći u pitanje referentnu odredbu propisa kojim se utvrđuju pravila za fleksibilno korištenje zračnog prostora, pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da njegove jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu, rutinski ili na zahtjev, u skladu sa lokalnim dogovorenim procedurama, dostavljaju odgovarajućim vojnim jedinicama relevantni plan leta i ostale podatke koji se odnose na letove civilnih zrakoplova kako bi se olakšala njihova identifikacija.

ATS.OR.120 Koordinacija između pružatelja meteoroloških usluga i pružatelja usluga u zračnom prometu

- (a) Kako bi se osiguralo da zrakoplovi dobijaju ažurne meteorološke informacije za svoje operacije, pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja sa povezanim pružateljem meteoroloških usluga sporazume da osoblje koje pruža usluge u zračnom prometu:
- (1) osim korištenja instrumenata za pokazivanje, izvještava, ako osoblje koje pruža usluge u zračnom prometu primijeti ili ako zrakoplov o tome dojadi, o drugim meteorološkim elementima ako je tako dogovoreno;

- (2) izvještava u najkraćem mogućem roku o meteorološkim pojavama od operativne važnosti koje nisu uključene u aerodromski meteorološki izvještaj, ako ih primijeti osoblje pružatelja usluga u zračnom prometu ili o njima dojadi zrakoplov;
 - (3) dostavlja u najkraćem mogućem roku važne informacije koje se odnose na vulkansku aktivnost prije erupcije, vulkanske erupcije i informacije o oblacima vulkanskog pepela. Uz to, centri oblasne kontrole zračnog prometa i centri informiranja u letu prosljeđuju informacije propadajućem birou meteorološkog bdjenja i savjetodavnim centrima za praćenje vulkanskog pepela (VAAC).
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava blisku koordinaciju između centara oblasne kontrole zračnog prometa, centara informiranja u letu i pridruženih birou meteorološkog bdjenja tako da su informacije o vulkanskom pepelu, koje su uključene u poruke NOTAM i SIGMET, usklađene.

ATS.OR.125 Koordinacija između pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja i pružatelja usluga u zračnom prometu

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu pruža odgovarajućem pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja zrakoplovne informacije koje se objavljuju prema potrebi kako bi se omogućilo korištenje tih usluga u zračnom prometu.
- (b) Kako bi se osiguralo da pružatelji usluga zrakoplovnog informiranja dobiju informacije koje im omogućavaju pružanje ažurnih prepoletnih informacija i ispunjavanje potreba za informacijama u letu, pružatelj usluga u zračnom prometu i pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja uspostavljaju mehanizme za izvještavanje odgovornog pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja, uz što manje kašnjenje, o:
- (1) informacijama o uvjetima na aerodromu;
 - (2) operativnom statusu pripadajućih objekata i opreme, usluga i navigacijskih sredstava u području njihove odgovornosti;
 - (3) pojavi vulkanske aktivnosti koju primijeti osoblje koje pruža usluge u zračnom prometu ili o kojoj dojadi zrakoplovi;
 - (4) svim drugim informacijama koje smatraju važnima za izvođenje operacija.
- (c) Prije uvođenja promjena u sisteme za zračnu plovidbu, za koje je odgovoran, pružatelj usluga u zračnom prometu:
- (1) osigurava blisku koordinaciju sa relevantnim pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja;
 - (2) uzima u obzir vrijeme koje je potrebno pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja za pripremu, proizvodnju i izdavanje odgovarajućih materijala za objavu;
 - (3) blagovremeno osigura informacije relevantnom pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja.
- (d) Pružatelj usluga u zračnom prometu poštuje unaprijed određene i međunarodno dogovorene datume stupanja na snagu zrakoplovnih informacija za reguliranje i kontrolu (AIRAC), uz 14 dana za dostavu poštom, kada podnosi pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja neobrađene informacije i podatke ili oboje, u skladu sa AIRAC ciklusom.

ATS.OR.130 Službeno vrijeme u pružanju usluga u zračnom prometu

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu opremljene satovima koji pokazuju vrijeme u satima, minutama i

- sekundama i jasno su vidljivi sa svake radne pozicije u predmetnoj jedinici.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da se satovi jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu i drugi uređaji za mjerenje vremena po potrebi provjeravaju kako bi se osiguralo da su odstupanja od tačnog vremena unutar okvira od plus ili minus 30 sekundi od UTC. Kada jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu koristi komunikacije prijenosa podataka (*data link*), satovi i drugi uređaji za mjerenje vremena po potrebi se provjeravaju kako bi se osiguralo da su odstupanja od tačnog vremena unutar okvira od plus minus 1 sekunde od UTC.
- (c) Tačno vrijeme se dobija od stanice za standardno vrijeme ili, ako to nije moguće, od druge jedinice za pružanje usluga kontrole zračnog prometa koja je dobila tačno vrijeme od takve stanice.

ATS.OR.135 Aranžmani za nepredviđene situacije

Pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja planove za nepredviđene situacije u skladu sa ATM/ANS.OR.A.070 Aneksa III ovog pravilnika, u bliskoj koordinaciji s pružateljima usluga u zračnom prometu koji su odgovorni za pružanje usluga u susjednim dijelovima zračnog prostora i, po potrebi, s korisnicima zračnog prostora kojih se to tiče.

ATS.OR.140 Kvar i neispravnost sistema i opreme

Pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja odgovarajuće aranžmane kako bi jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu trenutno izvještavale o svim kvarovima ili neispravnostima komunikacijskih, navigacijskih i nadzornih sistema i svih drugih sistema ili opreme od uticaja na sigurnost, ako takvi kvarovi mogu nepovoljno uticati na sigurnost ili efikasnost letačkih operacija ili pružanje usluga u zračnom prometu, ili oboje.

ATS.OR.145 Rad usluge kontrole zračnog prometa

Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da informacije o kretanju zrakoplova i evidencija odobrenja kontrole zračnog prometa, izdatih tim zrakoplovima, prikazuju na takav način da omogućavaju brzu analizu sa ciljem održavanja efikasnog protoka zračnog prometa sa adekvatnim razdvajanjem između zrakoplova.

ATS.OR.150 Transfer odgovornosti za kontrolu i transfer komunikacija

Pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja primjenjive procedure za koordinaciju radi prijenosa odgovornosti za kontrolu letova, uključujući prijenos komunikacija i tačke prijenosa kontrole, i to u obliku pisanih sporazuma i operativnih priručnika, po potrebi.

ODJELJAK 2 – SIGURNOST USLUGA

ATS.OR.200 Sistem upravljanja sigurnošću

Pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja sistem upravljanja sigurnošću (SMS) koji može biti sastavni dio sistema upravljanja zahtijevanog u ATM/ANS.OR.B.005 i čine ga sljedeće komponente:

- (1) Politika sigurnosti i ciljevi
 - (i) posvećenost i odgovornost rukovodstva u vezi sa sigurnošću uključeni su u politiku sigurnosti;
 - (ii) odgovornost za sigurnost u vezi sa provođenjem i održavanjem SMS i ovlaštenja za donošenje odluka po pitanju sigurnosti;
 - (iii) imenovanje rukovoditelja odgovornog za sigurnost koji je odgovoran za provođenje i održavanje efikasnog SMS;

- (iv) koordinacija u vezi sa planiranjem postupaka u vanrednim situacijama sa drugim pružateljima usluga i zrakoplovnim subjektima koji su povezani sa pružateljem ATS usluga tokom pružanja usluga;
- (v) SMS dokumentacija koja opisuje sve elemente SMS, povezane SMS procese i rezultate SMS procesa.

- (2) Upravljanje sigurnosnim rizikom

- (i) proces identifikacije opasnosti povezanih sa uslugama, koji je zasnovan na kombinaciji reaktivnih, proaktivnih i prognostičkih metoda prikupljanja sigurnosnih podataka;
- (ii) proces koji osigurava analizu, procjenu i kontrolu sigurnosnih rizika povezanih sa identifikovanim opasnostima;
- (iii) proces koji osigurava da je doprinos riziku od udesa zrakoplova sveden na najmanju moguću mjeru.

- (1) Sigurnosne garancije

- (i) praćenje i mjerenje dostignutog nivoa sigurnosti, sa ciljem provjere dostignutog nivoa sigurnosti organizacije i validacije efektivnosti kontrole sigurnosnih rizika;
- (ii) proces identifikacije promjena koje mogu uticati na nivo sigurnosnih rizika povezanih sa uslugama i identifikacije i upravljanja sigurnosnim rizicima koji mogu nastati iz tih promjena;
- (iii) proces praćenja i mjerenja efikasnosti SMS, sa ciljem stalnog poboljšanja ukupne efikasnosti SMS.

- (4) Promoviranje sigurnosti

- (i) program obuke koji osigurava obučenosť i stručnosť osoblja za vršenje njihovih SMS dužnosti;
- (ii) sigurnosna komunikacija koja osigurava da je osoblje svjesno primjene SMS.

ATS.OR.205 Procjena sigurnosti i osiguranje promjena u funkcionalnom sistemu

- (a) Za sve promjene prijavljene u skladu sa ATM/ANS.OR.A.045(a)(1), pružatelj usluga u zračnom prometu:
 - (1) osigurava provođenje procjene sigurnosti koja obuhvata obim primjene te promjene koja se odnosi na:
 - (i) opremu, postupke i ljudski element;
 - (ii) međuveze i interakcije između elemenata koji su predmet promjene i ostalih dijelova funkcionalnog sistema;
 - (iii) međuveze i interakcije između elemenata koji su predmet promjene i okruženja u kome je predviđeno da rade;
 - (iv) životni ciklus promjene od definiranja do uvođenja u operacije uključujući prijelazni period;
 - (v) planirani degradirani načini rada funkcionalnog sistema; i
 - (2) osigurava, sa dovoljnom pouzdanošću i pomoću potpune, dokumentovane i validne argumentacije, da su sigurnosni kriteriji utvrđeni primjenom ATS.OR.210 validni, da su zadovoljeni i da će ostati zadovoljeni.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da sigurnosna procjena iz tačke (a) obuhvata:

- (1) identifikaciju opasnosti;
- (2) utvrđivanje i obrazloženje sigurnosnih kriterija primjenjivih na datu promjenu u skladu sa ATS.OR.210;
- (3) analizu rizika i posljedica koje se odnose na promjenu;
- (4) procjenu rizika i, po potrebi, mjere ublažavanja rizika za datu promjenu, tako da ispunjava primjenjive sigurnosne kriterije;
- (5) provjeru da:
 - (i) procjena odgovara obimu promjene kako je definirano u tački (a)(1);
 - (ii) promjena zadovoljava sigurnosne kriterije;
- (6) specifikaciju kriterija praćenja potrebnih za dokazivanje da će usluga koju pruža promijenjeni funkcionalni sistem nastaviti da zadovoljava sigurnosne kriterije.

ATS.OR.210 Kriteriji sigurnosti

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu utvrđuje prihvatljivost promjene u funkcionalnom sistemu sa aspekta sigurnosti na osnovu analize rizika koji nastaju uvođenjem promjene, po potrebi razvrstanih po vrstama operacija i kategorijama korisnika.
- (b) Prihvatljivost promjene sa aspekta sigurnosti procjenjuje se upotrebom specifičnih i provjerljivih kriterija sigurnosti, pri čemu je svaki kriterij izražen putem eksplicitnog, kvantitativnog nivoa sigurnosnog rizika ili druge mjere koja se odnosi na sigurnosni rizik.
- (c) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da kriteriji sigurnosti:
 - (1) budu obrazloženi za svaku pojedinačnu promjenu, uzimajući u obzir vrstu promjene;
 - (2) kada se ispunjeni, predviđaju da će taj funkcionalni sistem nakon promjene biti siguran kao što je bio i prije promjene ili da će pružatelj usluga u zračnom prometu dostaviti sigurnosnu argumentaciju kojom se obrazlaže da:
 - (i) će svako privremeno umanjeње sigurnosti biti nadoknađeno budućim poboljšanjem sigurnosti; ili
 - (ii) svako trajno umanjeње sigurnosti ima druge korisne posljedice;
 - (3) ako se razmatraju zajedno, osiguravaju da ta promjena ne stvara neprihvatljiv rizik za sigurnost usluga;
 - (4) doprinose unapređenju sigurnosti kada god je to moguće.

ATS.OR.215 Zahtjevi za izdavanje dozvola i uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti za kontrolore zračnog prometa

Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da kontrolori zračnog prometa imaju ispravne dozvole i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti u skladu sa propisom kojim se uređuju dozvole kontrolora zračnog prometa, organizacije za obuku i zrakoplovno-medicinski centri.

ODJELJAK 3 – POSEBNI ZAHTEJEVI ZA LJUDSKE FAKTORE PRUŽATELJA USLUGA KONTROLE ZRAČNOG PROMETA

ATS.OR.300 Područje primjene

Ovaj odjeljak utvrđuje zahtjeve koje ispunjava pružatelj usluga kontrole zračnog prometa u pogledu ljudskih mogućnosti kako bi:

- (a) spriječio i ublažio rizik da uslugu kontrole zračnog prometa pružaju kontrolori zračnog prometa koji zlorabljavaju psihoaktivne supstance;

- (b) spriječio i ublažio negativne posljedice stresa na kontrolore zračnog prometa, kako bi se osigurala sigurnost zračnog prometa;
- (c) spriječio i ublažio negativne uticaje zamora na kontrolore zračnog prometa, kako bi se osigurala sigurnost zračnog prometa.

ATS.OR.305 Odgovornosti pružatelja usluga kontrole zračnog prometa u pogledu zlorabljivanja psihoaktivnih supstanci od strane kontrolora zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga kontrole zračnog prometa razvija i provodi politiku, sa pripadajućim procedurama, kako bi osigurao da zlorabljivanje psihoaktivnih supstanci ne utiče na pružanje usluga kontrole zračnog prometa.
- (b) Ne dovodeći u pitanje važeći propis kojim se uređuje zaštita ličnih podataka Bosne i Hercegovine i primjenjivi propis o testiranju na psihoaktivne supstance, pružatelj usluga kontrole zračnog prometa razvija i provodi objektivnu, transparentnu i nediskriminatornu proceduru za otkrivanje slučajeva zlorabljivanja psihoaktivnih supstanci od strane kontrolora zračnog prometa. Ova procedura uzima u obzir odredbe iz ATCO.A.015, Dio ATCO, Poddio A, Dodatka I propisa kojim se uređuju dozvole kontrolora zračnog prometa, organizacije za obuku i zrakoplovno-medicinski centri.
- (c) Proceduru iz navedenog pod (b) odobrava BHDCA.

ATS.OR.310 Stres

U skladu sa ATS.OR.200, pružatelj usluga kontrole zračnog prometa:

- (a) razvija i održava politiku upravljanja stresom kontrolora zračnog prometa, uključujući promjenu programa za upravljanja stresom nakon kritičnog događaja;
- (b) pruža kontrolorima zračnog prometa obrazovne i informativne programe o prevenciji stresa, uključujući stres nakon kritičnog događaja, dopunjujući obuku vezanu za ljudski faktor koja se pruža u skladu sa odjeljcima 3 i 4 Poddijela D, Dodatka I propisa kojim se uređuju dozvole kontrolora zračnog prometa, organizacije za obuku i zrakoplovno-medicinski centri.

ATS.OR.315 Zamor

U skladu sa ATS.OR.200, pružatelj usluga kontrole zračnog prometa:

- (a) razvija i održava politiku upravljanja zamorom kontrolora zračnog prometa;
- (b) pruža kontrolorima zračnog prometa obrazovne i informativne programe o prevenciji zamora, dopunjujući obuku vezanu za ljudski faktor koja se pruža u skladu sa odjeljcima 3 i 4 Poddijela D, Dodatka I propisa kojim se uređuju dozvole kontrolora zračnog prometa, organizacije za obuku i zrakoplovno-medicinski centri.

ATS.OR.320 Sistem rasporeda smjena osoblja kontrole zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga kontrole zračnog prometa razvija, provodi i prati sistem rasporeda smjena osoblja sa ciljem upravljanja rizicima od radnog zamora kontrolora zračnog prometa putem sigurnog smjenjivanja radnog vremena i perioda odmora. U okviru sistema rasporeda smjena osoblja, pružatelj usluga kontrole zračnog prometa utvrđuje sljedeće elemente:
 - (1) maksimalni broj uzastopnih radnih dana na dužnosti;
 - (2) maksimalni broj sati tokom perioda dužnosti;

- (3) maksimalno vrijeme trajanja pružanja usluge kontrole zračnog prometa bez pauza;
 - (4) odnos perioda na dužnosti i pauza tokom pružanja usluga kontrole zračnog prometa;
 - (5) minimalne periode odmora;
 - (6) maksimalno uzastopno radno vrijeme koje obuhvata noćne sate, ako je primjenjivo, u zavisnosti od radnih sati predmetne jedinice kontrole zračnog prometa;
 - (7) minimalne periode odmora nakon radnog vremena koji obuhvata noćne sate;
 - (8) minimalni broj perioda odmora u jednom ciklusu rasporeda osoblja.
- (b) Tokom izrade i primjene rasporeda smjena, pružatelj usluga kontrole zračnog prometa konsultuje kontrolore zračnog prometa na koje će se primjenjivati raspored smjena, ili, ako je primjenjivo, njihove predstavnike, sa ciljem identifikacije i umanjenja rizika povezanog sa zamorom koga može izazvati sam raspored smjena.

ODJELJAK 4 – ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA KOMUNIKACIJE

ATS.OR.400 Zrakoplovne mobilne usluge (komunikacije zrak-zemlja) - opšte

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu koristi vezu za govornu komunikaciju ili vezu za prijenos podatka (data link) ili obje za komunikaciju zrak-zemlja za potrebe usluga u zračnom prometu.
- (b) Kada se za pružanje usluga kontrole zračnog prometa upotrebljava direktna dvosmjerna govorna komunikacija između pilota i kontrolora ili komunikacija putem veze za prijenos podatka, pružatelj usluga u zračnom prometu posjeduje uređaje za snimanje na svim tim komunikacijskim kanalima zrak-zemlja.
- (c) Ako se za pružanje usluga informiranja u letu, uključujući AFIS, upotrebljava direktna dvosmjerna govorna komunikacija zrak-zemlja ili komunikacija preko veze za prijenos podatka, pružatelj usluga u zračnom prometu posjeduje uređaje za snimanje na svim tim komunikacijskim kanalima zrak-zemlja, osim ako BHDCA ne odredi drugačije.

ATS.OR.405 Upotreba i dostupnost VHF frekvencije za slučajeve opasnosti

- (a) U skladu sa članom 7. ovog pravilnika, kanal na VHF frekvencija za slučajeve opasnosti (121,500 MHz) koristi se u slučajevima prave opasnosti uključujući sljedeće:
 - (1) da osigura slobodan kanal za komunikaciju zrakoplova u nevolji ili opasnosti i zemaljske stanice dok uobičajene kanale upotrebljavaju drugi zrakoplovi;
 - (2) da osigura komunikacijski kanal na VHF frekvenciji između zrakoplova i aerodroma koji se obično ne upotrebljavaju za usluge međunarodnog zračnog prometa, za slučajeve opasnosti;
 - (3) da osigura zajednički kanal na VHF frekvenciji za komunikaciju između zrakoplova, bilo civilnih ili vojnih, i između takvih zrakoplova i službi na zemlji, uključenih u zajedničke operacije potrage i spašavanja, prije promjene na odgovarajuću frekvenciju kada je to potrebno;
 - (4) da osigura komunikaciju zrak-zemlja sa zrakoplovom u slučajevima kada je zbog kvara zrakoplovne opreme onemogućena upotreba uobičajenih kanala;
 - (5) da osigura kanal za predajnik za lociranje u slučajevima opasnosti (ELT) i za komunikaciju

između plovila za preživljavanje i zrakoplova uključenih u operacije potrage i spašavanja;

- (6) da osigura zajednički kanal na VHF frekvenciji za komunikaciju između civilnih zrakoplova i zrakoplova presretača ili jedinica za kontrolu presretanja i između civilnih zrakoplova ili zrakoplova presretača i jedinica usluga u zračnom prometu u slučaju presretanja civilnog zrakoplova.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava frekvenciju od 121,500 MHz u:
- (1) svim centrima oblasne kontrole zračnog prometa i centrima za pružanje usluga informiranja u letu;
 - (2) aerodromskim kontrolnim tornjevima i jedinicama prilazne kontrole zračnog prometa koji opslužuju međunarodne aerodrome i međunarodne alternativne aerodrome;
 - (3) svim dodatnim lokacijama koje odredi BHDCA, gdje se pružanje te frekvencije smatra neophodnim kako bi se osigurao trenutni prijem poziva u opasnosti ili za svrhe iz navedene pod (a).

ATS.OR.410 Zrakoplovne mobilne usluge (komunikacije zrak-zemlja) - usluga informiranja u letu

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava, koliko je praktično moguće i ukoliko je odobrila BHDCA, da sredstva za komunikaciju zrak-zemlja omogućavaju dvosmjernu komunikaciju između centra za pružanje usluga informiranja u letu i adekvatno opremljenih zrakoplova koji lete bilo gdje u okviru oblasti informiranja u letu.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da sredstva za komunikaciju zrak-zemlja omogućavaju direktnu, brzu i stalnu dvosmjernu komunikaciju bez statičkih smetnji, između jedinice AFIS i adekvatno opremljenih zrakoplova koji se nalaze u zračnom prostoru iz ATS.TR.110(a)(3).

ATS.OR.415 Zrakoplovne mobilne usluge (komunikacije zrak-zemlja) - usluga oblasne kontrole zračnog prometa

Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da sredstva za komunikaciju zrak-zemlja omogućavaju dvosmjernu komunikaciju između jedinice koja pruža uslugu oblasne kontrole zračnog prometa i adekvatno opremljenih zrakoplova koji lete bilo gdje u okviru kontroliranih zona.

ATS.OR.420 Zrakoplovne mobilne usluge (komunikacije zrak-zemlja) - usluga prilazne kontrole zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da sredstva za komunikaciju zrak-zemlja omogućavaju direktnu, brzu i stalnu dvosmjernu komunikaciju bez statičkih smetnji, između jedinice koja pruža uslugu prilazne kontrole zračnog prometa i adekvatno opremljenih zrakoplova pod njenom kontrolom.
- (b) Kada jedinica koja pruža uslugu prilazne kontrole zračnog prometa funkcionira kao zasebna jedinica, komunikacija zrak-zemlja odvija se na komunikacijskim kanalima koji su dodijeljeni isključivo njoj.

ATS.OR.425 Zrakoplovne mobilne usluge (komunikacije zrak-zemlja) - usluga aerodromske kontrole zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da sredstva za komunikaciju zrak-zemlja omogućavaju direktnu, brzu i stalnu dvosmjernu komunikaciju bez statičkih smetnji, između aerodromskog kontrolnog tornja i adekvatno opremljenih zrakoplova koji se nalaze na bilo kojoj udaljenosti unutar 45 km (25 NM) od predmetnog aerodroma.
- (b) Kada to uvjeti opravdavaju, pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava odvojene komunikacijske kanale za kontrolu prometa na manevarskim površinama.

ATS.OR.430 Zrakoplovne stacionarne usluge (komunikacije zemlja-zemlja) - opšte

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da se za potrebe usluga u zračnom prometu za komunikaciju zemlja-zemlja koriste komunikacijska sredstva koja omogućavaju direktnu govornu ili komunikaciju putem veze za prijenos podataka (data link) ili oboje.
- (b) Kada komunikacija za koordinaciju kontrole zračnog prometa uključuje automatizovane elemente, pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da se kvarovi, odnosno nefunkcioniranje automatizovane koordinacije jasno prikazuje kontroloru ili kontrolorima zračnog prometa koji su odgovorni za koordinaciju letova u jedinici koja predaje zrakoplov.

ATS.OR.435 Zrakoplovne stacionarne usluge (komunikacije zemlja-zemlja) - komunikacija u okviru oblasti informiranja u letu

- (a) Komunikacije između jedinica usluga u zračnom prometu
- (1) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centar za pružanje usluga informiranja u letu ima opremu za komunikaciju sa sljedećim jedinicama koje pružaju usluge unutar njegove oblasti odgovornosti:
- (i) centrom oblasne kontrole zračnog prometa;
 - (ii) jedinicama prilazne kontrole zračnog prometa;
 - (iii) aerodromskim kontrolnim tornjevima;
 - (iv) jedinicama AFIS.
- (2) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centar oblasne kontrole zračnog prometa, osim veza sa centrom za pružanje usluga informiranja u letu, kako je propisano u tački (1), ima opremu za komunikaciju sa sljedećim jedinicama koje pružaju usluge unutar njegove oblasti odgovornosti:
- (i) jedinicama prilazne kontrole zračnog prometa;
 - (ii) aerodromskim kontrolnim tornjevima;
 - (iii) jedinicama AFIS;
 - (iv) aerodromskim prijavnim biroima pružatelja usluga u zračnom prometu, ako su uspostavljeni odvojeno;
- (3) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da jedinica prilazne kontrole zračnog prometa, osim veza sa centrom za pružanje usluga informiranja u letu i centrom oblasne kontrole zračnog prometa, kako je propisano tačkama (1) i (2), ima opremu za komunikaciju sa:
- (i) povezanim aerodromskim kontrolnim tornjem ili tornjevima;
 - (ii) relevantnom jedinicom ili jedinicama AFIS;
 - (iii) povezanim aerodromskim prijavnim biroima pružatelja usluga u zračnom prometu, ako su uspostavljeni odvojeno.
- (4) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni toranj ili jedinica AFIS, osim veza sa centrom za pružanje usluga informiranja u letu, centrom oblasne kontrole zračnog prometa i jedinicom prilazne kontrole zračnog prometa, kako je propisano tačkama (1), (2) i (3), ima opremu za komunikaciju sa povezanim prijavnim aerodromskim biroima usluga u zračnom prometu, ako je uspostavljen odvojeno.
- (b) Komunikacije između jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu i drugih jedinica
- (1) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centar za pružanje usluga informiranja u letu i centar oblasne kontrole zračnog prometa imaju opremu za

komunikaciju sa sljedećim jedinicama koje pružaju usluge unutar njihove oblasti odgovornosti:

- (i) odgovarajućim vojnim jedinicama;
 - (ii) pružateljem/pružateljima meteoroloških usluga koji opslužuju taj centar;
 - (iii) zrakoplovnom telekomunikacijskom stanicom koja opslužuje taj centar;
 - (iv) odgovarajućim uredima predmetnih operatera zrakoplova;
 - (v) spasilačko-koordinacijskim centrima ili u odsustvu takvih centara, svakom drugom odgovarajućom službom za slučajeve opasnosti i vanredna stanja;
 - (vi) međunarodnim NOTAM uredom koji opslužuje centar.
- (2) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da jedinica prilazne kontrole zračnog prometa, aerodromski kontrolni toranj i jedinica AFIS imaju opremu za komunikaciju sa sljedećim jedinicama koje pružaju usluge unutar njihove oblasti odgovornosti:
- (i) odgovarajućim vojnim jedinicama;
 - (ii) spasilačkim i službama u slučaju opasnosti (uključujući medicinsku pomoć, vatrogasne službe, itd.);
 - (iii) pružateljem meteoroloških usluga koji opslužuje tu jedinicu;
 - (iv) zrakoplovnom telekomunikacijskom stanicom koja opslužuje predmetnu jedinicu;
 - (v) jedinicom koja pruža usluge upravljanja platformom, ako je takva jedinica uspostavljena odvojeno.
- (3) Komunikacijska oprema iz (b)(1)(i) i (b)(2)(i) obuhvata mehanizme za brzu i pouzdanu komunikaciju između jedinice usluga u zračnom prometu i vojnih jedinica odgovornih za kontrolu operacija presretanja unutar oblasti odgovornosti jedinice usluga u zračnom prometu, kako bi se ispunile obaveze iz odjeljka kojim se uređuje ometanje, nepredviđene situacije i presretanje iz propisa kojim se uređuju usluge u zračnom prometu i propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi.
- (c) Opis komunikacijske opreme
- (1) Komunikacijska oprema koja se zahtijeva u skladu sa (a), (b)(1)(i), (b)(2)(i), (b)(2)(ii) i (b)(2)(iii) obuhvata opremu za:
- (i) direktne govorne komunikacije, ili u kombinaciji sa komunikacijom putem prijenosa podataka (data link), pri čemu u svrhu prijenosa kontrole upotrebom radara ili ADS-B, komunikacija može biti uspostavljena trenutno, a za druge svrhe, komunikacija normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi;
 - (ii) štampanu komunikaciju, kada se zahtijeva postojanje zapisa, vrijeme prijenosa poruke za ovakvu vrstu komunikacije ne smije biti duže od pet minuta.
- (2) U svim slučajevima koji nisu obuhvaćeni pod (c)(1), komunikacijska oprema obuhvata opremu za:
- (i) direktne govorne komunikacije, ili u kombinaciji sa komunikacijom putem prijenosa podataka (data link), pri čemu komunikacija

- normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi,
- (ii) štampanu komunikaciju, kada se zahtijeva postojanje zapisa; vrijeme prijena poruke za ovakvu vrstu komunikacije ne smije biti duže od pet minuta.
- (3) U svim slučajevima kada se zahtijeva automatski prijenos podataka do i/ili od kompjutera/računara pružatelja usluga u zračnom prometu, mora se osigurati odgovarajuća oprema za automatsko snimanje.
- (4) Komunikacijska oprema koja se zahtijeva u (b)(2)(i), (ii) i (iii) obuhvata direktnu govornu komunikaciju sa mogućnošću vođenja konferencijske komunikacije, pri čemu komunikacija normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi.
- (5) Sva oprema za direktnu govornu komunikaciju ili komunikaciju putem prijena podataka (data link) između jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu međusobno i između jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu i drugih jedinica opisanih u (b)(1) i (b)(2) ima mogućnost automatskog snimanja.

ATS.OR.440 Zrakoplovne stacionarne usluge (komunikacije zemlja-zemlja) - komunikacija između oblasti informiranja u letu

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centri za pružanje usluga informiranja u letu i centri oblasne kontrole zračnog prometa imaju opremu za komunikaciju sa svim susjednim centrima za pružanje pružanje usluga informiranja u letu i centrima oblasne kontrole zračnog prometa. Ta komunikacijska oprema u svim slučajevima obuhvata zahtjeve za poruke u formatu koji je pogodan za čuvanje kao trajni zapis i dostavljanje u skladu sa vremenima trajanja prijena koja su navedena u ICAO regionalnim sporazumima o zračnoj plovidbi.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da komunikacijska oprema između centara oblasne kontrole zračnog prometa, koji opslužuju granične kontrolirane oblasti, dodatno obuhvata direktnu govornu komunikaciju i tamo gdje je primjenjivo, komunikaciju putem prijena podataka (data link), sa automatskim snimanjem, pri čemu se za svrhe prijena kontrole uz upotrebu nadzornih podataka ATS komunikacija uspostavlja trenutno, a za druge svrhe, komunikacija normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi.
- (c) Kada se to zahtijeva sporazumom između Bosne i Hercegovine i drugih država, sa ciljem izbjegavanja ili smanjivanja potreba za presretanjem u slučajevima odstupanja od dodijeljenog kursa, pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da oprema za komunikacije između susjednih centara za informiranje u letu ili oblasnih centara kontrole zračnog prometa, drugačija od one propisane u tački (b):
- (1) obuhvata direktnu govornu komunikaciju ili u kombinaciji sa komunikacijom putem prijena podataka (data link);
 - (2) omogućava da komunikacija normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi;
 - (3) ima mogućnost automatskog snimanja.
- (d) Predmetni pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su susjedne jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu povezane u svim slučajevima kada postoje posebne okolnosti.

- (e) Kada su lokalni uvjeti takvi da je potrebno odobriti zrakoplovima ulazak u kontrolirani zračni prostor, predmetni pružatelj ili pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice usluga u zračnom prometu, koje daju odobrenje tim zrakoplovima, povezane sa jedinicama kontrole zračnog prometa koje opslužuju susjedni kontrolirani zračni prostor.
- (f) Komunikacijska oprema iz (d) i (e) obuhvata direktnu govornu komunikaciju ili u kombinaciji sa komunikacijom putem prijena podataka (data link), sa automatskim snimanjem, pri čemu se za svrhe prijena kontrole uz upotrebu nadzornih podataka ATS, komunikacija može uspostaviti trenutno, a za druge svrhe, komunikacija normalno može biti uspostavljena unutar 15 sekundi.
- (g) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava odgovarajuću opremu za automatsko snimanje u svim slučajevima kada se zahtijeva automatska razmjena podataka među računarima koji se koriste prilikom pružanja usluga u zračnom prometu.

ATS.OR.445 Komunikacije za kontrolu ili upravljanje vozilima koja nisu zrakoplovi na manevarskim površinama na aerodromima

- (a) Osim u slučajevima kada se smatra da je dovoljan sistem vizuelnih signala, pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava dvosmjernu radio-telefonsku komunikacijsku opremu za jednu od sljedećih usluga:
- (1) uslugu aerodromske kontrole za kontrolu vozila na manevarskoj površini;
 - (2) AFIS za upravljanje vozilima na manevarskoj površini gdje se takva usluga pruža u skladu sa ATS.TR.305(f).
- (b) Potreba za odvojenim komunikacijskim kanalima za upravljanje ili kontrolu vozila na manevarskoj površini utvrđuje se u skladu sa procjenom sigurnosti.
- (c) Osigurana je odgovarajuća oprema za automatsko snimanje na svim kanalima navedenim pod (b).

ATS.OR.450 Automatsko snimanje podataka o nadzoru

Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da se podaci o nadzoru sa primarnog i sekundarnog radara ili drugih sistema (ADS-B, ADS-C), koji se koriste kao pomoć za pružanje usluga u zračnom prometu, snimaju automatski za potrebe istraga nesreća i incidenata, potrage i spašavanja, jedinica kontrole zračnog prometa, evaluaciju nadzornih sistema i obuku.

ATS.OR.455 Čuvanje snimljenih informacija i podataka

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu čuva najmanje 30 dana sljedeće:
- (1) snimke sa komunikacijskih kanala, u skladu sa ATS.OR.400(b) i (b);
 - (2) snimke podataka i komunikacija, u skladu sa ATS.OR.435(c)(3) i (5);
 - (3) automatske snimke, u skladu sa ATS.OR.440;
 - (4) snimke komunikacija, u skladu sa ATS.OR.445;
 - (5) snimke podataka, u skladu sa ATS.OR.450;
 - (6) papirne obrasce (stripove) za praćenje napredovanja leta, elektronske podatke o napretku i koordinaciji leta.
- (b) Kada su snimci i zapisi iz tačke (a) od važnosti za istrage nesreća i incidenata, oni se čuvaju duži period dok ne bude očigledno da više nisu potrebni.

ATS.OR.460 Snimci pozadinske komunikacije i zvučnog okruženja

- (a) Osim ako BHDCA ne propiše drugačije, jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu opremljene su uređajima za snimanje pozadinske komunikacije i zvučnog

okruženja radnih mjesta kontrolora zračnog prometa ili službenika za pružanje usluga informiranja u letu ili službenika AFIS, ako je primjenjivo, a koji su u stanju čuvati informacije snimljene tokom najmanje posljednja 24 sata rada.

- (b) Ti snimci se upotrebljavaju samo u istragama nesreća i incidenata za koje je obavezno izvještavanje.

ODJELJAK 5 – ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA INFORMACIJE

ATS.OR.500 Meteorološke informacije – opšte

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da se relevantnim jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu dostavljaju ažurne informacije o stvarnim meteorološkim uvjetima i njihovim prognozama, neophodne za obavljanje zadataka.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su relevantnim jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu dostupne detaljne informacije o lokaciji, vertikalnom zahvatu, pravcu i brzini kretanja meteoroloških pojava u blizini aerodroma koje bi mogle biti opasne za operacije zrakoplova, a naročito u zonama penjanja i prilaza.
- (c) Informacije iz tačaka (a) i (b) se dostavljaju u takvom formatu da ih osoblje koje pruža usluge u zračnom prometu može što lakše protumačiti, i onoliko često koliko je potrebno da bi se zadovoljili zahtjevi predmetnih jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu.

ATS.OR.505 Meteorološke informacije za centre za pružanje usluga informiranja u letu i centre oblasne kontrole zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centri za pružanje usluga informiranja u letu i centri oblasne kontrole zračnog prometa dobijaju meteorološke informacije iz MET.OR.245(f) Aneksa V ovog pravilnika, ovo se naročito odnosi na informacije koje se odnose na pojavu ili očekivano pogoršanje meteoroloških uvjeta, koje se dostavljaju odmah čim se utvrde. Ovi izvještaji i prognoze obuhvataju oblast informiranja u letu ili kontrolirane oblasti i druge takve oblasti, ako je tako propisala BHDCA.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da centri informiranja u letu i centri oblasne kontrole zračnog prometa dobijaju u pogodnim intervalima podatke o trenutnom zračnom pritisku za podešavanje visinomjera, za lokacije određene od strane centara za informiranje u letu ili centara oblasne kontrole zračnog prometa.

ATS.OR.510 Meteorološke informacije za jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa dobijaju meteorološke informacije za zračni prostor i aerodrome u njihovoj nadležnosti, kako je propisano u MET.OR.242(b) Aneksa V ovog pravilnika.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da, kada se koristi više anemometara/instrumenata za mjerenje brzine vjetra, pokazivači koji se odnose na svaki od njih moraju biti jasno označeni zbog identifikacije poletno-sletne staze i dijelova poletno-sletne staze na kojim svaki od anemometara vrši mjerenje.
- (c) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da jedinice koje pružaju uslugu prilazne kontrole zračnog prometa dobijaju podatke o trenutnom zračnom pritisku za podešavanje visinomjera za lokacije određene od strane jedinice prilazne kontrole zračnog prometa.

- (d) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa koje pružaju usluge u završnom prilazu, slijetanju i polijetanju opremljene pokazivačima vjetra pri zemlji. Ti pokazivači moraju biti povezani i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u aerodromskom kontrolnom tornju ili jedinici AFIS ili oboje, i u zrakoplovnoj meteorološkoj stanici, gdje takva stanica postoji.
- (e) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa koje pružaju usluge u završnom prilazu, slijetanju i polijetanju na aerodromima gdje se vrijednosti vidljivosti duž poletno-sletne staze procjenjuju instrumentalnom opremom opremljene sa pokazivačima koji omogućuju očitavanje trenutne vidljivosti duž poletno-sletne staze. Pokazivači moraju biti povezani sa istom lokacijom osmatranja i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u aerodromskom kontrolnom tornju ili jedinici AFIS ili oboje, i u zrakoplovnoj meteorološkoj stanici, gdje takva stanica postoji.
- (f) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa koje pružaju usluge u završnom prilazu, slijetanju i polijetanju na aerodromima na kojima se visina baze oblaka procjenjuje instrumentalnom opremom moraju biti opremljene sa pokazivačima koji omogućuju očitavanje trenutne baze oblaka. Pokazivači moraju biti povezani sa istom lokacijom osmatranja i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u aerodromskom kontrolnom tornju ili jedinici AFIS ili oboje, i zrakoplovnoj meteorološkoj stanici gdje takva stanica postoji.
- (g) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa, koje pružaju usluge u završnom prilazu, slijetanju i polijetanju dobijaju informacije o smicanju vjetra koji može negativno uticati na zrakoplov u prilaznoj ili odletnoj putanji ili tokom prilaza kruženjem.

ATS.OR.515 Meteorološke informacije za aerodromske kontrolne tornjeve i jedinice AFIS

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni tornjevi i, osim ako je BHDCA propisala drugačije, jedinice AFIS dobijaju meteorološke informacije za aerodrom u njihovoj nadležnosti, kako je propisano u MET.OR.242(a) Aneksa V ovog pravilnika.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS, za aerodrome u njihovoj nadležnosti, dobijaju podatke o trenutnom zračnom pritisku za podešavanje visinomjera.
- (c) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS opremljeni pokazivačima vjetra pri zemlji. Ti pokazivači moraju biti povezani i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u meteorološkoj stanici, gdje takva stanica postoji. Kada se koristi više senzora, pokazivači koji se odnose na svaki od njih moraju biti jasno označeni zbog identifikacije poletno-sletne staze i dijelova poletno-sletne staze na kojim svaki od senzora vrši mjerenje.
- (d) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS na aerodromima, gdje se vrijednosti vidljivosti duž poletno-sletne staze procjenjuju instrumentalnom opremom, moraju biti opremljeni sa pokazivačima koji omogućavaju očitavanje trenutne vidljivosti duž poletno-sletne staze. Pokazivači moraju biti povezani sa istom lokacijom

- osmatranja i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u meteorološkoj stanici, gdje takva stanica postoji.
- (e) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da su aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS na aerodromima, na kojima se visina baze oblaka procjenjuje instrumentalnom opremom, moraju biti opremljeni sa pokazivačima koji omogućuju očitavanje trenutne baze oblaka. Pokazivači moraju biti povezani sa istom lokacijom osmatranja i dobijati podatke od istih senzora kao i odgovarajući pokazivači u aerodromskom kontrolnom tornju i jedinici AFIS, i zrakoplovnoj meteorološkoj stanici, gdje takva stanica postoji.
- (f) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS dobijaju dostupne informacije o smicanju vjetra koji može negativno uticati na zrakoplov u prilaznoj ili odletnoj putanji ili tokom prilaza kruženjem i na zrakoplov na poletno-sletnoj stazi tokom rulanja poslije slijetanja ili tokom zaleta u polijetanju.
- (g) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni tornjevi i jedinice AFIS i/ili ostale odgovarajuće jedinice dobijaju aerodromska upozorenja, u skladu sa MET.OR.215(b) Aneksa V ovog pravilnika.

ATS.OR.520 Informacije o uvjetima na aerodromu i operativnom statusu pripadajuće infrastrukture

Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da aerodromski kontrolni tornjevi, jedinice AFIS i jedinice koje pružaju usluge prilazne kontrole zračnog prometa dobijaju aktuelne informacije o operativno važnim uvjetima na manevarskim površinama, uključujući postojanje privremenih opasnosti, i o operativnom statusu sve povezane infrastrukture na aerodromu ili aerodromima u njihovoj nadležnosti, kada ih objavi operator aerodroma.

ATS.OR.525 Informacije o operativnom statusu navigacijskih usluga

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu osigurava da jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu blagovremeno dobijaju informacije o operativnom statusu radio-navigacijskih sredstava i vizuelnih pomoćnih sredstava od suštinskog značaja za poletne, dolazne, prilazne i sletne procedure unutar svoje oblasti odgovornosti i o onim radio-navigacijskim sredstvima i vizuelnim pomoćnim sredstvima od suštinskog značaja za kretanje po manevarskim površinama.
- (b) Pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja odgovarajuće aranžmane u skladu sa ATM/ANS.OR.B.005(F) Aneksa III ovog pravilnika kako bi osigurao da se pružaju informacije iz tačke (a) kad je riječ o pružanju usluga GNSS.

ATS.OR.530 Prosljeđivanje informacija o efikasnosti kočenja

Ako pružatelj usluga u zračnom prometu govornom komunikacijom zaprimi specijalni izvještaj iz zraka koji se odnosi na efikasnost kočenja koji ne odgovara onom koji je javljen, o tome bez odgađanja obavještava odgovarajućeg operatora aerodroma.

Poddio B – TEHNIČKI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U ZRAČNOM PROMETU (ATS.TR)

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTEJEVI

ATS.TR.100 Ciljevi pružanja usluga u zračnom prometu

Ciljevi pružanja usluga u zračnom prometu su:

- (a) sprečavanje sudara između zrakoplova;

- (b) sprečavanje sudara zrakoplova sa drugim zrakoplovima na manevarskoj površini i sudare zrakoplova sa preprekama na toj površini;
- (c) ubrzavanje i održavanje redovnog protoka zračnog prometa;
- (d) osiguravanje savjeta i informacija korisnih za sigurno i efikasno obavljanje letova;
- (e) obavještavanje odgovarajuće organizacije o zrakoplovima kojima je potrebna pomoć traganja i spašavanja, te prema potrebi pružanje pomoći tim organizacijama.

ATS.TR.105 Podjela usluga u zračnom prometu

Usluge u zračnom prometu sastoje se od sljedećih usluga:

- (a) usluga kontrole zračnog prometa, kako bi se postigli ciljevi iz ATS.TR.100(a), (b) i (c), a ta usluga se dijeli na tri dijela kako slijedi:
- (1) usluga oblasne kontrole zračnog prometa: pružanje usluge kontrole zračnog prometa za kontrolirane letove, osim za one dijelove tih letova koji su opisani u tačkama (2) i (3) ove tačke, kako bi se postigli ciljevi utvrđeni u ATS.TR.100(a) i (c);
 - (2) usluga prilazne kontrole zračnog prometa: pružanje usluge kontrole zračnog prometa za one dijelove kontroliranih letova koji su povezani sa dolaskom ili polaskom, kako bi se postigli ciljevi utvrđeni u ATS.TR.100(a) i (c); i
 - (3) usluga aerodromske kontrole zračnog prometa: pružanje usluge kontrole zračnog prometa za aerodromski promet, osim za one dijelove letova koji su opisani pod (2) ove tačke, kako bi se postigli ciljevi utvrđeni u ATS.TR.100(a), (b) i (c);
- (b) usluga letnih informacija ili savjetodavna usluga u zračnom prometu ili obje, kako bi se postigao cilj utvrđen u ATS.TR.100(d);
- (c) usluga uzbunjivanja, kako bi se postigao cilj utvrđen u ATS.TR.100(e).

ATS.TR.110 Uspostavljanje jedinica koje pružaju usluge u zračnom prometu

- (a) Usluge u zračnom prometu pružaju jedinice koje su uspostavljene kako slijedi:
- (1) centri za pružanje informiranja u letu uspostavljeni su kako bi pružali uslugu informiranja u letu i uslugu uzbunjivanja unutar područja informiranja u letu, osim ako je odgovornost za pružanje takvih usluga unutar područja informiranja u letu dodijeljena jedinici kontrole zračnog prometa koja ima odgovarajuća sredstva za obavljanje tog zadatka;
 - (2) jedinice kontrole zračnog prometa uspostavljaju se kako bi pružale uslugu kontrole zračnog prometa, uslugu informiranja u letu i uslugu uzbunjivanja unutar kontroliranih područja, kontroliranih zona i na kontroliranim aerodromima;
 - (3) jedinice AFIS uspostavljaju se na način kako bi pružale uslugu informiranja u letu i uslugu uzbunjivanja na AFIS aerodromima i unutar zračnog prostora tih aerodroma.
- (b) aerodromski prijavni biro ili prijavni biro uspostavljen u svrhu prijema izvještaja o uslugama u zračnom prometu ili drugi mehanizmi uspostavljaju se kako bi primali izvještaje koji se odnose na usluge u zračnom prometu i planove leta podnesene prije polaska.

ATS.TR.115 Određivanje jedinica usluga u zračnom prometu

- (a) Jedinice usluga u zračnom prometu moraju imati nedvosmisleno ime kako slijedi:
- (1) centar oblasne kontrole zračnog prometa ili centar za pružanje informiranja u letu obično se određuje prema imenu obližnjeg grada ili geografske oznake ili područja;
 - (2) aerodromski kontrolni toranj ili jedinica prilazne kontrole zračnog prometa obično se određuje prema imenu aerodroma na kojem pružaju usluge ili prema imenu obližnjeg grada ili geografske oznake ili područja;
 - (3) jedinica AFIS obično se određuje prema imenu aerodroma na kojem pruža usluge ili prema imenu obližnjeg grada ili geografske oznake ili područja.
- (b) Ime svake od jedinica i službi usluga u zračnom prometu dopunjuje se jednim od sljedećih sufiksa, kako je odgovarajuće:
- (1) centar oblasne kontrole zračnog prometa – CONTROL;
 - (2) prilazna kontrola – APPROACH;
 - (3) prilazna radarska kontrola dolaska (*approach control radar arrivals*) – ARRIVAL;
 - (4) prilazna radarska kontrola odlaska (*approach control radar departures*) – DEPARTURE;
 - (5) jedinica kontrole zračnog prometa (uopšteno) kada pruža usluge nadzora sistemom ATS – RADAR;
 - (6) aerodromska kontrola – TOWER;
 - (7) kontrola kretanja po površini – GROUND;
 - (8) izdavanje odobrenja – DELIVERY;
 - (9) centar informiranja u letu – INFORMATION;
 - (10) jedinica AFIS – INFORMATION.

ATS.TR.120 Jezik komunikacije između jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu

Osim u slučajevima kada se komunikacija između jedinica operativnih usluga u zračnom prometu obavlja na zajednički dogovorenom jeziku, za takve komunikacije upotrebljava se engleski jezik.

ATS.TR.125 Izražavanje vertikalne pozicije zrakoplova

- (a) Za letove u područjima u kojima je utvrđena prijelazna apsolutna visina, vertikalna pozicija zrakoplova mora, osim u slučajevima navedenim pod (b) u nastavku, na prijelaznoj apsolutnoj visini ili ispod nje biti izražena kao apsolutna visina, a na prijelaznom nivou ili iznad nje biti izražena kao nivo leta. Pri prolasku kroz prijelazni sloj vertikalna pozicija pri penjanju mora biti izražena kao nivo leta, a pri snižavanju kao apsolutna visina.
- (b) Kada zrakoplov kojem je izdato odobrenje za slijetanje ili, na aerodromu sa AFIS, zrakoplov koji je obaviješten da je poletno-sletna staza na raspolaganju za slijetanje, završava prilaz koristeći se atmosferskim pritiskom na nadmorskoj visini aerodroma (QFE), vertikalna pozicija tog zrakoplova izražava se kao visina iznad nadmorske visine aerodroma tokom onog dijela njegovog leta za koji se smije koristiti QFE, osim što mora biti izražena kao visina iznad nadmorske visine praga poletno-sletne staze:
- (1) za instrumentalne poletno-sletne staze ako se prag nalazi 2 m (7 ft) ili više ispod nadmorske visine aerodroma;
 - (2) za poletno-sletne staze za precizni prilaz.

ATS.TR.130 Određivanje prijelaznog nivoa

- (a) Odgovarajuća jedinica usluga u zračnom prometu utvrđuje prijelazni nivo koji se koristi u područjima gdje je utvrđena

prijelazna apsolutna visina, za odgovarajući vremenski period na osnovu QNH (postavke podskale visinomjera kako bi se dobila nadmorska visina na tlu) izvještaja i prognozirano pritiska na srednjem nivou mora, ako je potrebno.

- (b) Prijelazni nivo se nalazi iznad prijelazne apsolutne visine tako da se osigura minimalno vertikalno razdvajanje od najmanje nominalno 300 m (1000 ft) između zrakoplova koji lete istovremeno na prijelaznoj apsolutnoj visini i na prijelaznom nivou.

ATS.TR.135 Minimalni nivoi krstarenja za IFR letove

- (a) Jedinice kontrole zračnog prometa neće dodjeljivati nivoe krstarenja ispod minimalnih apsolutnih visina leta koje je utvrdila BHDCA, osim ako to nije posebno odobreno od strane BHDCA.
- (b) Jedinice kontrole zračnog prometa:
- (1) određuju najniži upotrebljivi nivo ili nivoe leta za cijelu kontroliranu oblast za koje su odgovorni ili za njegove dijelove;
 - (2) dodjeljuju nivoe leta na tom nivou ili nivoima ili iznad tog nivoa ili nivoâ;
 - (3) dostavljaju najniži upotrebljivi nivo ili nivoe leta pilotima na zahtjev.

ATS.TR.140 Pružanje informacija o podešavanju visinomjera

- (a) Odgovarajuće jedinice usluga u zračnom prometu uvijek imaju na raspolaganju informacije za slanje zrakoplovima u letu, na zahtjev, koje su potrebne za određivanje najnižeg nivoa leta kojim se osigurava odgovarajuće nadvisivanje prepreka na rutama ili segmentima ruta za koje se te informacije zahtijevaju.
- (b) Centri informiranja u letu i centri oblasne kontrole zračnog prometa imaju na raspolaganju za slanje zrakoplovima, na zahtjev, odgovarajući broj QNH izvještaja ili prognoza pritiska zraka za područja informiranja u letu i kontrolirana područja za koja su odgovorni i za susjedna područja.
- (c) Letačkoj posadi se dostavlja prijelazni nivo blagovremeno, prije nego što se postigne prilikom snižavanja.
- (d) Osim kada je poznato da je zrakoplov već dobio tu informaciju direktnim pozivom, postavka vrijednosti QNH za visinomjer mora biti sastavni dio:
- (1) odobrenja za snižavanje kod prvog odobrenja za apsolutnu visinu nižu od prijelaznog nivoa;
 - (2) odobrenja za prilaz ili odobrenja za ulazak u prometni krug;
 - (3) odobrenja za vožnju po zemlji za zrakoplove u odlasku.
- (e) QFE postavka visinomjera kako je opisana u ATS.TR.125(b) šalje se zrakoplovima na zahtjev ili redovno, u zavisnosti od lokalnog dogovora.
- (f) Odgovarajuće jedinice usluga u zračnom prometu zaokružuju postavke visinomjera na najbliži niži cijeli hektopaskal.

ATS.TR.145 Privremeno obustavljanje operacija prema pravilima vizuelnog letenja na aerodromu i u njegovoj blizini

- (a) Bilo koje ili sve VFR operacije na aerodromu i u njegovoj blizini mogu biti privremeno obustavljene kad god je to potrebno zbog sigurnosti, a privremeno obustavljanje može narediti bilo koja od sljedećih jedinica, osoba ili tijela:
- (1) jedinica prilazne kontrole zračnog prometa ili odgovarajući centar oblasne kontrole zračnog prometa;
 - (2) aerodromski kontrolni toranj;
 - (3) BHDCA.

- (b) Kada su sve ili neke VFR operacije na aerodromu i u njegovoj blizini privremeno obustavljene, aerodromski kontrolni toranj poštuje sljedeće postupke:
- (1) stavlja na čekanje sve VFR odlaske;
 - (2) opoziva sve lokalne letove koji izvode operacije prema VFR ili pribavlja odobrenje za specijalne operacije VFR;
 - (3) obavještava jedinicu prilazne kontrole zračnog prometa ili centar oblasne kontrole zračnog prometa, u zavisnosti od toga šta je odgovarajuće obzirom na preduzete mjere;
 - (4) obavještava sve operatore ili njihove ovlaštene predstavnike o razlozima zašto su takve mjere preduzete, ako je neophodno ili zatraženo.
- (8) slučaj kvara SSR transpondera, u skladu sa odjeljkom kojim se definiše SSR transponder iz propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi;
- (9) upozorenja koja se odnose na sigurnost, a zasnovana su na nadzoru za ATS nadzornim sistemom, kad se primjenjuju;
- (10) privremeni ili konačni prekid usluge nadzornim sistemom ATS.
- (d) Prije pružanja usluge zrakoplovu nadzornim sistemom ATS, uspostavlja se identifikacija i pilot se obavještava o tome. Nakon toga, identifikacija se održava do završetka usluge nadzora nadzornim sistemom ATS. Ako se identifikacija naknadno izgubi, potrebno je u skladu sa time obavijestiti pilota i prema potrebi izdati odgovarajuće instrukcije.

ATS.TR.150 Zrakoplovna rasvjeta na zemlji

Pružatelj usluga u zračnom prometu utvrđuje procedure za rad zrakoplovne rasvjete na zemlji, bilo da su na aerodromu ili u blizini aerodroma ili ne.

ATS.TR.155 Usluge nadzora sistemom ATS

- (a) Pružatelj usluga u zračnom prometu može upotrijebiti nadzorne sisteme ATS pri pružanju usluga u zračnom prometu. U tom slučaju pružatelj usluga u zračnom prometu određuje funkcije za koje se upotrebljavaju informacije nadzora ATS.
- (b) Kada pruža usluge nadzornim sistemom ATS, pružatelj usluga u zračnom prometu:
- (1) osigurava da nadzorni sistem ili sistemi ATS koji se koristi omogućava da se informacije nadzora koje su prikazane, uključujući oznake pozicija, neprestano ažuriraju;
 - (2) ako se pruža usluga kontrole zračnog prometa:
 - (i) odrediti broj zrakoplova kojima se istovremeno pružaju usluge nadzora nadzornim sistemom ATS koji se može sigurno koordinirati u trenutnim okolnostima;
 - (ii) u svakom trenutku pružati kontrolorima zračnog prometa potpune i ažurne informacije o:
 - A. utvrđenim minimalnim apsolutnim visinama leta unutar područja odgovornosti;
 - B. najnižem upotrebljivom nivou ili nivoima leta određenom u skladu sa ATS.TR.130 i ATS.TR.135;
 - C. utvrđenim minimalnim apsolutnim visinama koje su primjenjive za procedure koje se zasnivaju na taktičkom vektoriranju i dodjeli direktnih ruta, uključujući potrebnu korekciju temperature ili metodu za korigovanje učinka niskih temperatura na minimalne apsolutne visine.
- (c) Pružatelj usluga u zračnom prometu, u skladu sa funkcijama za koje se informacije nadzora za ATS upotrebljavaju pri pružanju usluga u zračnom prometu, utvrđuje procedure za:
- (1) identifikaciju zrakoplova;
 - (2) pružanje zrakoplovu informacija o poziciji;
 - (3) vektoriranje zrakoplova;
 - (4) pružanje navigacijske pomoći zrakoplovu;
 - (5) pružanje informacija o nepovoljnim vremenskim uvjetima, ako je primjenjivo;
 - (6) prijenos kontrole za zrakoplov;
 - (7) slučaj kvara nadzornog ili nadzornih sistema ATS;
- (e) Kada se uoči da je identifikovani kontrolirani let u konfliktnoj putanji sa nepoznatim zrakoplovom sa mogućnošću sudara, pilot kontroliranog leta mora se, kad god je to moguće:
- (1) informirati o nepoznatom zrakoplovu i, na pilotov zahtjev ili ako to, prema mišljenju kontrolora, nameće situacija, predložiti mu manevar izbjegavanja; i
 - (2) informirati o prestanku opasnosti od sudara.
- (f) Osim ako je BHDCA propisala drugačije, svaka odgovarajuće opremljena jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu provjerava prikazane informacije o nivou, izvedene iz visine po pritisku najmanje jednom pri početnom kontaktu sa predmetnim zrakoplovom ili, ako to nije izvodljivo, što prije nakon toga.
- (g) Samo se provjerene informacije o nivou leta izvedene iz visine po pritisku upotrebljavaju za određivanje da je zrakoplov obavio bilo koju od sljedećih radnji:
- (1) zadržao nivo leta;
 - (2) napustio nivo leta;
 - (3) prošao nivo leta u penjanju ili spuštanju;
 - (4) dostigao nivo leta.

ATS.TR.160 Pružanje usluga u zračnom prometu za testno letenje

Za pružanje usluga u zračnom prometu za testno letenje BHDCA može definirati dodatne ili alternativne uvjete i procedure od onih sadržanih u ovom poddjelu B, kojih će se pridržavati jedinica usluga u zračnom prometu.

ODJELJAK 2 – USLUGE KONTROLE ZRAČNOG PROMETA

ATS.TR.200 Primjena

Usluge kontrole zračnog prometa se pružaju:

- (a) za sve IFR letove u zračnom prostoru klase A, B, C, D i E;
- (b) za sve VFR letove u zračnom prostoru klase B, C i D;
- (c) za sve specijalne VFR letove;
- (d) za cjelokupan aerodromski promet na kontroliranim aerodromima.

ATS.TR.205 Pružanje usluga kontrole zračnog prometa

Dijelovi usluga kontrole zračnog prometa opisani u ATS.TR.105(a) pružaju različite jedinice, i to:

- (a) usluge oblasne kontrole zračnog prometa bilo koja od sljedećih jedinica:
 - (1) centar oblasne kontrole zračnog prometa;
 - (2) jedinica koja pruža usluge u kontroliranoj zoni ili kontroliranoj oblasti ograničenog obima koja je određena primarno za pružanje usluga

- prilazne kontrole zračnog prometa i gdje ne postoji centar oblasne kontrole zračnog prometa;
- (b) usluge prilazne kontrole zračnog prometa bilo koja od sljedećih jedinica:
- (1) jedinica prilazne kontrole zračnog prometa kada je to neophodno ili se želi uspostaviti odvojena jedinica;
 - (2) aerodromski kontrolni toranj ili centar oblasne kontrole zračnog prometa kada je to neophodno ili kada se pod odgovornošću jedne jedinice žele kombinovati funkcije prilazne kontrole zračnog prometa sa onim aerodromske kontrole zračnog prometa ili centra oblasne kontrole zračnog prometa;
- (c) usluge aerodromske kontrole zračnog prometa: aerodromski kontrolni toranj.

ATS.TR.210 Operacije pružanja usluga kontrole zračnog prometa

- (a) U cilju pružanja usluga kontrole zračnog prometa, jedinica kontrole zračnog prometa:
- (1) dobija informacije o planiranom kretanju svakog zrakoplova ili o njegovim varijacijama i trenutne informacije o stvarnom kretanju svakog zrakoplova;
 - (2) na osnovu dobijenih informacija određuje relativne položaje poznatih zrakoplova u odnosu jednih na druge;
 - (3) izdaje odobrenja i informacije u svrhu sprečavanja sudara između zrakoplova pod njenom kontrolom i ubrzava i održava redovan protok prometa;
 - (4) vrši koordinaciju odobrenja sa drugim jedinicama ako je to potrebno:
 - (i) uvijek kada zrakoplov može ugroziti promet koji se odvija pod kontrolom drugih jedinica;
 - (ii) prije transfera kontrole nad zrakoplovom drugoj jedinici.
- (b) Odobrenja koja izdaje jedinica kontrole zračnog prometa osiguravaju razdvajanje:
- (1) između svih letova u zračnom prostoru klase A i B;
 - (2) između IFR letova u zračnom prostoru klase C, D i E;
 - (3) između IFR letova i VFR letova u zračnom prostoru klase C;
 - (4) između IFR i specijalnih VFR letova;
 - (5) između specijalnih VFR letova, osim ako BHDCA odredi drukčije.

Osim toga, kada to zahtijeva pilot zrakoplova i ako je sa tim saglasan pilot drugog zrakoplova, i ako je to propisala BHDCA za slučajeve navedene pod (a)(2) u zračnom prostoru klase D i E, let može biti odobren pod uvjetom da danju u vizuelnim meteorološkim uvjetima održava vlastito razdvajanje za određeni dio leta ispod 3050 m (10 000 ft) tokom penjanja ili poniranja.

- (c) Osim u slučajevima operacija na paralelnim ili skoro paralelnim poletno-sletnim stazama iz ATS.TR.255 ili kada se u blizini aerodroma može primijeniti smanjenje minimalnog razdvajanja, jedinica kontrole zračnog prometa osigurava razdvajanje na bar jedan od sljedećih načina:
- (1) vertikalnim razdvajanjem, koje se postiže dodjeljivanjem različitih nivoa leta izabranih iz tabele nivoa krstarenja navedene u referentnom odjeljku propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi, osim što se korelacija nivoa i putanja koja je propisana u navedenom propisu ne primjenjuje ako

je drugačije navedeno u zborniku zrakoplovnih informacija ili u odobrenjima kontrole zračnog prometa. Minimalno vertikalno razdvajanje iznosi nominalno 300 m (1000 ft) do i uključivo FL 410, te nominalno 600 m (2000 ft) iznad tog nivoa. Informacije o geometrijskoj visini ne smiju se upotrebljavati za određivanje vertikalnog razdvajanja;

- (2) horizontalnim razdvajanjem, koje se postiže na jedan od sljedećih načina:
 - (i) uzdužnim razdvajanjem, održavanjem razmaka između zrakoplova koji lete duž iste, konvergiraju ili lete putanjom suprotnog smjera, izraženog u jedinicama vremena ili rastojanja;
 - (ii) bočnim razdvajanjem, održavanjem zrakoplova na različitim rutama ili u različitim geografskim oblastima.
- (d) Kada kontrolor zračnog prometa postane svjestan da se vrsta razdvajanja ili minimum koji se primjenjuje za razdvajanje dva zrakoplova ne može održavati, kontrolor zračnog prometa uspostavlja drugu vrstu razdvajanja ili drugi minimum prije trenutka kršenja trenutnog minimuma razdvajanja.

ATS.TR.215 Izbor minimuma razdvajanja i obavještanje o njemu u svrhu primjene ATS.TR.210(c)

- (a) Minimalna razdvajanja za svrhe primjene unutar određenog dijela zračnog prostora bira pružatelj usluga u zračnom prometu odgovoran za pružanje usluga u zračnom prometu, a odobrava BHDCA.
- (b) Za promet koji prelazi iz jednog zračnog prostora u drugi susjedni zračni prostor i za rute bliže granicama susjednog zračnog prostora nego što je primjenjivi minimum razdvajanja u datim okolnostima, izbor minimuma razdvajanja se vrši uz konsultacije sa odgovarajućim pružateljem usluga u zračnom prometu odgovornim za pružanje usluga u zračnom prometu u susjednom zračnom prostoru.
- (c) Detalji o izabranom minimumu razdvajanja i oblasti u kojoj se primjenjuju dostavljaju se:
 - (1) predmetnim jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu;
 - (2) pilotima i operatorima zrakoplova putem zbornika zrakoplovnih informacija, kada je razdvajanje zasnovano na upotrebi zrakoplova sa specifičnom navigacijskom opremom ili specifičnim navigacijskim tehnikama.

ATS.TR.220 Primjena razdvajanja u slučajevima vrtložne turbulencije

- (a) Jedinice kontrole zračnog prometa primjenjuju minimume razdvajanja vrtložne turbulencije na zrakoplove u fazama prilaza i odlaska u svim sljedećim situacijama:
 - (1) zrakoplov leti direktno iza drugog zrakoplova na istoj apsolutnoj visini ili manje od 300 m (1 000 ft) ispod njega;
 - (2) oba zrakoplova koriste istu poletno-sletnu stazu ili paralelnu poletno-sletnu stazu koje su međusobno udaljene manje od 760 m (2 500 ft);
 - (3) zrakoplov siječe (krosira) putanju drugog zrakoplova iza njega na istoj apsolutnoj visini ili manje od 300 m (1 000 ft) ispod njega.
- (b) Navedeno pod (a) se ne primjenjuje na VFR letove u dolasku niti na IFR letove u dolasku koji primjenjuju vizuelni prilaz kada je zrakoplov prijavio da vidi zrakoplov ispred sebe i dobio je instrukciju da prati i samostalno

održava razdvajanje od tog zrakoplova. U takvim slučajevima jedinica kontrole zračnog prometa izdaje upozorenje na vrtložne turbulencije.

ATS.TR.225 Odgovornost za vršenje kontrole

- (a) Kontrolirani let je u bilo kojem momentu je pod kontrolom samo jedne jedinice za kontrolu zračnog prometa.
- (b) Odgovornost za kontrolu svih zrakoplova koji lete unutar datog bloka zračnog prostora dodjeljuje se samo jednoj jedinici kontrole zračnog prometa. Kontrola jednog zrakoplova ili grupe zrakoplova se može delegirati drugim jedinicama kontrole zračnog prometa uz uvjet da je osigurana koordinacija između svih predmetnih jedinica kontrole zračnog prometa.

ATS.TR.230 Prijenos odgovornosti za vršenje kontrole – vrijeme ili mjesto

- (a) Mjesto ili vrijeme prijenosa
Odgovornost za kontrolu zrakoplova prenosi se sa jedne jedinice kontrole zračnog prometa na drugu, kako slijedi:
(1) između dvije jedinice koje pružaju uslugu oblasne kontrole zračnog prometa

Odgovornost za kontrolu zrakoplova se prenosi sa jedinice koja pruža usluge oblasne kontrole zračnog prometa u kontroliranoj oblasti na jedinicu koja pruža usluge oblasne kontrole zračnog prometa u susjednoj kontroliranoj oblasti, u vrijeme prelaska granice kontrolirane oblasti kako je to utvrđeno od strane oblasnog centra kontrole zračnog prometa koji kontrolira zrakoplov ili u nekoj drugoj tački ili u neko drugo vrijeme ako je tako dogovoreno između dvije jedinice.

- (2) između jedinice koja pruža usluge oblasne kontrole zračnog prometa i jedinice koja pruža prilaznu kontrolu zračnog prometa ili između dviju jedinica koje pružaju uslugu prilazne kontrole zračnog prometa

Odgovornost za kontrolu zrakoplova se prenosi sa jedinice koja pruža oblasnu kontrolu zračnog prometa na jedinicu koja pruža usluge prilazne kontrole zračnog prometa, i obrnuto, u tački ili u vrijeme koje je dogovoreno između dvije jedinice.

- (3) između jedinice koja pruža usluge prilazne kontrole zračnog prometa i aerodromskog kontrolnog tornja

- (i) za zrakoplove u dolasku – odgovornost za kontrolu zrakoplova u dolasku prenosi se, kako je navedeno u pisanom sporazumu i operativnim priručnicima, po potrebi, sa jedinice koja pruža usluge prilazne kontrole zračnog prometa na aerodromski kontrolni toranj kada je zrakoplov:

(A) u blizini aerodroma, i:

- (a) smatra se da će prilaz i slijetanje biti izvršeni vizuelno, odnosno uz upotrebu vizuelne reference na zemlji, ili

(b) dostignuti su nepromijenjeni vizuelni meteorološki uvjeti (VMC)

(B) na definiranoj tački ili nivou leta;

(C) sletio.

- (ii) za zrakoplove u odlasku – odgovornost za zrakoplov u odlasku prenosi se, kako je navedeno u pisanom sporazumu i operativnim priručnicima, po potrebi, sa aerodromskog kontrolnog tornja na jedinicu koja pruža usluge prilazne kontrole zračnog prometa:

(A) kada u blizini aerodroma preovladavaju vizuelni meteorološki uvjeti (VMC);

(a) prije nego zrakoplov napusti neposrednu blizinu aerodroma, ili

(b) prije nego što zrakoplov uđe u instrumentalne meteorološke uvjete, ili

(c) na definiranoj tački ili nivou leta;

(B) kada na aerodromu preovladavaju instrumentalni meteorološki uvjeti:

(a) odmah nakon što se zrakoplov nađe u zraku, ili

(b) na definiranoj tački ili nivou leta.

- (4) između kontrole sektora zračnog prometa ili pozicija unutar iste jedinice kontrole zračnog prometa

Odgovornost za kontrolu zrakoplova prenosi se sa jedne pozicije ili sektora kontrole zračnog prometa na drugu poziciju ili sektor kontrole zračnog prometa unutar iste jedinice kontrole zračnog prometa na tački, nivou leta ili u trenutku koji su navedeni u uputstvima dotične jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu.

- (b) Koordinacija prijenosa odgovornosti

(1) Odgovornost za kontrolu zrakoplova se ne smije prenositi sa jedne jedinice kontrole zračnog prometa na drugu bez saglasnosti o prihvatanju od strane jedinice kontrole zračnog prometa koja preuzima odgovornost, a u skladu sa navedenim pod (b)(2), (3), (4) i (5).

(2) Jedinica kontrole zračnog prometa koja predaje zrakoplov obavještava jedinicu kontrole zračnog prometa koja preuzima kontrolu o odgovarajućim dijelovima važećeg plana leta i o svakoj informaciji relevantnoj za traženi prijenos kontrole.

(3) Kada se prijenos kontrole vrši pomoću nadzornih sistema ATS, informacije o kontroli od značaja za transfer uključuju informacije koje se odnose na poziciju i, ako se zahtijeva, putanju i brzinu zrakoplova, kako su očitane nadzornim sistemima ATS neposredno prije prijenosa kontrole.

(4) Kada se prijenos kontrole vrši pomoću ADS-C podataka, informacije o kontroli od značaja za prijenos uključuju četvorodimenzionalnu poziciju i druge informacije ako je to potrebno.

(5) Jedinica kontrole zračnog prometa koja preuzima kontrolu nad zrakoplovom:

- (i) ukazuje na svoju sposobnost da prihvati kontrolu zrakoplova pod uvjetima definiranim od strane jedinice kontrole zračnog prometa koja predaje kontrolu, osim ako prethodnim sporazumom između predmetnih jedinica nije dogovoreno da to nije potrebno i da se podrazumijeva prihvatanje definiranih uvjeta, ili ukazuje na bilo koju potrebnu promjenu u odnosu na to;

(ii) navodi bilo koje druge informacije ili odobrenje za sljedeći dio leta, koje zrakoplov treba dobiti u vrijeme prijenosa kontrole.

(6) Jedinica kontrole zračnog prometa koja preuzima kontrolu obavještava jedinicu koja predaje kontrolu kada je uspostavila dvosmjernu govornu i/ili prijenosom podataka (data link) komunikaciju i preuzela kontrolu nad predmetnim zrakoplovom, osim ako nije drugačije utvrđeno sporazumom između predmetnih jedinica kontrole zračnog prometa.

(7) Za koordinaciju između sektora ili jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu ili oboje koristi se standardizovana frazeologija. Obični/svakodnevni

jezik se upotrebljava samo kada standardizovana frazeologija ne može poslužiti za prijenos planirane poruke.

ATS.TR.235 ATC odobrenja

- (a) ATC odobrenja se isključivo zasnivaju na zahtjevima za pružanje usluge kontrole zračnog prometa.
- (1) Odobrenja se isključivo izdaju za ubrzavanje i razdvajanje zračnog prometa i zasnivaju se na poznatim prometnim uvjetima koji utiču na sigurnost operacija zrakoplova. Takvi prometni uvjeti obuhvataju ne samo zrakoplove u zraku i na manevarskim površinama koje se kontroliraju nego i sav promet vozila i druge prepreke koje nisu trajno sagrađene na manevarskoj površini koja se koristi.
 - (2) Jedinice kontrole zračnog prometa izdaju ATC odobrenja koja su potrebna da bi se spriječili sudari te ubrzao i održavao uredan protok zračnog prometa.
 - (3) ATC odobrenja se izdaju dovoljno rano da bi se osiguralo da se pošalju zrakoplovu na vrijeme da ih može poštovati.
 - (4) Kada vođa zrakoplova obavijesti jedinicu kontrole zračnog prometa da ATC odobrenje nije zadovoljavajuće, jedinica kontrole zračnog prometa izdaje izmijenjeno odobrenje ako je to moguće.
 - (5) Pri vektoriranju ili dodjeljivanju direktnih ruta koje nisu uključene u plan leta, pri čemu IFR let više ne slijedi objavljenu ATS rutu ili instrumentalni postupak, kontrolor zračnog prometa koji pruža uslugu nadzora sistemom ATS izdaje odobrenja tako da se propisano nadvisivanje prepreka poštuje sve dok zrakoplov ne dostigne tačku gdje se pilot vraća na rutu iz plana leta ili se vraća na objavljenu ATS rutu ili na instrumentalni postupak.
- (b) Sadržaj odobrenja u zračnom prometu
U odobrenju jedinice kontrole zračnog prometa se navodi:
- (1) identifikacija zrakoplova, kako je navedena u planu leta;
 - (2) granica važenja odobrenja;
 - (3) ruta leta:
 - (i) u odobrenju je detaljno opisana ruta leta svaki put kada se to smatra potrebnim;
 - (ii) fraza "odobrena planirana ruta leta" ("*cleared flight planned route*") ne smije se koristiti kada se daje ponovno odobrenje;
 - (4) nivo ili nivo leta na cijeloj ruti ili njenom dijelu i promjene nivoa leta ako se zahtijeva;
 - (5) svaku potrebnu instrukciju ili informaciju o drugim pitanjima, kao što su slot odlaska u okviru ATFM ako je primjenjivo, prilazni ili postupci u odlasku, komunikacije i vrijeme kada prestaje da važi dato odobrenje.
- (c) Kako bi se olakšala isporuka elemenata iz navedenog pod (b), pružatelj usluga u zračnom prometu procjenjuje potrebu za uspostavljanjem standardnih odlaznih i dolaznih ruta i povezanih postupaka kako bi se olakšalo:
- (1) sigurno, redovno i efikasno odvijanje zračnog prometa;
 - (2) opisivanje ruta i postupaka u ATC odobrenjima.
- (d) Odobrenja za letove okozvučnim brzinama
- (1) ATC odobrenje za okozvučnu fazu ubrzavanja nadzvučnog leta važi bar do kraja te faze leta.
 - (2) ATC odobrenje koje se odnosi na usporavanje i poniranje zrakoplova iz nadzvučnog krstarenja u podzvučni let, omogućava neometano poniranje barem tokom faze okozvučnog leta.
- (e) Promjene u odobrenju obzirom na rutu ili nivo leta
- (1) Kada se izdaje odobrenje kojim se obuhvata tražena promjena rute ili nivoa leta, ono sadrži tačnu prirodnu promjenu.
 - (2) Kada prometni uvjeti ne dopuštaju odobrenje tražene promjene, upotrebljava se riječ "UNABLE" (nije moguće). Kada je to opravdano zbog okolnosti, ponudiće se alternativna ruta ili nivo leta.
- (f) Uvjetna odobrenja
Uvjetne fraze, kao što je "*behind landing aircraft*" (iza zrakoplova koji slijeće) ili "*after departing aircraft*" (nakon zrakoplova u odlasku), ne upotrebljavaju se za kretanja koja utiču na aktivnu poletno-sletnu stazu ili aktivne poletno-sletne staze, osim ako odgovarajući kontrolor zračnog prometa i pilot vide taj zrakoplov ili ta vozila. Zrakoplov ili vozilo koji su uzrok uvjeta zbog kojeg se izdaje uvjetno odobrenje su prvi zrakoplov ili vozilo koji prolaze ispred drugog predmetnog zrakoplova. U svim slučajevima, uvjetno odobrenje se daje sljedećim redom i sastoji se od:
- (1) pozivnog znaka;
 - (2) uvjeta;
 - (3) odobrenja;
 - (4) kratkog ponavljanja uvjeta.
- (g) Ponavljanje odobrenja, uputstava i informacija vezanih za sigurnost
- (1) Kontrolor zračnog prometa sluša ponavljanje dijelova uputstava i ATC odobrenja koja se odnose na sigurnost kako je utvrđeno u članu 53. st. (1) i (2) propisa kojim se uređuju usluge u zračnom prometu i kako je utvrđeno u SERA.8015(e)(1) i (2) aneksa propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi kako bi procijenio da je letačka posada ispravno razumjela odobrenje ili uputstvo ili oboje i mora odmah reagovati da bi ispravio netačnosti koje uoči u ponovljenoj poruci.
 - (2) Ukoliko od strane pružatelja ATS usluga nije drugačije utvrđeno, govorno ponavljanje CPDLC poruka se ne zahtijeva.
- (h) Koordinacija odobrenja
Između ATC jedinica vrši se koordinacija odobrenja sa ciljem pokrivanja kompletne rute zrakoplova ili njenog određenog dijela.
- (1) Zrakoplov dobija odobrenje za cijelu rutu do aerodroma prvog namjeravanog slijetanja:
 - (i) kada je moguće, prije dolaska, da izvrši koordinaciju odobrenja između svih ATC jedinica pod čijom kontrolom zrakoplov dolazi;
 - (ii) kada postoji realna potvrda da će se izvršiti prethodna koordinacija između onih ATC jedinica pod čijom kontrolom će zrakoplov naknadno doći.
 - (2) Kada koordinacija navedena pod (1) nije postignuta ili nije predviđena, zrakoplov dobija odobrenje samo do tačke do koje je koordinacija realno potvrđena. Prije dostizanja te tačke ili u toj tački zrakoplov dobija dalje odobrenje, uputstva o čekanju se izdaju po potrebi.
 - (3) Kada je pružatelj ATS usluga to propisao, zrakoplov kontaktira narednu ATS jedinicu, u svrhu dobijanja narednog odobrenja prije prijenosa na kontrolnoj tački:
 - (i) zrakoplov održava neophodnu dvosmjernu komunikaciju sa trenutno nadležnom ATS

- jedinicom dok čeka dobijanje narednog odobrenja;
- (ii) odobrenje izdato kao naredno je pilotu jasno naznačeno kao takvo;
 - (iii) osim ako su koordinirana, naredna odobrenja neće uticati na originalni profil leta zrakoplova u bilo kojem zračnom prostoru, osim onih koja izdaje ATS jedinica odgovorna za naredna odobrenja.
- (4) Kada zrakoplov namjerava da odleti sa aerodroma unutar kontrolirane oblasti da bi ušao u drugu kontroliranu oblast unutar perioda od 30 minuta, ili nekog drugog specifičnog perioda vremena, ako je to dogovoreno između centara oblasne kontrole zračnog prometa, koordinacija sa narednim centrom oblasne kontrole zračnog prometa se vrši prije izdavanja odobrenja za odlazak sa aerodroma.
- (5) Kada zrakoplov namjerava da napusti kontroliranu oblast zbog leta izvan kontroliranog zračnog prostora, a zatim da ponovo uđe u istu ili drugu kontroliranu oblast, može se izdati odobrenje od tačke polaska do aerodroma prvog namjeravanog slijetanja. Takvo odobrenje ili njegove izmjene se primjenjuju samo na one dijelove leta koji se vrše u kontroliranom zračnom prostoru.

ATS.TR.240 Kontrola kretanja osoba i vozila na aerodromima

- (a) Kretanje osoba ili vozila, uključujući i vučene zrakoplove po manevarskim površinama aerodroma, kontrolira aerodromski kontrolni toranj, da bi se izbjegla opasnost po njih ili po zrakoplove koji slijeću, rulaju ili polijeću.
- (b) U uvjetima kada se primjenjuju procedure za smanjenu vidljivost:
 - (1) broj osoba ili vozila koja se kreću ili rade na manevarskim površinama aerodroma je ograničen na osnovni minimum i posebna pažnja se mora obratiti na zahtjeve da se zaštite kritična i osjetljiva područja oko radio-navigacijskih sredstava;
 - (2) u skladu sa navedenim pod (c), metod ili metode za minimalno razdvajanje između vozila i zrakoplova koji rulaju propisuje pružatelj usluga u zračnom prometu i odobrava ih BHDCA uzimajući u obzir sredstva koja su mu na raspolaganju;
 - (3) kada se kontinuirano izvode kombinovane operacije preciznog prilaza ILS i MLS kategorije II ili kategorije III na istoj poletno-sletnoj stazi, postavljaju se stroži zahtjevi za zaštitu ILS ili MLS kritičnih i osjetljivih područja.
- (c) Vozilima službi u slučaju opasnosti koja se kreću u svrhu pomoći zrakoplovu u stanju opasnosti, dodjeljuje se prvenstvo u odnosu na sav drugi promet na površini.
- (d) Uzimajući u obzir zahtjev naveden pod (c), vozila na manevarskim površinama poštuju sljedeća pravila:
 - (1) vozila i vozila koja vuku zrakoplove daju prvenstvo zrakoplovima koji slijeću, polijeću ili rulaju;
 - (2) vozila daju prvenstvo vozilima koja vuku zrakoplove;
 - (3) vozila daju prvenstvo drugim vozilima u skladu sa uputstvima jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu;
 - (4) bez obzira na navedeno pod (1), (2) i (3), vozila i vozila koja vuku zrakoplove poštuju uputstva dobijena od aerodromskog kontrolnog tornja.

ATS.TR.245 Upotreba opreme za nadzor kretanja po površinama na aerodromu

Kada se smatra neophodnim, u slučaju da manevarska površina ili neki njen dio nije vidljiv golim okom, ili radi dopune vizuelnom osmatranju, jedinica za pružanje usluga u zračnom

prometu upotrebljava napredne sisteme za vođenje i nadzor prometa na zemlji (Advanced Surface Movement Guidance and Control Systems A-SMGCS) ili drugu odgovarajuću opremu kako bi:

- (a) nadzirali kretanje zrakoplova i vozila na manevarskim površinama;
- (b) davali informacije za usmjeravanje pilotima i vozačima vozila prema potrebi;
- (c) pružali savjete i pomoć radi sigurnog i efikasnog kretanja zrakoplova i vozila po manevarskim površinama.

ATS.TR.250 Informacije o bitnom prometu i bitnom lokalnom prometu

- (a) Informacije o bitnom lokalnom prometu pružaju se kontroliranim letovima na koje se one odnose kad god su oni jedni drugima bitan promet.
- (b) Informacije o bitnom prometu koje su poznate kontroloru zračnog prometa daju se bez odlaganja zrakoplovima u odlasku i dolasku na koje se one odnose.

ATS.TR.255 Operacije na paralelnim ili približno paralelnim poletno-sletnim stazama

Kada se izvode nezavisne ili zavisne operacije na instrumentalnom prilazu ili odlasku sa paralelnih ili približno paralelnih poletno-sletnih staza, pružatelj usluga u zračnom prometu uspostavlja postupke, odobrene od strane BHDCA.

ATS.TR.260 Izbor poletno-sletne staze u upotrebi

Aerodromski kontrolni toranj bira poletno-sletnu stazu u upotrebi za polijetanje i slijetanje zrakoplova uzimajući u obzir brzinu i smjer vjetera pri zemlji i druge relevantne faktore uključujući:

- (a) konfiguraciju poletno-sletne staze;
- (b) meteorološke uvjete;
- (c) postupke instrumentalnog prilaza;
- (d) raspoloživa sredstva za pomoć pri prilazu i slijetanju;
- (e) aerodromske prometne krugove i uvjete zračnog prometa;
- (f) dužinu poletno-sletne staze ili poletno-sletnih staza;
- (g) ostale faktore koji su navedeni u lokalnim uputstvima.

ATS.TR.265 Kontrola aerodromskog prometa na zemlji u uvjetima smanjene vidljivosti

- (a) Kada je potrebno da se promet odvija na manevarskim površinama u uvjetima vidljivosti koji onemogućavaju aerodromskom kontrolnom tornju da primjenjuje vizuelno razdvajanje između zrakoplova i između zrakoplova i vozila, primjenjuje se sljedeće:
 - (1) na ukrštanju staza za vožnju po zemlji/rulanje zrakoplov ili vozilo na stazi za vožnju po zemlji/rulanje ne smije se približiti drugoj stazi za taksiranje bliže od granice pozicije za čekanje koja je definirana međupozicijama za čekanje, zaustavnom prečkom ili oznakom ukrštanja staza za vožnju po zemlji/rulanje, u skladu sa primjenjivim specifikacijama projekta aerodroma;
 - (2) metoda uzdužnog razdvajanja na stazama za vožnju je ona koju je za konkretni aerodrom specificirao pružatelj usluga u zračnom prometu i odobrila BHDCA, uzimajući u obzir karakteristike dostupnih sredstava za nadzor i kontrolu prometa na zemlji, složenost tlocrta aerodroma i karakteristike zrakoplova koji koriste taj aerodromom.
- (b) Postupci koji su primjenjivi za početak i nastavak operacija pri smanjenoj vidljivosti utvrđuju se u skladu sa ATS.OR.110 i odobrava ih BHDCA.

ATS.TR.270 Odobrenje specijalnih VFR letova

- (a) Obavljanje specijalnih VFR letova može se dozvoliti u kontroliranoj zoni na osnovu ATC odobrenja. Osim kada BHDCA dozvoli za helikoptere u posebnim slučajevima kao što su, između ostalog, policijske operacije i medicinske operacije, operacije potrage i spašavanja i vatrogasni letovi, primjenjuju se sljedeći dodatni uvjeti:
- (1) takvi specijalni VFR letovi smiju se izvoditi samo danju, osim ako je BHDCA odobrila drukčije;
 - (2) pilot:
 - (i) je izvan oblaka i vidi površinu zemlje;
 - (ii) ima vidljivost u letu najmanje 1 500 m ili za helikoptere najmanje 800 m;
 - (iii) leti brzinom od najviše 140 čvorova (kt) IAS kako bi se omogućilo blagovremeno uočavanje ostalog prometa i mogućih prepreka i izbjegao sudar;
 - (3) jedinica kontrole zračnog prometa ne smije izdati odobrenje za specijalni VFR let zrakoplovu za polijetanje sa aerodroma unutar kontrolirane oblasti niti slijetanje na takav aerodrom, ili ulaz u aerodromsku prometnu zonu ili aerodromski prometni krug kada su prijavljeni meteorološki uvjeti na tom aerodromu ispod sljedećih minimuma:
 - (i) vidljivost pri zemlji manja je od 1 500 m ili, za helikoptere, manja od 800 m;
 - (ii) baza oblaka je ispod 180 m (600 ft).
 - (b) Jedinica kontrole zračnog prometa sa zahtjevima za takvo odobrenje postupa na pojedinačnoj osnovi.

ODJELJAK 3 – USLUGE INFORMIRANJA U LETU**ATS.TR.300 Primjena**

- (a) Odgovarajuće jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu pružaju uslugu informiranja u letu svim zrakoplovima na koje vjerovatno imaju uticaja informacije koje se pružaju i koje su:
- (1) dobijene od strane pružatelja usluga kontrole zračnog prometa;
 - (2) na drugi način dostupne relevantnim jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu.
- (b) Kada jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu pružaju i usluge informiranja u letu i uslugu kontrole zračnog prometa, pružanje usluge kontrole zračnog prometa ima prednost pred pružanjem usluge informiranja u letu uvijek kada je to potrebno za pružanje usluga kontrole zračnog prometa.
- (c) Pružatelj usluga informiranja u letu uspostavlja aranžmane za:
- (1) snimanje i slanje informacija o napredovanju letova;
 - (2) koordinaciju i prijenos odgovornosti za pružanje usluga informiranja u letu.

ATS.TR.305 Obim pružanja usluga informiranja u letu

- (a) Usluga informiranja u letu uključuje pružanje relevantnih:
- (1) informacija SIGMET i AIRMET;
 - (2) informacija koje se tiču preeruptivnih vulkanskih aktivnosti, vulkanskih erupcija i oblaka vulkanskog pepela;
 - (3) informacija koje se tiču ispuštanja radioaktivnih materijala i toksičnih hemikalija u atmosferu;
 - (4) informacija o promjenama u dostupnosti radio-navigacijskih sredstava;
 - (5) informacija o promjenama u uvjetima na aerodromu i povezanim objektima, uključujući informacije o stanju aerodromskih manevarskih površina kada su

pod snijegom, ledom ili značajnom količinom vode ili je voda značajne dubine;

- (6) informacija o slobodnim balonima bez posade;
 - (7) informacija o neuobičajenoj konfiguraciji i stanju zrakoplova;
 - (8) kao i sve druge informacije koje vjerovatno mogu uticati na sigurnost.
- (b) Usluge informiranja u letu uključuju, dodatno na navedeno pod (a), i pružanje informacija koje se tiču:
- (1) meteoroloških prilika, objavljenih ili prognoziranih na polaznom, dolaznom i alternativnom aerodromu;
 - (2) opasnosti od sudara, zrakoplovima koji lete u zračnom prostoru klase C, D, E, F i G;
 - (3) za letove iznad vodenih površina, kada je to izvodljivo i kada to pilot zahtjeva, bilo koju dostupnu informaciju kao što je radio pozivni znak, pozicija, stvarna putanja, brzina itd, vodenih plovila u toj oblasti;
 - (4) poruke, uključujući odobrenja, dobijene od ostalih jedinica koje pružaju usluge u zračnom prometu, koje treba prosljediti tom zrakoplovu.
- (c) AFIS poruke koji se šalju zrakoplovima uključuju, osim relevantnih informacija iz navedenog pod (a) i (b), pružanje informacija o:
- (1) opasnostima od sudara sa zrakoplovima, vozilima i osobama koji su prisutni na manevarskoj površini;
 - (2) poletno-sletnoj stazi u upotrebi.
- (d) Jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu, što je prije moguće, prenose posebne izvještaje iz zraka:
- (1) drugim zrakoplovima kojima te informacije mogu trebati;
 - (2) nadležnom birou meteorološkom bdjenja;
 - (3) drugim jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu kojima te informacije mogu trebati.
- Slanje poruka zrakoplovima ponavlja se na određenoj frekvenciji i nastavlja se u vremenskom periodu koje određuje predmetna jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu.
- (e) Usluga informiranja u letu koja se osigurava VFR letovima uključuje, osim informacija navedenih pod (a), pružanje dostupnih informacija koje se tiču prometa i meteoroloških uvjeta duž rute po kojoj zrakoplov leti, a koje će vjerovatno letenja prema pravilima vizuelnog letenja učiniti neizvodljivim.
- (f) Kada to propiše BHDCA, jedinica AFIS upravlja kretanjem vozila i lica na manevarskoj površini u skladu sa ATS.TR.240.

ATS.TR.310 Usluga govornog automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti (Voice-ATIS)

- (a) Automatsko govorno radio-difuzno emitovanje informacija za slijetanje i polijetanje (Voice-ATIS) pruža se na aerodromima gdje postoji zahtjev za smanjenje opterećenja komunikacija na VHF zrak-zemlja komunikacijskim kanalima za pružanje usluga u zračnom prometu. Kada se pruža, ona uključuje:
- (1) jednu emisiju koja opslužuje dolazeći zrakoplov;
 - (2) jednu emisiju koja opslužuje odlazeći zrakoplov;
 - (3) jednu emisiju koja opslužuje i dolazeći i odlazeći zrakoplov;
 - (4) dvije emisije koje opslužuju dolazeći i odlazeći zrakoplov na onim aerodromima gdje bi dužina emisije koja opslužuje i dolazeći i odlazeći zrakoplov bila naročito duga.
- (b) Kada god je izvodljivo, koristi se zasebna VHF frekvencija za Voice-ATIS emitovanja. Ako zasebna frekvencija nije

- dostupna, prijenos se može vršiti na govornom kanalu ili kanalima najprikladnijeg navigacijskog sredstva u završnoj oblasti, preporučljivo VOR, pod uvjetom da su domet i razumljivost prihvatljivi i da je oznaka navigacijskog sredstva usklađena sa emitovanjem tako da ona nije izbrisana.
- (c) Voice-ATIS emitovanja se ne smiju prenositi na govornom kanalu ILS.
- (d) Kada se pruža usluga Voice-ATIS, emitovanje je stalno i ponavljajuće.
- (e) Informacije sadržane u tekućem emitovanju se odmah stavljaju do znanja jedinici za pružanje usluga u zračnom prometu i/ili jedinicama koje imaju veze sa pružanjem informacija zrakoplovu vezanih za prilaz, slijetanje i polijetanje, svaki put kada te poruke nije pripremila ta jedinica ili te jedinice.
- (f) Usluge Voice-ATIS emitovanja koje se pružaju aerodromima namijenjene za upotrebu u međunarodnom zračnom prometu su dostupne minimalno na engleskom jeziku.

ATS.TR.315 Usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti prijenosom podataka

- (a) Kada se usluge automatskog informiranja u završnoj oblasti prijenosom podataka (Data Link-Automatic Terminal Information Service - D-ATIS) pružaju kao dodatak postojećem i dostupnom Voice-ATIS, informacije su identične i u sadržaju i u formatu sa onim koje se emituju putem Voice-ATIS. Kada su uključene meteorološke informacije u realnom vremenu, ali su podaci unutar parametara kriterija značajnih promjena iz MET.TR.200(e) i (f) Aneksa V ovog pravilnika, sadržaj se, u svrhu održavanja iste kodne oznake, smatra identičnim.
- (b) Kada se D-ATIS usluge pružaju kao dodatak postojećem i dostupnom Voice-ATIS i ATIS zahtijeva ažuriranje, Voice-ATIS i D-ATIS se ažuriraju istovremeno.

ATS.TR.320 Usluga automatskog informiranja u završnoj kontroliranoj oblasti (putem glasovnog ponavljajućeg emitovanja i/ili prijenosom podataka (data link))

- (a) Kada se pružaju usluge Voice-ATIS, D-ATIS ili obje:
- (1) dostavljene informacije se odnose na jedan aerodrom;
 - (2) i dostavljene informacije se ažuriraju odmah pošto se pojavi značajna promjena;
 - (3) pripremanje i dostavljanje ATIS poruka je odgovornost pružatelja usluga u zračnom prometu;
 - (4) pojedinačne ATIS poruke se identifikuju kodnom oznakom u obliku slova ICAO govornog alfabeta. Kodne oznake koje se dodjeljuju uzastopnim ATIS porukama su dodijeljene po alfabetskom redu;
 - (5) zrakoplov potvrđuje prijem informacija prilikom uspostavljanja komunikacije sa jedinicom za pružanje usluga u zračnom prometu koja pruža usluge prilazne kontrole zračnog prometa ili aerodromskog kontrolnog tornja, po potrebi;
 - (6) kada odgovara na poruku navedenu pod (5), ili u slučaju dolazećeg zrakoplova u neko drugo vrijeme nego ono koje je propisala BHDCA, odgovarajuća jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu dostavlja zrakoplovu informaciju o trenutnom podešavanju visinomjera;
 - (7) meteorološke informacije se izdvajaju iz lokalnog rutinskog izvještaja ili specijalnog izvještaja.
- (b) Kada nagla promjena meteoroloških uvjeta dovede do toga da nije preporučljivo uključiti meteorološke informacije navedene pod (a)(7) u ATIS, ATIS poruke ukazuju da će se relevantne meteorološke informacije dobiti na prvom

kontaktu sa odgovarajućom jedinicom za pružanje usluga u zračnom prometu.

- (c) Informacije sadržane u tekućem ATIS, a čiji je prijem potvrdio predmetni zrakoplov, ne moraju biti uključene u direktno emitovanje zrakoplovu, sa izuzetkom informacije o podešavanju visinomjera, koja će biti dostavljena u skladu sa navedenim pod (a).
- (d) Ako zrakoplov potvrdi prijem ATIS poruke koja nije ažurna, jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu bez odlaganja preuzima jedno od sljedećeg:
- (1) prosljeđuje zrakoplovu sve elemente informacije koje treba ažurirati;
 - (2) daje uputstvo zrakoplovu da pribavi aktuelnu ATIS informaciju.

ATS.TR.325 VOLMET emitovanje i D-VOLMET emitovanje

VOLMET emitovanje na HF ili VHF frekvenciji ili usluga D-VOLMET ili sve navedeno, emituju se ako to propiše BHDCA, upotrebom standardne radio-telefonske frazeologije.

ODJELJAK 4 – USLUGE UZBUNJIVANJA ATS.TR.400 Primjena

- (a) Usluge uzbunjivanja pružaju jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu:
- (1) svim zrakoplovima kojima se pruža usluga kontrole zračnog prometa;
 - (2) u onoj mjeri koliko je to prihvatljivo, svim ostalim zrakoplovima koji imaju popunjen plan leta ili su na neki drugi način poznati pružatelju usluga u zračnom prometu;
 - (3) svakom zrakoplovu za koji se zna ili se vjeruje da je predmet nezakonitog ometanja.
- (b) Centri informiranja u letu ili centri oblasne kontrole zračnog prometa služe kao centralno mjesto za prikupljanje svih informacija relevantnih za stanje opasnosti za zrakoplov koji izvodi operacije u oblasti informiranja u letu ili kontroliranoj oblasti, u kojim pomenuti centri pružaju usluge, i za prosljeđivanje takvih informacija odgovarajućem spasilačko-koordinacijskom centru.
- (c) U slučaju nastanka stanja opasnosti dok je zrakoplov pod kontrolom aerodromskog kontrolnog tornja ili jedinice prilazne kontrole zračnog prometa, ta jedinica će odmah obavijestiti nadležni centar informiranja u letu ili centar oblasne kontrole zračnog prometa, koji zatim obavještava spasilačko-koordinacijski centar, osim kada je priroda stanja opasnosti takva da bi to obavještavanje bilo suvišno.
- (d) Ipak, nadležni aerodromski kontrolni toranj ili jedinica prilazne kontrole zračnog prometa ili relevantna jedinica AFIS prvo uzbunjuju i preduzimaju neophodne korake za pokretanje aktivnosti svih odgovarajućih lokalnih organizacija za spašavanje i stanja opasnosti koje mogu odmah pružiti zahtijevanu pomoć, u skladu sa lokalnim uputstvima, kad god se dogodi bilo koja od sljedećih situacija:
- (1) zrakoplovna nesreća se dogodila na aerodromu ili u blizini aerodroma;
 - (2) dobijene su informacije da bi sigurnost zrakoplova koji je u ili će biti u nadležnosti aerodromskog kontrolnog tornja ili jedinice AFIS mogla biti ili jeste ugrožena;
 - (3) letačka posada to zatraži;
 - (4) ako se smatra potrebnim ili poželjnim ili je to potrebno zbog hitnosti situacije.

ATS.TR.405 Obavještanje spasilačko-koordinacijskih centara

(a) Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge okolnosti koje mogu dovesti do toga da se preporuča obavještanje, jedinice koje pružaju usluge u zračnom prometu, osim u slučajevima propisanim u ATS.TR.420(a), odmah obavještaavaju centar ili spasilačko-koordinacijske centre o tome da se smatra da je zrakoplov u stanju opasnosti u skladu sa sljedećim:

- (1) Faza neizvjesnosti, kada je primjenjiva bilo koja od sljedećih situacija i kada:
 - (i) u periodu od 30 minuta nije bilo povratne komunikacije od strane zrakoplova od momenta kada je ta komunikacija trebala biti uspostavljena, ili od momenta prvog neuspješnog pokušaja uspostavljanja komunikacije sa takvim zrakoplovom, u zavisnosti od toga koje od ovo dvoje se prvo desi;
 - (ii) se zrakoplov ne pojavi u dolasku u periodu od 30 minuta od posljednjeg najavljenog vremena dolaska ili vremena dolaska očekivanog od strane jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu, u zavisnosti od toga koje od ovo dvoje se kasnije desi.

Faza neizvjesnosti se ne primjenjuje kada ne postoji sumnja za sigurnost zrakoplova i posade i putnika u njemu.

- (2) Faza uzbune, kada je primjenjiva bilo koja od sljedećih situacija i kada:
 - (i) nakon faze neizvjesnosti, kasniji pokušaji uspostavljanja komunikacije sa zrakoplovom ili upita drugim relevantnim izvorima ne daju rezultate u smislu dobijanja bilo kakvih informacija o zrakoplovu;
 - (ii) je zrakoplov koji je dobio odobrenje za slijetanje i slijetanje nije izvršio unutar pet minuta od očekivanog vremena slijetanja i ponovna komunikacija sa zrakoplovom nije ostvarena;
 - (iii) na aerodromima sa AFIS, u uvjetima koje propiše BHDCA;
 - (iv) su primljene informacije koje upućuju na to da je operativnost zrakoplova umanjena, ali ne u toj mjeri da zahtijeva prinudno slijetanje zrakoplova;
 - (v) se zna ili vjeruje da je zrakoplov predmet nezakonitog ometanja.

Navedeno pod (i) do (iv) ne primjenjuju se kada postoje dokazi da bi to umanjilo sumnju vezanu za sigurnost zrakoplova i posade i putnika u njemu.

- (3) Faza opasnosti, kada je primjenjiva bilo koja od sljedećih situacija i kada:
 - (i) nakon faze uzbunjivanja; dalji pokušaji uspostavljanja komunikacije sa zrakoplovom i šira istraga ne daju rezultate i upućuju na mogućnost da je zrakoplov u opasnosti;
 - (ii) se smatra da je potrošeno sve gorivo u zrakoplovu, ili ga ima nedovoljno da bi zrakoplov operativno bio siguran;
 - (iii) su primljene informacije koje upućuju na to da je operativnost zrakoplova umanjena u toj mjeri da će vjerovatno zahtijevati prinudno slijetanje zrakoplova;
 - (iv) su primljene informacije ili je realno izvjesno da će zrakoplov izvršiti ili je izvršio prinudno slijetanje.

Faza opasnosti se ne primjenjuje osim kada postoji realna izvjesnost da zrakoplovu i putnicima i posadi ne prijete teška i neposredna opasnost i da se ne zahtijeva trenutno pružanje pomoći.

- (b) Obavještanje sadrži sljedeće informacije, ako su dostupne i to navedenim redom:
 - (1) riječi INCERFA, ALERFA ili DETRESFA, u zavisnosti od toga koja je faza stanja opasnosti;
 - (2) naziv organizacije, službe i podatke o licu koje zove;
 - (3) priroda stanja opasnosti;
 - (4) značajni podaci iz plana leta;
 - (5) informacije o jedinici za pružanje usluga u zračnom prometu koja je posljednja uspostavila kontakt, vrijeme kontakta i upotrijebljeno sredstvo komunikacije;
 - (6) posljednji izvještaj o poziciji i način na koji je utvrđen;
 - (7) boja i prepoznatljive oznake na zrakoplovu;
 - (8) informacija o opasnim robama koje se prevoze, ako ima takvih;
 - (9) svaka aktivnost preduzeta od organizacije koja šalje obavještanje;
 - (10) ostale relevantne primjedbe.
- (c) Dio informacija navedenih pod (b), koje nisu na raspolaganju u momentu obavještanja spasilačko-koordinacijskog centra, treba biti zatražen od strane jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu prije proglašavanja faze opasnosti, ako postoji realna izvjesnost da će doći do proglašenja ove faze.
- (d) Osim obavještanja navedenog pod (a), jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu spasilačko-koordinacijskom centru, bez odgađanja, šalju jedno od sljedećeg:
 - (1) sve korisne dodatne informacije, naročito one koje se odnose na razvoj stanja opasnosti u narednim fazama;
 - (2) informaciju da stanje opasnosti više ne postoji.

ATS.TR.410 Upotreba komunikacijskih sredstava i objekata

Jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu, po potrebi, koriste sva dostupna komunikacijska sredstva i objekte u nastojanju da uspostave i održavaju komunikaciju sa zrakoplovom koji se nalazi u stanju opasnosti, i za dobijanje novih informacija o zrakoplovu.

ATS.TR.415 Praćenje i iscertavanje pozicije zrakoplova u stanju opasnosti

Kada se utvrdi da postoji stanje opasnosti, putanja dotičnog zrakoplova se iscertava na karti sa ciljem utvrđivanja vjerovatnog budućeg položaja zrakoplova i njegovog maksimalnog obima aktivnosti u odnosu na posljednju poznatu poziciju.

ATS.TR.420 Informacije koje se dostavljaju operatoru

- (a) Kada centar informiranja u letu ili centar oblasne kontrole zračnog prometa donese odluku da se neki zrakoplov nalazi u fazi neizvjesnosti ili fazi uzbunjivanja, kada je to izvodljivo, o tome obavještaava operatora prije nego što obavijesti spasilačko-koordinacijski centar.
- (b) Sve informacije koje centar informiranja u letu ili centar oblasne kontrole zračnog prometa dostavlja spasilačko-koordinacijskom centru, kada god je to izvodljivo i bez odlaganja će dostavljati i operatoru.

ATS.TR.425 Informacije koje se dostavljaju zrakoplovu koji leti u blizini zrakoplova u stanju opasnosti

- (a) Kada jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu utvrdi da se zrakoplov nalazi u stanju opasnosti, ostali zrakoplovi za koje se zna da lete u njegovoj blizini, izuzimajući ono što je propisano pod (2), obavještaavaju se o prirodi stanja

opasnosti što je prije moguće, osim kako je utvrđeno pod (b).

- (b) Kada jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu zna ili vjeruje da je zrakoplov predmet nezakonitog ometanja, to se neće spominjati u komunikaciji zrak-zemlja zbog prirode stanja opasnosti, osim ako takva informacija nije došla od predmetnog zrakoplova i izvjesno je da pominjanje te informacije neće pogoršati situaciju.

ANEKS V
POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE
METEOROLOŠKIH USLUGA
(Dio-MET)

Poddio A – DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE METEOROLOŠKIH USLUGA (MET.OR) ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

MET.OR.100 Meteorološki podaci i informacije

- (a) Pružatelj MET usluga pruža operatorima zrakoplova, članovima letачke posade, jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu, službama za traganje i spašavanje, operatorima aerodroma, tijelima za istraživanje udesa i nezgoda i drugim pružateljima usluga i zrakoplovnim subjektima meteorološke informacije koje su im neophodne za provođenje njihovih funkcija, kako je utvrdila BHDCA.
- (b) Pružatelj MET usluga potvrđuje operativno poželjnu tačnost podataka koji su prosljeđeni za operativno korištenje, uključujući izvor tih podataka i istovremeno osiguravajući da se takvi podaci prosljeđuju blagovremeno i da se prema potrebi ažuriraju.

MET.OR.105 Čuvanje meteoroloških informacija

- (a) Pružatelj MET usluga čuva izdate meteorološke informacije najmanje 30 dana od dana njihovog izdavanja.
- (b) Meteorološke informacije su, na zahtjev, dostupne radi ispitivanja ili istraga i čuvaju se u te svrhe do okončanja ispitivanja ili istrage.

MET.OR.110 Zahtjevi za razmjenu meteoroloških informacija

Pružatelj MET usluga osigurava da posjeduje sisteme i procese, kao i pristup odgovarajućim telekomunikacijskim sredstvima kako bi se:

- (a) omogućila razmjena operativnih meteoroloških informacija sa drugim pružateljima meteoroloških usluga;
- (b) potrebne meteorološke informacije korisnicima pružile blagovremeno.

MET.OR.115 Meteorološki bilteni

Pružatelj MET usluga koji je odgovoran za određenu oblast dostavlja relevantnim korisnicima meteorološke biltene putem zrakoplovne stacionarne usluge ili interneta.

MET.OR.120 Prijava odstupanja svjetskim oblasnim prognostičkim centrima (WAFIC)

Pružatelj MET usluga koji upotrebljava prognoze SIGWX WAFS obavještava odgovarajući WAFIC čim se otkriju ili prijave znatna odstupanja obzirom na prognoze SIGWX WAFS u pogledu:

- (a) zaleđivanja, turbulencije, slabo preglednih kumulonimbusa ili kumulonimbusa koji su unutar oblaka ili se pojavljuju u olujnom pojasu, te pješćanih oluja i olujnog vjetra s prašinom;
- (b) vulkanskih erupcija ili ispuštanja u atmosferu, radioaktivnih materija koje su značajne za operacije zrakoplova.

ODJELJAK 2 — POSEBNI ZAHTJEVI

Poglavlje 1 – Tehnički zahtjevi za zrakoplovno meteorološke stanice

MET.OR.200 Meteorološki izvještaji i druge informacije

- (a) Zrakoplovna meteorološka stanica izdaje:
- (1) lokalne redovne izvještaje u utvrđenim vremenskim intervalima, samo za razmjenu na aerodromu na kojem su nastali;
 - (2) lokalne specijalne izvještaje, samo za razmjenu na aerodromu na kojem su nastali;
 - (3) METAR u intervalima od pola sata na aerodromima koji se koriste za redovni međunarodni komercijalni zračni prijevoz, za razmjenu izvan aerodroma na kojem je nastao.
- (b) Nezavisno od navedenog pod (a)(3), zrakoplovna meteorološka stanica može svaki sat izdati METAR i SPECI za razmjenu izvan aerodroma na kojem je nastao za aerodrome koji ne opslužuju operacije redovnog međunarodnog zračnog prometa, kako je odredila BHDCA.
- (c) Zrakoplovna meteorološka stanica obavještava jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu i jedinice za pružanje usluga zrakoplovnog informiranja na aerodromu o promjenama u statusu ispravnosti automatske opreme koja se upotrebljava za procjenu vidljivosti duž poletno-sletne staze.
- (d) Zrakoplovna meteorološka stanica prijavljuje povezanoj jedinici za pružanje usluga u zračnom prometu, jedinici usluga zrakoplovnog informiranja i birou meteorološkog bdjenja pojavu preeruptivne aktivnosti vulkana, vulkanske erupcije i oblaka vulkanskog pepela.
- (e) Zrakoplovna meteorološka stanica sastavlja popis kriterija za izdavanje lokalnih specijalnih izvještaja u dogovoru sa odgovarajućim ATS jedinicama, operatorima i drugim zainteresovanim stranama.

MET.OR.205 Izvještavanje o meteorološkim elementima

Na aerodromima koji se koriste za operacije redovnog međunarodnog komercijalnog zračnog prijevoza zrakoplovna meteorološka stanica izvještava o:

- (a) smjeru i brzini vjetra pri zemlji;
- (b) vidljivosti;
- (c) vidljivosti duž poletno-sletne staze, ako je primjenjivo;
- (d) trenutnim vremenskim prilikama na aerodromu i njegovoj okolini;
- (e) oblačnosti;
- (f) temperaturi zraka i temperaturi tačke rose;
- (g) atmosferskom pritisku;
- (h) dodatnim informacijama, kada je primjenjivo.

Ako to odobri BHDCA, na aerodromima koji se ne koriste za operacije redovnog međunarodnog komercijalnog zračnog prijevoza zrakoplovna meteorološka stanica može izvještavati o onim meteorološkim elementima koji su važni za vrste letova koji se odvijaju na tom aerodromu. Ta lista podataka objavljuje se u zborniku zrakoplovnih informacija.

MET.OR.210 Osmatranje meteoroloških elemenata

Zrakoplovna meteorološka stanica osmatra i mjeri:

- (a) smjer i brzinu vjetra pri zemlji;
- (b) vidljivost;
- (c) vidljivost duž poletno-sletne staze, ako je primjenjivo;
- (d) trenutne vremenske prilike na aerodromu i njegovoj okolini;
- (e) oblačnost;
- (f) temperaturu zraka i temperaturu rose;
- (g) atmosferski pritisak;

(h) dodatne informacije ako je primjenjivo.

Ako to odobri BHDCA, na aerodromima koji se ne koriste za operacije redovnog međunarodnog komercijalnog zračnog prijevoza, zrakoplovna meteorološka stanica može osmatrati i mjeriti samo one meteorološke elemente koji su važni za vrste letova koji se odvijaju na tom aerodromu. Ta lista podataka objavljuje se u zborniku zrakoplovnih informacija.

Poglavlje 2 – Zahtjevi za aerodromske meteorološke biroe

MET.OR.215 Prognoze i druge informacije

Aerodromski meteorološki biro:

- (a) priprema i/ili pribavlja prognoze i druge relevantne meteorološke informacije koje su potrebne za obavljanje svojih funkcija u vezi sa letovima za koje je zadužen, kako je utvrdila BHDCA;
- (b) pruža prognoze i/ili upozorenja o lokalnim meteorološkim uvjetima na aerodromima za koje je odgovorna;
- (c) neprestano provjerava prognoze i upozorenja i objavljuje izmjene čim je to neophodno te ujedno poništava sve prognoze iste vrste, ili njihove dijelove, koje su prethodno objavljene za isto mjesto i isti period važenja;
- (d) pruža brifinge, konsultacije i dokumentaciju za let članovima letičke posade i/ili drugom operativnom osoblju;
- (e) pruža klimatološke informacije;
- (f) pruža svojoj povezanoj jedinici za pružanje usluga u zračnom prometu, jedinici usluga zrakoplovnog informiranja i biuro meteorološkog bdjenja primljene informacije o preeruptivnoj vulkanskoj aktivnosti, vulkanskoj erupciji ili oblaku vulkanskog pepela;
- (g) pruža, ako je primjenjivo, meteorološke informacije jedinicama službi traganja i spašavanja i održava vezu s jedinicama službi za traganje i spašavanje tokom čitave operacije traganja i spašavanja;
- (h) pruža meteorološke informacije relevantnim jedinicama za pružanje usluga zrakoplovnog informiranja, prema potrebi, radi izvršavanja njihovih funkcija;
- (i) priprema i/ili pribavlja prognozu i druge relevantne meteorološke informacije koje su potrebne za obavljanje funkcija jedinica ATS u skladu sa MET.OR.242;
- (j) pruža svojoj povezanoj jedinici za pružanje usluga u zračnom prometu, jedinici za pružanje usluga zrakoplovnog informiranja i biroiima meteorološkog bdjenja informacije koje primi o ispuštanju radioaktivnih materija u atmosferu.

MET.OR.220 Aerodromske prognoze

- (a) Aerodromski meteorološki biro u utvrđeno vrijeme objavljuje aerodromske prognoze u obliku TAF.
- (b) Prilikom izdavanja TAF, aerodromski meteorološki biro osigurava da na jednom aerodromu za neko određeno vrijeme ne postoji više od jednog važećeg TAF.

MET.OR.225 Prognoze za slijetanje

- (a) Aerodromski meteorološki biro priprema prognoze za slijetanje kako je utvrdila BHDCA.
- (b) Prognoza za slijetanje se objavljuje u obliku TREND prognoze.
- (c) Period važenja TREND prognoze iznosi dva sata od izdavanja izvještaja koji čini sastavni dio prognoze za slijetanje.

MET.OR.230 Prognoze za polijetanje

Aerodromski meteorološki biro:

- (a) priprema prognoze za polijetanje na način kako je utvrdila BHDCA;
- (b) na zahtjev dostavlja prognoze za polijetanje operatorima i članovima letičke posade u periodu od tri sata prije predviđenog vremena polijetanja.

MET.OR.235 Aerodromska upozorenja te upozorenja i alarmi zbog smicanja vjetra

Aerodromski meteorološki biro:

- (a) izdaje aerodromska upozorenja;
- (b) priprema upozorenja na smicanje vjetra za aerodrome na kojima se smicanje vjetra smatra značajnim, u skladu s lokalnim dogovorima s odgovarajućom jedinicom ATS i relevantnim operatorima;
- (c) objavljuje, na aerodromima na kojima se smicanje vjetra utvrdi automatizovanom zemaljskom opremom za daljinsko otkrivanje smicanja vjetra senzorima ili detektorima, upozorenja na smicanje vjetra koje ti sistemi generišu;
- (d) poništava upozorenja kada uvjeti za izdavanje upozorenja više ne postoje i/ili se njihova pojava na tom aerodromu više ne očekuje.

MET.OR.240 Informacije za operatore i letičku posadu

Aerodromski meteorološki biro pruža operatorima i članovima letičke posade sljedeće ažurne informacije:

- (a) prognoze elemenata navedenih u MET.OR.275(a)(1) i (2) koje izrađuje WAFC.
- (b) METAR ili SPECI, uključujući TREND prognoze, TAF ili izmijenjeni TAF za aerodrome polijetanja i predviđenog slijetanja, kao i za alternativne aerodrome za aerodrom polijetanja, alternativne aerodrome na ruti i aerodrome alternativnog određišta;
- (c) aerodromske prognoze za polijetanje;
- (d) SIGMET i specijalna osmatranja iz zraka od značaja za cijelu rutu;
- (e) savjetodavne informacije o vulkanskom pepelu i tropskim ciklonama relevantne za cijelu rutu;
- (f) prognoze, u obliku karte, za letove na manjim visinama sastavljene kao prilog objavi AIRMET poruke, i AIRMET poruke za letove na manjim visinama koje su relevantne za cijelu rutu;
- (g) aerodromska upozorenja za lokalni aerodrom;
- (h) meteorološke satelitske snimke;
- (i) meteorološke informacije dobijene sa zemaljskih meteoroloških radara.

MET.OR.242 Informacije koje se pružaju jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu

- (a) Aerodromski meteorološki biro pruža, prema potrebi, svom pripadajućem aerodromskom kontrolnom tornju i jedinici AFIS:
 - (1) lokalne redovne i specijalne izvještaje, METAR, TAF i TREND i njihove izmjene;
 - (2) SIGMET i AIRMET informacije, upozorenja i uzbunjivanja na smicanje vjetra, kao i aerodromska upozorenja;
 - (3) sve lokalno dogovorene dodatne meteorološke informacije kao što su prognoze vjetra pri zemlji radi utvrđivanja mogućih promjena na poletno-sletnoj stazi;
 - (4) primljene informacije o oblaku vulkanskog pepela za koje prethodno nije objavljen SIGMET, prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa i aerodromskog kontrolnog tornja ili AFIS jedinice na koju se informacija odnosi;

- (5) primljene informacije o preeruptivnoj vulkanskoj aktivnosti i/ili vulkanskoj erupciji, prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa i aerodromskog kontrolnog tornja ili AFIS jedinice na koje se informacija odnosi.
- (b) Aerodromski meteorološki biro pruža svojoj pripadajućoj jedinici prilazne kontrole zračnog prometa:
- (1) lokalne redovne i specijalne izvještaje, METAR, TAF i TREND i njihove izmjene;
 - (2) SIGMET i AIRMET informacije, upozorenja i alarme na smicanje vjetera, odgovarajuće posebne izvještaje iz zraka i aerodromska upozorenja;
 - (3) sve dodatne lokalno dogovorene dodatne meteorološke informacije;
 - (4) primljene informacije o oblaku vulkansog pepela za koje prethodno nije objavljen SIGMET, prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa i odgovarajuće jedinice prilazne kontrole zračnog prometa;
 - (5) primljene informacije o preeruptivnoj vulkanskoj aktivnosti i/ili vulkanskoj erupciji, prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa i odgovarajuće jedinice prilazne kontrole zračnog prometa.

**Poglavlje 3 – Zahtjevi za biro meteorološkog bdjenja
MET.OR.245 Meteorološko bdjenje i druge informacije**

U okviru svoje oblasti odgovornosti, biro meteorološkog bdjenja:

- (a) vrši kontinuirano bdjenje nad meteorološkim uvjetima koji utiču na letenje;
- (b) koordinira sa međunarodnim NOTAM uredom odgovornim za izdavanje NOTAM i/ili ASHTAM kako bi se osiguralo da meteorološke informacije o vulkanskom pepelu, uključene u SIGMET i NOTAM i/ili ASHTAM poruke, budu konzistentne;
- (c) koordinira sa određenim vulkanskim opservatorijama kako bi se osiguralo da se informacije o vulkanskoj aktivnosti prime efikasno i blagovremeno;
- (d) pruža svom pridruženom VAAC primljene informacije o preeruptivnoj vulkanskoj aktivnosti, vulkanskoj erupciji i oblaku vulkansog pepela za koje još nije bio objavljen SIGMET;
- (e) pruža svojim jedinicama za pružanje usluga zrakoplovnog informiranja primljene informacije o ispuštanju radioaktivnih materija u atmosferu za oblast ili susjedne oblasti za koja vrši bdjenje i za koja SIGMET još nije bio objavljen;
- (f) pruža svojim povezanim centrima oblasne kontrole zračnog prometa i centru za pružanje informiranja u letu (ACC/FIC), prema potrebi, relevantne sljedeće informacije:
 - (1) METAR, uključujući trenutne podatke o pritisku za aerodrome i druge lokacije, TAF i TREND prognoze i njihove izmjene;
 - (2) prognoze vjetrova i temperatura u gornjem zračnom prostoru te značajne vremenske pojave na ruti i njihove izmjene, SIGMET i AIRMET informacije i odgovarajuće posebne izvještaje iz zraka;
 - (3) sve druge meteorološke informacije koje zatraže ACC/FIC kako bi odgovorili na zahtjeve zrakoplova u letu;
 - (4) primljene informacije o oblaku vulkansog pepela za koji SIGMET još nije objavljen, kako

je dogovoreno između biroa meteorološkog bdjenja i ACC/FIC;

- (5) primljene informacije koje se odnose na ispuštanje radioaktivnih materija u atmosferu, kako je dogovoreno između službe meteorološkog bdjenja i ACC/FIC;
 - (6) savjetodavne informacije o tropskom ciklonu koje je izdao TCAC za svoju oblast odgovornosti;
 - (7) savjetodavne informacije o vulkanskom pepelu koje je izdao VAAC za svoju oblast odgovornosti;
 - (8) primljene informacije o preeruptivnoj vulkanskoj aktivnosti i/ili vulkanskoj erupciji kako je dogovoreno između službe meteorološkog bdjenja i ACC/FIC.
- (g) pruža relevantnim jedinicama usluga u zračnom prometu, u skladu sa lokalnim dogovorom, informacije o ispuštanju otrovnih hemikalija u atmosferu, a koje bi mogle imati uticaja na zračni prostor u kojem se izvode letovi u okviru njihovog područja odgovornosti, ukoliko su takve informacije dostupne.

MET.OR.250 SIGMET

Biro meteorološkog bdjenja:

- (a) objavljuje SIGMET;
- (b) osigurava da se SIGMET poništi ako se pojave više ne javljaju ili se njihovo pojavljivanje više ne očekuje u oblasti na koju je odnosi predmetni SIGMET;
- (c) osigurava da period važenja SIGMET poruke nije duži od četiri sata, a u posebnom slučaju SIGMET poruka za vulkanski pepeo i tropske ciklone taj period će biti produžen na najviše šest sati;
- (d) osigurava da se SIGMET izdaje ne više od četiri sata prije početka perioda važenja, a u posebnom slučaju SIGMET za vulkanski pepeo i tropske ciklone čim je to moguće, ali ne ranije od 12 sati od početka perioda važenja poruke, te da se ažuriraju najmanje svakih šest sati.

MET.OR.255 AIRMET poruke

Biro meteorološkog bdjenja:

- (a) izdaje AIRMET kada je BHDCA utvrdila da gustina prometa koji se odvija ispod nivoa leta 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više kada je potrebno, opravdava izdavanje AIRMET u kombinaciji sa prognozama za oblast za letove na manjim visinama;
- (b) poništava AIRMET kada se pojava u tom području više ne javlja ili se njeno pojavljivanje više ne očekuje u toj oblasti;
- (c) osigurava da period važenja AIRMET nije duže od četiri sata.

MET.OR.260 Područna prognoza vremenskih pojava za letove na malim visinama

Biro meteorološkog bdjenja osigurava:

- (a) da se u slučaju objavljivanja AIRMET u kombinaciji sa prognozama za oblast za letove na malim visinama u skladu sa MET.OR.255(a) prognoze za oblast za letove na malim visinama objavljuju svakih 6 sati za period važenja od 6 sati i da se prenesu relevantnim biroima meteorološkog bdjenja najkasnije 1 sat prije početka njihovog perioda važenja;
- (b) da učestalost izdavanja, oblik i utvrđeno vrijeme ili period važenja prognoze za oblast za letove na

manjim visinama i kriteriji za njihove izmjene odgovaraju onima koje je utvrdio nadležni organ da gustina prometa koji se odvija ispod nivoa leta 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više kada je potrebno, opravdava rutinsko objavljivanje prognoza za oblast za letove na malim visinama bez AIRMET.

Poglavlje 4 – Zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje vulkanskog pepela (VAAC)

MET.OR.265 Odgovornosti savjetodavnog centra za praćenje vulkanskog pepela

U svom području odgovornosti, VAAC:

- (a) objavljuje, kad je vulkan erupirao ili se očekuje njegova erupcija ili je prijavljen vulkanski pepeo, savjetodavne informacije u pogledu rasprostranjenosti i prognoze kretanja vulkanskog pepela:
 - (1) Evropskoj jedinici za koordinaciju kriznih situacija u zračnom prometu (EACCC);
 - (2) biroima meteorološkog bdjenja koji djeluju na područjima informiranja u letu u njegovom području odgovornosti koje može biti pod uticajem navedenih pojava;
 - (3) operatorima, centrima oblasne kontrole zračnog prometa i centrima za pružanje informiranja u letu koji djeluju na područjima informiranja u letu u njegovom području odgovornosti koje može biti pod uticajem navedenih pojava;
 - (4) svjetskim oblasnim prognostičkim centrima, međunarodnim OPMET bazama podataka, međunarodnim NOTAM uredima i centrima koji su regionalnim sporazumima o zračnoj plovidbi ovlašteni za upravljanje satelitskim distribucijskim sistemima zrakoplovnih nepokretnih usluga;
 - (5) drugim VAAC čija bi područja odgovornosti mogla da budu zahvaćena;
- (b) koordinira sa određenim vulkanskim opservatorijama kako bi se osiguralo da se informacije o vulkanskoj aktivnosti prime efikasno i blagovremeno;
- (c) pruža savjetodavne meteorološke informacije navedene pod (a) najmanje svakih šest sati sve do trenutka kada se oblak vulkanskog pepela više ne može primijetiti na osnovu satelitskih podataka, kada se iz tog područja više ne primaju meteorološki izvještaji o vulkanskom pepelu i kada više nema izvještaja o novim erupcijama vulkana; i
- (d) vrši dvadesetčetvorosatno bdjenje.

Poglavlje 5 – Zahtjevi za savjetodavni centar za praćenje tropskih ciklona (TCAC)

MET.OR.270 Odgovornosti savjetodavnog centra za praćenje tropskih ciklona

U svom području odgovornosti TCAC izdaje:

- (a) savjetodavne informacije u pogledu položaja centra ciklona, njegovog smjera i brzine kretanja, pritiska u centru/središtu i maksimalne brzine vjetra pri zemlji u blizini centra:
 - (1) biroima meteorološkog bdjenja u njegovom području odgovornosti;
 - (2) drugim TCAC čija područja odgovornosti mogu biti zahvaćena;
 - (3) WAFC, međunarodnim OPMET bazama podataka i centrima odgovornima za upravljanje internetskim distribucijskim sistemima zrakoplovnih nepokretnih usluga;

- (b) šalje ažurirane savjetodavne informacije biroima meteorološkog bdjenja za svaki tropski ciklon, prema potrebi, a najmanje svakih šest sati.

Poglavlje 6 – Zahtjevi za Svjetski oblasni prognostički centar (WAFC)

MET.OR.275 Odgovornosti Svjetskog oblasnog prognostičkog centra

- (a) WAFC pruža:
 - (1) globalne prognoze u tačkama mreže za:
 - (i) vjetar u gornjem zračnom prostoru;
 - (ii) temperaturu i vlagu u zraku gornjeg zračnog prostora;
 - (iii) geopotencijalnu apsolutnu visinu nivoa leta;
 - (iv) nivo leta i temperaturu tropopauze;
 - (v) smjer, brzinu i nivo leta na kome je vjetar maksimalan;
 - (vi) kumulonimbusne oblake;
 - (vii) zaleđivanje;
 - (viii) turbulenciju.
 - (2) globalne prognoze značajnih vremenskih pojava (SIGWX), uključujući vulkansku aktivnost i ispuštanje radioaktivnih materija.
- (b) WAFC osigurava da se digitalni rezultati rada Svjetskog oblasnog prognostičkog sistema distribuiraju kroz komunikacijski sistem u binarnom obliku.

Poddio B – TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE METEOROLOŠKIH USLUGA (MET.TR)

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

MET.TR.115 Meteorološki bilteni

- (a) Meteorološki bilteni prenose se putem određenih vrsta podataka i oblika kôda prikladnih za informacije koje se pružaju.
- (b) Meteorološki bilteni koji sadrže operativne meteorološke informacije prenose se komunikacijskim sistemima prikladnim za informacije koje se pružaju i korisnike kojima su namijenjene.

ODJELJAK 2 – POSEBNI ZAHTJEVI

Poglavlje 1 – Tehnički zahtjevi za zrakoplovne meteorološke stanice

MET.TR.200 Meteorološki izvještaji i druge informacije

- (a) Lokalni redovni i lokalni specijalni izvještaji, METAR i SPECI, sadržavaće sljedeće elemente navedenim redoslijedom:
 - (1) oznaku vrste izvještaja;
 - (2) lokacijski indikator;
 - (3) vrijeme osmatranja;
 - (4) oznaku automatizovanog izvještaja ili izvještaja koji nedostaje, kada je primjenjivo;
 - (5) smjer i brzinu vjetra pri zemlji;
 - (6) vidljivost;
 - (7) vidljivost duž poletno-sletne staze, kada su ispunjeni kriteriji za izvještavanje;
 - (8) trenutne vremenske uvjete;
 - (9) količinu oblačnosti, vrstu oblaka samo kod kumulonimbusa i vertikalno razvijenih kumulusa, te visinu baze oblaka ili, kada je mjereno, vertikalnu vidljivost;
 - (10) temperaturu zraka i temperaturu tačke rose;
 - (11) QNH i, kada je primjenjivo, u lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, QFE;
 - (12) dodatne informacije, kada je primjenjivo.
- (b) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima:

- (1) ako se vjetar pri zemlji osmatra sa više od jedne lokacije duž poletno-sletne staze, navode se lokacije na koje se te vrijednosti odnose;
 - (2) kada je u upotrebi više od jedne poletno-sletne staze, a osmotren je vjetar pri zemlji koji se odnosi na te poletno-sletne staze, daju se dostupne vrijednosti za vjetar za svaku poletno-sletnu stazu uz obavezno navođenje poletno-sletne staze na koju se te vrijednosti odnose;
 - (3) kada se u skladu sa MET.TR.205(a)(3)(ii)(B) prijavljuju varijacije/odstupanja od srednjeg smjera vjetra, prijavljuju se dva krajnja smjera između kojih je vjetar pri zemlji varirao;
 - (4) kada se u skladu sa MET.TR.205(a)(3)(iii) prijavljuju varijacije/odstupanja od srednje brzine vjetra (udari), one se prijavljuju kao najveća i najmanja izmjerena vrijednost brzine vjetra.
- (c) METAR i SPECI
- (1) METAR i SPECI objavljuju se u skladu sa obrascem iz Dodatka 1 ovog aneksa.
 - (2) METAR je spreman za razmjenu najkasnije 5 minuta nakon stvarnog vremena osmatranja.
- (d) Informacije o vidljivosti, vidljivosti duž poletno-sletne staze, trenutnim vremenskim uvjetima i količini oblačnosti, tipu oblaka i visini baze oblaka zamjenjuju se u svim meteorološkim izvještajima izrazom "CAVOK" kada se u trenutku opažanja istovremeno pojavljuju sljedeći uvjeti:
- (1) vidljivost 10 km ili više, a najniža vidljivost nije prijavljena;
 - (2) nema oblaka od operativne važnosti;
 - (3) nema vremenskih uvjeta značajnih za zračni promet.
- (e) Lista kriterija za pružanje lokalnih specijalnih izvještaja uključuje:
- (1) one vrijednosti koje najviše odgovaraju operativnim minimumima operatora koji se koriste aerodromom;
 - (2) one vrijednosti kojima se ispunjavaju drugi lokalni zahtjevi jedinica ATS i operatora;
 - (3) porast temperature zraka za 2° C ili više u odnosu na one iz posljednjeg lokalnog izvještaja, ili neka druga granična vrijednost prema dogovoru između pružatelja MET usluga, odgovarajuće jedinice ATS i zainteresovanih operatora;
 - (4) dostupne dodatne informacije u pogledu pojave značajnih meteoroloških uvjeta u područjima prilaza i zoni penjanja;
 - (5) kada se primjenjuju postupci smanjivanja buke, a srednja vrijednost brzine vjetra pri zemlji se promijenila za 5 čvorova ili više od vremena posljednjeg lokalnog izvještaja, a da je pri tome srednja brzina prije i/ili poslije promjene iznosila 15 čvorova ili više;
 - (6) kada se srednja vrijednost smjera vjetra pri zemlji promijenila za 60° ili više od one iz posljednjeg izvještaja, a da je pri tome srednja vrijednost brzine prije i/ili poslije promjene iznosila 10 čvorova ili više;
 - (7) ako se srednja vrijednost brzine vjetra pri zemlji promijenila za 10 čvorova ili više od one iz posljednjeg lokalnog izvještaja;
 - (8) ako se srednja vrijednost brzine vjetra pri zemlji (udari) promijenila za 10 čvorova ili više od one u trenutku posljednjeg lokalnog izvještaja, a da je pri tome srednja vrijednost brzine i/ili poslije promjene iznosila 15 čvorova ili više;
 - (9) ako dođe do pojave, prestanka ili promjene intenziteta bilo koje od sljedećih vremenskih pojava:
 - (i) padavina koje se lede;
 - (ii) umjerene ili jake padavine, uključujući pljuskove;
 - (iii) grmljavinske nepogode, sa padavinama;
- (10) ako dođe do pojave ili prestanka bilo koje od sljedećih vremenskih pojava:
 - (i) magle koja se leđi;
 - (ii) grmljavinske nepogode, bez padavina;
- (11) ako se količina sloja oblaka ispod 1500 stopa (450 m) promijeni:
 - (i) od manje oblačnosti (SCT) ili vedrijeg neba na djelimičnu oblačnost (BKN) ili potpunu oblačnost (OVC); ili
 - (ii) sa BKN ili OVC na SCT ili manje.
- (f) Ako je tako dogovoreno između pružatelja MET usluga i BHDCA, lokalni specijalni izvještaji i SPECI objavljuju se uvijek kada se dođe do sljedećih promjena:
- (1) kada se vjetar promijeni tako da premašuje vrijednosti od operativne važnosti; granične vrijednosti utvrđuje pružatelj MET usluga u dogovoru s odgovarajućom jedinicom ATS i zainteresovanim operatorima, uzimajući u obzir promjene vjetra koje:
 - (i) zahtijevaju promjene poletno-sletne staze u upotrebi;
 - (ii) pokazuju da su se komponenta lednog vjetra i komponenta bočnog vjetra na poletno-sletnoj stazi promijenile zahvatajući vrijednosti koje predstavljaju glavna operativna ograničenja za tipični zrakoplov koji obavlja operacije na aerodromu;
 - (2) kada se vidljivost povećava i mijenja na, ili u toj promjeni zahvata, jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili kada se vidljivost smanjuje i tim smanjivanjem zahvata jednu ili više sljedećih vrijednosti:
 - (i) 800, 1 500 ili 3 000 m;
 - (ii) 5 000 m, u slučajevima ako se znatan broj letova obavlja u skladu s pravilima vizuelnog letenja;
 - (3) ako se vidljivost duž poletno-sletne staze povećava i mijenja na, ili u toj promjeni zahvata, jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili kada se vidljivost duž poletno-sletne staze smanjuje i tim smanjivanjem zahvata jednu ili više sljedećih vrijednosti: 50 m, 175 m, 300 m, 550 m ili 800 m;
 - (4) kada dođe do pojave, prestanka ili promjene intenziteta bilo koje od sljedećih vremenskih pojava:
 - (i) olujni vjetar s prašinom;
 - (ii) pješčana oluja;
 - (iii) ljevčasti oblak (tornado ili pijavica);
 - (5) kad dođe do pojave ili prestanka bilo koje od sljedećih vremenskih pojava:
 - (i) prašina, pijesak ili snijeg nošeni niskim vjetrom;
 - (ii) prašina, pijesak ili snijeg nošeni vjetrom;
 - (iii) iznenadna oluja;
 - (6) kada se visina baze najnižeg sloja oblaka količine BKN ili OVC podiže i mijenja na, ili u toj promjeni pređe jedan ili više pragova sljedećih vrijednosti, ili ako se visina baze najnižeg sloja oblaka količine BKN ili OVC spušta i tim spuštanjem pređe jedan ili više pragova sljedećih vrijednosti:
 - (i) 100, 200, 500 ili 1000 stopa;
 - (ii) 1 500 stopa, u slučajevima kada se znatan broj letova obavlja u skladu s pravilima vizuelnog letenja;
 - (7) ako je nebo pokriveno oblacima i vertikalna vidljivost se povećava i mijenja na, ili u toj promjeni

zahvata, jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili kada se vertikalna vidljivost smanjuje i tim smanjivanjem zahvata jednu ili više sljedećih vrijednosti: 100, 200, 500 ili 1 000 stopa;

- (8) bilo koji drugi kriterij na osnovu lokalnih aerodromskih operativnih minimuma, kako je dogovoreno između pružatelja MET usluga i operatora.

MET.TR.205 Izvještavanje o meteorološkim elementima

(a) Smjer i brzina vjetra pri zemlji

- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI, smjer i brzina vjetra pri zemlji prijavljuju se koracima od 10 stepeni (u odnosu na stvarni sjever) odnosno 1 čvora.

- (2) Sve osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju u skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbliži korak te skale.

- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI:

(i) navode se mjerne jedinice koje se upotrebljavaju za brzinu vjetra;

(ii) varijacije od srednje vrijednosti smjera vjetra tokom posljednjih 10 minuta prijavljuju se kako slijedi, ako je ukupna varijacija 60° ili više:

(A) kada je ukupna varijacija 60° ili više, ali manje od 180°, a brzina vjetra je 3 čvora ili više, o tim varijacijama smjera se izvještava sa dva krajnja smjera između kojih je vjetar pri zemlji varirao;

(B) kada je ukupna varijacija 60° ili više, ali manje od 180°, a brzina vjetra je manja od 3 čvora, o smjeru vjetra se izvještava kao varijabilnom bez srednje vrijednosti smjera vjetra;

(C) kada je ukupna varijacija 180° ili više, smjer vjetra se prijavljuje kao varijabilan bez srednje vrijednosti smjera vjetra;

(iii) varijacije srednje vrijednosti brzine vjetra (udari) tokom posljednjih 10 minuta prijavljuju se kada maksimalna brzina vjetra premaši srednju vrijednost brzine za:

(A) 5 čvorova (2,5 m/s) ili više, u lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima kada se primjenjuju postupci za smanjivanje buke;

(B) 10 čvorova (5 m/s) ili više u ostalim slučajevima;

(iv) kada se prijavljuje brzina vjetra manja od 1 čvora (0,5 m/s), ona se navodi kao tišina;

(v) kada se prijavljuje brzina vjetra od 100 čvorova (50 m/s) ili više, navodi se da je veća od 99 čvorova (49 m/s);

(vi) kada se u skladu sa MET.TR.205(a) prijavljuju varijacije od srednje brzine vjetra (udari), prijavljuje se najveća izmjerena brzina vjetra;

(vii) ako se u desetominutom periodu pojave značajni diskontinuiteti u smjeru i/ili brzini vjetra, izvještava se samo o varijacijama srednje vrijednosti smjera i srednje vrijednosti brzine vjetra koje se pojavljuju poslije tih diskontinuiteta.

(b) Vidljivost

- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI, o vidljivosti se

izvještava u koracima od 50 m kada je vidljivost manja od 800 m; u koracima od 100 m kada je 800 m ili više, ali manja od 5 km; u koracima od jednog kilometra kada je vidljivost 5 km ili više, ali manja od 10 km, a izvještava se kao 10 km kada je vidljivost 10 km ili više, osim kada mogu biti primijenjeni uvjeti za upotrebu CAVOK.

- (2) Sve osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju u tu skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbliži niži korak pomenute skale.

- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima o vidljivosti duž poletno-sletne staze izvještava se zajedno sa jedinicama mjere koje su iste kao one korištene za vidljivost.

(c) Vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR)

- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI:

(i) RVR se prijavljuje u periodima u kojima je vidljivost ili vidljivost duž poletno-sletne staze manja od 1500 m;

(ii) RVR se prijavljuje u koracima od 25 m ako je manja od 400 m; u koracima od 50 m ako je između 400 i 800 m i u koracima od 100 m ako je veća od 800 m.

- (2) Osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju u navedenu skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbliži niži korak te skale.

- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI:

(i) kada je RVR iznad maksimalne vrijednosti koju sistem u upotrebi može utvrditi, ona se u lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima navodi skraćenicom "ABV", a u METAR i SPECI skraćenicom "P" nakon čega slijedi maksimalna vrijednost koju sistem može utvrditi;

(ii) kada je RVR ispod minimalne vrijednosti koju sistem u upotrebi može utvrditi, ona se u lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima navodi skraćenicom "BLW", a u METAR i SPECI skraćenicom "M" nakon čega slijedi minimalna vrijednost koju sistem može utvrditi.

- (4) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima:

(i) prikazuju se korištene mjerne jedinice;

(ii) ako se RVR osmatra samo s jedne lokacije duž poletno-sletne staze, npr. u zoni dodira, ona se uključuje bez ikakve oznake lokacije;

(iii) ako se RVR osmatra s više od jedne lokacije duž poletno-sletne staze, prvo se navodi vrijednost koja se odnosi na zonu dodira, nakon toga vrijednosti koje se odnose na sredinu poletno-sletne staze i zaustavni kraj, a navode se i lokacije na koje se te vrijednosti odnose;

(iv) ako je u upotrebi više od jedne poletno-sletne staze, izvještava se o dostupnim vrijednostima za RVR za svaku poletno-sletnu stazu uz navođenje poletno-sletne staze na koje se te vrijednosti odnose.

(d) Trenutne vremenske pojave

- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima osmotrene trenutne vremenske pojave prijavljuju se obzirom na njihovu vrstu i

- karakteristike, a navodi se i njihov intenzitet, prema potrebi.
- (2) U METAR i SPECI osmotrene trenutne vremenske pojave prijavljuju se obzirom na njihovu vrstu i karakteristike, a navodi se i njihov intenzitet ili blizina aerodromu, prema potrebi.
- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI prijavljuju se sljedeće karakteristike trenutnih vremenskih pojava, prema potrebi, pomoću odgovarajućih skraćenica i odgovarajućih kriterija:
- (i) Grmljavinska nepogoda (TS)
Koristi se za izvještavanje o grmljavinskoj nepogodi sa padavinama. Ako se na aerodromu u periodu od 10 minuta prije osmatranja čuje grom ili primijeti munja, ali se na aerodromu ne osmotre padavine, skraćenica "TS" se koristi bez dodatnih oznaka za karakteristike pojave.
- (ii) Zaleđivanje (FZ)
Koristi se za izvještavanje o prisustvu prehladenih vodenih kapljica ili padavina, navedeno zajedno sa vrstama trenutnih vremenskih pojava u skladu sa Dodatkom 1 ovog aneksa.
- (4) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI:
- (i) kako bi se potpuno opisali trenutni vremenski uvjeti od značaja za zrakoplovne operacije koristi se prema potrebi jedna ili više – do najviše tri – skraćenice za trenutne vremenske uvjete, zajedno sa oznakom karakteristike, intenziteta ili udaljenosti opisane pojave od aerodroma, kada je to odgovarajuće;
- (ii) prvo se prijavljuje oznaka intenziteta ili udaljenosti, u zavisnosti šta je odgovarajuće, nakon čega slijede oznake karakteristike, odnosno vrsta vremenske pojave;
- (iii) ako se osmatraju dvije različite vrste trenutnih vremenskih uvjeta, one se prijavljuju u dvije odvojene grupe, pri čemu se oznaka intenziteta ili udaljenosti odnosi na vremensku pojavu koja slijedi nakon oznake. Međutim, različite vrste padavina koje se pojavljuju u vrijeme osmatranja navode se kao jedna grupa, pri čemu se na prvom mjestu navodi dominantna vrsta padavina, a prije toga se navodi samo jedna oznaka intenziteta koja se odnosi na intenzitet ukupnih padavina.
- (e) Oblačnost
- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI visina baze oblaka prijavljuje se u koracima od 100 stopa (30 m) sve do 10 000 stopa (3 000 m) i u koracima od 1 000 stopa (300 m) iznad 10 000 stopa (3 000 m).
- (2) Osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju u definiranu skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbliži niži korak te skale.
- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima:
- (i) navode se mjerne jedinice koje se upotrebljavaju za visinu baze oblaka i vertikalnu vidljivost;
- (ii) kada je u upotrebi više od jedne poletno-sletne staze, a visine baza oblaka se utvđuju instrumentalno za svaku od tih poletno-sletnih staza, izvještava se o dostupnim visinama baza oblaka za svaku od njih, uz navođenje odgovarajuće poletno-sletne staze na koju se svaka od tih vrijednosti odnosi.
- (f) Temperatura zraka i temperatura tačke rose
- (1) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI temperatura zraka i temperatura tačke rose prijavljuju se u cijelim stepenima Celzijusa.
- (2) One osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju u definiranu skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbliži cijeli Celzijusov stepen, pri čemu se osmotrene vrijednosti koje uključuju 0,5° zaokružuju na prvi sljedeći viši Celzijusov stepen.
- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima, METAR i SPECI označava se temperatura ispod 0°C.
- (g) Atmosferski pritisak
- (1) U redovnim lokalnim i specijalnim izvještajima, METAR i SPECI QNH i QFE računaju se u desetim dijelovima hektopaskala i prijavljuju se u koracima cijelih vrijednosti hektopaskala koristeći četiri cifre.
- (2) Sve osmotrene vrijednosti koje se ne uklapaju navedenu skalu za izvještavanje zaokružuju se na najbližu nižu cijelu vrijednost hektopaskala.
- (3) U lokalnim redovnim i lokalnim specijalnim izvještajima:
- (i) navodi se QNH;
- (ii) QFE se navodi na zahtjev korisnika ili redovno, ako je tako lokalno dogovoreno između pružatelja MET usluga, ATS jedinice i zainteresovanih operatera zrakoplova;
- (iii) navode se mjerne jedinice koje se koriste za vrijednosti QNH i QFE;
- (iv) ako se vrijednosti QFE zahtijevaju za više od jedne poletno-sletne staze, zahtijevane vrijednosti QFE navode se za svaku poletno-sletnu stazu, a navode se i poletno-sletne staze na koje se te vrijednosti odnose.
- (4) U METAR i SPECI navode se samo vrijednosti QNH.
- MET.TR.210 Osmatranje meteoroloških elemenata**
- Meteorološki elementi koji se osmatraju i/ili mjere sa utvrđenom tačnošću i šalju automatskim ili poluautomatskim sistemom za meteorološka osmatranja su:
- (a) Smjer i brzina vjetra pri zemlji
- Mjeri se srednja vrijednost smjera i srednja vrijednost brzine vjetra pri zemlji, kao i značajne varijacije smjera i brzine vjetra (udari) te se prijavljuju u stepenima stvarnog sjevera, odnosno čvorovima.
- (1) Lokacija instrumenata
- Meteorološki instrument koji se koristi za mjerenje smjera i brzine vjetra pri zemlji biće postavljen na takav način da pruža podatke koji su reprezentativni za područje za koje se ta mjerenja zahtijevaju.
- (2) Prikaz podataka
- U meteorološkoj stanici nalaze se ekrani na kojima se prikazuju podaci sa svakog senzora za vjetar pri zemlji. Ti se ekrani u meteorološkoj stanici i u jedinicama operativnih usluga u zračnom prometu odnose na iste senzore, a kada se zahtijevaju odvojeni senzori, ekrani su jasno označeni kako bi se odredilo koju poletno-sletnu stazu i dio poletno-sletne staze svaki senzor prati.
- (3) Usrednjavanje

- Period usrednjavanja za osmatranja vjetra pri zemlji je:
- (i) Dva minuta za lokalne redovne i lokalne specijalne izvještaje i prikaze vjetra u ATS jedinicama;
 - (ii) 10 minuta za METAR i SPECI, osim što se, kada desetominutni interval uključuje znatne nepravilnosti smjera i/ili brzine vjetra, za izračunavanje srednje vrijednosti koriste samo podaci poslije te nepravilnosti; stoga se vremenski interval u tim okolnostima odgovarajuće skraćuje.
- (b) Vidljivost
- (1) Vidljivost se mjeri ili osmatra i prikazuje u metrima ili kilometrima.
 - (2) Lokacija instrumenata
Meteorološki instrument koji se koristi za mjerenje vidljivosti smješten je na takav način da daje podatke koji su reprezentativni za područje za koje se ta mjerenja zahtijevaju.
 - (3) Prikaz podataka
Ako se za mjerenje vidljivosti upotrebljavaju instrumentalni sistemi, u meteorološkoj stanici nalaze se ekrani na kojima se prikazuju podaci sa svakog senzora. Ti se ekrani u meteorološkoj stanici i u jedinicama operativnih usluga u zračnom prometu odnose na iste senzore, a kada se zahtijevaju odvojeni senzori, ekrani su jasno označeni kako bi se odredilo koje područje svaki senzor prati.
 - (4) Usrednjavanje
Period usrednjavanja je 10 minuta za METAR, osim što se, kada 10-minutni period koje neposredno prethodi opažanju uključuje znatno kolebanje vidljivosti, za izračunavanje srednje vrijednosti koriste samo podaci nakon te nepravilnosti.
- (c) Vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR)
- (1) RVR se prijavljuje u metrima.
 - (2) Lokacija instrumenata
Meteorološki instrument koji se koristi za ocjenjivanje RVR je smješten na takav način da pruža podatke koji su reprezentativni za područje za koje se ta opažanja zahtijevaju.
 - (3) Instrumentalni sistemi
Za ocjenjivanje RVR na poletno-sletnim stazama namijenjenima operacijama instrumentalnog prilaza i slijetanja kategorija II i III te operacijama instrumentalnog prilaza i slijetanja kategorije I, kada tako odredi BHDCA, upotrebljavaju se instrumentalni sistemi koji se zasnivaju na transmisometrima ili mjerenju razlaganja svjetlosti u smjeru ulazne zrake (*forward-scatter*).
 - (4) Prikaz podataka
Ako se RVR utvrđuje instrumentalnim sistemima, jedan ili više ekrana, ako se zahtijeva, je smješten u meteorološkoj stanici. Ti se ekrani u meteorološkoj stanici i u jedinicama ATS odnose na iste senzore, a kada se zahtijevaju odvojeni senzori, ekrani su jasno označeni kako bi se odredilo koju poletno-sletnu stazu i dio poletno-sletne staze svaki senzor prati.
 - (5) Usrednjavanje
 - (i) Kada se za ocjenjivanje RVR upotrebljavaju instrumentalni sistemi, njihovi podaci se ažuriraju barem svakih 60 sekundi kako bi se omogućilo pružanje aktualnih i reprezentativnih vrijednosti.
 - (ii) Period usrednjavanja za vrijednosti RVR je:
 - (A) jedna minuta za lokalne rutinske i posebne izvještaje i za prikaze RVR u jedinicama ATS;
 - (B) 10 minuta za METAR i SPECI, osim što se, kada 10-minutno razdoblje koje neposredno prethodi opažanju uključuje znatno kolebanje vrijednosti RVR, za izračunavanje srednjih vrijednosti koriste samo vrijednosti nakon te nepravilnosti.
- (d) Trenutne vremenske pojave
- (1) Kao minimum prijavljuju se sljedeće trenutne vremenske pojave: kiša, slaba kiša, snijeg i padavine koje se lede, uključujući njihov intenzitet, sumaglica, izmaglica, magla, magla koja se ledi i grmljavske oluje, uključujući grmljavske oluje u blizini.
 - (2) Lokacija
Meteorološki instrument koji se koristi za mjerenje vremenskih uvjeta na aerodromu i u njegovoj blizini je smješten na takav način da pruža podatke koji su reprezentativni za područje za koje se ta mjerenja zahtijevaju.
- (e) Oblačnost
- (1) Količina oblačnosti, vrsta oblaka i visina baze oblaka opažaju se i prijavljuju prema potrebi radi opisivanja oblaka od operativne važnosti. Kada je nebo pokriveno oblacima i kada je vertikalna vidljivost izmjerena, opaža se i prijavljuje ona umjesto količine oblačnosti, vrste oblaka i visine baze oblaka. Visina baze oblaka i vertikalna vidljivost prijavljuju se u stopama.
 - (2) Lokacija
Meteorološki instrument kojim se koristi za mjerenje količine i visine oblačnosti je smješten na takav način da pruža podatke koji su reprezentativni za područje za koje se ta mjerenja zahtijevaju.
 - (3) Prikaz
Kada se za mjerenje visine baze oblaka upotrebljava automatska oprema, u meteorološkoj stanici se nalazi najmanje jedan ekran. Ti se ekrani/monitori u meteorološkoj stanici i u jedinicama operativnih usluga u zračnom prometu će se odnositi na iste senzore, a kada se zahtijevaju odvojeni senzori, ekrani/monitori će biti jasno označeni kako bi se odredilo koje područje svaki senzor prati.
 - (4) Referentni nivo
 - (i) Visina baze oblaka prijavljuje se u odnosu na nadmorsku visinu aerodroma.
 - (ii) Kada je nadmorska visina praga poletno-sletne staze za precizno prilaženje u upotrebi 50 stopa (15 m) ili više ispod nadmorske visine aerodroma, uspostavljaju se lokalni mehanizmi kojima će se visine baza oblaka koje se prijavljuju zrakoplovima u dolasku odnositi na nadmorsku visinu praga.
 - (iii) U slučaju izvještaja sa dislociranih struktura, visina baze oblaka daje se iznad srednje vrijednosti nivoa mora.
- (f) Temperatura zraka i temperatura tačke rose
- (1) Temperatura zraka i temperatura tačke rose mjeri se, prikazuje i prijavljuje u stepenima Celzijusa.
 - (2) Kada se za mjerenje temperatura zraka i temperatura tačke rose upotrebljava automatska oprema, ekrani/monitori na kojima se one prikazuju nalaze se u meteorološkoj stanici. Ekrani/monitori u

- meteorološkoj stanici i u jedinicama operativnih usluga u zračnom prometu odnose se na iste senzore.
- (g) Atmosferski pritisak
- (1) Atmosferski pritisak se mjeri, a vrijednosti QNH i QFE se izračunavaju i prijavljuju u hektopaskalima.
 - (2) Prikaz
 - (i) Kada se za mjerenje atmosferskog pritiska upotrebljava automatska oprema, ekran/monitor sa prikazom QNH i, ako se zahtijeva u skladu sa MET.TR.205(g)(3)(ii), QFE, koji se odnose na barometar, nalaze se u meteorološkoj stanici, a njima odgovarajući ekran/monitor u odgovarajućim jedinicama operativnih usluga u zračnom prometu.
 - (ii) Ako se vrijednosti QFE prikazuju za više od jedne poletno-sletne staze, ti ekrani/monitori biće jasno označeni kako bi se odredilo na koju se poletno-sletnu stazu prikazana vrijednost QFE odnosi.
 - (3) Referentni nivo
Za računanje QFE upotrebljava se referentni nivo.
- Poglavlje 2 – Tehnički zahtjevi za aerodromske meteorološke biroe**
- MET.TR.220 Aerodromske prognoze**
- (a) Aerodromske prognoze i njihove izmjene objavljuju se kao TAF i uključuju, sljedećim redoslijedom:
- (1) oznaku vrste prognoze;
 - (2) lokacijski indikator;
 - (3) vrijeme objavljivanja prognoze;
 - (4) oznaku prognoze koja nedostaje, kada je primjenjivo;
 - (5) datum i period važenja prognoze;
 - (6) oznaku poništene prognoze, kada je primjenjivo;
 - (7) vjetar pri zemlji;
 - (8) vidljivost;
 - (9) vremenske uvjete;
 - (10) oblačnost;
 - (11) očekivane značajne promjene jednog ili više tih elemenata tokom perioda važenja.
- (b) TAF se objavljuje u skladu sa obrascem iz Dodatka 3 ovog aneksa.
- (c) Period važenja rutinskog TAF traje 9 ili 24 ili 30 sati, osim ako BHDCA nije drugačije propisala, uzimajući u obzir zahtjeve prometa na aerodromima koji rade kraće od 9 sati.
- (d) TAF se podnosi za prijenos najviše sat vremena od početka perioda važenja.
- (e) Meteorološki elementi uključeni u TAF su:
- (1) Vjetar pri zemlji
 - (i) Kod prognoziranja vjetra pri zemlji navodi se njegov očekivani prevladavajući smjer.
 - (ii) Kada nije moguće prognozirati prevladavajući smjer vjetra pri zemlji zbog njegove očekivane varijabilnosti, prognozirani smjer vjetra navodi se kao varijabla skraćenicom "VRB".
 - (iii) Kada je prognozirana brzina vjetra manja od 1 čvora (0,5 m/s), prognozirana brzina vjetra navodi se kao tišina.
 - (iv) Kada je prognozirana najveća brzina vjetra veća od prognozirane srednje vrijednosti brzine vjetra za 10 čvorova (5 m/s) ili više, navodi se prognozirana najveća brzina vjetra.
 - (v) Kada je prognozirana brzina vjetra 100 čvorova (50 m/s) ili više, navodi se da je veća od 99 čvorova (49 m/s).
 - (2) Vidljivost
 - (i) Kada je prognozirana vidljivost manja od 800 m, izražava se u koracima od 50 m. Kada je prognozirana vidljivost 800 m ili više, ali manja od 5 km, izražava se u koracima od 100 m. Kada je prognozirana vidljivost 5 km ili više, ali manja od 10 km, izražava se u koracima od kilometra. Kada je prognozirana vidljivost 10 km ili više, ona se izražava kao 10 km, osim kada se prognozira primjena uvjeta CAVOK. Prognozira se prevladavajuća vidljivost.
 - (ii) Kada se prognozira da će vidljivost varirati u raznim smjerovima, a prevladavajuća vidljivost ne može se prognozirati, daje se najmanja prognozirana vidljivost.
 - (3) Vremenske pojave
 - (i) Ako se na aerodromu očekuje njihova pojava, prognoziraju se jedna ili više, sve do najviše tri sljedeće vremenske pojave ili njihove kombinacije, zajedno sa njihovim karakteristikama i, kada je to odgovarajuće, intenzitetom:
 - (A) padavine koje se lede;
 - (B) magla koja se ledi;
 - (C) umjerene ili obilne padavine (uključujući pljuskove);
 - (D) prašina, pijesak ili snijeg nošeni niskim vjetrom;
 - (E) prašina, pijesak ili snijeg nošeni vjetrom;
 - (F) olujni vjetar s prašinom;
 - (G) pješćana oluja;
 - (H) grmljavinska oluja (sa ili bez padavina);
 - (I) iznenadna oluja;
 - (J) ljevasti oblak (tornado ili pijavica);
 - (K) druge vremenske pojave, kako je aerodromski meteorološki biro dogovorio sa jedinicama ATS i predmetnim operatorima.
 - (ii) Očekivani završetak tih pojava označava se skraćenicom "NSW".
 - (4) Oblačnost
 - (i) Količina oblačnosti prognozira se skraćenicama "FEW", "SCT", "BKN" ili "OVC", prema potrebi. Kada se očekuje da će nebo ostati ili postati pokriveno oblacima, a oblaci se ne mogu prognozirati i informacije o vertikalnoj vidljivosti dostupne su na aerodromu, prognozira se vertikalna vidljivost u obliku "VV" nakon čega slijedi prognozirana vrijednost vertikalne vidljivosti.
 - (ii) Kada se prognozira nekoliko slojeva ili nakupina oblaka, njihova količina i visina baze uključuju se sljedećim redom:
 - (A) najniži sloj ili nakupina bez obzira na količinu prognozira se kao FEW, SCT, BKN ili OVC, u zavisnosti od toga šta je odgovarajuće;
 - (B) sljedeći sloj ili nakupina koji pokrivaju više od 2/8 prognoziraju se kao SCT, BKN ili OVC, u zavisnosti od toga što je odgovarajuće;
 - (C) sljedeći viši sloj ili nakupina koji pokrivaju više od 4/8 prognoziraju se kao CKN ili OVC, u zavisnosti od toga šta je odgovarajuće;

- (D) kumulonimbusi i/ili vertikalno razvijeni kumulusi, uvijek kada su prognozirani, a nisu još navedeni pod (A) do (C).
- (iii) Informacije o oblačnosti ograničene su na oblake od operativne važnosti; kada nisu prognozirani oblaci od operativne važnosti i "CAVOK" nije primjeren, upotrebljava se skraćenica "NSC".
- (d) Upotreba grupa promjena
- (1) Kriteriji koji se upotrebljavaju za uključivanje grupa promjena u TAF ili za izmjenu TAF zasnivaju se na nekoj od sljedećih vremenskih pojava ili njihovih kombinacija, za koje se prognozira njihov početak, kraj ili promjena intenziteta:
- magla koja se ledi;
 - padavine koje se lede;
 - umjerene ili obilne padavine (uključujući pljuskove);
 - grmljavinska oluja;
 - olujni vjetar s prašinom;
 - pješčana oluja.
- (2) Kada se zahtijeva navođenje promjene bilo kojeg od elemenata navedenog pod (a), navode se oznake promjene "BECMG" ili "TEMPO" nakon čega slijedi vremenski period tokom kojeg se očekuje ta promjena. Vremenski period navodi se u obliku početka i završetka perioda u cijelim satima UTC. Nakon oznake promjene navode se samo oni elementi za koje se očekuje značajna promjena. Međutim, u slučaju značajnih promjena u pogledu oblaka navode se sve grupe oblaka, uključujući slojeve ili naslage za koje se promjena ne očekuje.
- (3) Za opis promjena kod kojih se očekuje da će meteorološki uvjeti dostići ili prekoračiti utvrđene granične vrijednosti redovnom ili vanrednom učestalošću i u neutvrđeno vrijeme tokom tog perioda, upotrebljava se oznaka promjene "BECMG" i povezane vremenske grupe. Taj vremenski period nije duži od četiri sata.
- (4) Oznaka promjene "TEMPO" i povezana vremenska grupa upotrebljavaju se za opisivanje očekivanih učestalih ili neučestalih privremenih kolebanja meteoroloških uvjeta koji dostižu ili prekoračuju utvrđene granične vrijednosti i traju kraće od jednog sata kod svake njihove pojave te, zajedno, obuhvataju manje od polovine perioda prognoze tokom kojeg se ta kolebanja očekuju. Kada se očekuje da će privremena kolebanja trajati jedan sat ili više, u skladu sa navedenim pod (3) upotrebljava se grupa promjena "BECMG", ili bi se period važenja trebao podijeliti na manje dijelove u skladu sa navedenim pod (5).
- (5) Kada se očekuje da će promjena jedne grupe prevladavajućih vremenskih uvjeta biti značajna i više ili manje potpuna promjena u drugu grupu uvjeta, period važenja dijeli se u manje samostalne periode upotrebom skraćenice "FM" nakon koje odmah slijedi šestocifrena vremenska grupa u danima, satima i minutama UTC kojom se označava vrijeme očekivanih promjena. Podijeljeni period nakon skraćenice "FM" je samostalan i svi predviđeni uvjeti dati prije skraćenice biće zamijenjeni onima koji slijede nakon skraćenice.
- (e) Vjerovatnost pojave neke alternativne vrijednosti elementa ili elemenata prognoze uključuje se kada je:
- vjerovatnoća postojanja alternativnih meteoroloških uvjeta tokom određenog vremenskog perioda prognoze 30% ili 40%; ili
 - vjerovatnoća privremenih kolebanja meteoroloških uvjeta tokom određenog vremenskog perioda prognoze 30% ili 40%.
- To se označava u TAF upotrebom skraćenice "PROB" nakon čega slijedi vjerovatnoća u desetim dijelovima postotka i, u slučaju iz navedenog pod (1), vremenski period tokom kojeg se očekuje da će te vrijednosti vrijediti, ili u slučaju iz navedenog pod (2), upotrebom skraćenice "PROB" nakon čega slijedi vjerovatnoća u desetim dijelovima postotka, oznaka promjene "TEMPO" i povezana vremenska grupa.
- MET.TR.225 Prognoze za slijetanje**
- (a) TREND prognoze objavljuju se u skladu sa Dodatkom 1 ovog aneksa.
- (a) Jedinice i skale vrijednosti koje se upotrebljavaju u TREND prognozi iste su kao i one iz izvještaja kojem se ona dodaje.
- (c) TREND prognoza ukazuje na značajne promjene u pogledu jednog ili više elemenata: vjetra pri zemlji, vidljivosti, vremenskih pojava i oblačnosti. Navode se samo oni elementi za koje se očekuje značajna promjena. Međutim, u slučaju značajnih promjena u pogledu oblaka navode se sve grupe oblaka, uključujući slojeve ili naslage za koje se promjena ne očekuje. U slučaju značajne promjene vidljivosti, ujedno se navodi pojava koja utiče na smanjivanje vidljivosti. Kada se ne očekuje nikakva promjena, to se označava izrazom "NOSIG".
- (1) Vjetar pri zemlji
- TREND prognozom ukazuje se na promjene vjetra pri zemlji koje uključuju:
- promjenu srednje vrijednosti smjera vjetra od 60° ili više, pri čemu je srednja vrijednost brzine prije i/ili nakon promjene 10 čvorova (5 m/s) ili više;
 - promjenu srednje vrijednosti brzine vjetra od 10 čvorova (5 m/s) ili više;
 - promjene vjetra kojima se zahvataju vrijednosti od operativne važnosti.
- (2) Vidljivost
- Kada se očekuje da se vidljivost poveća i promijeni, ili da u toj promjeni zahvati, jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili kada se očekuje da se vidljivost smanji i da tim smanjivanjem zahvati jednu ili više sljedećih vrijednosti: 150, 350, 600, 800, 1 500 ili 3 000 m, TREND prognozom ukazuje se na tu promjenu.
 - Kada se znatan broj letova provodi u skladu sa pravilima vizuelnog letenja, prognozom se dodatno ukazuje na promjene vidljivosti na, ili one koje zahvate, 5 000 m.
 - U TREND prognozama dodatim METAR i SPECI vidljivost se odnosi na prognoziranu prevladavajuću vidljivost.
- (3) Vremenske pojave
- TREND prognoza ukazuje na očekivanu pojavu, prestanak ili promjenu intenziteta bilo koje od sljedećih vremenskih pojava ili njihovih kombinacija:
 - padavine koje se lede;
 - umjerene ili obilne padavine, uključujući pljuskove;
 - grmljavinska oluja, s padavinama;
 - olujni vjetar s prašinom;
 - pješčana oluja;

- (F) druge vremenske pojave, kako je aerodromski meteorološki biro dogovorio s jedinicama ATS i predmetnim operatorima.
- (ii) TREND prognoza ukazuje na očekivanu pojavu ili prestanak bilo koje od sljedećih vremenskih pojava ili njihovih kombinacija:
- (A) magla koja se leđi;
- (B) prašina, pijesak ili snijeg nošeni niskim vjetrom;
- (C) prašina, pijesak ili snijeg nošeni vjetrom;
- (D) grmljavinska oluja (bez padavina);
- (E) iznenadna oluja;
- (F) ljevkašti oblak (tornado ili pijavica).
- (iii) Ukupni broj prijavljenih pojava navedenih pod (i) i (ii) ne može biti veći od tri.
- (iv) Očekivani završetak tih vremenskih pojava označava se skraćenicom "NSW".
- (4) Oblačnost
- (i) Kada se očekuje da će se visina baze sloja oblaka razmjera BKN ili OVC podići i promijeniti na, ili da će u tom podizanju zahvatiti, jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili kada se očekuje da će se visina baze oblaka razmjera BKN ili OVC spustiti i da će tim spuštanjem zahvatiti jednu ili više sljedećih vrijednosti: 100, 200, 500, 1 000 i 1 500 stopa (30, 60, 150, 300 i 450 m), TREND prognozom ukazuje se na tu promjenu.
- (ii) Kada je visina baze sloja oblaka ispod, ili se očekuje da će se spustiti ispod ili podići iznad 1500 stopa (450 m), TREND prognozom ujedno se ukazuje na promjene u količini oblačnosti povećavanjem sa FEW ili SCT na BKN ili OVC, ili smanjivanjem sa BKN ili OVC na FEW ili SCT.
- (iii) Kada nisu prognozirani oblaci od operativne važnosti i "CAVOK" nije primjeren, upotrebljava se skraćena "NSC".
- (5) Vertikalna vidljivost
- Kada se očekuje da nebo ostane ili postane pokriveno oblacima, a na aerodromu su dostupna opažanja vertikalne vidljivosti i prognozira se poboljšanje vertikalne vidljivosti i njegova promjena na jednu ili više sljedećih vrijednosti, ili se prognozira promjena kojom se te vrijednosti zahvataju, ili kada se prognozira smanjivanje vertikalne vidljivosti i njeno zahvatanje jedne ili više sljedećih vrijednosti: 100, 200, 500 ili 1 000 stopa (30, 60, 150 ili 300 m), TREND prognozom ukazuje se na te promjene.
- (6) Dodatni kriteriji
- Aerodromski meteorološki biro i korisnici mogu se dogovoriti o dodatnim kriterijima koji će se primjenjivati, na osnovu lokalnih operativnih minimuma aerodroma.
- (7) Upotreba grupa promjena
- (i) Kada se očekuje promjena, TREND prognoza počinje jednom od oznaka promjena, "BECMG" ili "TEMPO".
- (ii) Za opis promjena u prognozi kod kojih se očekuje da će meteorološki uvjeti dostići ili prekoračiti utvrđene vrijednosti redovnom ili vanrednom učestalošću upotrebljava se oznaka promjene "BECMG". Period za koji, ili vrijeme za koje, se ta promjena prognozira

označava se skraćenicama "FM", "TL" ili "AT", u zavisnosti od toga koja je odgovarajuća, pri čemu nakon svake od njih slijedi vremenska grupa u satima i minutama.

- (iii) Oznaka promjene "TEMPO" upotrebljava se za opisivanje prognoziranih privremenih kolebanja meteoroloških uvjeta koji dostižu ili prekoračuju utvrđene vrijednosti i traju kraće od jednog sata kod svake njihove pojave te, zajedno, obuhvataju manje od polovine perioda za koje su ta kolebanja prognozirana. Period za koji su ta privremena kolebanja prognozirana označava se skraćenicama "FM" i/ili "TL", u zavisnosti od toga koja je odgovarajuća, pri čemu nakon svake od njih slijedi vremenska grupa u satima i minutama.

- (8) Upotreba oznake vjerovatnoće
Oznaka "PROB" ne upotrebljava se u TREND prognozi.

MET.TR.230 Prognoze za polijetanje

- (a) Prognoza za polijetanje odnosi se na utvrđeni vremenski period i sadrži informacije o očekivanim uvjetima iznad kompleksa poletno-sletnih staza obzirom na smjer i brzinu vjetra pri zemlji te sve njihove varijacije, temperaturu, pritisak i sve druge elemente prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa i operatora.
- (b) Redoslijed elemenata i pojmova, jedinica i skala vrijednosti koji se upotrebljavaju u prognozama za polijetanje je isti kao i u izvještajima za isti aerodrom.

MET.TR.235 Aerodromska upozorenja i upozorenja i uzbune zbog smicanja vjetra

- (a) Upozorenja na smicanje objavljuju se u skladu sa obrascem iz Dodatka 4 ovog aneksa.
- (b) Redni broj iz obrasca iz Dodatka 4 ovog aneksa odgovara broju upozorenja na smicanje vjetra objavljenih za aerodrom od 00:01 UTC za predmetni dan.
- (c) Upozorenja na smicanje vjetra sadržavaju sažete i ažurne informacije u pogledu opaženog postojanja smicanja vjetra koje uključuje promjene čeonog/leđnog vjetra od 15 čvorova (7,5 m/s) ili više koje mogu štetno uticati na zrakoplov na putanji završnog prilaza ili početnog polijetanja i na zrakoplov na poletno-sletnoj stazi tokom usporavanja/rulanja kod slijetanja ili tokom zaleta pri polijetanju.
- (d) Uzbunjivanje zbog smicanja vjetra, ako je moguće, odnosi se na pojedine dijelove poletno-sletne staze i udaljenosti duž prilazne putanje ili putanje polijetanja, prema dogovoru između aerodromskog meteorološkog biroa, odgovarajućih jedinica ATS i predmetnih operatora.

Poglavlje 3 – Tehnički zahtjevi za biro meteorološkog bdjenja

MET.TR.250 SIGMET

- (a) SIGMET se objavljuje u skladu sa obrascem iz Dodatka 5 ovog aneksa.
- (b) Postoje tri vrste SIGMET:
- (1) SIGMET za vremenske pojave na ruti koje nisu vulkanski pepeo ni tropski cikloni;
- (2) SIGMET za vulkanski pepeo;
- (3) SIGMET za tropske ciklone;
- (c) Redni broj SIGMET sastoji se od tri znaka, to jest jednog slova i dva broja.
- (d) U SIGMET se navodi samo jedna pojava iz Dodatka 5 ovog aneksa, pri čemu se za tropske ciklone upotrebljavaju odgovarajuće skraćene i pripadajuća granična vrijednost brzine vjetra pri zemlji od 34 čvora (17 m/s) ili više.

- (e) SIGMET u pogledu grmljavinskih oluja ili tropskih ciklona ne uključuje upućivanja na povezanu turbulenciju i zaleđivanje.

MET.TR.255 AIRMET

- (a) AIRMET se objavljuje u skladu sa obrascem iz Dodatka 5 ovog aneksa.
- (b) Redni broj iz obrasca iz Dodatka 5 ovog aneksa odgovara broju AIRMET objavljenog za oblast informiranja u letu od 00:01 UTC na predmetni dan.
- (c) U poruci AIRMET navodi se samo jedna pojava iz Dodatka 5 ovog aneksa, pri čemu se upotrebljavaju odgovarajuće skraćenice i sljedeće granične vrijednosti, kada je ta pojava ispod nivoa leta 100, ili ispod nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više, kada je potrebno:
- (1) brzina raširenog vjetera pri zemlji iznad 30 čvorova (15 m/s) sa odgovarajućim smjerom i jedinicama;
 - (2) velika područja zahvaćena smanjenjem vidljivosti na manje od 5 000 m, uključujući vremensku pojavu koja uzrokuje to smanjenje vidljivosti;
 - (3) velika područja djelimične ili potpune oblačnosti ako je visina baze oblaka niža od 1000 stopa (300 m) iznad zemlje.
- (d) AIRMET u pogledu grmljavinskih oluja ili kumulonimbusa ne uključuje upućivanja na povezane turbulencije i zaleđivanje.

MET.TR.260 Područna prognoza vremenskih pojava za letove na malim visinama

- (a) Kada se za područne prognoze za letove na malim visinama upotrebljava oblik karte, prognoza za vjetar u gornjim zračnim prostorima i temperaturu zraka u gornjim zračnim prostorima objavljuje se za tačke razmaknute najviše 300 nautičkih milja i za, minimalno, sljedeće apsolutne visine: 2 000, 5 000 i 10 000 stopa (600, 1 500 i 3 000 m) i 15 000 stopa (4 500 m) u planinskim područjima. Objavljivanje prognoza za vjetar u gornjim zračnim prostorima i temperaturu zraka u gornjim zračnim prostorima na apsolutnoj visini od 2 000 stopa (600 m) može biti uvjetovano lokalnim geografskim karakteristikama, kako utvrdi BHDCA.
- (b) Kada se za oblasne prognoze za letove na manjim visinama upotrebljava oblik karte, prognoza pojava SIGWX objavljuje se kao prognoza SIGWX za manje visine za nivoje leta do 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više prema potrebi. Prognoze SIGWX za manje visine uključuju:
- (b) Kada se za oblasne prognoze za letove na manjim visinama upotrebljava oblik karte, prognoza pojava SIGWX objavljuje se kao prognoza SIGWX za manje visine za nivoje leta do 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više prema potrebi. Prognoze SIGWX za manje visine uključuju:
- (1) sljedeće pojave koje opravdavaju objavljivanje SIGMET: jako zaleđivanje, jake turbulencije, slabo pregledni i česti kumulonimbusi i grmljavinske oluje, kumulonimbusi i grmljavinske oluje koji su unutar oblaka ili se pojavljuju u olujnom pojasu, pješčane oluje, olujni vjetar sa prašinom, vulkanske erupcije i ispuštanje radioaktivnih materija u atmosferu, i za koje se očekuje da će imati uticaja na letove na manjim visinama;
 - (2) sljedeće elemente u područnim prognozama vremenskih pojava za letove na malim visinama: vjetar pri zemlji, prizemna vidljivost, značajne vremenske pojave, zatamnjenje planina oblacima,

oblačnost, zaleđivanje, turbulencija, planinski talas i visina izoterme 0 stepeni Celzijusa.

- (s) Kada je BHDCA utvrdila da gustoća prometnih operacija ispod nivoa leta 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim područjima, ili više kada je potrebno, opravdava objavljivanje AIRMET, u kombinaciji sa područnim prognozama vremenskih pojava za letove na malim visinama, objavljuju se oblasne prognoze kojima se obuhvata sloj između zemlje i nivoa leta 100, ili do nivoa leta 150 u planinskim oblastima, ili više kada je potrebno i koje sadrže informacije o vremenskim pojavama na ruti koje su opasne za letove na manjim visinama.

Poglavlje 4 – Tehnički zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje vulkanskog pepela (VAAC)

MET.TR.265 Odgovornosti savjetodavnog centra za praćenje vulkanskog pepela (VAAC)

Savjetodavne informacije o vulkanskom pepelu objavljuju se skraćenim jednostavnim jezikom i u skladu sa obrascem iz Dodatka 6 ovog aneksa. Kada nisu dostupne skraćenice, upotrebljava se najmanje moguće teksta na jednostavnom engleskom jeziku.

Poglavlje 5 – Tehnički zahtjevi za savjetodavne centre za praćenje tropskih ciklona (TCAC)

MET.TR.270 Odgovornosti savjetodavnog centra za praćenje tropskih ciklona

Savjetodavne informacije o tropskim ciklonama objavljuju se u skladu sa obrascem iz Dodatka 7 ovog aneksa za tropske ciklone kada se očekuje da se najveća 10-minutna srednja vrijednost brzine vjetera pri zemlji dostiće ili prekoračiti 34 čvora u periodu koji je obuhvaćen savjetodavnim informacijama.

Poglavlje 6 – Tehnički zahtjevi za svjetske prognostičke centre (W AFC)

MET.TR.275 Odgovornosti svjetskog prognostičkog centra

- (a) W AFC, u svrhu davanja globalnih prognoza u obliku mreže i prognoza značajnih vremenskih pojava, upotrebljavaju određene meteorološke podatke u obliku vrijednosti na tačkama mreže.
- (b) Kod globalnih prognoza u obliku mreže, W AFC:
- (1) pripremaju prognoze za:
 - (i) vjetar u gornjem zračnom prostoru;
 - (ii) temperaturu zraka u gornjim zračnim prostorima;
 - (iii) vlagu;
 - (iv) smjer, brzinu i nivo leta naj snažnijeg vjetera;
 - (v) nivo leta i temperaturu tropopauze;
 - (vi) oblasti kumulonimbusa;
 - (vii) zaleđivanje;
 - (viii) turbulencije;
 - (ix) geopotencijalnu apsolutnu visinu nivoa leta, četiri puta dnevno, a one vrijede za utvrđena važeća vremena 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 33 i 36 sati nakon vremena (00:00, 06:00, 12:00 i 18:00 UTC) sinoptičkih podataka na kojima su se te prognoze zasnivale;
 - (2) objavljuju prognoze redosljedom iz navedenog pod (1) i dovršavaju njihovo širenje čim je to tehnički izvodljivo, ali najkasnije 5 sati nakon standardnog vremena opažanja;
 - (3) pružaju prognoze za tačke pravilne mreže, pri čemu te prognoze sadrže:
 - (i) podatke o vjetru za nivoje leta 50 (850 hPa), 80 (750 hPa), 100 (700 hPa), 140 (600 hPa), 180 (500 hPa), 210 (450 hPa), 240 (400 hPa), 270 (350 hPa), 300 (300 hPa), 320 (275 hPa), 340

- (250 hPa), 360 (225 hPa), 390 (200 hPa), 410 (175 hPa), 450 (150 hPa), 480 (125 hPa) i 530 (100 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i geografske dužine;
- (ii) podatke o temperaturi za nivoe leta 50 (850 hPa), 80 (750 hPa), 100 (700 hPa), 140 (600 hPa), 180 (500 hPa), 210 (450 hPa), 240 (400 hPa), 270 (350 hPa), 300 (300 hPa), 320 (275 hPa), 340 (250 hPa), 360 (225 hPa), 390 (200 hPa), 410 (175 hPa), 450 (150 hPa), 480 (125 hPa) i 530 (100 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i geografske dužine;
- (iii) podatke o vlazi za nivoe leta 50 (850 hPa), 80 (750 hPa), 100 (700 hPa), 140 (600 hPa) i 180 (500 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i geografske dužine;
- (iv) podatke geopotencijalne apsolutne visine za nivoe leta 50 (850 hPa), 80 (750 hPa), 100 (700 hPa), 140 (600 hPa), 180 (500 hPa), 210 (450 hPa), 240 (400 hPa), 270 (350 hPa), 300 (300 hPa), 320 (275 hPa), 340 (250 hPa), 360 (225 hPa), 390 (200 hPa), 410 (175 hPa), 450 (150 hPa), 480 (125 hPa) i 530 (100 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i geografske dužine;
- (v) smjer, brzinu i nivo leta naj snažnijeg vjetera sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i geografske dužine;
- (vi) nivo leta i temperaturu tropopauze sa horizontalnom rezolucijom od 1,25° geografske širine i dužine;
- (vii) zaledivanje za slojeve sa središtem na nivoima leta 60 (800 hPa), 100 (700 hPa), 140 (600 hPa), 180 (500 hPa), 240 (400 hPa) i 300 (300 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 0,25° geografske širine i geografske dužine;
- (viii) turbulencije za slojeve sa središtem na nivoima leta 100 (700 hPa), 140 (600 hPa), 180 (500 hPa), 240 (400 hPa), 270 (350 hPa), 300 (300 hPa), 340 (250 hPa), 390 (200 hPa) i 450 (150 hPa) sa horizontalnom rezolucijom od 0,25° geografske širine i geografske dužine;
- (ix) horizontalni obim i nivoi leta baze i vrha kumulonimbusa sa horizontalnom rezolucijom od 0,25° geografske širine i dužine.
- (x) horizontalno prostiranje i nivoi leta baze vrha kumulonimbusa s horizontalnom rezolucijom od 0,25° geografske širine i geografske dužine.
- (c) Kod globalnih prognoza značajnih vremenskih pojava na ruti, WAFC:
- (1) sastavljaju prognoze SIGWX četiri puta dnevno, a one vrijede za utvrđena vremena važenja 24 sata nakon vremena (00:00, 06:00, 12:00 i 18:00 UTC) sinoptičkih podataka na kojima su se te prognoze zasnivale. Distribucija svake prognoze dovršava se čim je to tehnički izvodljivo, ali najkasnije 7 sati nakon standardnog vremena opažanja u uobičajenim operacijama, odnosno najkasnije 9 sati nakon standardnog vremena opažanja u rezervnim operacijama;
- (2) objavljuju prognoze SIGWX kao prognoze SIGWX za veće visine za nivoe leta između 250 i 630;
- (3) uključuju u prognoze SIGWX sljedeće stavke:
- (i) tropski ciklon pod uvjetom da se očekuje da će maksimalna 10-minutna srednja vrijednost brzine vjetera pri zemlji dostići ili prekoračiti 34 čvora (17 m/s);
- (ii) vrlo opasne olujne pojaseve;
- (iii) umjerenu ili jaku turbulenciju (u oblaku ili bez oblaka);
- (iv) umjereno ili jako zaledivanje;
- (v) rasprostranjenu pješčanu oluju/olujni vjetar s prašinom;
- (vi) kumulonimburse povezane s grmljavinskim olujama i sa navedenim pod (i) do (v);
- (vii) područja nekonvektivnih oblaka povezanih sa umjerenom ili jakom turbulencijom u oblacima i/ili s umjerenim ili jakim zaledivanjem;
- (viii) nivo leta tropopauze;
- (ix) mlazne struje;
- (x) informacije o lokaciji vulkanske erupcije zbog koje nastaju oblaci pepela od značaja za zrakoplovne operacije, uključujući: simbol vulkanske erupcije na lokaciji vulkana i, u odvojenom tekstnom okviru na karti, simbol vulkanske erupcije, ime vulkana, ako je poznato, i geografsku širinu/geografsku dužinu lokacije erupcije. Osim toga, u legendi karata SIGWX treba navesti "CHECK SIGMET, ADVISORIES FOR TC AND VA, AND ASHTAM AND NOTAM FOR VA" (PROVJERITE SIGMET, UPOZORENJA ZA TC I VA I ASHTAM I NOTAM ZA VA);
- (xi) informacije o lokaciji ispuštanja radioaktivnih supstanci u atmosferu, koja su značajna za zrakoplovne operacije, a koje uključuju: simbol radioaktivnih supstanci u atmosferi na lokaciji ispuštanja i, u odvojenom okviru na karti, simbol radioaktivnih supstanci u atmosferi, geografsku širinu/geografsku dužinu lokacije ispuštanja te, ako je poznato, naziv lokacije radioaktivnog izvora. Uz to, u legendi karata SIGWX na kojima je označeno ispuštanje radijacije treba se nalaziti "CHECK SIGMET AND NOTAM FOR RDOACT CLD" (PROVJERI SIGMET I NOTAM ZA RADIOAKTIVNI OBLAK).
- (4) Na prognoze SIGWX primjenjuju se sljedeći kriteriji:
- (i) navedeno od (3)(i) do (3)(vi) uključuju se jedino ako se očekuje da se dogode između nižih i viših nivoe prognoze SIGWX;
- (ii) skraćenica "CB" uključuje se jedino kada se odnosi na pojavu ili očekivanu pojavu kumulonimbusa:
- (A) koja zahvata područje sa najvećom prostornom pokrivenošću od 50% ili više predmetnog područja;
- (B) duž linije sa malo ili bez prostora između pojedinih oblaka; ili

- (C) unutar sloja oblaka ili sakriveni u magli;
- (iii) uključivanjem skraćenice "CB" podrazumijeva se uključivanje svih vremenskih pojava koje su obično povezane sa kumulonimbusima, tj. grmljavinskih oluja, umjerenog ili jakog zaleđivanja, umjerene ili jake turbulencije i grada;
- (iv) kada vulkanska erupcija ili ispuštanje radioaktivnih supstanci u atmosferu nalaže uključivanje u prognoze SIGWX simbola vulkanske aktivnosti ili simbola radioaktivnosti, ti se simboli uključuju u prognoze SIGWX bez obzira na to koja je visina za koju se stub pepela ili radioaktivne supstance prijavljuju ili se očekuje da će na nju dospjeti;
- (v) u slučaju zajedničkog pojavljivanja ili djelimičnog preklapanja pojava iz navedenog pod (3)(i), (3)(x) i (3)(xi), najveća se prednost daje navedenom pod (3)(x), nakon čega slijedi navedeno pod (3)(xi) i (3)(i). Tačka sa najvećom prednošću smješta se na lokaciju događaja, a za povezivanje lokacije ostalih tačaka sa njihovim povezanim simbolima ili tekstnim okvirima koriste se strelice.
- (d) Objavljuju se prognoze SIGWX za srednje visine za nivoce leta između 100 i 450 za ograničena geografska područja.

Dodatak 1 ANEKSA V

Obrazac za METAR i SPECI*Legenda:*

M = obavezno uključivanje;

C = moguće uključivanje, u zavisnosti od meteoroloških uvjeta ili metoda osmatranja;

O = opciono uključivanje;

Napomena 1: rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u METAR i SPECI prikazani su u izdvojenoj tabeli ispod ovog obrasca.

Napomena 2: objašnjenja za skraćenice mogu se pronaći u dokumentu ICAO broj 8400 Procedures for Air Navigation Services – Abbreviations and Codes (PANS-ABC) (Procedure za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi).

Napomena 3: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio METAR i SPECI.

Ref. br.	Element	Detaljni sadržaj	Obrazac (obraci)	
1.	Identifikacija tipa izvještaja (M)	Tip izvještaja (M)	METAR, METAR COR, SPECI ili SPECI COR	
2.	Lokacijski indikator (M)	ICAO lokacijski indikator (M)	nnnn	
3.	Vrijeme osmatranja (M)	Dan i aktualno vrijeme osmatranja (UTC) (M)	nnnnnnZ	
4.	Oznaka automatskog izvještaja ili izvještaja koji nedostaje (C)	Oznaka automatskog izvještaja ili izvještaja koji nedostaje (C)	AUTO ili NIL	
5.	KRAJ METAR AKO IZVJEŠTAJ NEDOSTAJE.			
6.	Vjetar pri zemlji (M)	Pravac vjetra (M)	nnn ili /// (¹)	VRB
		Brzina vjetra (M)	[P]nn[n] ili // (¹)	
		Značajne promjene brzine (C)	G[P]nn[n]	
		Mjerne jedinice (M)	KT	
		Značajne promjene smjera (C)	nnnVnnn	—

7.	Vidljivost (M)	Prevladavajuća ili minimalna vidljivost (M)	nnnn <i>iiiiiii</i> (¹)			C A V O K
		Minimalna vidljivost i pravac minimalne vidljivosti (C)	nnnn[N] <i>iii</i> nnnn[NE] <i>iii</i> nnnn[E] <i>iii</i> nnnn[SE] <i>iii</i> nnnn[S] <i>iii</i> nnnn[SW] <i>iii</i> nnnn[W] <i>iii</i> nnnn[NW]			
8.	Vidljivost duž poletno-sletne staze (C) (²)	Naziv elementa (M)	R			
		Poletno-sletna staza (M)	nn[L] <i>iii</i> nn[C] <i>iii</i> nn[R] <i>i</i>			
		Vidljivost duž poletno-sletne staze (M)	[P <i>iii</i> M]nnnn <i>iiiiiii</i> (¹)			
		Raniji trend vidljivosti duž poletno-sletne staze (C)	U, D <i>ii</i> N			
9.	Trenutni vremenski uvjeti (C)	Intenzitet ili blizina trenutnih vremenskih uvjeta (C)	- ili +	—	VC	
		Karakteristike i vrsta trenutnih vremenskih uvjeta (M)	DZ <i>iii</i> RA <i>iii</i> SN <i>iii</i> SG <i>iii</i> PL <i>iii</i> DS <i>iii</i> SS <i>iii</i> FZDZ <i>iii</i> FZRA <i>iii</i> FZUP (⁴) <i>iii</i> FC (³) <i>iii</i> SHGR <i>iii</i> SHGS <i>iii</i> SHRA <i>iii</i> SHSN <i>iii</i> SHUP (⁴) <i>iii</i> TSGR <i>iii</i> TSGS <i>iii</i> TSRA <i>iii</i> TSSN <i>iii</i> TSUP (⁴) <i>iii</i> UP (⁴)	FG <i>iii</i> BR <i>iii</i> SA <i>iii</i> DU <i>iii</i> HZ <i>iii</i> FU <i>iii</i> VA <i>iii</i> SQ <i>iii</i> PO <i>iii</i> TS <i>iii</i> BCFG <i>iii</i> BLDU <i>iii</i> BLSA <i>iii</i> BLSN <i>iii</i> DRDU <i>iii</i> DRSA <i>iii</i> DRSN <i>iii</i> FZFG <i>iii</i> MIFG <i>iii</i> PRFG <i>iii</i> <i>ii</i> (¹)	FG <i>iii</i> PO <i>iii</i> FC <i>iii</i> DS <i>iii</i> SS <i>iii</i> TS <i>iii</i> SH <i>iii</i> BLSN <i>iii</i> BLSA <i>iii</i> BLDU <i>iii</i> VA	

10.	Oblačnost (M)	Količina oblaka i visina baze oblaka ili vertikalna vidljivost (M)	FEWnnn <i>iii</i> SCTnnn <i>iii</i> BKNnnn <i>iii</i> OVCnnn <i>iii</i> FEW/// (°) <i>iii</i> SCT/// (°) <i>iii</i> BKN/// (°) <i>iii</i> OVC/// (°) <i>iii</i> ///nnn (°) <i>iii</i> ///// (°)	VVnnn <i>iii</i> VV/// (°)	NSC <i>iii</i> NCD (°)
		Vrsta oblaka (C)	CB <i>iii</i> TCU <i>iii</i> (°). (°)	—	
11.	Temperatura zraka i tačka rose (M)	Temperatura zraka i tačka rose (M)	[M]nn/[M]nn <i>iii</i> /[M]nn (°) ili [M]nn/// (°) <i>iii</i> //// (°)		
12.	Vrijednosti pritiska (M)	Naziv elementa (M)	Q		
		QNH (M)	nnnn <i>iii</i> //// (°)		
13.	Dodatne informacije (C)	Nedavni vremenski uvjeti (C)	RERASN <i>iii</i> REFZDZ <i>iii</i> REFZRA <i>iii</i> REDZ <i>iii</i> RE[SH]RA <i>iii</i> RE[SH]SN <i>iii</i> RESG <i>iii</i> RESHGR <i>iii</i> RESHGS <i>iii</i> REBLSN <i>iii</i> RESS <i>iii</i> REDS <i>iii</i> RETSRA <i>iii</i> RETSSN <i>iii</i> RETSGR <i>iii</i> RETSGS <i>iii</i> RETS <i>iii</i> REFC <i>iii</i> REVA <i>iii</i> REPL <i>iii</i> REUP (°) <i>iii</i> REFZUP (°) <i>iii</i> RETSUP (°) <i>iii</i> RESHUP (°) <i>iii</i> RE// (°)		
		Smicanje vjetra (C)	WS Rnn[L] <i>iii</i> WS Rnn[C] <i>iii</i> WS Rnn[R] <i>iii</i> WS ALL RWY		
		Površinska temperatura mora i stanje mora ili značajna visina talasa	W[M]nn/Sn ili W///Sn (°) ili W[M]nn/S/ (°) ili W[M]nn/Hn[n][n] ili W///Hn[n][n] (°) ili W[M]nn/ H/// (°)		
14.	Trend Prognoza (O)	Indikator promjene	NOSIG	BECMG <i>iii</i> TEMPO	
		Vrijeme promjene (C)		FMnnnn <i>iii</i> TLnnnn <i>iii</i> ATnnnn	
		Vjetar (C)		nnn[P]nn[G[P]nn]KT	

		Prevladavajuća vidljivost (C)		nnnn		C A V O K	
		Vremenska pojava: Intenzitet (C)		- <i>iii</i> +	—		N S W
		Vremenska pojava: karakteristike i vrsta (C)		DZ <i>iii</i> RA <i>iii</i> SN <i>iii</i> SG <i>iii</i> PL <i>iii</i> DS <i>iii</i> SS <i>iii</i> FZDZ <i>iii</i> FZRA <i>iii</i> SHGR <i>iii</i> SHGS <i>iii</i> SHRA <i>iii</i> SHSN <i>iii</i> TSGR <i>iii</i> TSGS <i>iii</i> TSRA <i>iii</i> TSSN	FG <i>iii</i> BR <i>iii</i> SA <i>iii</i> DU <i>iii</i> HZ <i>iii</i> FU <i>iii</i> VA <i>iii</i> SQ <i>iii</i> PO <i>iii</i> FC <i>iii</i> TS <i>iii</i> BCFG <i>iii</i> BLDU <i>iii</i> BLSA <i>iii</i> BLSN <i>iii</i> DRDU <i>iii</i> DRSA <i>iii</i> DRSN <i>iii</i> FZFG <i>iii</i> MIFG <i>iii</i> PRFG		
		Količina oblačnosti i visina baze oblaka ili vertikalna vidljivost (C)		FEWnnn <i>iii</i> SCTnnn <i>iii</i> BKNnnn <i>iii</i> OVCnnn	VVnnn <i>iii</i> VV///		N S C
		Vrsta oblaka (C)		CB <i>iii</i> TCU	—		
<p>(¹) Ako neki meteorološki element privremeno nedostaje ili se njegova vrijednost privremeno smatra netačnom, zamjenjuje se jednom kosom crtom („/“) za svaku brojčanu oznaku skraćenice tekstualne poruke te se za njega navodi da nedostaje kako bi se osiguralo pouzdano prevođenje u druge oblike kodova.</p> <p>(²) Uključuje se ako je vidljivost ili vidljivost duž poletno-sletne staze < 1 500 m za do najviše četiri poletno-sletne staze.</p> <p>(³) „Jako“ se upotrebljava za označavanje tornada ili pijavice; „umjereno“ (bez oznake) za označavanje ljevkastog oblaka koji ne dopire do zemlje.</p> <p>(⁴) Samo za automatske izvještaje.</p> <p>(⁵) U slučaju automatskih izvještaja kose crte („/“) mogu, prema potrebi, zamijeniti odgovarajuću vrstu oblaka u zavisnosti od sposobnosti sistema automatskog osmatranja. Nadalje, kose crte mogu zamijeniti količinu oblačnosti i/ili visinu oblaka prijavljenog sloja CB ili TCU.</p>							

Obim i razmjera za numeričke elemente uključene u METAR i SPECI				
Ref. br.	Elementi		Obim	Rezolucija
1.	Poletno-sletna staza:	(bez jedinica)	01–36	1
2.	Pravac vjetra:	° u odnosu na pravi pol	000–360	10
3.	Brzina vjetra:	KT	00–99 P99	1 nije primjenjivo (100 ili više)
4.	Vidljivost:	M	0000–0750	50
		M	0800–4 900	100
		M	5 000 –9 000	1 000
		M	10 000 ili više	0 (utvrđena vrijednost:9 999)
5.	Vidljivost duž poletno-sletne staze:	M	0000–0375	25
		M	0400–0750	50
		M	0800–2 000	100
6.	Vertikalna vidljivost:	u jedinicama od 100 stopa	000–020	1
7.	Oblačnost: visina baze oblaka:	u jedinicama od 100 stopa	000–099 100–200	1 10
8.	Temperatura zraka:	°C	–80–+60	1
	Tačka rose:			
9.	QNH:	hPa	0850–1 100	1
10.	Površinska temperatura mora:	°C	–10–+40	1
11.	Stanje mora:	(bez jedinica)	0–9	1
12.	Značajna visina talasa:	M	0–999	0,1

Dodatak 2 ANEKSA V

Utvrđene oblasti koje obuhvataju prognoze WAFS u obliku karata

Merkatorova projekcija

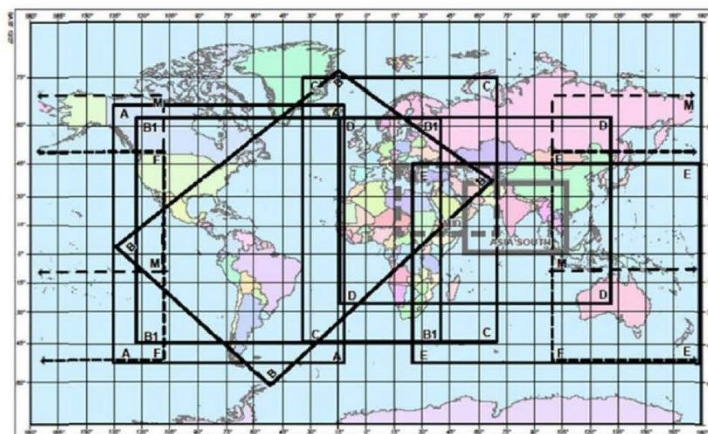

CHART	LATITUDE	LONGITUDE	CHART	LATITUDE	LONGITUDE
A	N6700	W13724	D	N6300	W01500
A	N6700	W01236	D	N6300	E13200
A	S5400	W01236	D	S2700	E13200
A	S5400	W13724	D	S2700	W01500
ASIA	N3600	E05300	E	N4455	E02446
ASIA	N3600	E10800	E	N4455	E18000
ASIA	0000	E10800	E	S5355	E18000
ASIA	0000	E05300	E	S5355	E02446
B	N0304	W13557	F	N5000	E10000
B	N7644	W01545	F	N5000	W11000
B	N3707	E06732	F	S5242	W11000
B	S6217	W05240	F	S5242	E10000
B1	N6242	W12500	M	N7000	E10000
B1	N6242	E04000	M	N7000	W11000
B1	S4530	E04000	M	S1000	W11000
B1	S4530	W12500	M	S1000	E10000
C	N7500	W03500	MID	N4400	E01700
C	N7500	E07000	MID	N4400	E07000
C	S4500	E07000	MID	N1000	E07000
C	S4500	W03500	MID	N1000	E01700

Polarna stereografska projekcija (sjeverna polulopta)

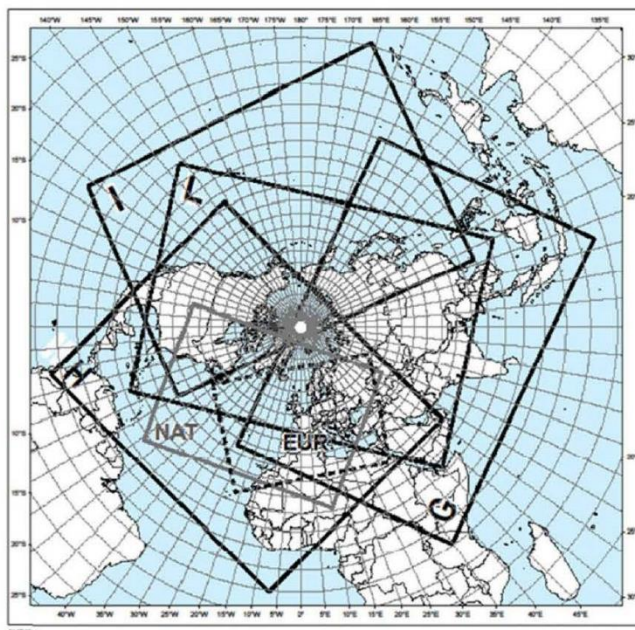

CHART	LATITUDE	LONGITUDE	CHART	LATITUDE	LONGITUDE
EUR	N4633	W05634	I	N1912	E11130
EUR	N5842	E06824	I	N3330	W06012
EUR	N2621	E03325	I	N0126	W12327
EUR	N2123	W02136	I	S0647	E16601
G	N3552	W02822	L	N1205	E11449
G	N1341	E15711	L	N1518	E04500
G	S0916	E10651	L	N2020	W06900
G	S0048	E03447	L	N1413	W14338
H	N3127	W14836	NAT	N4439	W10143
H	N2411	E05645	NAT	N5042	E06017
H	S0127	W00651	NAT	N1938	E00957
H	N0133	W07902	NAT	N1711	W05406

Polarna stereografska projekcija (južna polulopta)

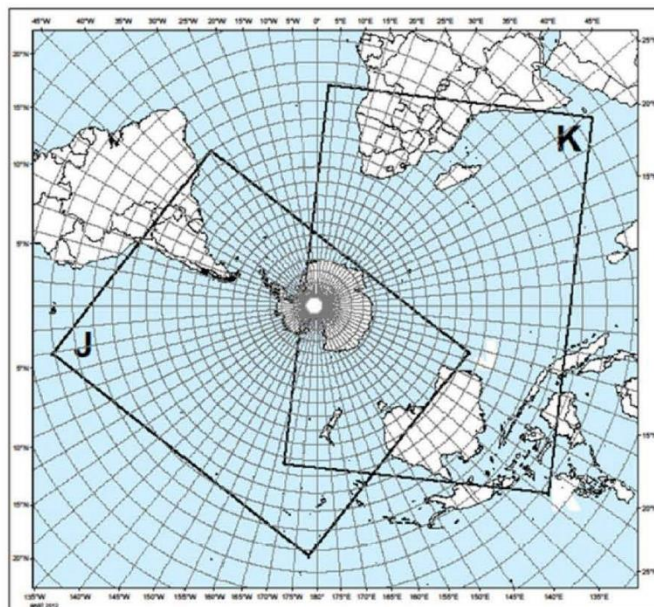

CHART	LATITUDE	LONGITUDE
J	S0318	W17812
J	N0037	W10032
J	S2000	W03400
J	S2806	E10717
K	N1255	E05549
K	N0642	E12905
K	S2744	W16841
K	S1105	E00317

Dodatak 3 ANEKSA V

Obrazac za TAF				
<p><i>Legenda:</i> M = obavezno uključivanje, dio svake poruke; C = uvjetno uključivanje, u zavisnosti od meteoroloških uvjeta ili metoda osmatranja; O = opciono uključivanje;</p> <p><i>Napomena 1: rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u TAF prikazani su u nastavku ispod ovog obrasca.</i></p> <p><i>Napomena 2: objašnjenja za skraćenice mogu se pronaći u dokumentu ICAO broj 8400 Procedures for Air Navigation Services – Abbreviations and Codes (PANS-ABC) (Procedure za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi).</i></p> <p><i>Napomena 3: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio TAF.</i></p>				
Ref. br.	Element	Detaljni sadržaj	Obrazac (obrasci)	
1.	Oznaka tipa prognoze (M)	Tip prognoze (M)	TAF <i>///</i> TAF AMD <i>///</i> TAF COR	
2.	Lokacijski indikator (M)	ICAO lokacijski indikator (M)	nnnn	
3.	Vrijeme izdavanja prognoze (M)	Dan i vrijeme izdavanja prognoze (UTC) (M)	nnnnnnZ	
4.	Oznaka prognoze koja nedostaje (C)	Oznaka prognoze koja nedostaje (C)	NIL	
5.	KRAJ TAF AKO PROGNOZA NEDOSTAJE.			
6.	Dani i period važenja prognoze (M)	Dani i period važenja prognoze (UTC) (M)	nnnn/nnnn	
7.	Oznaka poništene prognoze (C)	Oznaka poništene prognoze (C)	CNL	
8.	KRAJ TAF AKO JE PROGNOZA PONIŠTENA.			
9.	Vjetar pri zemlji (M)	Pravac vjetra	nnn <i>///</i> VRB	
		Bizina vjetra	[P]nn[n]	
		Značajne promjene brzine	G[P]nn[n]	
		Mjerne jedinice (M)	KT	
10.	Vidljivost (M)	Preovlađujuća vidljivost (M)	nnnn	
11.	Vremenski uvjeti (C)	Intenzitet vremenskih pojava (C) (!)	- ili +	-
				C A V O K

		Karakteristike i vrsta vremenskih pojava (C)	DZ <i>iii</i> RA <i>iii</i> SN <i>iii</i> SG <i>iii</i> PL <i>iii</i> DS <i>iii</i> SS <i>iii</i> FZDZ <i>iii</i> FZRA <i>iii</i> SHGR <i>iii</i> SHGS <i>iii</i> SHRA <i>iii</i> SHSN <i>iii</i> TSGR <i>iii</i> TSGS <i>iii</i> TSRA <i>iii</i> TSSN	FG <i>iii</i> BR <i>iii</i> SA <i>iii</i> DU <i>iii</i> HZ <i>iii</i> FU <i>iii</i> VA <i>iii</i> SQ <i>iii</i> PO <i>iii</i> FC <i>iii</i> TS <i>iii</i> BCFG <i>iii</i> BLDU <i>iii</i> BLSA <i>iii</i> BLSN <i>iii</i> DRDU <i>iii</i> DRSA <i>iii</i> DRSN <i>iii</i> FZFG <i>iii</i> MIFG <i>iii</i> PRFG	
12.	Oblačnost (M) (°)	Količina oblaka i visina baze ili vertikalna vidljivost (M)	FEWnnn <i>iii</i> SCTnnn <i>iii</i> BKNnnn <i>iii</i> OVCnnn	VVnnn <i>iii</i> VV///	N S C
		Vrsta oblaka (C)	CB <i>iii</i> TCU	—	
13.	Temperatura (O) (°)	Ime elementa (M)	TX		
		Maksimalna temperatura (M)	[M]nn/		
		Dan i vrijeme javljanja maksimalne temperature (M)	nnnnZ		
		Naziv elementa (M)	TN		
		Minimalna temperatura (M)	[M]nn/		
		Dan i vrijeme javljanja minimalne temperature (M)	nnnnZ		
14.	Očekivane značajne promjene jednog ili više prethodno navedenih elemenata tokom perioda važenja (C)	Indikator promjene ili vjerovatnoće (M)	PROB30 [TEMPO] <i>iii</i> PROB40 [TEMPO] <i>iii</i> BECMG <i>iii</i> TEMPO <i>iii</i> FM		C A V O K
		Period pojavljivanja ili promjene (M)	nnnn/nnnn <i>iii</i> nnnnnn		
		Vjetar (C)	nnn[P]nn[G[P]nn]KT <i>iii</i> VRBnnKT		
		Prevladavajuća vidljivost (C)	nnnn		

		Vremenska pojava: intenzitet (C)	- ili +	—	N S W
		Vremenska pojava: karakteristika i vrsta (C)	DZ <i>iii</i> RA <i>iii</i> SN <i>iii</i> SG <i>iii</i> PL <i>iii</i> DS <i>iii</i> SS <i>iii</i> FZDZ <i>iii</i> FZRA <i>iii</i> SHGR <i>iii</i> SHGS <i>iii</i> SHRA <i>iii</i> SHSN <i>iii</i> TSGR <i>iii</i> TSGS <i>iii</i> TSRA <i>iii</i> TSSN	FG <i>iii</i> BR <i>iii</i> SA <i>iii</i> DU <i>iii</i> HZ <i>iii</i> FU <i>iii</i> VA <i>iii</i> SQ <i>iii</i> PO <i>iii</i> FC <i>iii</i> TS <i>iii</i> BCFG <i>iii</i> BLDU <i>iii</i> BLSA <i>iii</i> BLSN <i>iii</i> DRDU <i>iii</i> DRSA <i>iii</i> DRSN <i>iii</i> FZFG <i>iii</i> MIFG <i>iii</i> PRFG	
15.		Količina oblaka i visina baze ili vertikalna vidljivost (C)	FEWnnn <i>iii</i> SCTnnn <i>iii</i> BKNnnn <i>iii</i> OVCnnn	VVnnn <i>iii</i> VV///	N S C
		Vrsta oblaka (C)	CB <i>iii</i> TCU	—	
<p>(¹) Uključuje se kad god je primjenjivo. Nema oznake za umjereni intenzitet. (²) Do četiri sloja oblaka. (³) Sastoji se od najviše četiri temperature (dvije najviše i dvije najniže temperature).</p>					

Obim i razmjera za numeričke elemente uključene u TAF

Ref. br.	Elementi	Obim	Rezolucija	
1.	Pravac vjetra: ° u odnosu na pravi pol	000–360	10	
2.	Brzina vjetra: KT	00–99	1	
3.	Vidljivost:	M	0000–0750	50
		M	0800–4 900	100
		M	5 000 –9 000	1 000
		M	10 000 ili više	0 (utvrđena vrijednost: 9 999)
4.	Vertikalna vidljivost: u jedinicama od 100 stopa	000–020	1	
5.	Naoblaka: visina baze oblaka: u jedinicama od 100 stopa	000–099	1	
		100–200	10	
6.	Temperatura zraka (najviša i najniža): °C	–80–+60	1	

Dodatak 4 ANEKSA V

Obrazac za upozorenja na smicanje vjetra			
<p>Legenda: M = obavezno uključivanje; C = uvjetno uključivanje, uvijek kada je primjenjivo;</p> <p><i>Napomena 1: Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u upozorenja na smicanje vjetra prikazani su u Prilogu 8.</i></p> <p><i>Napomena 2: Objašnjenja za skraćenice mogu se pronaći u Postupcima za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi ICAO (Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes) (PANS-ABC, Doc 8400).</i></p> <p><i>Napomena 3: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio upozorenja na smicanje vjetra.</i></p>			
Ref. br.	Element	Detaljni sadržaj	Obrazac (obrasci)
1.	Oznaka lokacije aerodroma (M)	Oznaka lokacije aerodroma	nnnn
2.	Oznaka vrste poruke (M)	Vrsta poruke i redni broj	WSWRNG [n]n
3.	Vrijeme nastanka i perioda važenja (M)	Dan i vrijeme objavljivanja i, kad je primjenjivo, period važenja (UTC)	nnnnnn [VALID TL nnnnnn] <i>iii</i> [VALID nnnnnn/nnnnnn]
4.	AKO SE UPOZORENJE NA SMICANJE VJETRA PONIŠTAVA, VIDJETI DETALJE NA KRAJU OVOG OBRASCA.		
5.	Pojava (M)	Oznaka pojave i njene lokacije	[MOD] <i>iii</i> [SEV] WS IN APCH <i>iii</i> [MOD] <i>iii</i> [SEV] WS [APCH] RWYnnn <i>iii</i> [MOD] <i>iii</i> [SEV] WS IN CLIMB-OUT <i>iii</i> [MOD] <i>iii</i> [SEV] WS CLIMB-OUT RWYnnn <i>iii</i> MBST IN APCH <i>iii</i> MBST [APCH] RWYnnn <i>iii</i> MBST IN CLIMB-OUT <i>iii</i> MBST CLIMB-OUT RWYnnn
6.	Opažena, prijavljena ili prognozirana pojava (M)	Oznaka koja govori je li pojava opažena ili prijavljena i očekuje se da će potrajati ili je prognozirana	REP AT nnnn nnnnnnnn <i>iii</i> OBS [AT nnnn] <i>iii</i> FCST
7.	Detalji pojave (C)	Opis pojave koja je povod za objavljivanje upozorenja na smicanje vjetra	SFC WIND: nnn/nnKT nnnFT – WIND: nnn/nnKT <i>iii</i> nnKT LOSS nnNM (<i>iii</i> nnKM) FNA RWYnn <i>iii</i> nnKT GAIN nnNM (<i>iii</i> nnKM) FNA RWYnn
ILI			
8.	Poništavanje upozorenja na smicanje vjetra	Poništavanje upozorenja na smicanje vjetra uz upućivanje na njegovu oznaku	CNL WSWRNG [n]n nnnnnn/nnnnnn

Dodatak 5 ANEKSA V

Obrazac za SIGMET i AIRMET

Legenda:

M = obavezno uključivanje;

C = uvjetno uključivanje, uvijek kada je primjenjivo; i

Napomena 1: Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u SIGMET ili AIRMET navedeni su u Dodatku 8.

Napomena 2: jake ili umjereno zaleđivanje (SEV ICE, MOD ICE) i jake ili umjerene turbulencije (SEV TURB, MOD TURB) povezane sa grmljavinskim olujama, kumulonimbusima ili tropskim ciklonima ne bi trebali uključivati.

Napomena 3: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio SIGMET i AIRMET.

Ref. br.	Element	Detaljan sadržaj	Obrazac za SIGMET	Obrazac za AIRMET
1.	Lokacijski indikator FIR/CTA (M)	CAO indikator lokacije ATS jedinice koja opslužuje FIR ili CTA na koji se SIGMET odnosi	nnnn	
2.	Identifikacija (M)	Identifikator i redni broj SIGMET ili AIRMET	SIGMET nnn	identifikacija (M)
3.	Period važenja (M)	Vremenska grupa kojom se označava period važenja (UTC)	VALID nnnnnn/nnnnnn	
4.	Lokacijski indikator MWO (M)	Indikator MWO koji izdaje poruku SIGMET ili AIRMET, sa srednjom crticom za razdvajanje	nnnn-	
5.	Novi red			
6.	Naziv FIR/CTA (M)	Lokacijski indikator i naziv FIR/CTA za koje se izdaje SIGMET/AIRMET	nnnn nnnnnnnnnn FIR // UIR // FIR/UIR // nnnn nnnnnnnnnn CTA	nnnn nnnnnnnnnn FIR/[n]
7.	AKO SE SIGMET ILI AIRMET PONIŠTAVA, VIDJETI DETALJE NA KRAJU OVOG OBRASCA.			
8.	Oznaka Statusa (C) (1)	Oznaka za test ili vježbu	TEST // EXER	TEST // EXER
9.	Novi red			

10.	Pojava (M)	Opis pojave koja je povod za izdavanje SIGMET/AIRMET	OBSC TS[GR] EMBD TS[GR] FRQ TS[GR] SQL TS[GR] TC nnnnnnnnn PSN Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] CB <i>iii</i> TC NN (°) PSN Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] CB SEV TURB SEV ICE SEV ICE (FZRA) SEV MTW HVY DS HVY SS [VA ERUPTION] [MT nnnnnnnnnn] [PSN Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Ennn[nn] <i>iii</i> Wnnn[nn]] VA CLD RDOACT CLD	SFC WIND nnn/nn[n]KT SFC VIS [n][n]nnM (nn) ISOL TS[GR] OCNL TS[GR] MT OBSC BKN CLD BKN CLD [n]nnn/[ABV][n]nnnnFT <i>iii</i> BKN CLD SFC/[ABV][n]nnnnFT <i>iii</i> OVC CLD [n]nnn/[ABV][n]nnnnFT <i>iii</i> OVC CLD SFC/[ABV][n]nnnnFT ISOL CB OCNL CB FRQ CB ISOL TCU OCNL TCU FRQ TCU MOD TURB MOD ICE MOD MTW
11.	Pojava osmotrena ili prognozirana (M) (°), (°)	Napomena da li je pojava osmotrena i očekuje se njen nastavak ili je prognozirana	OBS [AT nnnnZ] <i>iii</i> FCST [AT nnnnZ]	

<p>12.</p>	<p>Lokacija (C) ⁽⁶⁾, ⁽⁷⁾</p>	<p>Lokacija (prema geografskoj širini i geografskoj dužini (u stepenima i minutama))</p>	<p>Nnn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Nnn[nn] Ennn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Ennn[nn] <i>///</i> N OF Nnn[nn] <i>///</i> S OF Nnn[nn] <i>///</i> N OF Snn[nn] <i>///</i> S OF Snn[nn] <i>///</i> [AND] W OF Wnnn[nn] <i>///</i> E OF Wnnn[nn] <i>///</i> W OF Ennn[nn] <i>///</i> E OF Ennn[nn] <i>///</i> N OF Nnn[nn] <i>///</i> N OF Snn[nn] AND S OF Nnn[nn] <i>///</i> S OF Snn[nn] <i>///</i> W OF Wnnn[nn] <i>///</i> W OF Ennn[nn] AND E OF Wnnn[nn] <i>///</i> E OF Ennn[nn] <i>///</i> N OF LINE <i>///</i> NE OF LINE <i>///</i> E OF LINE <i>///</i> SE OF LINE <i>///</i> S OF LINE <i>///</i> SW OF LINE <i>///</i> W OF LINE <i>///</i> NW OF LINE Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] [AND N OF LINE <i>///</i> NE OF LINE <i>///</i> E OF LINE <i>///</i> SE OF LINE <i>///</i> S OF LINE <i>///</i> SW OF LINE <i>///</i> W OF LINE <i>///</i> NW OF LINE Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]]] <i>///</i> Wl Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – [Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] ⁽⁶⁾ <i>///</i> ENTIRE UIR <i>///</i> ENTIRE FIR <i>///</i> ENTIRE FIR/UIR <i>///</i> ENTIRE CTA <i>///</i> Wl nnnKM (<i>///</i> nnnNM) OF TC CENTRE ⁽⁷⁾ <i>///</i> Wl nnKM (<i>///</i> nnNM) OF Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] ⁽⁶⁾</p>
<p>13.</p>	<p>Nivo (C)</p>	<p>Nivo leta ili apsolutna visina</p>	<p>[SFC]/FLnnn <i>///</i> [SFC]/[n]nnnnFT (<i>///</i> [SFC]/nnnnM) FLnnn/nnn <i>///</i> TOP FLnnn <i>///</i> [TOP] ABV FLnnn <i>///</i> (<i>///</i> [TOP] ABV [n]nnnnFT) [[n]nnnn]/[n]nnnnFT <i>///</i> [n]nnnnFT/FLnnn <i>///</i> TOP [ABV <i>///</i> BLW] FLnnn ⁽⁷⁾</p>

14.	Kretanje ili očekivano kretanje (C) ⁽²⁾ , ⁽⁹⁾ , ⁽¹⁰⁾	Kretanje ili očekivano kretanje (pravac i brzina) u odnosu na jedan od 16 pravaca, ili stacionira	MOV N [nnKMH] <i>ili</i> MOV NNE [nnKMH] <i>ili</i> MOV NE [nnKMH] <i>ili</i> MOV ENE [nnKMH] <i>ili</i> MOV E [nnKMH] <i>ili</i> MOV ESE [nnKMH] <i>ili</i> MOV SE [nnKMH] <i>ili</i> MOV SSE [nnKMH] <i>ili</i> MOV S [nnKMH] <i>ili</i> MOV SSW [nnKMH] <i>ili</i> MOV SW [nnKMH] <i>ili</i> MOV WSW [nnKMH] <i>ili</i> MOV W [nnKMH] <i>ili</i> MOV WNW [nnKMH] <i>ili</i> MOV NW [nnKMH] <i>ili</i> MOV NNW [nnKMH] <i>(ili</i> MOV N [nnKT] <i>ili</i> MOV NNE [nnKT] <i>ili</i> MOV NE [nnKT] <i>ili</i> MOV ENE [nnKT] <i>ili</i> MOV E [nnKT] <i>ili</i> MOV ESE [nnKT] <i>ili</i> MOV SE [nnKT] <i>ili</i> MOV SSE [nnKT] <i>ili</i> MOV S [nnKT] <i>ili</i> MOV SSW [nnKT] <i>ili</i> MOV SW [nnKT] <i>ili</i> MOV WSW [nnKT] <i>ili</i> MOV W [nnKT] <i>ili</i> MOV WNW [nnKT] <i>ili</i> MOV NW [nnKT] <i>ili</i> MOV NNW [nnKT]) <i>ili</i> STNR	
15.	Promjene intenziteta (C) ⁽²⁾	Očekivane promjene intenziteta	INTSF <i>ili</i> WKN <i>ili</i> NC	
16.	Prognozirano vrijeme (C) ⁽²⁾ , ⁽⁴⁾ , ⁽⁹⁾	Oznaka prognozirano vremena pojave	FCST AT nnnZ	—
17.	Prognoza položaja TC (C) ⁽⁷⁾	Prognoza položaja središta TC	TC CENTRE PSN Nnn[nn] <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>ili</i> Ennn[nn] <i>ili</i> TC CENTRE PSN Nnn[nn] <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>ili</i> Ennn[nn] CB ⁽¹¹⁾	—

<p>18.</p>	<p>Prognoza položaja (C) ⁽⁶⁾, ⁽⁴⁾, ⁽⁵⁾, ⁽⁸⁾</p>	<p>Prognoza položaja pojave na kraju perioda važenja SIGMET ⁽¹²⁾</p>	<p>Nnn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Nnn[nn] Ennn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Ennn[nn] <i>///</i> N OF Nnn[nn] <i>///</i> S OF Nnn[nn] <i>///</i> N OF Snn[nn] <i>///</i> S OF Snn[nn] [AND] W OF Wnnn[nn] <i>///</i> E OF Wnnn[nn] <i>///</i> W OF Ennn[nn] <i>///</i> E OF Ennn[nn] <i>///</i> N OF Nnn[nn] <i>///</i> N OF Snn[nn] AND S OF Nnn[nn] <i>///</i> S OF Snn[nn] <i>///</i> W OF Wnnn[nn] <i>///</i> W OF Ennn[nn] AND E OF Wnnn[nn] <i>///</i> E OF Ennn[nn] <i>///</i> N OF LINE <i>///</i> NE OF LINE <i>///</i> E OF LINE <i>///</i> SE OF LINE <i>///</i> S OF LINE <i>///</i> SW OF LINE <i>///</i> W OF LINE <i>///</i> NW OF LINE Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] [AND N OF LINE <i>///</i> NE OF LINE <i>///</i> E OF LINE <i>///</i> SE OF LINE <i>///</i> S OF LINE <i>///</i> SW OF LINE <i>///</i> W OF LINE <i>///</i> NW OF LINE Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] [– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn]] <i>///</i> Wl Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] ⁽⁶⁾ <i>///</i> ENTIRE FIR <i>///</i> ENTIRE UIR <i>///</i> ENTIRE FIR/UIR <i>///</i> ENTIRE CTA <i>///</i> NO VA EXP ⁽¹³⁾ <i>///</i> Wl nnKM (<i>///</i> nnNM) OF Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] ⁽⁶⁾ <i>///</i> Wl nnnKM (nnnNM) OF TC CENTRE ⁽⁷⁾</p>	<p>—</p>
------------	---	---	--	----------

19.	Ponavljanje elemenata (C) ⁽¹⁴⁾	Ponavljanje elemenata uključenih u SIGMET za oblak vulkanskog pepela ili tropske ciklone	[AND] ⁽¹⁴⁾	—
20.	Novi red ako se elementi ponavljaju ILI			
21.	Poništavanje SIGMET/AIRMET (C)	Poništavanje SIGMET/AIRMET pozivajući se na njihovu identifikaciju	CNL SIGMET nnn nnnnn/nnnnn // CNL SIGMET nnn nnnnn/nnnnn [VA MO V TO nnnn FIR] ⁽¹³⁾	CNL AIRMET [n][n]n nnnnn/nnnnn
<p>(¹) Upotrebljava se samo ako se SIGMET/AIRMET objavljuje kako bi se ukazalo na to da se provodi ispitivanje ili vježba. Ako je uključena riječ „TEST” ili skraćena „EXER”, poruka može sadržavati informacije koje ne bi trebalo operativno upotrebljavati ili će, u suprotnom, završiti odmah nakon riječi „TEST”.</p> <p>(²) Upotrebljava se za tropske ciklone bez imena.</p> <p>(³) U slučaju oblaka vulkanskog pepela koji pokriva više od jednog područja unutar FIR, ti elementi mogu se prema potrebi ponavljati. Ispred svih lokacija i prognoza položaja navodi se opaženo ili prognozirano vrijeme.</p> <p>(⁴) U slučaju kumulonimbusa povezanih sa tropskim ciklonama koji pokrivaju više od jednog područja unutar FIR, ti elementi mogu se prema potrebi ponavljati. Ispred svih lokacija i prognoza položaja mora se navesti opaženo ili prognozirano vrijeme.</p> <p>(⁵) U slučaju SIGMET za radioaktivni oblak, upotrebljava se samo „unutar” (WI) za elemente lokacija” i „prognoza položaja”.</p> <p>(⁶) Broj koordinata mora biti što manji i u uobičajenim okolnostima ne bi trebao biti veći od sedam.</p> <p>(⁷) Samo za SIGMET za tropske ciklone.</p> <p>(⁸) Samo za SIGMET za radioaktivni oblak. Primjenjuje se poluprečnik od najviše 30 kilometara (ili 16 nautičkih milja) od izvora i vertikalnog prostiranja od površine (SFC) do gornje granice područja informiranja u letu/gornjeg područja informiranja u letu (FIR/UIR) ili kontroliranog područja (CTA).</p> <p>(⁹) Elementi „prognozirano vrijeme” i „prognoza položaja” ne smiju se upotrebljavati zajedno sa elementom „kretanje ili očekivano kretanje”.</p> <p>(¹⁰) U slučaju SIGMET za radioaktivni oblak upotrebljava se samo „nepokretno” (STNR) za element „kretanje ili očekivano kretanje”.</p> <p>(¹¹) Izraz „CB” upotrebljava se kad je uključena prognoza položaja kumulonimbusa.</p> <p>(¹²) Prognoza položaja kumulonimbusa (CB) povezanog s tropskim ciklonama odnosi se na prognozirano vrijeme položaja središta tropske ciklone, a ne na kraj perioda važenja SIGMET.</p> <p>(¹³) Samo za SIGMET za vulkanski pepeo.</p> <p>(¹⁴) Upotrebljava se za dva ili više oblaka vulkanskog pepela ili kumulonimbusa povezanih sa tropskim ciklonama koji istovremeno imaju uticaja na odgovarajući FIR.</p>				

Dodatak 6 ANEKSA V

Obrazac za savjetodavne poruke o vulkanskom pepelu*Legenda:*

M = obavezno uključivanje;

O = uključivanje moguće;

S = uključivanje opciono, uključeno uvijek kada je primjenjivo.

Napomena 1: Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u savjetodavne poruke o vulkanskom pepelu prikazani su u Dodatku 8.

Napomena 2: Objašnjenja za skraćenice mogu se pronaći u Procedurama za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi ICAO (Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes) (PANS-ABC, Doc 8400).

Napomena 3: Umetanje dvotačke („:“) nakon svakog naslova elementa je obavezno.

Napomena 4: Brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, i nisu dio savjeta o vulkanskom pepelu.

Ref. br.	Element	Detaljni sadržaj	Obrazac (obraci)
1.	Oznaka vrste poruke (M)	Vrsta poruke	VA ADVISORY
2.	Novi red		
3.	Oznaka statusa (C) (!)	Oznaka ispitivanja ili vježbe	STATUS: TEST <i>iii</i> EXER
4.	Novi red		
5.	Vrijeme nastanka (M)	Godina, mjesec, dan, vrijeme (UTC)	DTG: nnnnnnnn/nnnnZ
6.	Novi red		
7.	Naziv VAAC (M)	Naziv VAAC	VAAC: nnnnnnnnnnn
8.	Novi red		
9.	Naziv vulkana (M)	Naziv i broj vulkana koji dodjeljuje Međunarodno udruženje za vulkanologiju i hemiju unutrašnjosti Zemlje	VOLCANO: nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn [nnnnn] <i>iii</i> UNKNOWN <i>iii</i> UNNAMED
10.	Novi red		
11.	Lokacija vulkana (M)	Lokacija vulkana u stepenima i minutama	PSN: Nnnnn <i>iii</i> Snnnn Wnnnnn <i>iii</i> Ennnnn <i>iii</i> UNKNOWN
12.	Novi red		

13.	Država ili regija (M)	Država, ili regija ako pepeo nije prijavljen iznad države	AREA:	nnnnnnnnnnnnnnnn <i>///</i> UNKNOWN
14.	Novi red			
15.	Najveća nadmorska visina (M)	Najveća nadmorska visina u metrima (ili stopama)	SUMMIT ELEV:	nnnnM (<i>///</i> nnnnnFT) <i>///</i> SFC <i>///</i> UNKNOWN
16.	Novi red			
17.	Broj upozorenja (M)	Broj upozorenja: godina sa ispisanim svim brojevima i broj poruke (zaseban niz za svaki vulkan)	ADVISORY NR:	nnnn/nnnn
18.	Novi red			
19.	Izvor informacija (M)	Izvor informacija slobodnim unosom teksta	INFO SOURCE:	Slobodni unos teksta do 32 znaka
20.	Novi red			
21.	Kód označen bojom (O)	Zrakoplovni kód označen bojom	AVIATION COLOUR CODE:	RED <i>///</i> ORANGE <i>///</i> YELLOW <i>///</i> GREEN <i>///</i> UNKNOWN <i>///</i> NOT GIVEN <i>///</i> NIL
22.	Novi red			
23.	Detalji o erupciji (M) (?)	Detalji o erupciji (uključujući datum/vrijeme erupcija)	ERUPTION DETAILS:	Slobodni unos teksta do 64 znaka <i>///</i> UNKNOWN
24.	Novi red			
25.	Vrijeme opažanja (ili procjene) oblaka vulkanskog pepela (M)	Dan i vrijeme (UTC) opažanja (ili procjene) oblaka vulkanskog pepela	OBS (<i>///</i> EST) VA DTG:	nn/nnnnZ
26.	Novi red			

27.	Opaženi ili procijenjeni oblaci vulkanskog pepela (M)	Horizontalno (u stepenima i minutama) i vertikalno prostiranje u vrijeme opažanja opaženih ili procijenjenih oblaka vulkanskog pepela ili, ako je baza nepoznata, vrh opaženih ili procijenjenih oblaka vulkanskog pepela; Kretanje opaženih ili procijenjenih oblaka vulkanskog pepela	OBS VA CLD <i>iii</i> EST VA CLD:	TOP FLnnn <i>iii</i> SFC/FLnnn <i>iii</i> FLnnn/nnn [nnKM WID LINE BTN] (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn][– Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn]] MOV N nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV NE nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV E nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV SE nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV S nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV SW nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV W nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> MOV NW nnKMh (<i>iii</i> KT) <i>iii</i> <i>iii</i> VA NOT IDENTIFIABLE FM SATELLITE DATA WIND FLnnn/nnn nnn/nn[n]KT ⁽³⁾ <i>iii</i> WIND FLnnn/nnn VRBnnKT <i>iii</i> WIND SFC/FLnnn nnn/nn[n]KT <i>iii</i> WIND SFC/FLnnn VRBnnKT
28.	Novi red			
29.	Prognozirana visina i prognoza položaja oblaka vulkanskog pepela (+ 6 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (6 sati od „Vremena opažanja (ili procjene) oblaka vulkanskog pepela“ iz tačke 12); Prognozirana visina i prognoza položaja (u stepenima i minutama) za svaku pojavu oblaka vulkanskog pepela za taj utvrđeni period važenja	FCST VA CLD +6 HR:	nn/nnnnZ SFC <i>iii</i> FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)]Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn][– Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn]] ⁽⁴⁾ , ⁽⁵⁾ <i>iii</i> NO VA EXP <i>iii</i> NOT AVBL <i>iii</i> NOT PROVIDED
30.	Novi red			
31.	Prognozirana visina i prognoza položaja oblaka vulkanskog pepela (+ 12 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (12 sati od „Vremena opažanja (ili procjene) oblaka vulkanskog pepela“ iz tačke 12); Prognozirana visina i prognoza položaja (u stepenima i minutama) za svaku pojavu oblaka vulkanskog pepela za taj utvrđeni period važenja	FCST VA CLD +12 HR:	nn/nnnnZ SFC <i>iii</i> FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn][– Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>iii</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>iii</i> Ennn[nn]] ⁽⁴⁾ , ⁽⁵⁾ <i>iii</i> NO VA EXP <i>iii</i> NOT AVBL <i>iii</i> NOT PROVIDED
32.	Novi red			

33.	Prognozirana visina i prognoza položaja oblaka vulkanskog pepela (+ 18 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (18 sati od „Vremena opažanja (ili procjene) oblaka vulkanskog pepela“ iz tačke 12); Prognozirana visina i prognoza položaja (u stepenima i minutama) za svaku pojavu oblaka vulkanskog pepela za taj utvrđeni period važenja	FCST VA CLD +18 HR:	nn/nnnnZ SFC <i>///</i> FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn][– Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] <i>///</i> Snn[nn] Wnnn[nn] <i>///</i> Ennn[nn] ⁽¹⁾ , ⁽²⁾ <i>///</i> NO VA EXP <i>///</i> NOT AVBL <i>///</i> NOT PROVIDED
34.	Novi red			
35.	Napomene (M) ⁽²⁾	Napomene, prema potrebi	RMK:	Slobodni unos teksta do 256 znakova <i>///</i> NIL
36.	Novi red			
37.	Sljedeće upozorenje (M)	Godina, mjesec, dan i vrijeme (UTC)	NXT ADVISORY:	nnnnnnnn/nnnnZ <i>///</i> NO LATER THAN nnnnnnnn/nnnnZ <i>///</i> NO FURTHER ADVISORIES <i>///</i> WILL BE ISSUED BY nnnnnnnn/nnnnZ
<p>⁽¹⁾ Upotrebljava se samo ako se poruka objavljuje kako bi se ukazalo na to da se provodi ispitivanje ili vježba. Ako je uključena riječ „TEST“ ili skraćenica „EXER“, poruka može sadržavati informacije koje ne bi trebalo operativno upotrebljavati ili će, u suprotnom, završiti odmah nakon riječi „TEST“.</p> <p>⁽²⁾ Izraz „resuspendovan“ upotrebljava se za taloge vulkanskog pepela koje je podigao vjetar.</p> <p>⁽³⁾ Ako je oblak vulkanskog pepela (npr. AIREP) prijavljen, ali se ne može otkriti na osnovu satelitskih podataka.</p> <p>⁽⁴⁾ Ravna crta između dvije tačke nacrtana na karti u Merkatorovoj projekciji ili ravna crta između dvije tačke koja siječe crte geografske dužine pod stalnim uglom.</p> <p>⁽⁵⁾ Do četiri odabrana sloja.</p>				

Dodatak 7 ANEKSA V

Obrazac za savjetodavne poruke o tropskim ciklonama			
Legenda:			
M = uključivanje obavezno;			
C = uvjetno uključivanje, uključeno uvijek kad je primjenjivo;			
O = opciono uključivanje;			
= = dvostruka crta ukazuje da tekst nakon nje treba biti smješten na sljedeću crtu.			
<i>Napomena 1: Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u savjetodavne poruke o tropskim ciklonama prikazani su u Dodatku 8.</i>			
<i>Napomena 2: Objašnjenja za skraćenice mogu se pronaći u Procedurama za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi ICAO (Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes) (PANS-ABC, Doc 8400).</i>			
<i>Napomena 3: obavezno je navođenje dvotačke („:“) nakon svakog naslova elementa.</i>			
<i>Napomena 4: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio savjeta o tropskim ciklonima</i>			
Ref. br.	Element	Detaljni sadržaj	Obrazac (obraci)
1.	Oznaka vrste poruke (M)	Vrsta poruke	TC ADVISORY
2.	Novi red		
3.	Oznaka statusa (C) (1)	Oznaka ispitivanja ili vježbe	STATUS: TEST <i>ili</i> EXER
4.	Novi red		
5.	Vrijeme nastanka (M)	Godina, mjesec, dan i vrijeme objavljivanja (UTC)	DTG: nnnnnnnn/nnnnZ
6.	Novi red		
7.	Naziv TCAC (M)	Naziv TCAC (oznaka lokacije ili puni naziv)	TCAC: nnnn ili nnnnnnnnnn
8.	Novi red		
9.	Naziv tropskog ciklona (M)	Naziv tropskog ciklona ili „NN“ za tropski ciklon bez imena	TC: nnnnnnnnnn <i>ili</i> NN
10.	Novi red		

11.	Broj upozorenja (M)	Upozorenje: godina s ispisanim svim brojevima i broj poruke (zaseban niz za svaki tropski ciklon)	ADVISORY NR: nnnn/[n][n]n
12.	Novi red		
13.	Opaženi položaj središta (M)	Dan i vrijeme (UTC) te položaj središta tropskog ciklona (u stepenima i minutama)	OBS PSN: nn/nnnnZ Nnn[nn] // Snn[nn] Wnnn[nn] // Ennn[nn]
14.	Novi red		
15.	Opaženi kumulonimbus (O) (°)	Lokacija kumulonimbusa (odnosi se na geografsku širinu i dužinu (u stepenima i minutama)) i vertikalno prostiranje (nivo leta)	CB: Wl nnnKM (<i>ili</i> nnnNM) OF TC CENTRE <i>ili</i> Wl (°) Nnn[nn] // Snn[nn] Wnnn[nn] // <i>ili</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] // <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] // <i>ili</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] // <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] // <i>ili</i> Ennn[nn] – [Nnn[nn] // <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] // <i>ili</i> Ennn[nn] – Nnn[nn] // <i>ili</i> Snn[nn] Wnnn[nn] // <i>ili</i> Ennn[nn]] TOP [ABV // <i>ili</i> BLW] FLnnn NIL
16.	Novi red		
17.	Pravac i brzina kretanja (M)	Pravac i brzina kretanja u obliku 16 tačaka kompasa i km/h (ili u čvorovima) ili nepokretno (< 2 km/h (1 čvor))	MOV: N nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> NNE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> NE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> ENE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> E nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> ESE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> SE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> SSE nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> S nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> SSW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> SW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> WSW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> W nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> WNW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> NW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> NNW nnKMH (<i>ili</i> KT) <i>ili</i> STNR
18.	Novi red		
19.	Promjene intenziteta (M)	Promjene brzine naj snažnijeg vjetera pri zemlji u vrijeme opažanja	INTST CHANGE: INTSF // <i>ili</i> WKNN // <i>ili</i> NC
20.	Novi red		

21.	Pritisak u središtu (M)	Pritisak u središtu (u hPa)	C:	nnnHPA
22.	Novi red			
23.	Najsnažniji vjetar pri zemlji (M)	Maksimum vjetra pri zemlji u blizini središta (srednja vrijednost vjetra pri zemlji u razdoblju 10 minuta, u m/s (ili u čvorovima))	MAX WIND:	nn[n]KT
24.	Novi red			
25.	Prognoza položaja središta (+ 6 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (6 sati od „DTG“ iz tačke 5); Prognoza položaja (u stepenima i minutama) središta tropskog ciklona	FCST PSN +6 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] // Snn[nn] Wnnn[nn] // Ennn[nn]
26.	Novi red			
27.	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (+ 6 sati) (M)	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (6 sati i nakon „DTG“ iz tačke 5)	FCST MAX WIND +6 HR:	nn[n]KT
28.	Novi red			
29.	Prognoza položaja središta (+ 12 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (12 sati od „DTG“ iz tačke 5.) Prognoza položaja (u stepenima i minutama) središta tropskog ciklona	FCST PSN +12 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] ili Snn[nn] Wnnn[nn] ili Ennn[nn]
30.	Novi red			
31.	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (+ 12 sati) (M)	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (12 sati nakon „DTG“ iz tačke 5)	FCST MAX WIND +12 HR:	nn[n]KT
32.	Novi red			
33.	Prognoza položaja središta (+ 18 sati) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (18 sati od „DTG“ iz tačke 5) Prognoza položaja (u stepenima i minutama) središta tropskog ciklona	FCST PSN +18 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] // Snn[nn] Wnnn[nn] // Ennn[nn]
34.	Novi red			
35.	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (+ 18 sati) (M)	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (18 sati nakon „DTG“ iz tačke 5)	FCST MAX WIND +18 HR:	nn[n]KT
36.	Novi red			

37.	Prognoza položaja središta (+ 24 sata) (M)	Dan i vrijeme (UTC) (24 sata od „DTG” iz tačke 5) Prognoza položaja (u stepenima i minutama) središta tropskog ciklona	FCST PSN +24 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] // Snn[nn] Wnnn[nn] // Ennn[nn]
38.	Novi red			
39.	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (+ 24 sata) (M)	Prognoza najsnažnijeg vjetra pri zemlji (24 sata nakon „DTG” iz tačke 5)	FCST MAX WIND +24 HR:	nn[n]KT
40.	Novi red			
41.	Napomene (M)	Napomene, prema potrebi	RMK:	Slobodni unos teksta do 256 znakova // NIL
42.	Novi red			
43.	Očekivano vrijeme objavljivanja sljedećeg upozorenja (M)	Očekivana godina, mjesec, dan i vrijeme (UTC) objavljivanja sljedećeg upozorenja	NXT MSG:	[BFR] nnnnnnnn/nnnnZ // NO MSG EXP
<p>(¹) Upotrebljava se samo ako se poruka objavljuje kako bi se ukazalo na to da se provodi ispitivanje ili vježba. Ako je uključena riječ „TEST” ili skraćenica „EXER”, poruka može sadržavati informacije koje ne bi trebalo operativno upotrebljavati ili će, u suprotnom, završiti odmah nakon riječi „TEST”.</p> <p>(²) U slučaju kumulonimbusa povezanih s tropskim ciklonama, koji pokrivaju više od jednog područja unutar područja odgovornosti, taj element može se prema potrebi ponavljati.</p> <p>(³) Broj koordinata trebao bi biti što manji i u uobičajenim okolnostima ne bi trebao biti veći od sedam.</p>				

Dodatak 8 ANEKSA V

Rasponi i rezolucije numeričkih elemenata uključenih u savjetodavne poruke o vulkanskom pepelu i tropskim ciklonama, SIGMET i AIRMET, aerodromska upozorenja i upozorenja na smicanje vjetra.

Napomena: brojevi redova u koloni „Ref. br.“ navode se samo radi jasnoće i jednostavnosti upućivanja, te nisu dio obrasca.

Ref. br.	Elementi	Raspon	Razlučivost
1.	Najveća nadmorska visina FT	000–27 000	1
	M	000–8 100	1
2.	Broj upozorenja za VA (indeks) (¹)	000–2 000	1
	za TC (indeks) (¹)	00–99	1
3.	Najsnažniji vjetar pri zemlji KT	00–99	1
4.	Pritisak u središtu hPa	850–1 050	1
5.	Brzina vjetra pri zemlji: KT	30–99	1
6.	Prizemna vidljivost M	0000–0750	50
	M	0800–5 000	100
7.	Oblačnost: visina baze FT	000–1 000	100
8.	Oblačnost: visina vrha FT	000–9 900	100
	FT	10 000–60 000	1 000
9.	Geografske širine ° (stepeni)	00–90	1
	(minute)	00–60	1
10.	Geografske dužine ° (stepeni)	000–180	1
	(minute)	00–60	1
11.	Nivo leta	000–650	10
12.	Kretanje KMH	0–300	10
	KT	0–150	5

(¹) Nedimenzionalno

**ANEKS VI
POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA**

(Dio-AIS)

**Poddio A - DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA
PRUŽATELJE USLUGA ZRAKOPLOVNOG
INFORMIRANJA (AIS.OR)**

ODJELJAK 1 - OPŠTI ZAHTJEVI

AIS.OR.100 Upravljanje zrakoplovnim

Pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja (u daljem tekstu: pružalac AIS usluga) uspostavlja resurse i procese za upravljanje informacijama kojima se mogu osigurati blagovremeno prikupljanje, obrada, čuvanje, integracija, razmjena i pružanje kvalitetnih zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija u sistemu ATM.

AIS.OR.105 Odgovornosti pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja (AIS)

Pružatelj AIS usluga osigurava pružanje zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija potrebnih za sigurnost, redovnost i efikasnost zračne plovidbe.

Pružatelj AIS usluga prima, objedinjuje ili sastavlja, uređuje, formatira, objavljuje, čuva i distribuira zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije koje se odnose na cijelo područje Bosne i Hercegovine kao i područja na otvorenom moru u kojima je Bosna i Hercegovina odgovorna za pružanje usluga u zračnom prometu.

Pružatelj AIS usluga osigurava da zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije budu dostupne:

- (1) osoblju uključenom u letačke operacije, uključujući letačke posade, planiranje leta i simulatore leta;
- (2) pružateljima ATS usluga koji su odgovorni za uslugu informiranja u letu; i
- (3) službama odgovornima za pretpoletno informiranje.

Pružatelj AIS usluga pruža 24-satnu uslugu kreiranja i objavljivanja NOTAM u svom području odgovornosti i za pretpoletne informacije potrebne u vezi sa fazama rute koje počinju na aerodromu/helidromu u njegovom području odgovornosti.

Pružatelj AIS usluga drugim pružateljima AIS usluga stavlja na raspolaganje zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije koje su im potrebne.

Pružatelj AIS usluga osigurava utvrđivanje procedura za procjenu i ublažavanje sigurnosnih rizika u zrakoplovstvu koji proizilaze iz grešaka u vezi sa podacima i informacijama.

Pružatelj AIS usluga jasno navodi da se zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije, koji se pružaju u ime Bosne i Hercegovine, pružaju pod nadležnošću Bosne i Hercegovine, nezavisno od njihovog formata.

**ODJELJAK 2 - UPRAVLJANJE KVALITETOM
PODATAKA**

AIS.OR.200 Opšti dio

Pružatelj AIS usluga osigurava:

- (a) pružanje zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija u skladu sa specifikacijama iz kataloga zrakoplovnih podataka utvrđenog u Dodatku 1 Aneksa III (Dio ATM/ANS.OR);
- (b) održavanje kvaliteta podataka, i
- (c) primjenu automatizacije kako bi se omogućila obrada i razmjena digitalnih zrakoplovnih podataka.

AIS.OR.205 Formalni aranžmani

Pružatelj AIS usluga osigurava uspostavljanje formalnih aranžmana sa:

- (a) svim stranama koje mu prenose podatke; i

- (b) drugim pružateljima AIS usluga kada sa njima vrši razmjenu zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija.

AIS.OR.210 Razmjena zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija

Pružatelj AIS usluga osigurava:

- (a) utvrđivanje formata zrakoplovnih podataka prema modelu razmjene zrakoplovnih informacija osmišljenom da bude globalno interoperabilan; i
- (b) elektronsku razmjenu zrakoplovnih podataka.

AIS.OR.215 Alati i softver

Pružatelj AIS usluga osigurava da alati i softveri za podršku ili automatizaciju procesa u vezi sa zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama obavljaju svoje funkcije bez negativnog uticaja na kvalitet zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija.

AIS.OR.220 Validacija i verifikacija

Pružatelj AIS usluga osigurava uvođenje tehnika validacije i verifikacije kako bi zrakoplovni podaci ispunili zahtjeve u pogledu kvaliteta podataka iz AIS.TR.200.

AIS.OR.225 Metapodaci

Pružatelj AIS usluga prikuplja i čuva metapodatke.

AIS.OR.230 Otkrivanje greške u podacima i provjera vjerodostojnosti podataka

Pružatelj AIS usluga osigurava:

- (a) primjenu tehnika za otkrivanje grešaka u digitalnim podacima tokom slanja i/ili čuvanja zrakoplovnih podataka kako bi se održali primjenjivi nivoi integriteta podataka iz AIS.TR.200(c); i
- (b) prijenos zrakoplovnih podataka koji podliježe odgovarajućem postupku provjere vjerodostojnosti/autentičnosti tako da primatelji mogu potvrditi da podaci ili informacije dolaze od ovlaštenog izvora.

AIS.OR.235 Prijavlivanje i mjerenje grešaka, kao i korektivne radnje

Pružatelj AIS usluga osigurava uspostavljanje i održavanje mehanizama za prijavljivanje i mjerenje grešaka, kao i za korektivne radnje.

AIS.OR.240 Ograničenja podatka

Pružatelj AIS usluga u proizvodima zrakoplovnog informiranja, osim u NOTAM, navodi koji zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije nisu u skladu sa zahtjevima u pogledu kvaliteta podataka.

AIS.OR.250 Zahtjev u pogledu dosljednosti

Ako su zrakoplovni podaci ili zrakoplovne informacije višestruko objavljeni u AIP više država, pružatelji AIS usluga koji su odgovorni za te AIP uspostavljaju mehanizme kojima se osigurava dosljednost tih višestruko objavljenih informacija.

**ODJELJAK 3 - PROIZVODI ZRAKOPLOVNOG
INFORMIRANJA**

AIS.OR.300 Opšti dio - Proizvodi zrakoplovnog informiranja

Kada pruža zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije u više formata, pružatelj AIS usluga osigurava utvrđivanje procesa kojima se osigurava dosljednost podataka i informacija između tih formata.

Poglavlje 1 - Zrakoplovne informacije u standardiziranom formatu

AIS.OR.305 Zbornik zrakoplovni informacija (AIP)

Pružatelj AIS usluga objavljuje AIS.

AIS.OR.310 Izmjene AIP

Pružatelj AIS usluga:

- (a) objavljuje trajne promjene u AIP kao izmjene AIP; i
- (b) osigurava da se AIP izmijeni ili ponovo objavi u dovoljno redovnim razmacima da se osigura kompletnost i ažurnost informacija.

AIS.OR.315 Dopune AIP

Pružatelj AIS usluga:

- (a) objavljuje, kao dopune AIP, privremene promjene dužeg trajanja - najmanje tri mjeseca i informacije kraćeg trajanja koje sadrže opsežan tekst i/ili grafičke prikaze;
- (b) redovno osigurava kontrolnu listu validnih dopuna AIP; i
- (c) objavljuje novu dopunu AIP kao zamjenu kada se u dopuni AIP pojavi greška ili kada dođe do promjene perioda važenja dopune AIP.

AIS.OR.320 Zrakoplovni informativni cirkular (AIC)

Pružatelj AIC usluga kao AIC objavljuje jedno od sljedećeg:

- (a) dugoročna predviđanja svih velikih promjena u zakonodavstvu, propisima, procedurama ili infrastrukturi;
- (b) informacije koje služe isključivo kao objašnjenja ili savjeti, a koje utiču na sigurnost letenja;
- (c) informacije ili obavještenja koja služe kao objašnjenja ili savjeti, a odnose se na tehnička, zakonodavna ili isključivo administrativna pitanja.

Pružatelj AIS usluga najmanje jednom godišnje preispituje validnost AIC na snazi.

AIS.OR.325 Zrakoplovne karte

Pružatelj AIS usluga osigurava da su sljedeće zrakoplovne karte, ako su dostupne:

- (a) sastavni dio AIP ili se zasebno dostavljaju korisnicima AIP:
 - (1) karta aerodromskih prepreka - tip A;
 - (2) karta aerodroma/helidroma;
 - (3) karta površina za kretanje na aerodromu;
 - (4) karta parkiranja/pristanjanja zrakoplova;
 - (5) karta terena za precizni prilaz;
 - (6) karta ATC nadzora minimalne apsolutne visine;
 - (7) karta područja;
 - (8) karta standardnog dolaska - instrumentalni (STAR);
 - (9) karta standardnog odlaska - instrumentalni (SID);
 - (10) karta instrumentalnog prilaza;
 - (11) karta vizuelnog prilaza; i
 - (12) rutna karta; i
- (b) sastavni dio proizvoda zrakoplovnog informiranja:
 - (1) karta aerodromskih prepreka - tip B;
 - (2) svjetska zrakoplovna karta 1:1 000 000;
 - (3) svjetska zrakoplovna karta 1:500 000;
 - (4) karta zrakoplovne navigacije - sitna razmjera; i
 - (5) grafička navigacijska karta.

AIS.OR.330 NOTAM

Pružatelj AIS usluga:

- (a) bez odgađanja, objavljuje NOTAM kada god su informacije koje se distribuiraju privremene prirode i kraćeg trajanja ili kada se u kratkom roku uvode operativno značajne trajne promjene ili privremene promjene dužeg trajanja, osim kada je riječ o opsežnom tekstu i/ili grafičkim prikazima; i

- (b) objavljuje, u obliku NOTAM, informacije u vezi sa uspostavljanjem, stanjem ili promjenom bilo kojeg zrakoplovnog sredstva, usluge, procedure ili opasnosti, o kojima je blagovremeno saznanje bitno za osoblje koje je uključeno u letačke operacije.

Poštovanje zahtjeva iz AIS.OR.200 ne smije ometati hitnu distribuciju zrakoplovnih informacija potrebnih za osiguranje sigurnosti letenja.

Poglavlje 2 - Skupovi digitalnih podataka**AIS.OR.335 Opšti dio - Skupovi digitalnih podataka**

Ako su digitalni podaci dostupni, pružatelj AIS usluga osigurava da su u obliku sljedećih skupova podataka:

- (1) skup podataka AIP;
- (2) skup podataka o terenu;
- (3) skupovi podataka o preprekama;
- (4) skupovi kartografskih podataka o aerodromu; i
- (5) skupovi podataka o postupcima instrumentalnog letenja.

Kada se podaci o terenu stavljaju na raspolaganje, biće dostupni u obliku skupova podataka o terenu. Redovno se dostavlja kontrolna lista validnih skupova podataka.

AIS.OR.340 Zahtjevi u pogledu metapodataka

Svaki skup podataka uključuje minimalni skup metapodataka koji se dostavlja sljedećem korisniku.

AIS.OR.345 Skup podataka AIP

Pružatelj AIS usluga osigurava da skup podataka AIP, ako je dostupan, sadrži digitalne prikaze zrakoplovnih informacija trajnog karaktera, uključujući trajne informacije i privremene promjene dužeg trajanja.

AIS.OR.350 Podaci o terenu i preprekama - Opšti zahtjevi

Pružatelj AIS usluga osigurava da se podaci o terenu i preprekama, ako su dostupni, dostave u skladu sa AIS.TR.350.

AIS.OR.355 Skupovi podataka o terenu

Pružatelj AIS usluga osigurava da se podaci o terenu, ako su dostupni, dostave:

- (a) za oblast 1, kako je utvrđeno u AIS.TR.350; i
- (b) za aerodrome koji obuhvataju:
 - (1) oblast 2a ili njene dijelove, kako je utvrđeno u AIS.TR.350(b)(1);
 - (2) oblasti 2b, 2c i 2d i njihove dijelove, kako je utvrđeno u AIS.TR.350(b)(2), (3) i (4) za teren:
 - (i) unutar 10 km od referentne tačke aerodroma (ARP); i;
 - (ii) na udaljenosti većoj od 10 km od ARP ako teren prodire u vodoravnu ravan 120 m iznad najmanje nadmorske visine poletno-sletne staze;
 - (3) oblast poletne putanje leta ili njene dijelove;
 - (4) oblast, ili njene dijelove, koja je ograničena lateralnom stranicom površina na aerodromu za ograničavanje prepreka;
 - (5) oblast 3 ili njene dijelove, kako je utvrđeno u AIS.TR.350(c), za teren koji se prostire 0,5 m iznad vodoravne ravni i prolazi kroz najbližu tačku na operativnoj površini aerodroma; i
 - (6) oblast 4 ili njene dijelove, kako je utvrđeno u AIS.TR.350(d), za sve poletno-sletne staze za koje su utvrđene operacije preciznog prilaza kategorije II ili III i za koje su operatorima potrebne detaljne informacije o terenu kako bi mogli procijeniti uticaj terena na određivanje visine odluke upotrebom radio-vidinomjera.

AIS.OR.360 Skupovi podataka o preprekama

Pružatelj AIS usluga osigurava da su podaci o preprekama, ako su dostupni, osigurani:

- (a) za prepreke u oblasti 1 čija je visina najmanje 100 m od zemlje;
- (b) za aerodrome, za sve prepreke unutar oblasti 2 koje se procijene kao opasnost za zračnu plovidbu; i
- (c) za aerodrome, koji obuhvataju:
 - (1) oblast 2a ili njene dijelove, za prepreke koje prodiru na odgovarajuću površinu na kojoj se prikupljaju podaci o preprekama;
 - (2) objekte u oblasti poletne putanje leta ili njenim dijelovima, koji se nalaze iznad ravne površine sa nagibom od 1,2% i koji imaju zajedničko ishodište sa područjem poletne putanje leta;
 - (3) prodiranje na površine na aerodromu za ograničavanje prepreka ili njihove dijelove;
 - (4) oblasti 2b, 2c i 2d, za prepreke koje prodiru na odgovarajuće površine na kojima se prikupljaju podaci o preprekama;
 - (5) oblast 3 ili njene dijelove, za prepreke koje prodiru na odgovarajuću površinu na kojoj se prikupljaju podaci o preprekama; i
 - (6) oblast 4 ili njene dijelove, za sve poletno-sletne staze za koje su utvrđene operacije preciznog prilaza kategorije II ili III.

AIS.OR.365 Skupovi kartografskih podataka o aerodromu

Pružatelj AIS usluga osigurava da su kartografski podaci o aerodromu, ako su dostupni, dostavljeni u skladu sa AIS.TR.365.

AIS.OR.370 Skupovi podataka o instrumentalnim postupcima letenja

Pružatelj AIS usluga osigurava da su skupovi podataka o instrumentalnim postupcima letenja, ako su dostupni, dostavljeni u skladu sa AIS.TR.370.

ODJELJAK 4 - USLUGE DISTRIBUCIJE I PRETPOLETNOG INFORMIRANJA**AIS.OR.400 Usluge distribucije**

Pružatelj AIS usluga:

- (a) dostavlja dostupne proizvode zrakoplovnog informiranja korisnicima koji ih zatraže;
- (b) stavlja na raspolaganje AIP, izmjene AIP, dopune AIP, NOTAM i AIC putem najbližih sredstava;
- (c) osigurava da se NOTAM distribuira putem zrakoplovne stacionarne usluge (AFS) kada god je to izvodljivo;
- (d) osigurava da se međunarodna razmjena NOTAM odvija samo prema dogovoru predmetnih međunarodnih NOTAM ureda i višenacionalnih jedinica za obradu NOTAM; i
- (e) prema potrebi organizira objavljivanje i prijem NOTAM koji se distribuira telekomunikacijskim sredstvima da bi se zadovoljili operativni zahtjevi.

AIS.OR.405 Usluge pretpoletnog informiranja

Pružatelj AIS usluga osigurava da se:

- (a) za svaki aerodrom/helidrom, osoblju zaduženom za letačke operacije, uključujući letačku posadu i službe odgovorne za pretpoletne informacije, stave na raspolaganje zrakoplovne informacije koje se odnose na faze rute koje počinju na tom aerodromu/helidromu; i
- (b) u zrakoplovne informacije koje se dostavljaju za potrebe pretpoletnog planiranja uvrste informacije od

operativnog značaja iz elemenata proizvoda zrakoplovnog informiranja;

ODJELJAK 5 - AŽURIRANJE PROIZVODA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA**AIS.OR.500 Opšti dio - Ažuriranje proizvoda zrakoplovnog informiranja**

Pružatelj AIS usluga osigurava da se zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije mijenjaju ili ponovo objavljuju kako bi ostali ažurni.

AIS.OR.505 Reguliranje i kontrola zrakoplovnih informacija (AIRAC)

Pružatelj AIS usluga osigurava da se informacije o okolnostima navedenim u AIS.TR.505(a) distribuiraju u okviru AIRAC sistema.

Pružatelj AIS usluga osigurava da se:

- (1) informacije prijavljene u okviru AIRAC sistema ne mijenjaju bar 28 dana nakon AIRAC datuma stupanja na snagu osim ako je prijavljena okolnost privremene prirode i ne bi trajala tokom cijelog perioda;
- (2) informacije dostavljene u okviru AIRAC sistema distribuiraju/stavljaju na raspolaganje tako da stignu do primatelja najmanje 28 dana prije datuma stupanja na snagu AIRAC; i
- (3) datumi provođenja koji nisu AIRAC datumi stupanja na snagu ne koriste za unaprijed planirane operativno značajne promjene za koje je potreban kartografski rad i/ili za ažuriranje navigacijskih baza podataka.

AIS.OR.510 NOTAM

Pružatelj AIS:

- (a) osigurava da se NOTAM dostavlja u skladu sa AIS.TR.510; i
- (b) dostavlja "aktivacijski/TRIGGER NOTAM", kako je utvrđeno u AIS.TR.510(f), kada se izmjena AIP ili dopuna AIP objavljuje u skladu sa AIRAC sistemom.

AIS.OR.515 Ažuriranje skupova podataka

Pružatelj AIS usluga:

- (a) izmjenjuje ili ponovo objavljuje skupove podataka u dovoljno redovnim razmacima da su ažurni; i
- (b) objavljuje trajne promjene i privremene promjene dužeg trajanja - tri mjeseca ili duže - koje se stavljaju na raspolaganje kao digitalni podaci u obliku potpunog skupa podataka i/ili podskupa koji uključuju samo razlike u odnosu na prethodno objavljeni potpuni skup podataka.

ODJELJAK 6 - ZAHTJEVI ZA OSOBLJE**AIS.OR.600 Opšti zahtjevi**

Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.005(a)(6) Aneksa III, pružatelj AIS usluga osigurava da osoblje odgovorno za dostavljanje zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija je:

- (a) upoznato sa i primjenjuje sljedeće:
 - (1) zahtjeve u pogledu proizvoda i usluga zrakoplovnog informiranja, kako je utvrđeno u odjeljcima od 2 do 5;
 - (2) ciklusima ažuriranja primjenjivim na objavljivanje izmjena AIP i dopuna AIP za oblasti za koje dostavlja zrakoplovne podatke ili zrakoplovne informacije;
- (b) odgovarajuće obučeno, kompetentno i i ovlašteno za posao koji se od njih traži da rade.

**Poddio B - DODATNI TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA
PRUŽATELJE USLUGA ZRAKOPLOVNOG
INFORMIRANJA (AIS.TR)
ODJELJAK 2 - UPRAVLJANJE KVALITETOM
PODATAKA**

AIS.TR.200 Opšti dio

- (a) Tačnost zrakoplovnih podataka je onakva kako je navedena u katalogu zrakoplovnih podataka ("katalog podataka"), koji se nalazi u Dodatku 1 Aneksa III (Dio ATM/ANS.OR) ovog pravilnika.
- (b) Rezolucija zrakoplovnih podataka odgovara stvarnoj tačnosti podataka.
- (c) Integritet zrakoplovnih podataka se održava. Na osnovu klasifikacije integriteta navedene u katalogu podataka, potrebno je utvrditi postupke kojima se osigurava:
 - (1) da se, kad je riječ o rutinskim podacima, spriječi izmjena podataka tokom cijelog postupka obrade podataka;
 - (2) da, kada je riječ o bitnim podacima, ne dođe do izmjene ni u kojoj fazi cijelog postupka i da se utvrde dodatni postupci, prema potrebi, da bi se spriječili potencijalni rizici u cjelokupnoj arhitekturi sistema i da bi se dodatno osigurao integritet podataka na tom nivou;
 - (3) da, kad je riječ o kritičnim podacima, ne dođe do izmjene ni u kojoj fazi cijelog postupka i da se utvrde dodatni postupci za garantovanje integriteta da bi se u potpunosti ublažile posljedice grešaka koje su tokom detaljne analize cjelokupne arhitekture sistema identifikovane kao potencijalni rizici za integritet podataka.
- (d) Sljedljivost zrakoplovnih podataka je osigurana.
- (e) Osigurava se blagovremenost zrakoplovnih podataka, uključujući moguća ograničenja za period važenja podataka.
- (f) Kompletnost zrakoplovnih podataka je osigurana.
- (g) Format dostavljenih podataka je adekvatan u smislu da osigura tumačenje podataka na način koji je u skladu sa njihovom namjenom.

AIS.TR.210 Razmjena zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija

Osim podataka o terenu, format za razmjenu zrakoplovnih podataka:

- (a) omogućava razmjenu podataka za pojedinačna obilježja i za zbirke obilježja;
- (b) omogućava razmjenu osnovnih informacija koje su rezultat trajnih promjena;
- (c) je strukturisan u skladu sa stavkama i svojstvima kataloga zrakoplovnih podataka i dokumentovan uz poređenje formata razmjene i kataloga zrakoplovnih podataka.

AIS.TR.220 Verifikacija

- (a) Verifikacija osigurava:
 - (1) da su zrakoplovni podaci primljeni bez izmjena;
 - (2) da se obradom zrakoplovnih podataka ne uvode izmjene.
- (b) Zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koji se unose ručno podvrgavaju se nezavisnoj provjeri da bi se utvrdile eventualno nastale greške.

AIS.TR.225 Metapodaci

Metapodaci, koji se prikupljaju, uključuju namanje:

- (a) nazive organizacija ili subjekata koji obavljaju bilo kakvu aktivnost u vezi sa nastankom/kreiranjem

zrakoplovnih podataka, njihove distribucije ili postupanja sa njima;

- (b) aktivnost koja se obavlja;
- (c) datum i vrijeme obavljanja aktivnosti.

AIS.TR.235 Prijavlivanje i mjerenje grešaka, i korektivne radnje

Prijavlivanjem i mjerenjem grešaka, te korektivnim mehanizmima osigurava se:

- (a) evidentiranje problema utvrđenih tokom kreiranja, izrade, čuvanja, postupanja i obrade, ili problema koji su prijavili korisnici nakon objave;
- (b) analiza svih problema koji su prijavljeni u vezi sa zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama koju provodi pružatelj AIS usluga, te obavljanje potrebnih korektivnih radnji;
- (c) prioritet rješavanju svih grešaka, nedosljednosti i nepravilnosti otkrivenih kod kritičnih i bitnih zrakoplovnih podataka;
- (d) upozoravanje, najefikasnijim sredstvima, korisnika koji su pogođeni greškama, uzimajući u obzir nivo integriteta zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija;
- (e) olakšavanje i podsticanje davanja povratnih informacija o greškama.

AIS.TR.240 Organičenja u vezi sa podacima

Podaci koji ne ispunjavaju zahtjeve u pogledu kvaliteta podataka biće označeni napomenom ili izričitim navođenjem vrijednosti kvaliteta.

**ODJELJAK 3 - PROIZVODI ZRAKOPLOVNOG
INFORMIRANJA**

AIS.TR.300 Opšti dio - Proizvodi zrakoplovnog informiranja

- (a) Proizvodi zrakoplovnog informiranja namijenjeni za distribuciju uključuju tekst na engleskom jeziku za dijelove izražene u slobodnom tekstu, osim proizvoda koji su namijenjeni samo za distribuciju unutar Bosne i Hercegovine.
- (b) Nazivi mjesta navode se u skladu sa lokalnom upotrebom i po potrebi transliterovano u osnovno latinično pismo Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO).
- (c) Skraćenice Međunarodne organizacije za civilno zrakoplovstvo (ICAO) upotrebljavaju se u proizvodima zrakoplovnog informiranja kada god je to prikladno.

Poglavlje 1 - Zrakoplovne informacije u standardizovanom formatu

AIS.TR.305 Zbornik zrakoplovnih informacija (AIP)

- (a) AIP, izmjene AIP i dodaci na AIP stavljaju se na raspolaganje kao "elektronski AIP" (eAIP). eAIP može se prikazivati na kompjuterskom ekranu i odštampati na papiru. Osim toga, AIP, izmjene AIP i dodaci na AIP mogu se staviti na raspolaganje i u papirnom obliku.
- (b) AIP uključuje:
 - (1) podatke o nadležnim organima koji su odgovorni za opremu, objekte, usluge ili postupke u zračnoj plovidbi koji su obuhvaćeni AIP;
 - (2) opšte uvjete pod kojima su usluge ili oprema dostupne za upotrebu;
 - (3) listu značajnih odstupanja između propisa i prakse Bosne i Hercegovine i povezanih standarda i preporučene prakse ICAO (SARP) i postupaka;
 - (4) odluku koju donese BHDCA za svaki zaseban slučaj kada su dostupni alternativni načini postupanja sadržanim u ICAO SARP i postupcima.
- (c) AIP sadrži informacije koje se odnose na poglavlja navedena u Dodatku 1.

- (d) Podatke o zemlji izdavaču i pružatelju AIS usluga.
- (e) Kada se objavljuje zajednički AIP sa jednom ili više država, to se jasno naznačava.
- (f) AIP je zasebna publikacija koja im tabelu sadržaja.
- (g) AIP se sastoji o tri dijela (GEN, ENR i AD), sekcije i podsekcije, osim kada je AIP, ili tom AIP, urađen da olakšava operativnu upotrebu tokom leta, a u tom slučaju se konkretan format i oblik mogu prepustiti Bosni i Hercegovini, pod uvjetom da je uvršten odgovarajući sadržaj.
- (h) AIP je datiran.
- (i) Datum, koji se sastoji od dana (brojem), mjeseca (imenom) i godine (brojem), je datum objave i/ili efektivni datum (AIRAC) informacija.
- (j) Pri opisivanju perioda aktivnosti, dostupnosti ili rada, navode se primjenjivi dani i vremena.
- (k) Za AIP koji je izdat u štampanom obliku, svaka stranica AIP izdata kao neuvezani list mora imati napomenu u kojoj se jasno navode:
 - (1) porijeklo AIP;
 - (2) teritorija koju on obuhvata i njena podjela, ako je potrebno;
 - (3) identifikacija države koja je izdavač i organizacije koja ga je sastavila (nadležnog organa); i
 - (4) brojevi stranica/naslovi karata.
- (l) Sve izmjene štampanog toma AIP objavljuju se u obliku zamjenskih listova.

AIS.TR.310 Izmjene AIP

- (a) Sve operativno značajne promjene u AIP, u skladu sa AIS.OR.505, objavljuju se putem AIRAC sistema i jasno se označavaju kao takve.
- (b) Svako izmjeni AIP dodjeljuje se serijski redni broj.
- (c) Kada se objavi izmjena AIP, u njoj se navode reference na serijske brojeve NOTAM koji su uvršteni u izmjenu.
- (d) Najnoviji ciklusi ažuriranja koji se primjenjuju na izmjene AIP su javno dostupni.
- (e) Pribjegavanje ručnim izmjenama/napomenama mora se svesti na najmanju moguću mjeru; uobičajena metoda izmjene je ponovo objavljivanje ili zamjena stranica.
- (f) Svaka izmjena AIP:
 - (1) uključuje kontrolnu listu sa trenutnim datumima i brojevima svake nevezane stranice u AIP; i
 - (2) uključuje rekapitulaciju svih neunesenih ručnih izmjena.
- (g) Nove ili revidirane informacije označene su napomenom na margini.
- (h) Na svakoj stranici izmjene AIP, uključujući i naslovnu stranicu, nalazi se datum objave i, prema potrebi, datum stupanja na snagu.
- (i) Redovni intervali između izmjena AIP navode se u Dijelu 1- Opšti dio (GEN) AIP.

AIS.TR.315 Dopune AIP

- (a) Dopuna AIP izdata u štampanom obliku dostavlja se na zasebnim stranicama.
- (b) Najnoviji ciklusi ažuriranja, koji se primjenjuju na dopune AIP, su javno dostupni.
- (c) Svako dopuni AIP dodjeljuje se serijski redni broj prema kalendarskoj godini.
- (d) Kada se dopuna AIP objavljuje kao zamjena za NOTAM, navodi se referenca na seriju i broj NOTAM.
- (e) Kontrolna lista važećih dopuna AIP izdaje se u intervalima od najduže mjesec dana, u okviru kontrolne liste NOTAM i sa istom distribucijom kao i dopune AIP.
- (f) Na svakoj stranici dopune AIP nalazi se datum objave. Na svakoj stranici dopune AIP, koja se objavljuje u skladu sa

AIRAC ciklusom, nalaze se datum objave i datum stupanja na snagu.

AIS.TR.320 Zrakoplovni informativni cirkular (AIC)

- (a) AIC se šalje kao elektronski dokument.
- (b) AIC se šalje kada god je potrebno objaviti:
 - (1) predviđanja važnih promjena u postupcima, uslugama i infrastrukturi u zračnoj plovidbi;
 - (2) najavu uvođenja novih navigacijskih sistema;
 - (3) značajne informacije koje proizilaze iz istraga zrakoplovnih nesreća/incidenata, a utiču na sigurnost letenja;
 - (4) informacije o propisima koji se odnose na zaštitu civilnog zrakoplovstva od radnji nezakonitog ometanja koje ugrožavaju sigurnost civilnog zrakoplovstva (security);
 - (5) medicinske savjete o pitanjima od posebnog interesa za pilote;
 - (6) upozorenja za pilote koja se odnose na izbjegavanje fizičkih opasnosti;
 - (7) informacije o uticaju određenih vremenskih pojava na operacije zrakoplova;
 - (8) informacije o novim opasnostima koje utiču na tehnike upravljanja zrakoplovom;
 - (9) informacije o propisima koji se odnose na prijevoz predmeta, za koje postoje ograničenja, zračnim putem;
 - (10) reference na zahtjeve zakonodavstva Bosne i Hercegovine na objavu promjena u njima;
 - (11) informacije o mehanizmima izdavanja dozvola posadi zrakoplova;
 - (12) informacije o obukama zrakoplovnog osoblja;
 - (13) informacije o provođenju, ili izuzeću od, zahtjeva iz nacionalnog zakonodavstva;
 - (14) savjete o upotrebi i održavanju određenih vrsta opreme;
 - (15) stvarnu ili planiranu dostupnost novih ili revidiranih izdanja zrakoplovnih karata;
 - (16) informacije o opremljenosti komunikacijskom opremom;
 - (17) informacije sa objašnjenjima koje se odnose na smanjenje buke;
 - (18) odabrane naredbe o plovidbenosti;
 - (19) informacije o promjenama u seriji ili distribuciji NOTAM, novim izdanjima AIP ili velikim promjenama u njihovom sadržaju, obimu ili formatu;
 - (20) informacije o postupanju u slučaju snijega prije njegove pojave; i
 - (21) druge informacije slične prirode.
- (c) AIC se ne koristi za informacije koje se mogu objavljivati u AIP ili putem NOTAM.
- (d) Uz plan postupanja u slučaju snijega, izdat u skladu sa AD 1.2.2 AIP, navode se sezonske informacije koje se izdaju kao AIC znatno prije početka svake zime - najmanje mjesec dana prije uobičajene pojave zimskih uvjeta.
- (e) Kada Bosna i Hercegovina, kao država u kojoj su informacije nastale, odabere da se AIC distribuira izvan njene državne teritorije, taj AIC ima istu distribuciju kao AIP.
- (f) Svakom AIC se dodjeljuje serijski redni broj prema kalendarskoj godini.
- (g) Ako se AIC izdaje u više serija, svaka serija označava se zasebnim slovom.
- (h) Kontrolna lista AIC, koji su trenutno na snazi, objavljuje se najmanje jednom godišnje sa istom distribucijom kao i AIC.

(i) Kontrolna lista AIC, koja se šalje izvan teritorije Bosne i Hercegovine, uvrštava se u kontrolnu listu NOTAM.

AIS.TR.330 NOTAM

(a) NOTAM se objavljuje kada je potrebno učiniti dostupnim sljedeće informacije:

- (1) otvaranje, zatvaranje ili značajne promjene u radu aerodroma/helidroma ili poletno-sletnih staza;
- (2) uspostavljanje, ukidanje ili značajne promjene u radu zrakoplovnih usluga;
- (3) uspostavljanje, ukidanje ili značajne promjene u operativnim karakteristikama radio-navigacijskih usluga i usluga komunikacije zrak-zemlja;
- (4) nedostupnost rezervnih i sekundarnih sistema sa direktnim operativnim uticajem;
- (5) uvođenje, povlačenje ili značajne promjene vizuelnih sredstava;
- (6) prekid rada ili vraćanje u upotrebu glavnih komponenti sistema aerodromskog osvjjetljenja;
- (7) uvođenje, ukidanje ili značajne promjene postupaka za pružanje usluga u zračnoj plovidbi;
- (8) pojava ili otklanjanje većih neispravnosti ili zapreka na manevarskoj površini;
- (9) promjene i ograničenja u dostupnosti goriva, maziva i kisika;
- (10) veće promjene u dostupnim sredstvima i uslugama traganja i spašavanja;
- (11) uvođenje, ukidanje ili vraćanje u upotrebu farova opasnosti kojim se obilježavaju prepreke u zračnoj plovidbi;
- (12) promjene propisa primjenjivih u Bosni i Hercegovini za koje je potrebno trenutno postupanje iz operativne perspektive;
- (13) operativne naredbe za koje je potrebno trenutno postupanje ili promjene u tim naredbama;
- (14) postojanje opasnost koje utiču na zračnu plovidbu;
- (15) planirane emisije lasera, laserski prikazi i reflektori ako bi zbog toga noćni vid pilota mogao biti smanjen;
- (16) postavljanje, ukidanje ili promjene prepreka u zračnoj plovidbi u oblastima za polijetanje/penjanje, neuspjeli prilaz i prilaze, i na poletno-sletnoj stazi;
- (17) uspostavljanje ili ukidanje, uključujući aktivaciju ili deaktivaciju, prema potrebi, ili promjene statusa zabranjenih, ograničenih ili opasnih zona;
- (18) uspostavljanje ili ukidanje oblasti ili ruta, ili njihovih dijelova, na kojima postoji mogućnost presretanja i na kojima se zahtijeva slušanje na vrlo visokoj frekvenciji (VHF) za slučaj opasnosti 121,500 MHz;
- (19) dodjela, ukidanje ili promjena lokacijskog indikatora;
- (20) promjena spasilačko-vatrogasne kategorije (RFF) aerodroma/helidroma;
- (21) prisustvo, uklanjanje ili značajne promjene opasnih uvjeta zbog snijega, bljuzgavice, leda, radioaktivnog materijala, otrovnih hemikalija, taloga vulkanskog pepela ili vode na operativnoj površini;
- (22) izbijanje epidemija za koje su potrebne promjene prijavljenih zahtjeva za vakcinaciju i mjere karantina;
- (23) prognoze solarnog kosmičkog zračenja, ako su dostupne;
- (24) operativno značajna promjena u vulkanskoj aktivnosti, lokaciji, datumu i vremenu vulkanskih erupcija i/ili horizontalnom ili vertikalnom prostiranju oblaka vulkanskog pepela, uključujući smjer kretanja, nivoe leta, te rute ili dijelove ruta na koje bi to moglo uticati;

(25) otpuštanje radioaktivnih materijala ili otrovnih hemikalija u atmosferu nakon nuklearnih ili hemijskih nesreća, lokacija, datum i vrijeme nesreće, nivoe leta i rute, ili njihovi dijelovi na koje bi to moglo uticati, kao i smjer kretanja;

(26) uspostavljanje operacija humanitarnih misija i postupaka i/ili ograničenja koji utiču na zračnu plovidbu;

(27) provođenje kratkoročnih mjera za nepredviđene situacije u slučaju smetnji ili djelimičnih smetnji u pružanju usluga u zračnom prometu i povezanih pomoćnih usluga;

(28) konkretan gubitak integriteta satelitskih navigacijskih sistema;

(29) zatvorena poletno-sletna staza zbog radova na njenom označavanju ili, ako se oprema koja se koristi za te radove može ukloniti, vrijeme koje je potrebno da se poletno-sletna staza osposobi za upotrebu.

(b) NOTAM se ne objavljuje radi dostavljanja sljedećih informacija:

(1) rutinsko održavanje platforme i staza za vožnju (rulnih staza) koje ne utiče na sigurno kretanje zrakoplova;

(2) privremene prepreke u blizini aerodroma/helidroma koje ne utiču na sigurno upravljanje zrakoplovom;

(3) djelimični kvar na osvjjetljenju aerodroma/helidroma kada takav kvar ne utiče direktno na operacije zrakoplova;

(4) djelimični privremeni kvar u komunikaciji zrak-zemlja kada su odgovarajuće alternativne frekvencije dostupne i funkcionišu;

(5) nedostatak usluga navođenja zrakoplova na platformi, zatvaranje, ograničavanje i kontrola drumskog prometa;

(6) neupotrebljivost znakova za lokaciju, odredište ili drugih znakova upućivanja na operativnoj površini aerodroma;

(7) iskakanje padobranom u nekontroliranom zračnom prostoru prema pravilima vizuelnog letenja (VFR) ili u kontroliranom zračnom prostoru na službeno objavljenim mjestima ili u opasnim ili zabranjenim oblastima;

(8) aktivnosti u vezi sa obukama koje obavljaju zemaljske jedinice;

(9) nedostupnost rezervnih i sekundarnih sistema ako nemaju operativni uticaj;

(10) ograničenja u pogledu infrastrukture aerodroma ili opštih usluga, bez operativnog uticaja;

(11) nacionalni propisi koji ne utiču na opšte zrakoplovstvo;

(12) najave ili upozorenja o mogućim/potencijalnim ograničenjima, bez operativnog uticaja;

(13) opšti podsjetnici na već objavljene informacije;

(14) dostupnost opreme za zemaljske jedinice, bez informacija o operativnom uticaju na zračni prostor i korisnike infrastrukture;

(15) informacije o emisijama lasera bez operativnog uticaja i o pirotehničkim sredstvima ispod minimalnih visina leta;

(16) zatvaranje dijelova operativne površine u vezi sa lokalno koordiniranim planiranim radovima u trajanju kraćem od jednog sata;

(17) obustava rada aerodroma/helidroma, promjene ili nedostupnost u njegovom radu izvan radnog vremena aerodroma/helidroma; i

- (18) druge neoperativne informacije sličnog privremenog karaktera.
- (c) Osim kako je predviđeno u AIS.TR.330(f) i (g), svaki NOTAM sadrži informacije prema redosljedu navedenom u formatu za NOTAM u Dodatku 2.
- (d) Tekst NOTAM sastoji se od oznaka/jednoobrazne skraćene frazeologije dodijeljene kodu ICAO za NOTAM, koje su dopunjene ICAO skraćenicama, pokazateljima, identifikatorima, oznakama, pozivnim znakovima, frekvencijama, brojkama i jednostavnim jezikom.
- (e) NOTAM se objavljuje na engleskom jeziku. Ako je potrebno domaćim korisnicima, NOTAM se može dodatno objaviti na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine.
- (f) Informacije o snijegu, bljuzgavici, ledu, poledici, stajaćoj vodi ili vodi sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili poledicom na površinama za kretanje zrakoplova, dostavljaju se putem SNOWTAM i sadrže informacije prema redosljedu navedenom u formatu za SNOWTAM u Dodatku 3a.
- (g) Informacije o operativnoj značajnoj promjeni u vulkanskoj aktivnosti, vulkanskoj erupciji i/ili oblaku vulkanskog pepela, kada se dostavljaju putem ASHTAM, uključuje informacije prema redosljedu navedenom u obrascu za ASHTAM u Dodatku 4.
- (h) Kada se u NOTAM pojave greške, objavljuje se NOTAM sa novim brojem koji zamjenjuje NOTAM sa greškom ili se NOTAM sa greškom poništava i objavljuje se novi NOTAM.
- (i) Kada se objavljuje NOTAM kojim se poništava ili zamjenjuje prethodni NOTAM:
- (1) navode se serija i broj/godina prethodnog NOTAM;
 - (2) serija, lokacijski indikator i predmet oba NOTAM su isti.
- (j) Samo se jedan NOTAM poništava ili zamjenjuje drugim NOTAM.
- (k) Svaki NOTAM odnosi se samo na jedan predmet i jedan uvjet tog predmeta.
- (l) Svaki NOTAM biće što kraći i sastavljen tako da je njegovo značenje jasno bez potrebe da se provjere i drugi dokumenti.
- (m) NOTAM koji sadrži trajne ili privremene informacije dužeg trajanja uključuje odgovarajuće reference na AIP ili dopunu AIP.
- (n) Lokacijski indikatori uvršteni u tekst NOTAM su oni koji su navedeni u ICAO dokumentu br. 7910 "Location Indicators" (Lokacijski indikatori). Ne upotrebljava se skraćeni oblik tih indikatora. Ako lokaciji nije dodijeljen lokacijski indikator prema ICAO, naziv mjesta navodi se otvorenim tekstom.
- (o) Svakom NOTAM dodjeljuje se serija označena slovom i četvorocifrenim brojem nakon kojih slijedi kosa crta i dvocifreni broj za godinu. Četvorocifreni broj je redni broj prema kalendarskoj godini.
- (p) Svi NOTAM se dijele u serije prema predmetu, prometu ili lokaciji ili prema kombinaciji tih elemenata, u zavisnosti od potreba krajnjih korisnika. NOTAM za aerodrome na kojima je dozvoljen međunarodni zračni promet objavljuje se u međunarodnoj seriji NOTAM.
- (q) Ako se NOTAM objavljuje na engleskom i na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine, serija NOTAM uređuje se tako da je serija na domaćem jeziku ekvivalentna seriji na engleskom jeziku u smislu sadržaja i numerisanja.
- (r) Sadržaj i geografski obim svake serije NOTAM detaljno se navode u GEN 3 AIP.
- (s) Redovno se dostavlja kontrolna lista važećih NOTAM.
- (t) Za svaku seriju objavljuje se jedan NOTAM sa kontrolnom listom.
- (u) NOTAM sa kontrolnom listom odnosi se i na najnovije izmjenjene AIP, dopune AIP, skupove podataka i, barem, na distribuirani AIC.
- (v) NOTAM sa kontrolnom listom ima istu distribuciju kao i stvarna serija poruka na koju se odnosi i jasno se označava kao kontrolna lista.
- (w) Dodjeljivanje serije se prati i prema potrebi se preduzimaju odgovarajuće mjere da bi se osiguralo da nijedna serija ne dostigne najveći mogući broj objavljenih NOTAM prije kraja kalendarske godine.

Poglavlje 2 – Skupovi digitalnih podataka

AIS.TR.335 Opšti dio – Skupovi digitalnih podataka

- (a) Standard za geografske informacije služi kao referentni okvir.
- (b) Opis svakog pojedinog dostupnog skupa podataka dostavlja se u obliku specifikacije proizvoda podataka.
- (c) Kontrolna lista dostupnih skupova podataka, uključujući njihove datume stupanja na snagu i datume objave, stavlja se na raspolaganje korisnicima da bi se osiguralo korištenje aktuelnih podataka.
- (d) Kontrolna lista skupova podataka stavlja se na raspolaganje putem istog mehanizma distribucije kao i za skupove podataka.

AIS.TR.340 Zahtjevi u pogledu metapodataka

Minimalni metapodaci za svaki skup podataka uključuju:

- (a) naziv organizacija ili subjekata koji dostavljaju skup podataka;
- (b) datum i vrijeme kada je skup podataka dostavljen;
- (c) validnost skupa podataka; i
- (d) ograničenja upotrebe skupa podataka.

AIS.TR.345 Skup podataka AIP

- (a) Skup podataka AIP uključuje podatke o sljedećim stavkama, uključujući navedene karakteristike, ako je primjenjivo:

Stavka na koju se podaci odnose	Pripadajuća svojstva kao minimum
Zračni prostor ATS	Tip, naziv, lateralne granice, vertikalne granice, klasa zračnog prostora
Zračni prostor za posebne aktivnosti	Tip, naziv, lateralne granice, vertikalne granice, ograničenje, aktivacija
Ruta	Prefiks identifikacijske oznake, pravila letenja, oznaka
Segment rute	Navigacijska specifikacija, početna tačka, krajnja tačka, putanja, daljina, gornja granica, donja granica, minimalna apsolutna visina na ruti (MEA), minimalna apsolutna visina nadvisivanja prepreka (MOCA), smjer nivoa krstarenja, obrnuti smjer nivoa krstarenja, zahtijevane navigacijske performanse
Navigacijska tačka – na ruti	Zahtjev za izvještavanjem, identifikacija, lokacija, organizacija
Aerodrom/helidrom	Oznaka lokacije, naziv, oznaka Međunarodnog udruženja zračnih prijevoznika (IATA), grad koji opslužuje, datum certifikacije, datum isteka važenja certifikata, ako je primjenjivo, vrsta kontrole, najveća nadmorska visina poletno-sletne staze, referentna temperatura, magnetna varijacija, referentna tačka aerodroma
Poletno-sletna staza	Oznaka, nominalna dužina, nominalna širina, vrsta površine, čvrstoća
Smjer poletno-sletne staze	Oznaka, stvarni smjer, prag, raspoloživa dužina za zalet (TORA), raspoloživa dužina za polijetanje (TODA), raspoloživa dužina za ubrzavanje i zaustavljanje (ASDA), raspoloživa dužina za slijetanje (LDA), raspoloživa dužina za operaciju prekinutog polijetanja (za helikoptere)

Oblast završnog prilaza i polijetanja (FATO)	Oznaka, dužina, širina, tačka praga
Zona prizemljenja i poleta (TLOF)	Oznaka, centralna tačka, dužina, širina, vrsta površine
Radio-navigacijska sredstva	Identifikacija vrste, naziv, aerodrom koji opslužuju, radno vrijeme, magnetna varijacija, frekvencija/kanal, pozicija, nadmorska visina, magnetni smjer, stvarni smjer, nulti smjer

(b) Kada svojstvo nije definirano za određenu pojavu stavki navedenih pod (a), podskup podataka AIP uključuje izričitu naznaku: "nije primjenjivo"

AIP.TR.350 Podaci o terenu i preprekama – Opšti zahtjevi

Oblasti pokrivenosti za skupove podataka o terenu i preprekama određuju se na sljedeći način:

- (a) Oblast 1: cijela teritorija Bosne i Hercegovine;
- (b) Oblast 2: u blizini aerodroma, podijeljena kako slijedi:
 - (1) oblast 2a: pravougaona površina oko poletno-sletne staze koja se sastoji od osnovne staze i pretpolja, ako postoji;
 - (2) oblast 2b: oblast koja se proteže od krajeva oblasti 2a u smjeru odlaska, dužine 10 km i sa proširenjem od 15% sa svake strane;
 - (3) oblast 2c: oblast koja se proteže izvan oblasti 2a i 2b na udaljenosti od najviše 10 km od granice oblasti 2a; i
 - (4) oblast 2d: oblast izvan oblasti 2a, 2b i 2c do udaljenosti od 45 km od referentne tačke aerodroma ili do postojeće granice završne kontrolirane oblasti (TMA), u zavisnosti od toga šta je bliže;
- (c) Oblast 3: oblast koja graniči sa operativnom površinom na aerodromu i proteže se horizontalno od ivice poletno-sletne staze do 90 m od centralne linije poletno-sletne staze i 50 m od ivice svih drugih dijelova operativne površine aerodroma; i
- (d) Oblast 4: oblast koja se proteže 900 m ispred praga poletno-sletne staze i 60 m sa svake strane centralne linije produžene poletno-sletne staze u smjeru prilaza na poletno-sletnoj stazi za precizni prilaz, kategorije II ili III.

AIS.TR.355 Skupovi podataka o terenu

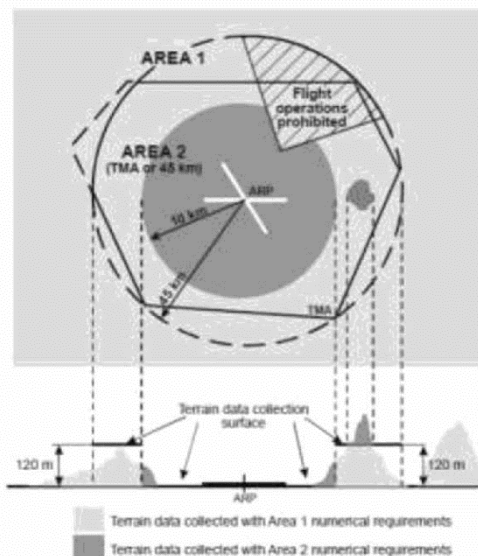
Kada se skupovi podataka o terenu dostavljaju u skladu sa AIS.OR.355:

- (a) skupovi podataka o terenu sadrže digitalni prikaz površine terena u obliku kontinuiranih vrijednosti nadmorske visine na svim presjecima definirane mreže, sa referencom na zajednički podatak;
- (b) mreža terena je uglavna ili linearna, te pravilnog ili nepravilnog oblika;
- (c) skupovi podataka o terenu uključuju prostorne (položaj i nadmorska visina), tematske i vremenske aspekte površine Zemlje, koji sadrže prirodne karakteristike, ne uključujući prepreke;
- (d) navodi se samo jedna vrsta karakteristika tj. teren;
- (e) u skupu podataka o terenu evidentiraju se sljedeći atributi karakteristika terena:
 - (1) oblast pokrivenosti;
 - (2) identifikacija originatora podataka;
 - (3) oznaka izvora podataka;
 - (4) metod prikupljanja;
 - (5) razmak prostornih tačaka;
 - (6) horizontalni referentni sistem;
 - (7) horizontalna rezolucija;
 - (8) horizontalna tačnost;
 - (9) nivo horizontalne pouzdanosti;
 - (10) horizontalni položaj;

- (11) nadmorska visina;
- (12) referentna vrijednost nadmorske visine;
- (13) vertikalni referentni sistem;
- (14) vertikalna rezolucija;
- (15) vertikalna tačnost;
- (16) nivo vertikalne pouzdanosti;
- (17) evidentirana površina;
- (18) integritet;
- (19) datum i vremenski žig; i
- (20) korištena mjerna jedinica;

- (f) u oblasti unutar 10 km od ARP podaci o terenu u skladu su sa numeričkim zahtjevima za oblast 2;
- (g) u oblasti između 10 km i granice TMA ili radijusa od 45 km, u zavisnosti od toga šta je manje, podaci o terenu koji prodire u vodoravnu ravan 120 m iznad najniže nadmorske visine poletno-sletne staze u skladu su sa numeričkim zahtjevima za oblast 2;
- (h) u oblasti između 10 km i granice TMA ili radijusa od 45 km, u zavisnosti od toga šta je manje, podaci o terenu koji ne prodire u vodoravnu ravan 120 m iznad najniže nadmorske visine poletno-sletne staze u skladu su sa numeričkim zahtjevima za oblast 1; i
- (i) u dijelovima oblasti 2 u kojima su letačke operacije zabranjene zbog vrlo visokog terena ili drugih lokalnih ograničenja i/ili propisa, podaci o terenu biće u skladu sa numeričkim zahtjevima za oblast 1.

Površine na kojima se prikupljaju podaci o terenu – oblast 1 i oblast 2

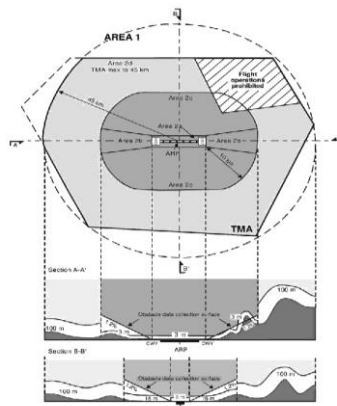
AIS.TR.360 Skupovi podataka o preprekama

Kada se skupovi podataka o preprekama dostavljaju u skladu sa AIS.OR.360:

- (a) elementi podataka koji se odnose na prepreke su karakteristike koje se u skupovima podataka prikazuju tačkama, linijama ili poligonima;
- (b) navode se sve definirane vrste karakteristika prepreka i svaka je opisana prema sljedećoj listi atributa:
 - (1) oblast pokrivenosti;
 - (2) identifikacija originatora podataka;
 - (3) oznaka izvora podataka;
 - (4) oznaka prepreke;
 - (5) horizontalna tačnost;
 - (6) nivo horizontalne pouzdanosti;

- (7) horizontalni položaj;
 - (8) horizontalna rezolucija;
 - (9) horizontalni obim;
 - (10) horizontalni referentni sistem;
 - (11) nadmorska visina;
 - (12) vertikalna tačnost;
 - (13) nivo vertikalne pouzdanosti;
 - (14) vertikalna rezolucija;
 - (15) vertikalni referentni sistem;
 - (16) vrsta prepreke;
 - (17) vrsta geometrije;
 - (18) integritet;
 - (19) datum i vremenski žig;
 - (20) korištena mjerna jedinica;
 - (21) osvjetljenje; i
 - (22) oznake;
- (c) podaci o preprekama za oblasti 2 i 3 prikupljaju se prema sljedećim površinama za prikupljanje podataka o preprekama:
- (1) površina za prikupljanje podataka o preprekama oblasti 2a nalazi se 3 m iznad najbliže nadmorske visine poletno-sletne staze izmjerene uzduž centralne linije poletno-sletne staze i za dijelove koji su povezani sa pretpoljem, ako postoji, na nadmorskoj visini najbližeg kraja poletno-sletne staze;
 - (2) površina za prikupljanje podataka o preprekama oblasti 2b ima nagib od 1,2% i proteže se od krajeva oblasti 2a na nadmorskoj visini kraja poletno-sletne staze u smjeru odlaska, dužine je 10 km i sa proširenjem od 15% sa svake strane; podatke o preprekama na visini manjoj od 3 m iznad zemlje ne treba prikupljati;
 - (3) površina za prikupljanje podataka o preprekama oblasti 2c ima nagib od 1,2% i proteže se izvan oblasti 2a i 2b na udaljenosti od najviše 10 km od granice oblasti 2a; početna nadmorska visina oblasti 2c je nadmorska visina tačke u oblasti 2a na kojoj počinje; podatke o preprekama na visini manjoj od 15 m iznad zemlje ne treba prikupljati;
 - (4) površina za prikupljanje podataka o preprekama u oblasti 2d nalazi se 100 m iznad zemlje; i
 - (5) površina za prikupljanje podataka o preprekama oblasti 3 proteže se 0,5 m iznad vodoravne ravni koja prolazi kroz najbližu tačku na operativnoj površini aerodroma;
- (d) u dijelovima oblasti 2 u kojima su letačke operacije zabranjene zbog vrlo visokog terena ili drugih lokalnih ograničenja i/ili propisa, podaci o preprekama se prikupljaju i evidentiraju u skladu sa numeričkim zahtjevima za oblast 1;
- (e) u specifikaciji proizvoda podataka za prepreke, potkrijepljenoj geografskim koordinatama za svaki aerodrom koji je dio skupa podataka, opisuju se sljedeće oblasti:
- (1) oblasti 2a, 2b, 2c i 2d;
 - (2) oblast putanje polijetanja; i
 - (3) površine ograničenja prepreka;
- (f) skupovi podataka o preprekama sadrže digitalni prikaz vertikalnog i horizontalnog opsega prepreka; i
- (g) prepreke nisu uključene u skupove podataka o terenu.

Površine na kojima se prikupljaju podaci o preprekama – oblast 1 i oblast 2

AIS.TR.365 Skupovi kartografskih podataka o aerodromu

- (a) Skupovi kartografskih podataka o aerodromu sadrže digitalni prikaz karakteristika aerodroma.
- (b) Standardi ISO za geografske informacije služe kao referentni okvir.
- (c) Proizvodi kartografskih podataka o aerodromu opisuju se u skladu sa relevantnim standardom specifikacije proizvoda podataka.
- (d) Sadržaj i struktura skupova kartografskih podataka o aerodromu definišu se u obliku šeme primjene i kataloga karakteristika.

AIS.TR.370 Skupovi podataka o postupcima instrumentalnog letenja

- (a) Skupovi podataka o postupcima instrumentalnog letenja sadrže digitalni prikaz postupaka instrumentalnog letenja.
- (b) Skupovi podataka o postupcima instrumentalnog letenja uključuju podatke o sljedećim stavkama, uključujući sva njihova svojstva:
 - (1) postupak;
 - (2) segment postupka;
 - (3) segment završnog prilaza;
 - (4) preletišta u postupku;
 - (5) postupak čekanja;
 - (6) pojedinosti o postupku za helikopter.

ODJELJAK 4 – USLUGE DISTRIBUCIJE I PRETPOLETOG INFORMIRANJA

AIS.TR.400 Usluge distribucije

- (a) Kada god je moguće, koristi se unaprijed određeni sistem za distribuciju NOTAM koji se prenosi putem AFS.
- (b) Distribucija serija NOTAM, koje se ne distribuiraju na međunarodnom nivou, odobrava se na zahtjev.
- (c) NOTAM se priprema u skladu sa komunikacijskim procedurama ICAO utvrđenim u Aneksu 10 ICAO, Tom II.
- (d) Svaki NOTAM šalje se kao jedna telekomunikacijska poruka.
- (e) U razmjeni ASHTAM izvan teritorije Bosne i Hercegovine i NOTAM kada ga Bosna i Hercegovina koristi za distribuciju informacija o vulkanskoj aktivnosti uključeni su savjetodavni centri za praćenje vulkanskog pepela i svjetski prognostički centri, pri čemu se uzimaju u obzir zahtjevi za operacije dugog doleta.

AIS.TR.405 Usluge pretpoletnog informiranja

- (a) Da bi se zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije stavili na raspolaganje operativnom osoblju, uključujući članove letačke posade, upotrebljavaju se automatizovani

- sistemi za pružanje pretpoletnih informacija u svrhe samoinformiranja, planiranja leta i pružanja usluga informiranja u letu.
- (b) Interfejs čovjek-mašina uređaja za pružanja usluga pretpoletnog informiranja osigurava jednostavan pristup svim relevantnim informacijama/podacima na usmjeren način.
- (c) Uređaji za samoinformiranje u automatizovanom sistemu za pružanje pretpoletnih informacija omogućavaju pristup, prema potrebi, usluzi zrakoplovnog informiranja putem telefona ili drugih podesnih telekomunikacijskih sredstava.
- (d) Automatizovani sistemi za pružanje pretpoletnih informacija putem kojih se stavljaju na raspolaganje zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije radi samoinformiranja, planiranja leta i pružanja usluge informiranja u letu:
- (1) omogućavaju kontinuirano i blagovremeno ažuriranje baze podataka sistema, te praćenje validnosti i kvaliteta čuvanih zrakoplovnih podataka;
 - (2) dopuštaju pristup sistemu za operativno osoblje, uključujući članove letačke posade, predmetno zrakoplovno osoblje i druge korisnike zrakoplovnih usluga, putem odgovarajućih telekomunikacijskih sredstava;
 - (3) osiguravaju dostavljanje zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija kojima se pristupilo, u papirnom obliku, prema potrebi;
 - (4) primjenjuju procedure za pristup i ispitivanje na osnovu skraćenog jednostavnog jezika i indikatora lokacije prema ICAO utvrđenih u dokumentu br. 7910 ICAO, prema potrebi, ili na osnovu korisničkog interfejsa sa menijem ili drugog podesnog mehanizma;
 - (5) daju blagovremen odgovor na zahtjev korisnika za informacijom.
- (e) Prema zadatim postavkama, svi NOTAM se stavljaju na raspolaganje u svrhu informiranja, a smanjenje sadržaja prepušteno je korisniku.

ODJELJAK 5 – AŽURIRANJE PROIZVODA ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA

AIS.TR.500 Opšti dio – Ažuriranje proizvoda zrakoplovnog informiranja

Na izmjene AIP, dopune AIP, skup podataka AIP i skupove podataka o postupcima instrumentalnog letenja primjenjuje se isti ciklus ažuriranja u okviru AIRAC da bi se osigurala dosljednost elemenata koji se pojavljuju u više proizvoda zrakoplovnog informiranja.

AIC.TR.505 AIRAC

- (a) U okviru AIRAC sistema distribuiraju se informacije o sljedećim aktivnostima:
- (1) Horizontalne i vertikalne granice, propisi i postupci koji se primjenjuju na:
 - (i) oblasti informiranja u letu (FIR);
 - (ii) kontrolirane oblasti (CTA);
 - (iii) kontrolirane zone;
 - (iv) savjetodavne oblasti;
 - (v) ATS rute;
 - (vi) trajno opasne, zabranjene i uvjetno zabranjene zone (uključujući vrstu i periode aktivnosti, ako su poznati) i identifikacijske zone protivzračne odbrane ADIZ (Air Defence Identification Zone);
 - (vii) stalne oblasti ili rute, ili njihovi dijelovi, u kojima postoji mogućnost presretanja;
 - (viii) oblasti obavezne upotrebe radio-opreme RMZ (Radio Mandatory Zones) i/ili oblasti obavezne upotrebe transpondera TMZ (Transponder Mandatory Zones);
 - (2) pozicije, frekvencije, pozivni znakovi, oznake, poznate nepravilnosti i periodi održavanja radio-navigacijskih sredstava, te komunikacijski i nadzorni uređaji;
 - (3) postupci čekanja na slijetanje i postupci prilaza, postupci dolaska i odlaska, postupci za smanjenje buke i svi drugi odgovarajući postupci ATS;
 - (4) prijelazni nivoi, prijelazne apsolutne visine i minimalne sektorske apsolutne visine;
 - (5) meteorološka infrastruktura (uključujući radio-difuzno emitiranje) i postupci;
 - (6) poletno-sletne staze i staze za zaustavljanje;
 - (7) staze za vožnju i platforme;
 - (8) operativni postupci na aerodromu (uključujući postupke u uvjetima niske vidljivosti);
 - (9) prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze; i
 - (10) operativni minimumi aerodroma, ako ih Bosna i Hercegovina objavi.
- (b) Posebni aranžmani se utvrđuju kada god se planiraju velike promjene i ako je prethodna najava poželjna i izvodljiva.
- (c) Ako informacije nisu dostavljene do AIRAC datuma, obavještenje NIL se distribuira putem NOTAM ili drugog podesnog sredstva, najkasnije jedan ciklus prije odgovarajućeg AIRAC datuma stupanja na snagu.

AIS.TR.510 NOTAM

- (a) NOTAM se objavljuje dovoljno rano da bi se obuhvaćenim stranama omogućilo da preduzmu potrebne radnje, osim u slučajevima neupotrebljivosti, vulkanske aktivnosti, ispuštanja radioaktivnih materija, otrovnih hemikalija i drugih događaja koji se ne mogu predvidjeti.
- (b) U NOTAM kojim se prijavljuje neupotrebljivost sredstava u zračnoj plovidbi, infrastrukture ili komunikacijskih usluga navodi se procjena trajanja perioda neupotrebljivosti ili vremena u kojem se očekuje ponovno uspostavljanje usluge.
- (c) U roku od tri mjeseca od objave trajnog NOTAM, informacije iz tog NOTAM se uvrstavaju u proizvode zrakoplovnog informiranja na koje se odnose.
- (d) U roku od tri mjeseca od objave privremenog NOTAM dužeg trajanja, informacije iz tog NOTAM se uvrstavaju u dopunu AIP.
- (e) Kada NOTAM sa procijenjenim istekom važenja neočekivano premaši tromjesečni period, objavljuje se zamjenski NOTAM, osim ako se očekuje da će to stanje trajati duže od dodatna tri mjeseca; u tom slučaju objavljuje se dopuna AIP.
- (f) U "aktivacijskom/TRIGGER NOTAM" se ukratko opisuju sadržaj, datum i vrijeme stupanja na snagu, te referentni broj izmjene ili dopune.
- (g) "aktivacijski/TRIGGER NOTAM" stupa na snagu na isti datum i u isto vrijeme stupanja na snagu kao i izmjena ili dopuna AIP.
- (h) U slučaju AIP "aktivacijski/TRIGGER NOTAM" važi 14 dana.
- (i) U slučaju dopune AIP, koja važi kraće od 14 dana, "aktivacijski/TRIGGER NOTAM" važi tokom cijelog perioda važenja dopune AIP.
- (j) U slučaju dopune AIP, koja važi najmanje 14 dana, "aktivacijski/TRIGGER NOTAM" ostaje na snazi najmanje 14 dana.

AIS.TR.515 Ažuriranje skupova podataka

- (a) Interval ažuriranja za skup podataka AIP i skupove podataka o postupcima instrumentalnog letenja navodi se u specifikaciji proizvoda podataka.
- (b) Skupovi podataka koji su unaprijed stavljeni na raspolaganje u skladu sa AIRAC ciklusom ažuriraju se promjenama koje nisu u skladu sa AIRAC, a koje su se dogodile od datuma objave do datuma stupanja na snagu.

**Dodatak 1 ANEKSA VI
SADRŽAJ ZBORNIKA ZRAKOPLOVNIH
INFORMACIJA (AIP)
DIO 1 – OPŠTI DIO (GEN)**

Kada se AIP sastavlja u jednom tomu, predgovor, zapisi o izmjenama AIP, zapisi o dopunama AIP, kontrolna lista stranica AIP i lista aktuelnih ručnih izmjena pojavljuju se samo u Dijelu 1 – GEN, a napomena "nije primjenjivo" unosi se u svaki od tih pododjeljaka u dijelovima 2 i 3.

Ako se AIP sastavlja i stavlja na raspolaganje u više tomova od kojih svaki ima zasebne izmjene i dopune, u svakom tomu se nalaze zaseban predgovor, zasebni zapisi izmjena AIP, zaseban zapis dopuna AIP, zasebna kontrolna lista stranica AIP i zasebna lista aktuelnih ručnih izmjena.

GEN 0.1 Predgovor

Kratak opis AIP, sadrži:

1. naziv organizacije koja izdaje AIP;
2. primjenjive ICAO dokumente;
3. mediji objave (tj. štampa, internet ili drugi elektronski mediji);
4. strukturu AIP i utvrđeni redovni interval izmjena;
5. politiku zaštite autorskih prava, ako je primjenjivo;
6. službu za kontakt u slučaju otkrivenih grešaka ili propusta u AIP.

GEN 0.2 Zapis o izmjenama AIP

Zapis o izmjenama AIP i izmjena AIRAC AIP (objavljenih u skladu sa AIRAC sistemom), sadrži:

1. broj izmjene;
2. datum objave;
3. datum unosa (za izmjene AIP u skladu sa AIRAC datumom stupanja na snagu);
4. inicijale službenika koji je unio izmjenu.

GEN 0.3 Zapis o dopunama AIP

Evidencija objavljenih dopuna AIP, sadrži:

1. broj dopune;
2. predmet dopune;
3. dijelove AIP na koje se odnosi;
4. period važenja;
5. zapis o poništenju.

GEN 0.4 Kontrolna lista stranica AIP

Kontrolna lista stranica AIP, sadrži:

1. broj stranice/naslov karte;
2. datum objave ili stupanja na snagu (dan, mjesec, riječima i godina) zrakoplovnih informacija.

GEN 0.5 Lista ručnih izmjena AIP

Lista aktuelnih ručnih izmjena AIP, koja sadrži:

1. stranice AIP na koje se izmjena odnosi;
2. tekst izmjene; i
3. broj izmjene AIP pod kojim je ručna izmjena unešena.

GEN 0.6 Sadržaj dijela 1

Lista odjeljaka i pododjeljaka u Dijelu 1 – Opšti dio (GEN).

GEN 1. NACIONALNI PROPISI I ZAHTJEVI**GEN 1.1 Imenovani nadležni organi**

Adrese imenovanih nadležnih organa zaduženih za podršku međunarodnoj zračnoj plovidbi (civilno zrakoplovstvo, meteorologija, carina, imigracija, zdravlje, rutne naknade i

naknade na arodormima/helidromoma, poljoprivredni karantin i istrage zrakoplovnih nesreća) u kojima se za svaki nadležni organ navodi:

1. imenovani nadležni organ;
2. naziv nadležnog organa;
3. poštanska adresa;
4. broj telefona;
5. broj telefaksa;
6. adresa e-pošte;
7. adresa zrakoplovne usluge fiksne komunikacije (AFS); i
8. adresa internet stranice, ako postoji.

GEN 1.2 Ulazak, tranzit i odlazak zrakoplova

Propisi i zahtjevi u vezi sa najavom, te zahtjevi za izdavanje dozvola za ulazak, tranzit i odlazak zrakoplova na međunarodnim letovima.

GEN 1.3 Ulazak, tranzit i odlazak putnika i posade

Propisi (između ostalih o carini, imigraciji i karantinu), te zahtjevi u vezi sa najavom i zahtjevi za izdavanje dozvola o ulasku, tranzitu i odlasku putnika i članova posade koji nisu imigranti.

GEN 1.4 Ulazak, prijevoz i odlazak tereta

Propisi (između ostalih o carini, te zahtjevi u vezi sa najavom i zahtjevi za izdavanje dozvola) o ulasku, tranzitu i odlasku tereta.

GEN 1.5 Instrumenti i oprema u zrakoplovu i dokumentacija o letu

Kratak opis instrumenata i opreme u zrakoplovu i dokumentacije o letu, u kojem se navode:

1. instrumenti, oprema (uključujući opremu za zrakoplovnu komunikaciju, navigaciju i nadzor) i dokumentacija o letu koja se mora nalaziti u zrakoplovu, uključujući sve posebne zahtjeve iz odredbe utvrđene u Poddijelu D Aneksa IV (Dio - CAT) propisa kojim se utvrđuju tehnički zahtjevi i upravni postupci u vezi sa letaćkim operacijama; i
2. predajnik za lociranje u slučajevima opasnosti (ELT), signalni uređaji i oprema za spašavanje kako je navedeno u CAT.IDE.A.280 Aneksa IV (Dio - CAT) i NCC.IDE.A.215 Aneksa VI (Dio - NCC) propisa kojim se utvrđuju tehnički zahtjevi i upravni postupci u vezi sa letaćkim operacijama ako je tako utvrđeno na regionalnim sastancima o zračnoj plovidbi, za letove iznad određenih kopnenih površina.

GEN 1.6 Sažetak nacionalnih propisa i međunarodnih sporazuma/konvencija

Lista naslova i referenci te, ako je primjenjivo, sažetak nacionalnih propisa koji se odnose na zračnu plovidbu, zajedno sa listom međunarodnih sporazuma/konvencija koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala.

GEN 1.7 Razlike od ICAO standarda, preporučene prakse i postupaka

Lista značajnih razlika državnih propisa i prakse Bosne i Hercegovine i povezanih odredbi ICAO, u kojoj se navodi:

1. odredba na koju se odnosi (aneks i broj izdanja, stav); i
2. razlika navedena punim tekstom.

Sve bitne razlike navode se u ovom poglavlju. Svi aneksi navode se numeričkim redoslijedom čak i ako nema razlike u odnosu na određeni aneks ICAO, s tim da se u tom slučaju dostavlja obavještenje NIL. Razlike ili stepen do kojeg se ne primjenjuju regionalne dopunske procedure (SUPP) navode se odmah nakon aneksa na koji se dopunska procedura odnosi.

GEN 2. TABELE I KODOVI**GEN 2.1 Mjerni sistemi, oznake zrakoplova, praznici**

GEN 2.1.1 Mjerne jedinice

Opis korištenih mjernih jedinica uključujući i tabele mjernih jedinica.

GEN 2.1.2 Vremenski referentni sistem

Opis primijenjenog vremenskog referentnog sistema (kalendara i vremenskog sistema), sa naznakom da li se koristi ljetno računanje vremena i kako se vremenski referentni sistem prikazuje kroz AIP.

GEN 2.1.3 Horizontalni referentni sistem

Kratak opis horizontalnog (geodetskog) referentnog sistema, uključujući:

1. naziv/oznaku referentnog sistema;
2. identifikaciju i parametre projekcije;
3. identifikaciju elipsoida u upotrebi;
4. identifikaciju referentnog datuma;
5. oblast(i) primjene; i
6. objašnjenje, ako je prikladno, o korištenju zvjezdice kada se koristi za identifikaciju koordinata koje ne ispunjavaju zahtjeve u pogledu tačnosti iz aneksa 11 i 14 ICAO.

GEN 2.1.4 Vertikalni referentni sistem

Kratak opis vertikalnog referentnog sistema koji se koristi, u kojem se navodi:

1. naziv/oznaka referentnog sistema;
2. opis modela geoida koji se koristi uključujući parametre koji su potrebni za transformaciju visine iz korištenog modela u model EGM-96;
3. objašnjenje, ako je primjenjivo, zvjezdice koja se koristi za identifikaciju nadmorskih visina/undulacija geoida koje ne ispunjavaju zahtjeve u pogledu tačnosti iz Aneksa 14 ICAO.

GEN 2.1.5 Oznake državne pripadnosti i oznake registracije zrakoplova

Informacije o oznakama državne pripadnosti i registracijskim oznakama zrakoplova koje je donijela Bosna i Hercegovina.

GEN 2.1.6 Državni praznici

Lista državnih praznika uz navođenje usluga na koje utiču.

GEN 2.2 Skraćenice korištene u AIS publikacijama

Abecedna lista skraćenica i njihovih značenja koje Bosna i Hercegovina koristi u svom AIP i u distribuciji zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija uz odgovarajuću napomenu za državne skraćenice koje se razlikuju od skraćenica iz ICAO dokumenta br. 8400 *Procedures for Air Navigation Services – Abbreviations and Codes* (PANS-ABC) (Postupci i usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi).

GEN 2.3 Kartografski simboli

Lista kartografskih simbola raspoređenih prema seriji karata u kojoj se koriste.

GEN 2.4 Lokacijski indikatori

Abecedna lista lokacijskih indikatora prema ICAO koje su dodijeljene lokacijama fiksnih zrakoplovnih stanica u svrhu kodiranja i dekodiranja. Lokacije koje nisu povezane AFS vezama su posebno označene.

GEN 2.5 Lista radio-navigacijskih sredstava

Abecedna lista radio-navigacijskih sredstava, koja sadrži:

1. oznaku;
2. naziv stanice;
3. vrstu uređaja/sredstava;
4. naznaku da li je uređaj namijenjen korištenju na ruti/rutni uređaj (E), na aerodromu (A) ili ima dvojni namjenu (AE).

GEN 2.6 Konverzija mjernih jedinica

Tabele za konverziju ili, kao alternativa, formule za konverziju:

1. nautičkih milja u kilometre i obrnuto;

2. stopa u metre i obrnuto;
3. decimalnih ugaonih minuta u ugaone sekunde i obrnuto;
4. druge konverzije prema potrebi.

GEN 2.7 Izlazak/zalazak sunca

Informacije o vremenu izlaska i zalaska sunca, uključujući kratak opis kriterija koji se koriste da se odrede vremena i formule ili tabele iz kojih ta vremena mogu da se izračunavaju za bilo koju lokaciju, zajedno sa abecednom listom lokacija za koje su data vremena, sa referencom na stranicu na kojoj su date tabele izlazaka i zalazaka sunca za određenu stanicu/lokaciju, uključujući:

1. naziv stanice;
2. ICAO lokacijski indikatori;
3. geografske koordinate u stepenima i minutama;
4. datume za koje su navedena vremena;
5. vrijeme početka jutarnjeg građanskog sumraka;
6. vrijeme izlaska sunca;
7. vrijeme zalaska sunca; i
8. vrijeme završetka večernjeg građanskog sumraka.

GEN 3. USLUGE**GEN 3.1 Usluge zrakoplovnog informiranja****GEN 3.1.1 Nadležna služba**

Opis usluga zrakoplovnog informiranja koje se pružaju i njihove glavne komponente, uključujući:

1. naziv službe/jedinice;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna;
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike, ako postoje.

GEN 3.1.2 Oblast nadležnosti

Oblast nadležnosti AIS.

GEN 3.1.3 Zrakoplovne publikacije

Opis elemenata proizvoda zrakoplovnog informiranja, uključujući:

1. AIP i povezana usluga izmjene;
2. dopune AIP;
3. AIC;
4. NOTAM i pretpoletne informativne biltene (PIB);
5. kontrolne liste i liste važećih NOTAM;
6. uputstvo kako se mogu pribaviti.

Kada se cijene publikacija objavljuju putem AIC, to se navodi u ovom odjeljku AIP.

GEN 3.1.4 AIRAC sistem

Kratak opis AIRAC sistema uključujući tabelu tekućih AIRAC datuma i budućih AIRAC datuma.

GEN 3.1.5 Usluga pretpoletnog informiranja na aerodromima/helidromima

Lista aerodroma/helidroma na kojima je dostupno pretpoletno informiranje, a u kojoj su navedeni relevantni:

1. elementi proizvoda zrakoplovnog informiranja kojima raspolažu;
2. mape i karte kojima raspolažu;
3. područja koja su pokrivena navedenim podacima.

GEN 3.1.6 Skupovi digitalnih podataka

1. Opis dostupnih skupova podataka, u kojem se navodi:
 - a) naziv skupa podataka;
 - b) kratak opis;
 - c) uključene stavke na koje se podaci odnose;
 - d) geografski obim;

- e) ograničenja upotrebe, ako je promjenjivo.
2. Kontakt podaci za pribavljanje skupova podataka, u okviru kojih se navodi:
 - a) ime odgovornog lica, službe ili organizacije;
 - b) poštanska adresa i adresa elektronske pošte odgovornog lica, službe ili organizacije;
 - c) broj telefaksa odgovornog lica, službe ili organizacije;
 - d) broj telefona za kontakt sa odgovornim licem, službom ili organizacijom;
 - e) radno vrijeme (period i vremenska zona tokom kojih se može ostvariti kontakt);
 - f) informacije na internetu koje se mogu upotrijebiti za kontakt sa predmetnim licem, službom ili organizacijom; i
 - g) dodatne informacije, prema potrebi, o tome kako i kada stupiti u kontakt sa odgovornim licem, službom ili organizacijom.

GEN 3.2 Zrakoplovne karte

GEN 3.2.1 Nadležna služba/službe

Opis službi odgovornih za izradu zrakoplovnih karata, uključujući:

1. naziv službi;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adrese;
7. adresu internet adrese, ako je dostupna; i
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike u odnosu na ICAO, ako postoje.

GEN 3.2.2 Ažuriranje karata

Kratak opis načina na koji se zrakoplovne karte revidiraju i mijenjaju.

GEN 3.2.3 Kupovina karata

Detalji o načinu na koji karte mogu da se pribave, sadrže:

1. službu prodaje;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna.

GEN 3.2.4 Vrste dostupnih zrakoplovnih karata

Listu vrsta zrakoplovnih karata koje su dostupne, zajedno sa generalnim opisom svake vrste i naznakom koja im je namjena.

GEN 3.2.5 Lista dostupnih zrakoplovnih karata

Lista dostupnih zrakoplovnih karata, uključuje:

1. naziv serije;
2. obim serije;
3. ime i/ili broj svake karte ili svakog lista u seriji;
4. cijenu po listu;
5. datum zadnje izmjene.

GEN 3.2.6 Indeks Svjetske zrakoplovne karte (WAC) –

ICAO 1:1 000 000

Indeksna karta koja pokazuje pokrivenost i izgled lista za WAC 1:1 000 000, a koju je objavila Bosna i Hercegovina. Ako se umjesto karte WAC 1:1 000 000 izradi zrakoplovna karta – ICAO 1:500 000, upotrebljavaju se indeksne karte za prikazivanje pokrivenost i izgleda lista za predmetnu zrakoplovnu kartu – ICAO 1:500 000.

GEN 3.2.7 Topografske karte

Detalji o tome kako se mogu pribaviti topografske karte, koje sadrže:

1. naziv službe/agencije;

2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna.

GEN 3.2.8 Ispravke na kartama koje nisu sastavni dio

AIP

Lista korekcija na zrakoplovnim kartama koje nisu sastavni dio AIP ili naznaka o tome gdje se mogu pronaći te informacije.

GEN 3.3 Usluge u zračnom prometu (ATS)

GEN 3.3.1 Nadležna služba

Opis usluga u zračnom prometu i njegove glavne komponente, uključujući:

1. naziv službe;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna;
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike u odnosu na ICAO, ako postoje.
9. napomena ako usluga nije dostupna 24 sata dnevno svih sedam dana u sedmici.

GEN 3.3.2 Oblast nadležnosti

Kratak opis oblasti nadležnosti za koju se pružaju usluge u zračnom prometu.

GEN 3.3.3 Vrste usluga

Kratak opis osnovnih vrsta usluga koje se pružaju u zračnom prometu.

GEN 3.3.4 Koordinacija između operatora i ATS

Opšti uvjeti pod kojima se izvodi koordinacija između operatora i pružatelja usluga u zračnom prometu.

GEN 3.3.5 Minimalna apsolutna visina leta

Kriteriji za utvrđivanje minimalnih apsolutnih visina leta.

GEN 3.3.6 Lista adresa jedinica ATS

Lista adresa ATS jedinica poredanih po abecednom redu, uključuje:

1. naziv jedinice;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna.

GEN 3.4 Usluge komunikacije

GEN 3.4.1 Nadležna služba

Opis usluga službe nadležne za pružanje telekomunikacijskih i navigacijskih usluga, uključuje:

1. naziv službe;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna;
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike u odnosu na ICAO, ako postoje;
9. napomena ako usluga nije dostupna 24 sata dnevno svih sedam dana u sedmici.

GEN 3.4.2 Oblast nadležnosti

Kratak opis oblasti nadležnosti u kojoj se pružaju telekomunikacijske usluge.

GEN 3.4.3 Vrste usluga

Kratak opis glavnih vrsta usluga i uređaja, uključuje:

1. radio-navigacijske usluge;
2. usluge prijenosa govora i/ili podataka;
3. usluge emitovanja;
4. jezik/jezici u upotrebi; i
5. naznaku o tome gdje se mogu pribaviti detaljnije informacije.

GEN 3.4.4 Zahtjevi i uvjeti

Kratak opis koji se tiče zahtjeva i uvjeta pod kojima su dostupne telekomunikacijske usluge.

GEN 3.4.5. Ostale informacije

Bilo koja dodatna informacija (npr. odabrane radio-stanice, dijagrami telekomunikacija).

GEN 3.5 Meteorološke usluge**GEN 3.5.1 Nadležna služba**

Kratak opis meteorološke službe koja je nadležna za pružanje meteoroloških informacija, uključuje:

1. naziv službe;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. adresu internet stranice, ako je dostupna;
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike, ako postoje;
9. napomena ako usluga nije dostupna 24 sata dnevno svih sedam dana u sedmici.

GEN 3.5.2 Oblast nadležnosti

Kratak opis oblasti i/ili zračnih ruta za koje se pružaju meteorološke usluge.

GEN 3.5.3 Meteorološka osmatranja i izvještaji

Detaljan opis meteoroloških osmatranja i izvještaja koji se osiguravaju za međunarodnu zračnu plovidbu, uključuje:

1. naziv stanice i ICAO lokacijski indikator;
2. tip i učestalost osmatranja, uključujući i naznaku da li se koristi oprema za automatsko osmatranje;
3. tipove meteoroloških izvještaja i dostupnost TREND prognoze;
4. specifične vrste sistema osmatranja i broj osmatračkih stanica koje se koriste za osmatranje i izvještavanje o vjetru pri zemlji, vidljivosti, vidljivosti duž poletno-sletne staze, bazi oblaka, temperaturi i, gdje je primjenjivo, smicanju vjetrova (npr. anemometar na ukrštanju poletno-sletnih staza, transmisiometar pored zone dodira, itd.);
5. radno vrijeme;
6. napomena o dostupnim zrakoplovnim klimatološkim informacijama.

GEN 3.5.4 Vrste usluga

Kratak opis glavnih vrsta usluga koje se pružaju, uključujući detalje brifinga, konsultacije, prikaz meteoroloških informacija, dokumentaciju dostupnu za let operatorima i članovima letačkog osoblja i opis metoda i načina koji se koriste za pružanje meteoroloških informacija.

GEN 3.5.5 Najava zahtjeva za MET uslugu

Minimalan broj najava koje operatori moraju unaprijed dostaviti pružatelju meteoroloških usluga u vezi sa informiranjem, savjetovanjem i dokumentacijom o letu, te drugim meteorološkim informacijama koje su im potrebne ili koje mijenjanju.

GEN 3.5.6 Izvještaji iz zrakoplova

Prema potrebi, zahtjevi pružatelja MET usluga u pogledu izrade i slanja izvještaja iz zrakoplova.

GEN 3.5.7 Usluga VOLMET

Opis usluge VOLMET i/ili D-VOLMET, uključuje:

1. naziv stanice;
2. pozivni znak ili oznaka skraćena radio-komunikacijske emisije;
3. frekvencija ili frekvencije koje se koriste za radio-emisiju;
4. period emitovanja;
5. radno vrijeme;
6. listu aerodroma/helidroma za koje su izvještaji i/ili prognoze uključeni; i
7. izvještaje, prognoze i SIGMET informacije koji su uključeni, i primjedbe/napomene.

GEN 3.5.8 SIGMET i AIRMET

Opis meteorološkog bdjenja koje se pruža unutar oblasti informiranja u letu ili kontroliranim oblastima u kojima su osigurane usluge u zračnom prometu, uključujući listu biroa meteorološkog bdjenja, koji sadrži:

1. naziv biroa meteorološkog bdjenja, ICAO lokacijski indikator;
2. radno vrijeme;
3. oblasti informiranja u letu ili kontrolirane oblasti u kojima se pružaju usluge;
4. periodi važenja SIGMET;
5. posebne procedure koje se primjenjuju na SIGMET informacije (npr. za vulkanski pepeo i tropske ciklone);
6. procedure koje se primjenjuju na AIRMET informacije (u skladu sa relevantnim sporazumima u oblasti zračne plovidbe);
7. ATS jedinice kojima se dostavljaju SIGMET i AIRMET informacije;
8. dodatne informacije, kao što su informacije koje se tiču ograničenja pružanja usluga, itd.

GEN 3.5.9 Druge automatizovane meteorološke usluge

Opis dostupnih automatizovanih usluga za pružanje meteoroloških informacija (npr. automatizovana usluga pretpoletnog informiranja dostupna putem telefona i/ili računarskog modema), uključujući:

1. naziv službe;
2. dostupne informacije;
3. područja, rute i aerodrome koji su obuhvaćeni;
4. brojeve telefona i telefaksa, adresu elektronske pošte i internet adresu, ako su dostupne.

GEN 3.6 Traganje i spašavanje (SAR)**GEN 3.6.1 Nadležna služba**

Kratak opis službi koje su nadležne za pružanje usluga traganja i spašavanja (SAR), uključujući:

1. naziv službe/jedinica;
2. poštansku adresu;
3. broj telefona;
4. broj telefaksa;
5. adresu elektronske pošte;
6. AFS adresu;
7. internet adresu, ako je dostupna; i
8. izjavu o odredbama na kojima se usluga zasniva i referencu na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike u odnosu na ICAO, ako su dostupne.

GEN 3.6.2 Područje odgovornosti

Kratak opis oblasti nadležnosti u kojoj se pružaju usluge traganja i spašavanja.

GEN 3.6.3 Vrste usluga

Kratak opis i geografski prikaz, prema potrebi, vrste pruženih usluga i sredstava uključujući i napomene ako je za prostorno pokrivanje operacije traganja i spašavanja potrebno angažovanje većeg broja zrakoplova.

GEN 3.6.4 Sporazumi o traganju i spašavanju

Kratak opis važećih sporazuma o traganju i spašavanju, uključujući odredbe za olakšavanje ulaska i odlaska zrakoplova drugih država radi traganja, spašavanja, izvlačenja, popravke ili izvlačenja u vezi sa izgubljenim ili oštećenim zrakoplovom, bilo putem obavještenja u zraku ili nakon obavještenja u zraku ili nakon obavještenja o planu leta.

GEN 3.6.5 Uvjeti dostupnosti

Kratak opis odredbi o traganju i spašavanju, uključujući opšte uvjete pod kojima su usluga i sredstva dostupni za međunarodnu upotrebu, uključujući naznaku je li sredstvo dostupno za traganje i spašavanje specijalizovano za tehnike i funkcije traganja i spašavanja ili se posebno koristi u druge svrhe ili je prilagođeno za svrhe traganja i spašavanja ili se posebno koristi u druge svrhe ali je prilagođeno za svrhe traganja i spašavanja putem stručnog osposobljavanja i opreme, ili ako je samo povremeno dostupno i nije posebno osposobljeno ili pripremljeno za traganje i spašavanje.

GEN 3.6.6 Postupci i signali koji se koriste

Kratak opis postupaka i signala koje primjenjuje spasilački zrakoplov i tabela signala koje preživjeli treba da koriste.

GEN 4. AERODROMSKE/HELIDROMSKE NAKNADE I NAKNADE ZA USLUGE U ZRAČNOJ PLOVIDBI (ANS)

Mogu da budu navedene reference na mjesto gdje se mogu naći detalji o aktuelnim naknadama ako nisu navedeni u ovom odjeljku.

GEN 4.1 Aerodromske/helidromske naknade

Kratak opis vrste naknada koje se odnose na aerodrome/helidrome dostupne za međunarodnu upotrebu, uključujući:

1. slijetanje zrakoplova;
2. parkiranje, parkiranje u hangaru i dugoročno parkiranje zrakoplova;
3. putničke usluge;
4. osiguranje;
5. buku;
6. ostalo (carina, zdravstvo, imigracija, itd.);
7. izuzeća i umanjenja; i
8. način plaćanja.

GEN 4.2 Naknade za usluge u zračnoj plovidbi

Kratak opis naknada koje mogu da se odnose na usluge u zračnoj plovidbi, uključujući:

1. prilaznu kontrolu;
2. ANS rute;
3. bazu troškova za usluge u zračnoj plovidbi i izuzeća/umanjenja;
4. način plaćanja.

DIO 2 – EN-ROUTE (ENR)

Ako se AIP objavljuje i stavlja na raspolaganje u više tomova od kojih svaki ima zasebne izmjene i dopune, u svaki tom se unosi zaseban predgovor, zasebna evidencija izmjena AIP, zasebna evidencija dopuna AIP, zasebna kontrolna lista, kontrolna lista stranica AIP i zasebna stranica aktuelnih ručnih ispravki. Ako se AIP objavljuje kao jedan tom, napomena "nije primjenjivo" se unosi u svaki od prethodno navedenih pododjeljaka.

ENR 0.6 Sadržaj Dijela 2

Lista odjeljaka i pododjeljaka u Dijelu 2 – En-route.

ENR 1. OPŠTA PRAVILA I POSTUPCI**ENR 1.1 Opšta pravila**

Opšta pravila objavljuju se kako se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

ENR 1.2 Pravila vizuelnog letanja

Pravila vizuelnog letanja objavljuju se kako se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

ENR 1.3 Pravila instrumentalnog letenja

Pravila instrumentalnog letenja objavljuju se kako se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

ENR 1.3.1 Pravila koja se primjenjuju na sve IFR letove**ENR 1.3.2 Pravila koja se primjenjuju na IFR letove u kontroliranom zračnom prostoru****ENR 1.3.3 Pravila koja se primjenjuju na IFR letove izvan kontroliranog zračnog prostora****ENR 1.3.4 Prostor slobodnog planiranja ruta (FRA) – opšte procedure**

Procedure povezane sa prostorom slobodnog planiranja ruta, uključujući objašnjenje i definiranje primijenjenih relevantnih tačaka zračnog prostora slobodnih ruta. U slučaju prekogranične implementacije zračnog prostora slobodnih ruta, uključeni FIR/UIR ili CTA/UTA navode se u ENR 1.3.

ENR 1.4 Klasifikacija i opis zračnog prostora u kojem se pružaju ATS usluge**ENR 1.4.1 Klacifikacija zračnog prostora u kojem se pružaju ATS usluge**

Opis klasa zračnog prostora u kome se pružaju ATS usluge u obliku klasiifikacijske tabele zračnog prostora u kojem se pružaju ATS usluge, a u skladu sa referentnom odredbom propisa kojim se uređuju usluge u zračnom prometu i u skladu sa referentnim dodatkom propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi.

ENR 1.4.2 Opis zračnog prostora u kome se pružaju ATS usluge

Drugi opisi zračnog prostora u kome se pružaju ATS usluge, ako je primjenjivo, sa opštim tekstualnim opisima.

ENR 1.5 Postupci čekanja, prilaza i odlaska**ENR 1.5.1 Opšte**

Kriteriji po kojima su utvrđeni postupci čekanja, prilaza i odlaska.

ENR 1.5.2 Dolazni letovi

Prikaz postupaka (konvencionalna i/ili prostorna navigacija) za dolazne letove koji su zajednički za ili u okviru istog tipa zračnog prostora. Ako se unutar terminalnog zračnog prostora primjenjuju različite procedure, o tome se stavlja napomena zajedno sa referencom na to gdje se mogu pronaći određene procedure.

ENR 1.5.3 Odlazni letovi

Prikaz postupaka za odlazne letove (konvencionalna i/ili prostorna navigacija) koji su zajednički za letove sa svih aerodroma/helidroma.

ENR 1.5.4 Druge relevantne informacije i postupci

Kratak opis dodatnih informacija, npr. ulaznih postupaka, poravnanja pri završnom prilazu, postupaka za čekanje i i krugova čekanja.

ENR 1.6 Usluge i postupci nadzora zračnog prostora**ENR 1.6.1 Primarni radar**

Opis usluga i postupaka koji se odnose na primarni radar, uključujući:

1. dodatne usluge;
2. primjenu usluge radarske kontrole;
3. procedure za slučaj otkaza rada i komunikacije zrak-zemlja;
4. zahtjeve za izvještavanje o poziciji putem govorne komunikacije i komunikacije kontrolor-pilot putem prijenosa podataka (CPDLC); i
5. grafički prikaz oblasti radarskog pokrivanja.

ENR 1.6.2 Sekundarni nadzorni radar (SSR)

Opis operativnih postupaka za sekundarni nadzorni radar (SSR), uključujući:

1. procedure u slučaju opasnosti;

2. procedure u slučaju otkaza komunikacije zrak-zemlja i u slučaju nezakonitog ometanja;
3. sistem dodjele SSR kodova;
4. zahtjeve za izvještavanje pozicije putem govorne komunikacije i CPDLC; i
5. grafički prikaz oblasti pokrivenosti sekundarnim nadzornim radarom (SSR).

ENR 1.6.3 Automatski nadzor pozicije – emisija (ADS-B)

Opis operativnih procedura za automatski nadzor pozicije – emitovanja (ADS-B), uključujući:

1. procedure u slučaju opasnosti;
2. procedure u slučaju otkaza komunikacije zrak-zemlja i u slučaju nezakonitog ometanja;
3. zahtjeve za identifikaciju zrakoplova;
4. zahtjeve za izvještavanje o poziciji putem govorne komunikacije i CPDLC; i
5. grafički prikaz oblasti pokrivenosti ADS-B.

ENR 1.6.4 Druge relevantne informacije i pristupci

Kratak opis dodatnih informacija, kao što su postupci otkaza radara i transpondera.

ENR 1.7 Postupci za podešavanje visinomjera

Opis postupaka koji se upotrebljavaju za podešavanje visinomjera, koji sadrži:

1. kratak uvod sa iskazom koji se tiče ICAO dokumenata na kojima se postupci zasnivaju, zajedno sa odstupanjima u odnosu na ICAO, ako postoje;
2. osnovne postupke za podešavanje visinomjera;
3. opis regija za podešavanje visinomjera;
4. postupke koji se odnose na operatore (uključujući i pilote); i
5. tabelu nivoa krstarenja.

ENR 1.8 Dodatni regionalni postupci

Dodatni regionalni postupci koji utiču na cijelu oblast odgovornosti.

ENR 1.9 Upravljanje protokom zračnog prometa (ATFM) i upravljanje zračnim prostorom

Kratak opis sistema upravljanja protokom zračnog prometa i upravljanja zračnim prostorom, uključujući:

1. strukturu ATFM, oblast pružanja usluge, usluga koja se pruža, lokaciju i radno vrijeme;
2. tip poruka za reguliranje protoka i opis formata; i
3. postupke primjenjive na odlazne letove, koji obuhvataju:
 - a) službu odgovornu za pružanje informacija o primijenjenim ATFM mjerama;
 - b) zahtjeve za prijavu plana leta; i
 - c) dodjelu slotova;
4. informacije o ukupnoj odgovornosti u vezi sa upravljanjem zračnim prostorom unutar FIR(ova), podaci o civilnoj/vojnoj raspodjeli zračnog prostora i koordinaciji upravljanja, strukturi zračnog prostora kojim se može upravljati (raspodjela i promjene u raspodjeli) i opštim operativni postupcima.

ENR 1.10 Planiranje letova

Navode se sva ograničenja ili se daju savjetodavne informacije koje se odnose na fazu planiranja leta koje mogu pomoći korisnicima u uvođenju namjeravane operacije letenja, uključujući:

1. procedure za podnošenje plana leta;
2. sistem plana leta koji se ponavlja; i
3. promjene u podnešenom planu leta.

ENR 1.11 Adresiranje poruka planova leta

Navode se adrese dodijeljene planovima leta, u tabelarnom obliku, iz kojih je vidljivo sljedeće:

1. kategorija leta (IFR i/ili VFR);

2. ruta (u ili preko FIR i/ili TMA); i
3. adresa poruke.

ENR 1.12 Presretanje civilnih zrakoplova

Zahtjeva se opis kompletnog postupka za presretanje i vizuelnih signala koji se koriste sa jasnom naznakom da li se primjenjuju ICAO odredbe i, ako se ne primjenjuju, napomena da postoje razlike.

ENR 1.13 Nezakonito ometanje

Navode se odgovarajuće procedure koje se koriste u slučaju nezakonitog ometanja.

ENR 1.14 Incidenti u zračnom prometu

Opis sistema za izvještavanje o incidentima u zračnom prometu, uključujući:

1. definiciju incidenata u zračnom prometu;
2. upotrebu obrasca za izvještavanje o incidentima u zračnom prometu;
3. procedure izvještavanje (uključujući i procedure tokom leta); i
4. svrhu izvještavanja i postupak obrađivanja prijave.

ENR 2. ZRAČNI PROSTOR U KOJEM SE PRUŽAJU USLUGE U ZRAČNOM PROMETU

ENR 2.1 FIR, UIR, TMA i CTA

Detaljan opis oblasti informiranja u letu (FIR), gornje oblasti informiranja u letu (UIR) i kontroliranih oblasti (CTA) (uključujući specifične CTA, kao što je TMA), uključujući:

1. naziv, geografske koordinate u stepenima i minutama lateralnih granica FIRR/UIR te u stepenima, minutama i sekundama lateralne granice CTA oblasti, vertikalne granice i klasa zračnog prostora;
2. identifikaciju jedinice koja pruža uslugu;
3. pozivni znak zrakoplovne stanice jedinice koja pruža usluge, jezik/jezici koji se koriste, sa naznakom oblasti i uvjeta, kada i gdje se koriste, ako je primjenjivo;
4. frekvencije i, ako je primjenjivo, broj SATVOICE, uz naznake za posebne svrhe; i
5. napomene.

Kontrolirane zone oko vojnih zrakoplovnih baza koje, nisu opisane negdje u AIP uključene su u ovaj pododjeljak. Ako se zahtjevi iz propisa kojim se utvrđuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi u pogledu planova leta, dvosmjerne komunikacije i prijavljivanja pozicije primjenjuju na sve letove da bi se uklonila ili smanjila potreba za presretanjem i/ili ako postoji mogućnost presretanja i potrebno je praćenje VHF frekvencije za slučaj opasnosti 121,500 MHz, uvrštava se izjava o tome za relevantne oblasti ili njihove dijelove.

Opis određenih oblasti nad kojima se zahtijeva opremljenost predajnikom za lociranje u slučajevima opasnosti (ELT) i u kojima zrakoplov mora neprestano pratiti VHF frekvenciju za slučaj opasnosti 121,500 MHz, osim u periodima kada zrakoplov komunicira na drugim kanalima VHF ili kada se zbog ograničenja opreme smještene na zrakoplovu ili dužnosti u pilotskoj kabini ne mogu istovremeno pratiti dva kanala.

ENR 2.2 Ostali regulirani zračni prostor

Detaljan opis oblasti obavezne upotrebe radio-opreme (RMZ) i oblasti obavezne upotrebe transpondera (TMZ), uključujući:

1. naziv, geografske koordinate u stepenima i minutama horizontalnih granica RMZ/TMZ;
2. vertikalne granice u nivoima leta, ili stopama;
3. vrijeme aktivnosti; i
4. napomene.

Ako je utvrđeno, detaljan opis drugih vrsta reguliranog zračnog prostora i klasifikacije zračnog prostora.

ENR 3. ATS RUTE

ENR 3.1 Donje ATS rute

Detaljan opis donjih ATS ruta, uključujući:

1. oznaku rute, oznaku specifikacija potrebnih komunikacijskih performansi (RCP), navigacijske specifikacije i/ili specifikacije potrebnih performansi nadzora (RSP) primjenjive na određene segmente, nazive, kodirane oznake ili kodne nazive i geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama za sve značajne tačke koje definiraju rutu uključujući tačke "obaveznog" javljanja ili javljanja "na zahtjev";
2. smjer putanje ili VOR radijala zaokružene na najbliži stepen, geodetsko rastojanje zaokruženo na najbliži deseti dio kilometra ili deseti dio nautičke milje između svake uzastopne utvrđene značajne tačke i, u slučaju VOR radijala, tačke prelaska;
3. gornje i donje granice ili minimalnu apsolutnu visinu na ruti, zaokružene na najbližih 50 m ili 100 stopa i klasifikaciju zračnog prostora;
4. horizontalne granice i minimalnu apsolutnu visinu nadvisivanja prepreka;
5. smjerove nivoa krstarenja;
6. zahtjev u pogledu tačnosti za svaki segment navigacije zasnovane na performansama zrakoplova (PBN) (RNAV ili RNP); i
7. napomene, uključujući naznaku jedinice kontrole zračnog prometa, njen operativni kanal i, ako je primjenjivo, adresu za prijavu, SATVOICE broj i sva ograničenja u navigacijskoj specifikaciji RCP i RSP.

ENR 3.2 Gornje ATS rute

Detaljan opis gornjih ATS ruta, uključujući:

1. oznaku rute, oznaku specifikacija potrebnih komunikacijskih performansi (RCP), navigacijske specifikacije i/ili specifikacije potrebnih performansi nadzora (RSP) primjenjivih na određene segmente, nazive, kodirane oznake ili kodne nazive i geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama svih značajnih tačaka koje definiraju rutu, uključujući tačke "obaveznog" javljanja ili javljanja "na zahtjev";
2. smjer putanje ili VOR radijala zaokružene na najbliži stepen, geodetsko rastojanje zaokruženo na najbliži deseti dio kilometra ili deseti dio nautičke milje između svake uzastopne utvrđene značajne tačke i, u slučaju VOR radijala, tačke prelaska;
3. gornje i donje granice i klasifikacija zračnog prostora;
4. horizontalne granice;
5. smjerove nivoa krstarenja;
6. zahtjeve u pogledu tačnosti za svaki segment navigacije zasnovane na performansama zrakoplova (PBN) (RNAV ili RNP); i
7. napomene, uključujući naznaku jedinice kontrole, njen operativni kanal i, ako je primjenjivo, adresu za prijavu, SATVOICE broj i sva ograničenja u navigacijskoj specifikaciji RCP i RSP.

ENR 3.3 Rute prostorne navigacije

Detaljan opis PBN ruta (RNAV i RNP), uključujući:

1. oznaku rute, oznaku specifikacija potrebnih komunikacijskih performansi (RCP), navigacijske specifikacije i/ili specifikacije potrebnih performansi nadzora (RSP) primjenjive na određene segmente, nazive, kodirane oznake ili kodne nazive i geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama za sve značajne tačke koje definiraju rutu, uključujući tačke "obaveznog" javljanja ili javljanja "na zahtjev";
2. tačke na ruti koje definiraju rutu prostorne navigacije, dodatno (ako je primjenjivo):

- a) identifikaciju stanice/položaja referentnog VOR/DME;
- b) smjer zaokružen na najbliži stepen i udaljenost zaokruženu na najbliži deseti dio kilometra ili deseti dio nautičke milje od referentnog VOR/DME ako tačka na ruti nije na istom mjestu sa njim; i
- c) nadmorsku visinu DME antene u krugu od 30 m (100 stopa);
3. magnetni smjer zaokružen na najbliži stepen, geodetsko rastojanje zaokruženo na najbliži deseti dio kilometra ili deseti dio nautičke milje između definiranih krajnjih tačaka i udaljenosti između svake uzastopne utvrđene značajne tačke;
4. gornje i donje granice i klasifikaciju zračnog prostora;
5. smjerove nivoa krstarenja;
6. zahtjev u pogledu tačnosti za svaki segment navigacije zasnovane na performansama (PBN) (RNAV ili RNP); i
7. napomene, uključujući naznaku jedinice kontrole zračnog prometa, njen operativni kanal i, ako je primjenjivo, adresu data link, SATVOICE broj i svako ograničenje u navigacijskoj specifikaciji RCP i RSP.

ENR 3.4 Helikopterske rute

Detaljan opis ruta helikoptera, uključujući:

1. oznaku rute, oznaku specifikacija potrebnih komunikacijskih performansi (RSP), navigacijske specifikacije i/ili specifikacije potrebnih performansi nadzora (RSP) primjenjive na određene segmente, nazive, kodirane oznake ili kodne nazive i geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama za sve značajne tačke koje definiraju rutu uključujući tačke "obaveznog" javljanja ili javljanja "na zahtjev";
2. smjer putanje ili VOR radijala zaokružene na najbliži stepen, geodetsko rastojanje zaokruženo na najbliži deseti dio kilometra ili deseti dio nautičke milje između svake uzastopne utvrđene značajne tačke i, u slučaju VOR radijala, tačke prelaska;
3. gornje i donje granice i klasifikaciju zračnog prostora;
4. minimalne apsolutne visine leta zaokružene na najbližih 50 m ili 100 stopa;
5. zahtjev u pogledu tačnosti za svaki segment navigacije zasnovane na performansama (PBN) (RNAV ili RNP); i
6. napomene, uključujući naznaku jedinice kontrole zračnog prometa, njen operativni kanal i, ako je primjenjivo, njenu adresu za prijavu, SATVOICE broj i svako ograničenje u navigacijskoj specifikaciji RCP i RSP.

ENR 3.5 Ostale rute

Navodi se opis drugih posebno određenih ruta koje su obavezne u navedenoj oblasti.

Opis zračnog prostora slobodnih ruta (FRA), kao određenog zračnog prostora u okviru kojeg korisnici mogu slobodno planirati direktne rute između definirane ulazne tačke i definirane izlazne tačke, uključujući informacije o direktnom usmjeravanju, ograničenjima upotrebe tačaka na ruti za direktna usmjeravanja i naznaku u planu leta (tačka 15). Opisuju se preduvjeti za izdavanje odobrenja kontrole zračnog prometa.

ENR 3.6 Čekanje na ruti

Navodi se detaljan opis procedura čekanja na ruti, koji sadrži:

1. identifikaciju čekanja (ako postoji) i tačku čekanja (navigacijski uređaj) ili tačku na ruti sa geografskim koordinatama u stepenima, minutama i sekundama;

2. doletnu putanju;
3. smjer proceduralnog zaokreta;
4. maksimalnu zadatu brzinu;
5. minimalni i maksimalni nivo čekanja;
6. vrijeme/rastojanje za odlet; i
7. naznaku kontrolne jedinice i njene operativne frekvencije.

ENR 4. RADIO-NAVIGACIJSKI UREĐAJI/SISTEMI**ENR 4.1 Rutni radio-navigacijski uređaji (en route)**

Popis stanica koje pružaju radio-navigacijske usluge uspostavljenih za potrebe na ruti i organiziran abecednim redoslijedom po imenu stanice, uključujući:

1. naziv stanice i magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stepen, a za VOR deklinacija stanice zaokružena na najbliži stepen, koja se upotrebljava za tehničko poravnanje uređaja.
2. identifikaciju;
3. frekvenciju/kanal za svaki element;
4. radno vrijeme;
5. geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama položaja antene emitovanja;
6. nadmorsku visinu DME antene zaokruženu na najbližih 30 m (100 stopa); i
7. napomene.

Ako vlasnik uređaja nije imenovani pružatelj usluga, naziv vlasnika uređaja je naveden u koloni za napomene. Pokrivenost sredstva navodi se u koloni sa napomenama.

ENR 4.2 Specijalni navigacijski sistemi

Opis stanica povezanih sa specijalnim navigacijskim sistemima, uključujući:

1. naziv stanice ili niza stanica;
2. vrstu dostupnih usluga (glavni signal, pomoćni signal, boja);
3. frekvenciju (broj kanala, osnovna frekvencija, frekvencija ponavljanja, prema potrebi);
4. radno vrijeme;
5. geografske koordinate položaja predajne stanice u stepenima, minutama i sekundama; i
6. napomene.

Ako vlasnik uređaja nije imenovani pružatelj usluga, naziv vlasnika uređaja je naveden u koloni za napomene. Pokrivenost sredstva navodi se u koloni sa napomenama.

ENR 4.3 Globalni navigacijski satelitski sistem (GNSS)

Lista i opis elemenata globalnog navigacijskog satelitskog sistema (GNSS) koji pruža navigacijsku uslugu uspostavljenu za potrebe navigacije na ruti i poredano abecednim redoslijedom prema nazivu elemenata, uključujući:

1. naziv GNSS elemenata (GPS, GLONASS, EGNOS, MSAS, WAAS, itd.);
2. odgovarajuću frekvenciju;
3. geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama nominalnog područja u kojem se pruža usluga; i
4. napomene.

Ako vlasnik uređaja nije imenovani pružatelj usluga, naziv vlasnika uređaja je naveden u koloni za napomene.

ENR 4.4. Kodne oznake značajnih tačaka

Abecedna lista kodnih oznaka (kodne oznake od pet slova pogodne za izgovor) uspostavljenih za značajne tačke na pozicijama gdje nisu locirana radio-navigacijska sredstva, uključujući:

1. kodnu oznaku;
2. geografske koordinate pozicije u stepenima, minutama i sekundama;
3. referencu na ATS ili druge rute na kojima se tačka nalazi; i

4. napomene, uključujući dodatnu definiciju pozicije, ako se to zahtijeva;

ENR 4.5 Rutna zrakoplovna svjetla na zemlji (en-route)

Lista rutnih zrakoplovnih svjetala na zemlji i drugih svjetlosnih signala koji označavaju geografske pozicije koje je Bosna i Hercegovine odredila kao značajne, uključujući:

1. ime grada ili mjesta ili drugu identifikaciju svjetlosnog signala;
2. vrstu svjetlosnog signala i intenzitet svjetla u hiljadama kandela;
3. karakteristike signala;
4. sati rada; i
5. napomene.

ENR 5. NAVIGACIJSKA UPOZORENJA**ENR 5.1 Zabranjene, uvjetno zabranjene i opasne zone**

Opis i, prema potrebi, grafički prikaz zabranjenih, uvjetno zabranjenih i opasnih zona uz informacije o njihovom uspostavljanju i aktiviranju, uključujući:

1. identifikaciju, naziv i geografske koordinate horizontalnih granica u stepenima, minutama i sekundama ako se nalaze unutar kontrolirane oblasti/kontrolirane zone, odnosno u stepenima i minutama ako su izvan kontrolirane oblasti/kontrolirane zone;
2. gornje i donje granice; i
3. napomene, uključujući i vrijeme aktivnosti.

Vrsta ograničenja ili priroda opasnosti i rizik od presretanja u slučaju prodiranja u zonu navode se u koloni sa napomenama.

ENR 5.2 Zone za vojne vježbe i obuku i zona identifikacije za potrebe zračne odbrane (ADIZ)

Opis i odgovarajući grafički prikaz uspostavljenih zona za vojne vježbe i obuku koje se odvijaju u redovnim intervalima, i utvrđena zona identifikacije za potrebe zračne odbrane, uključujući:

1. geografske koordinate horizontalnih granica u stepenima, minutama i sekundama ako se nalaze unutar granica kontrolirane oblasti/kontrolirane zone i u stepenima i minutama ako se nalaze izvan granica kontrolirane oblasti/kontrolirane zone;
2. gornje i donje granice, te sistem i način najave aktivacije zajedno sa informacijama relevantnim za civilne letove i primjenjive procedure u ADIZ; i
3. napomene, uključujući vrijeme aktivnosti i rizik od presretanja u slučaju prodiranja u ADIZ.

ENR 5.3 Ostale opasne aktivnosti i druge potencijalne opasnosti**ENR 5.3.1. Ostale opasne aktivnosti**

Opis i, prema potrebi, kartografski prikaz aktivnosti koje predstavljaju posebnu ili očiglednu opasnost za operacije zrakoplova i mogle bi uticati na letove, uključujući:

1. geografske koordinate u stepenima i minutama od centra oblasti i dometa uticaja;
2. vertikalne granice;
3. savjetodavne mjere;
4. nadležno tijelo za pružanje informacija; i
5. napomene, uključujući vrijeme aktivnosti.

ENR 5.3.2 Druge potencijalne opasnosti

Opis i, prema potrebi, kartografski prikaz drugih potencijalnih opasnosti koje bi mogle uticati na letenje (npr. aktivni vulkani, nuklearne elektrane itd.), uključujući:

1. geografske koordinate lokacija potencijalne opasnosti u stepenima i minutama;
2. vertikalne granice;
3. savjetodavne mjere;
4. nadležno tijelo za pružanje informacija; i
5. napomene.

ENR 5.4 Zračne navigacijske prepreke

Lista prepreka koje utiču na zračnu plovidbu u Oblasti 1 (cijela teritorija Bosne i Hercegovine) uključujući:

1. identifikaciju prepreka ili oznake prepreka;
2. vrstu prepreke;
3. položaj prepreke, označen geografskim koordinatama u stepenima, minutama i sekundama;
4. nadmorsku visinu i visinu prepreke zaokruženu na najbliži metar ili stopu;
5. vrstu i boju osvjjetljenja prepreke (ako postoji); i
6. ako je primjenjivo, naznaka da je lista prepreka dostupna u elektronskom obliku, i referenca na GEN.3.1.6.

ENR 5.5 Zrakoplovne sportske i rekreativne aktivnosti

Kratak opis i prema potrebi grafički prikaz intenzivnih zrakoplovnih sportskih i rekreativnih aktivnosti i uvjeta pod kojim se izvode, uključujući:

1. oznaku i geografske koordinate horizontalnih granica u stepenima, minutama i sekundama ako se nalaze unutar granica kontrolirane oblasti/kontrolirane zone i u stepenima i minutama ako se nalaze izvan granica kontrolirane oblasti/kontrolirane zone;
2. vertikalne granice;
3. telefonski broj operatora/korisnika; i
4. napomene, uključujući vrijeme izvođenja aktivnosti.

ENR 5.6 Migracije ptica i oblasti sa osjetljivom faunom

Opis i, prema potrebi, kartografski prikaz kretanja ptica povezanih sa migracijom, uključujući migracijske puteve i područja stalnog odmora, te područja sa osjetljivom faunom.

ENR 6. KARTE ZRAČNIH PUTEVA (EN-ROUTE)

U ovoj sekciji navode se Karte zračnih puteva – ICAO i indeksne karte.

DIO 3 – AERODROMI (AD)

Ako se AIP sačinjava i stavlja na raspolaganje u više tomova, od kojih svaki ima zasebne izmjene i dopune, u svaki tom se uključuje zaseban predgovor, zasebna evidencija izmjena AIP, zasebna evidencija dopuna AIP, zasebna kontrolna lista stranica AIP i zasebna lista aktuelnih ručnih izmjena. Ako se AIP objavljuje kao jedan tom, napomena "nije primjenjivo" se unosi u svaki od prethodno navedenih pododjeljaka.

AD 0.6 Sadržaj dijela 3

Lista odjeljaka i pododjeljaka u Dijelu 3 – Aerodromi (AD).

AD 1. AERODROMI/HELIDROMI – UVOD**AD 1.1 Dostupnost aerodroma/helidroma i uvjeti za korištenje****AD 1.1.1 Opšti uvjeti**

Kratak opis nadležnog organa odgovornog za aerodrome i helidrome, uključujući:

1. opšte uvjete pod kojima su aerodromi/helidromi i povezana infrastruktura dostupni za upotrebu; i
2. izjavu o odredbama na kojima se zasnivaju usluge i referenca na mjesto u AIP na kojem su navedene razlike u odnosu na ICAO, ako postoje.

AD 1.1.2 Upotreba vojnih aerodroma

Propisi i procedure, ako postoje, koji se odnose na civilnu upotrebu vojnih aerodroma.

AD 1.1.3 Postupci u uvjetima smanjene vidljivosti (LVP)

Opšti uvjeti pod kojim se primjenjuju postupci u uvjetima smanjene vidljivosti koji se odnose na operacije kategorije II/III na aerodromima, ako su primjenjivi.

AD 1.1.4. Aerodromski operativni minimum

Informacije u vezi sa aerodromskim operativnim minimumima koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

AD 1.1.5 Ostale informacije

Ostale informacije slične prirode, ako je primjenjivo.

AD 1.2 Usluge spašavanja i vatrogasne usluge (RFFS) i plan postupanja u slučaju snijega**AD 1.2.1 Usluge spašavanja i vatrogasne usluge**

Kratak opis pravila kojima se uređuje uspostavljanje usluga spašavanja i vatrogasnih usluga na aerodromima/helidromima dostupnim za javnu upotrebu uz naznaku kategorije spašavanja i vatrogasne kategorije koja je utvrđena važećim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine.

AD 1.2.2 Plan postupanja u slučaju snijega

Kratak opis opštih elemenata postupanja u slučaju snijega na aerodromima/helidromima dostupnim za javnu upotrebu na kojima se obično pojavljuju sniježni uvjeti, uključujući:

1. organizaciju zimske službe;
2. nadzor površina za kretanje zrakoplova;
3. metode mjerenja i dobijena mjerenja;
4. mjere preduzete za održavanje upotrebljivosti površina za kretanje;
5. sisteme i načine izvještavanja;
6. slučajeve zbog kojih može doći do zatvaranja poletno-sletne staze; i
7. distribuciju informacija o sniježnim uvjetima.

AD 1.3 Pregled aerodroma i helidroma

Lista i grafički prikaz aerodroma/helidroma u Bosni i Hercegovini, uključujući:

1. naziv aerodroma/helidroma i ICAO lokacijski indikator;
2. vrsta prometa za koji je dozvoljeno korištenje aerodroma/helidroma (međunarodni/domaći, IFR/VFR, redovni/vanredni, opšta avijacija, vojni promet i drugo), i
3. referencu na AIP, Dio 3, odjeljak u kojem su navedeni podaci o aerodromu/helidromu.

AD 1.4 Grupisanje aerodroma/helidroma

Kratak opis kriterija koje Bosna i Hercegovina primjenjuje pri grupisanju aerodroma/helidroma u svrhu proizvodnje/distribucije/pružanja informacija.

AD 1.5 Status certifikacije aerodroma

Popis aerodroma u Bosni i Hercegovini sa naznakom na status certifikacije, uključujući:

1. naziv aerodroma i ICAO lokacijski indikator;
2. datum certifikacije i, ako je primjenjivo, važenje certifikata; i
3. napomene, ako ih ima.

AD 2. AERODROMI

Napomena. – ** treba zamijeniti odgovarajućim ICAO lokacijskim indikatorom**

****** AD 2.1 Lokacijski indikator i naziv aerodroma**

Navodi se ICAO lokacijski indikator i naziv aerodroma. ICAO lokacijski indikator je sastavni dio sistema referenci koji se primjenjuje na sve pododjeljke u Odjeljku AD 2.

****** AD 2.2 Geografski i administrativni podaci o aerodromu**

Objavljaju se geografski i administrativni podaci, koji obuhvataju:

1. referentnu tačku aerodroma (geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama) i lokaciju aerodroma;
2. smjer i udaljenost referentne tačke aerodroma od centra grada koji aerodrom opslužuje;
3. nadmorsku visinu aerodroma zaokruženu na najbliži metar ili stopu, i referentnu temperaturu;
4. ako je primjenjivo, talasaste neravnine (undulaciju) geoida na položaju na kojem je izmjerena nadmorska visina aerodroma, zaokruženu na najbliži stepen ili stopu;

5. magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stepen, datum informacije i godišnju promjenu;
6. naziv operatora aerodroma, adresu, brojeve telefona i telefaksa, elektronsku poštu, AFS adresu i internet adresu, ako postoji;
7. vrste prometa kojima je dozvoljeno da koriste aerodom; (IFR/VFR); i
8. napomene.

**** **AD 2.3 Radno vrijeme**

Detaljan opis radnog vremena aerodromskih službi, uključujući:

1. aerodromskog operatora;
2. carinsku i imigracijsku službu;
3. zdravstvenu i sanitarnu službu;
4. AIS briefing ured;
5. ATS prijavi biro (ARO);
6. MET briefing ured;
7. usluge kontrole zračnog prometa (ATS);
8. snabdijevanje gorivom;
9. usluge prihvata i otpreme;
10. zaštita (security);
11. odleđivanje; i
12. napomene.

**** **AD 2.4 Usluge i sredstva za prihvata i otpremu**

Detaljan opis usluga i sredstava za prihvata i otpremu dostupnih na aerodromu, uključujući:

1. sredstva za prihvata i otpremu tereta;
2. vrste goriva i ulja;
3. sredstva i kapacitet za snabdijevanje gorivom;
4. uređaje i sredstva za odleđivanje;
5. hangarski prostor za gostujuće zrakoplove;
6. uređaje i sredstva za popravku gostujućih zrakoplova;
7. napomene.

**** **AD 2.5 Pogodnosti za putnike**

Kratak opis pogodnosti za putnike koje su dostupne na aerodromu ili reference na druge izvore ili reference na druge izvore informacija, na primjer, internet stranice, uključujući:

1. hotel(i) na aerodromu ili u blizini aerodroma;
2. restoran(i) na aerodromu ili u blizini aerodroma;
3. mogućnost prijevoza;
4. medicinske usluge;
5. banku ili pošte na ili u blizini aerodroma;
6. turističke agencije;
7. napomene.

**** **AD 2.6 Usluge spašavanja i vatrogasne službe**

Detaljan opis usluga spašavanja i vatrogasne službe i oprema dostupne na aerodromu, uključujući:

1. vatrogasnu kategoriju aerodroma;
2. opremu za spašavanje;
3. kapacitet za uklanjanje onesposobljenog zrakoplova; i
4. napomene.

**** **AD 2.7 Sezonska dostupnost – čišćenje**

Detaljan opis opreme i operativnih prioriteta utvrđenih za čišćenje operativnih površina na aerodromu, uključujući:

1. vrstu opreme za čišćenje;
2. prioritete za čišćenje;
3. napomene.

**** **AD 2.8 Platforme, rulne staze i mjesta provjere lokacije/položaja**

Podaci o platformama, rulnim stazama i mjestima provjere lokacije/položaja, uključujući:

1. oznaku, površinu i nosivost platforme;
2. oznaku, širinu, površinu i nosivost rulnih staza;
3. lokaciju i nadmorsku visinu zaokruženu na najbliži metar ili stopu za tačke provjere visinomjera;
4. lokaciju VOR mjesta provjere položaja;

5. poziciju tačke provjere INS sistema u stepenima, minutama, sekundama i stotim dijelovima sekunde;
6. napomene.

Ako su kontrolna lokacije/položaji naznačeni na aerodromskoj karti, bilješke o tome su navedene u ovom pododjeljku.

**** **AD 2.9 Sistem za vođenje i kontrolu kretanja po površinama i označavanje**

Kratak opis sistema za vođenje i kontrolu kretanja po površinama i označavanje poletno-sletnih staza i rulnih staza, uključujući:

1. upotrebu znakova za oznaku parking mjesta zrakoplova, linije vođenja na rulnoj stazi i vizuelni sistem za vođenje pri pristajanju/parkiranju na parkirnim mjestima zrakoplova;
2. oznake i svjetla poletno-sletne staze i rulne staze;
3. zaustavne prečke (ako postoje);
4. napomene.

**** **AD 2.10 Aerodromske prepreke**

Detaljan opis prepreka, uključujući:

1. prepreke u oblasti 2:
 - a) identifikaciju prepreka ili oznaku prepreka;
 - b) vrstu prepreke;
 - c) položaj prepreke, izražen u geografskim koordinatama u stepenima, minutama i sekundama i desetinkama sekundi;
 - d) nadmorsku visinu i visinu prepreke zaokruženu na najbliži metar ili stopu;
 - e) označavanje prepreka, te vrstu i boju osvjetljenja prepreke (ako postoji);
 - f) ako je primjenjivo, naznaku da je lista prepreka dostupna u elektronskom obliku, i referenca na GEN 3.1.6; i
 - g) naznaku NIL, ako je primjenjivo;
2. jasno se navodi nedostatak skupa podataka za aerodrom-e iz oblasti 2, a podaci o preprekama navode se za:
 - a) prepreke koje prodiru u površine za ograničavanje prepreka;
 - b) prepreke koje prodiru u površinu za identifikaciju prepreka u ravni putanje u odletu, i;
 - c) ostale prepreke koje se smatraju opasnim po zračnu plovodbu;
3. naznaka da nema informacija o preprekama u oblasti 3, ili ako postoje:
 - a) identifikacija ili oznaka prepreke;
 - b) vrsta prepreke;
 - c) položaj prepreke, predstavljen geografskim koordinatama u stepenima, minutama, sekundama i desetim dijelovima sekundi;
 - d) nadmorska visina i visina prepreke zaokružene na najbližu desetinu metra ili deseti dio stope;
 - e) označavanje prepreke, te vrsta i boja osvjetljenja prepreke (ako postoji);
 - f) ako je primjenjivo, naznaku da je lista prepreka dostupna u elektronskom obliku, i referenca na GEN 3.1.6; i
 - g) naznaku NIL, ako je primjenjivo.

**** **AD 2.11 Meteorološke informacije**

Detaljan opis meteoroloških informacija koje se pružaju na aerodromu, i naznaka koji je meteorološki ured odgovoran za navedene usluge, uključujući:

1. naziv pripadajućeg meteorološkog ureda;

2. radno vrijeme pružanja usluge i, prema potrebi, određivanje nadležnog meteorološkog ureda izvan navedenog radnog vremena;
3. ured odgovoran za pripremu TAF, te period važenja i intervale izdavanja prognoza;
4. dostupnost TREND prognoze za aerodrom, i interval objave;
5. informacije o načinu na koji se pruža informacija i/ili savjetovanje;
6. vrste dostavljene letne dokumentacije i jezici koji se koriste u letnoj dokumentaciji;
7. karte i druge informacije prikazane ili dostupne u svrhu informiranja ili savjetovanja;
8. dodatnu opremu raspoloživu za pružanje informacija o meteorološkim uvjetima, kao što su meteorološki radari i prijemnik za satelitske slike;
9. ATS jedinice kojima se dostavljaju meteorološke informacije;
10. dodatne informacije, npr. koje se odnose na ograničenja usluga.

**** **AD 2.12 Fizičke karakteristike poletno-sletne staze**

Detaljan opis fizičkih karakteristika poletno-sletne staze, za svaku poletno-sletnu stazu, uključujući:

1. oznake;
2. stvarni smjer izražen u stotim dijelovima stepena;
3. dimenzije poletno-sletne staze zaokružene na najbliži metar ili stopu;
4. nosivost površine (klasifikacijski broj površine (PCN) i pripadajući podaci) i površine svake poletno-sletne staze i pripadajućih staza za zaustavljanje;
5. geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama i stotinkama sekunde za svaki prag i kraj poletno-sletne staze, te ako je primjenjivo, (talasaste neravnine) undulaciju geoida:
 - pragova poletno-sletne staze za neprecizni prilaz zaokružene na najbliži metar ili stopu; i
 - pragova poletno-sletne staze za precizni prilaz zaokružene na najbliži deseti dio metra ili stope;
6. nadmorske visine:
 - pragova poletno-sletne staze za neprecizni prilaz zaokružene na najbliži metar ili stopu; i
 - pragova i najviše nadmorske visine zone dodira poletno-sletne staze za precizni prilaz zaokružene na najbliži deseti dio metra ili deseti dio stope;
7. nagib za svaku poletno-sletnu stazu i pripadajuće staze za zaustavljanje;
8. dimenzije staza za zaustavljanje (ako postoje) zaokružene na najbliži metar ili stopu;
9. dimenzije pretpolja (ako postoje) zaokružene na najbliži metar ili stopu;
10. dimenzije osnovne staze;
11. dimenzije zaštitnih površina kraja poletno-sletne staze;
12. pozicija na kojoj se završava poletno-sletna staza i opis sistema za prinudno zaustavljanje (ako postoji);
13. postojanje zone bez prepreka; i
14. napomene.

**** **AD 2.13 Objavljene dužine**

Detaljan opis objavljenih dužina zaokruženih na najbliži metar ili stopu za svaki smjer i za sve poletno-sletne staze, uključujući:

1. oznaku poletno-sletne staze;
2. raspoloživu dužinu zaleta za polijetanje;
3. raspoloživu dužinu za polijetanje i, ako je primjenjivo, alternativne redukovane objavljene dužine;

4. raspoloživu dužinu za ubrzanje i zaustavljanje;
5. raspoloživu dužinu za slijetanje; i
6. napomene, uključujući početnu ili ulaznu tačku na poletno-sletnoj stazi od koje počinju alternativne redukovane objavljene dužine.

Ako se smjer poletno-sletne staze ne može koristiti za polijetanje i/ili slijetanje jer je to operativno zabranjeno, to se objavljuje i unose se riječi "nije upotrebljivo" ili skraćenica "NU".

**** **AD 2.14 Prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze**

Detaljan opis prilaznih svjetala i svjetala poletno-sletne staze, uključujući:

1. oznaku poletno-sletne staze;
2. tip, dužinu i intenzitet sistema prilaznih svjetala;
3. svjetla praga poletno-sletne staze, boju i horizontalne prečke sa rasvjetom;
4. vrstu sistema za određivanje nagiba za vizuelni prilaz;
5. dužinu svjetala zone dodira poletno-sletne staze;
6. dužinu, razmak, boju i intenzitet svjetala centralne linije poletno-sletne staze;
7. dužinu, razmak, boju i intenzitet rubnih svjetala poletno-sletne staze;
8. boju svjetala kraja poletno-sletne staze i horizontalne prečke;
9. dužinu i boju svjetala staze za zaustavljanje; i
10. napomene.

**** **AD 2.15 Ostale svjetlosne oznake, rezervno napajanje**

Opis ostalih svjetlosnih oznaka i rezervnog napajanja, energijom, uključujući:

1. lokaciju, karakteristike i vrijeme rada aerodromskih farova/identifikacijskih farova (ako postoje);
2. lokaciju i svjetlosne oznake (ako postoje) anemometra/pokazivača smjera slijetanja;
3. rubna svjetla staze za vožnju i rasvjetu centralne linije staze za vožnju;
4. rezervno napajanje, uključujući vrijeme uključivanja; i
5. napomene.

**** **AD 2.16 Površine za slijetanje helikoptera**

Detaljan opis površina za slijetanje helikoptera koje su osigurane na aerodromu, uključujući:

1. geografske koordinate u stepenima, minutama, sekundama i stotinkama sekundi i, ako je primjenjivo, undulaciju geoida geometrijskog centra zone prizemljenja i uzleta (TLOF) ili svakog praga zone završnog prilaza i polijetanja (FATO):
 - za neprecizni prilaz, zaokruženu na najbliži metar ili stopu, i
 - za precizni prilaz, zaokruženu na najbliži deseti dio metra ili deseti dio stope;
2. nadmorsku visinu TLOF i/ili FATO područja:
 - za neprecizni prilaz, zaokruženu na najbliži metar ili stopu, i
 - za precizni prilaz, zaokruženu na najbliži deseti dio metra ili deseti dio stope;
3. dimenzije TLOF i FATO površine zaokružene na najbliži metar ili stopu, vrstu površine, nosivost i oznake;
4. smjer FATO u odnosu na pravi sjever, zaokružen na stoti dio stepena;
5. objavljene raspoložive dužine zaokružene na najbliži metar ili stopu;
6. prilazna svjetla i svjetla FATO; i
7. napomene.

****** AD 2.17 Zračni prostor u kojem se pružaju ATS usluge**

Detaljan opis organizacije zračnog prostora ATS na aerodromu, uključujući:

1. oznaku zračnog prostora i geografske koordinate horizontalnih granica zračnog prostora u stepenima, minutama i sekundama;
2. vertikalne granice;
3. klasifikaciju zračnog prostora;
4. pozivni znak i jezik/jezike na kojima ATS jedinica pruža usluge;
5. prijelaznu visinu;
6. radno vrijeme; i
7. napomene.

****** AD 2.18 Komunikacijska oprema za pružanje usluga u zračnom prometu**

Detaljan opis komunikacijske opreme za pružanje ATS usluga, uključujući:

1. oznaku usluge;
2. pozivni znak;
3. kanal/kanali;
4. SATVOICE brojeve, ako su dostupni;
5. adresu prijave, prema potrebi;
6. radno vrijeme; i
7. napomene.

****** AD 2.19 Radio-navigacijski uređaji i uređaji za slijetanje**

Detaljan opis radio-navigacijskih uređaja i uređaja za slijetanje koji se odnose na instrumentalno prilazanje i procedure u terminalnoj oblasti aerodroma, uključujući:

1. vrstu uređaja, magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stepen, prema potrebi, i vrstu podržanih operacija za sistem za instrumentalno slijetanje (ILS)/mikrotalasni sistem za slijetanje (MLS), osnovni GNSS, satelitski sistem za poboljšanje signala (SBAS) i zemaljski sistem za poboljšanje signala (GBAS), a za VOR/ILS/MLS i deklinacija stanice koja se koristi za tehničko održavanje zaokruženu na najbliži stepen;
2. identifikaciju, prema potrebi;
3. frekvenciju, brojeve kanala, pružatelja usluga i oznaku referentnih putanja (RPI), prema potrebi;
4. radno vrijeme, prema potrebi;
5. geografske koordinate pozicije predajne antene u stepenima, minutama, sekundama i desetim dijelovima sekunde, prema potrebi;
6. nadmorsku visinu predajne antene DME zaokruženu na najbližih 30 m (100 stopa) i preciznog DME (DME/P) zaokruženu na najbliža 3 m (10 stopa), nadmorsku visinu referentne tačke GBAS ili stopu i elipsoidnu visinu tačke zaokruženu na najbliži metar ili stopu, za SBAS, elipsoidnu visinu tačke praga slijetanja (LTP) ili zamišljene tačke praga (FTP) zaokruženu na najbliži metar ili stopu;
7. radijus obima usluge od referentne tačke GBAS zaokružen na najbliži kilometar ili nautičku milju, i
8. napomene.

Kada se isti uređaj koristi i na ruti i na aerodromu, i u Odjeljku ENR 4 se navodi opis. Ako zemaljski sistem za poboljšanje signala (GBAS) opslužuje više od jednog aerodroma, za svaki aerodrom navodi se opis uređaja. Ako vlasnik uređaja nije imenovan pružatelj usluga, naziv vlasnika uređaja je naveden u koloni za napomene. Pokrivenost sredstva navodi se u koloni sa napomenama.

****** AD 2.20 Lokalni propisi na aerodromu**

Detaljan opis propisa primjenjivih za korištenje aerodroma, uključujući prihvatljivost trenažnih letova, neradijskih i mikrolakih zrakoplova i sličnih, te na manevrisanje na zemlji i parkiranje, ali ne uključujući procedure letenja.

****** AD 2.21 Postupci za smanjenje buke**

Detaljan opis postupaka za smanjene buke koji su uspostavljeni na aerodromu.

****** AD 2.22 Postupci/procedure letenja**

Detaljan opis uvjeta i postupaka/procedure letenja, uključujući radarske postupke i/ili ADS-B postupke, utvrđenih na osnovu organizacije zračnog prostora na aerodromu. Ako su utvrđeni postupci pri smanjenoj vidljivosti na aerodromu, njihov detaljan opis, uključujući:

1. poletno-sletnu stazu/staze i prateću opremu koja je dozvoljena za upotrebu u postupcima pri smanjenoj vidljivosti;
2. definirane meteorološke uvjete pod kojim se pokreće i prekida sa upotrebom postupaka pri smanjenoj vidljivosti;
3. opis zemaljskih oznaka/svjetala koja se koriste u postupcima pri smanjenoj vidljivosti; i
4. napomene.

****** AD 2.23 Dodatne informacije**

Dodatne informacije na aerodromu, kao što je pokazatelj koncentracije ptica na aerodromu, zajedno sa naznakom značajnog dnevnog kretanja ptica između mjesta odmora i mjesta hranilišta, u mjeri u kojoj je to izvodljivo.

Posebne dodatne informacije u pogledu pružanja usluga u zračnom prometu na daljinu:

1. naznaku da se na aerodromu pružaju usluge u zračnom prometu na daljinu;
2. lokacija signalne lampe npr. izrazom "signalna lampa se nalazi na [geografski položaj]" te jasna naznaka signalne lampe na aerodromskoj karti za svaki od relevantnih aerodroma;
3. opis svih posebnih metoda komunikacije koje se smatraju potrebnim u slučaju višestrukog načina rada, kao npr. uključivanje naziva aerodroma/pozivnog znaka ATS jedinice za svu komunikaciju (tj. ne samo za prvi kontakt) pilota i kontrolora letenja/aerodromskih biroa za pružanje informacija o letovima (AFISO);
4. opis svake aktivnosti od značaja zahtijevane od korisnika zračnog prostora, koja je praćena slučajem opasnosti/vanredne situacije i moguće mjere za nepredviđene situacije od strane pružatelja ATS usluga u slučaju odstupanja, ako je primjenjivo (u AD 2.22 "Postupci/procedure letenja"); i
5. opis međuzavisnosti u dostupnosti usluga ili naznaka aerodroma koji nisu prikladni za preusmjeravanje sa aerodroma (korisnici zračnog prostora ne smiju planirati određeni aerodrom kao alternativu ako ih poslužuje isti udaljeni toranjski centar), ako se to smatra primjenjivim.

****** AD 2.24 Zrakoplovne karte koje se odnose na aerodrom**

Zrakoplovne karte koje se odnose na aerodrom navode se sljedećim redoslijedom:

1. ICAO karta aerodroma/helidroma;
2. ICAO karta parkiranja/pristanjanja zrakoplova;
3. ICAO karta površine za kretanje na aerodromu;
4. ICAO karta aerodromskih prepreka – tip A (za svaku poletno-sletnu stazu);
5. ICAO aerodromska karta terena i prepreka (elektronska);

6. ICAO karta terena za precizni prilaz (precizni prilaz za kategorije II i III);
 7. ICAO karta oblasti (odlazne i tranzitne rute);
 8. karta standardnog odlaska – instrumentalna – ICAO;
 9. ICAO karta oblasti (dolazne i tranzitne rute);
 10. ICAO karta standardnog dolaska – instrumentalni;
 11. ICAO karta nadzora minimalnih apsolutnih visina ATC;
 12. ICAO karta instrumentalnog prilaza (za sve poletno-sletne staze i tipove procedura);
 13. ICAO karta vizuelnog prilaza; i
 14. koncentracija ptica u blizini aerodroma.
- Ako se neka od karata ne izrađuje, naznaka o tome je navedena u Odjeljku GEN 3.2 "Zrakoplovne karte".

AD 3. HELIDROMI

Kada na aerodromu postoji područje za slijetanje helikoptera, pripadajući podaci o tome su navedeni u **** AD 2.16.

Napomena. – ** treba zamijeniti odgovarajućim ICAO lokacijskim indikatorom.**

**** AD 3.1 Lokacijski indikator i naziv helidroma

U AIP se navodi ICAO lokacijski indikator dodijeljen helidromu i nazivi helidroma. ICAO lokacijski indikator je sastavni dio sistema obilježavanja koji se primjenjuje na sve pododjeljke u Odjeljku AD 3.

**** AD 3.2 Geografski i administrativni podaci o helidromu

Navode se zahtjevi za geografske i administrativne podatke o helidromu, uključujući:

1. referentnu tačku helidroma (geografske koordinate u stepenima, minutama i sekundama) i lokacija;
2. smjer i rastojanje referentne tačke helidroma od centra grada ili mjesta koje helidrom opslužuje;
3. nadmorsku visinu helidroma zaokruženu na najbliži metar ili stopu, i referentnu temperaturu;
4. ako je primjenjivo, undulaciju geoida na položaju na kojem je izmjerena nadmorska visina helidroma zaokružena na najbliži metar ili stopu;
5. magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stepen, datum podatka i godišnju promjenu;
6. naziv operatora helidroma, adresu, brojeve telefona, elektronsku poštu, AFS adresu i internet adresu, ako je dostupna;
7. vrste prometa koje su dozvoljene na helidromu (IFR/VFR); i
8. napomene.

**** AD 3.3 Radno vrijeme

Detaljan opis radnog vremena za službe na helidromu, uključujući:

1. operatora helidroma;
2. carinsku i pasošku kontrolu;
3. zdravstvenu i sanitarnu službu;
4. AIS briefing ured;
5. ATS prijavni biro (ARO);
6. MET briefing ured;
7. usluge u zračnom prometu (ATS);
8. snabdijevanje gorivom;
9. usluge prihvata i otpreme;
10. zaštitu (security);
11. odleđivanje; i
12. napomene.

**** AD 3.4 Usluge prihvata i otpreme i infrastruktura

Detaljan opis usluga prihvata i otpreme i infrastrukture dostupnih na helidromu, uključujući:

1. uređaji i sredstva za rukovanje teretom;
2. vrste goriva i ulja;

3. objekte i sredstva za snabdijevanje gorivom;
4. uređaje i sredstva za odleđivanje;
5. hangarski prostor za helikoptere u prolazu;
6. objekte za popravak helikoptera u prolazu; i
7. napomene.

**** AD 3.5 Pogodnosti za putnike

Kratak opis pogodnosti za putnike koje su dostupne na helidromu ili reference na druge izvore informacija, npr. internet stranice, uključujući:

1. hotel(i) na helidromu ili u blizini helidroma;
2. restoran(i) na helidromu ili u blizini helidroma;
3. mogućnost prijevoza;
4. medicinske usluge;
5. banke ili pošte na ili u blizini helidroma;
6. turističke agencije; i
7. napomene.

**** AD 3.6 Spasilačko-vatrogasne usluge

Detaljan opis spasilačko-vatrogasne usluge, te opreme dostupne na helidromu, uključujući:

1. vatrogasnu kategoriju helidroma;
2. opremu za spašavanje;
3. sredstva za uklanjanje oštećenog helikoptera; i
4. napomene.

**** AD 3.7 Sezonska dostupnost – čišćenje

Detaljan opis opreme i operativnih prioriteta utvrđenih radi čišćenja operativne površine na helidromu, uključujući:

1. vrste opreme za čišćenje;
2. prioritete za čišćenje; i
3. napomene.

**** AD 3.8 Platforme, staze za vožnju i podatke o provjeri lokacija/položaja

Podaci o fizičkim karakteristikama platforme, staza za vožnju i mjesta provjere lokacije/položaja, uključujući:

1. oznaku, površinu i nosivost platforme, parking pozicija za helikoptere;
2. oznaku, širinu i vrstu površine staza za vožnju na zemlji;
3. širinu i oznaku staze za vožnju helikoptera u letu i zračne tranzitne rute;
4. lokaciju i nadmorsku visinu kontrolnih tačaka visinomjera zaokružene na najbliži metar ili stopu;
5. lokaciju tačke provjere VOR;
6. položaj INS kontrolnih tačaka u stepenima, minutama i sekundama, te stotim dijelovima sekunde; i
7. napomene.

Ako su mjesta provjere lokacije/položaja navedene na karti helidroma, o tome se stavlja napomena u ovom pododjeljku.

**** AD 3.9 Oznake i označivači

Kratak opis oznaka i označivača u oblasti površina za završni prilaz i polijetanje i rulnih staza, uključujući:

1. oznake zona završnog prilaza i polijetanja;
2. oznake rulnih staza, označivače zračnih rulnih staza i označivače zračnih tranzitnih ruta; i
3. napomene.

**** AD 3.10 Helidromske prepreke

Detaljan opis prepreka, uključujući:

1. identifikaciju ili oznaku prepreke;
2. vrstu prepreke;
3. položaj prepreke, predstavljen geografskim koordinatama u stepenima, minutama, sekundama i desetim dijelovima sekundi;
4. nadmorsku visinu i visinu prepreke zaokružene na najbliži metar ili stopu;
5. označavanje prepreka, te vrstu i boju osvijetljenja prepreke (ako postoji);

6. ako je primjenjivo, naznaka da je lista prepreka dostupna u elektronskom obliku, i referenca na 3.1.6; i
7. naznaku NIL, prema potrebi.

**** **AD 3.11 Meteorološke informacije**

Detaljan opis meteoroloških informacija koje se pružaju na helidromu i naznaka koji meteorološki ured je odgovoran za navedene usluge, uključujući:

1. naziv pripadajućeg meteorološkog ureda;
2. radno vrijeme pružanja usluge i, po potrebi, informacija o dežurnom meteorološkom uredu izvan tog vremena;
3. ured odgovoran za pripremu TAF, te period važenja prognoza;
4. dostupnost TREND prognoza za helidrom, i interval objave;
5. informacije o načinu informiranja i/ili konsultacija;
6. vrstu dokumentacije koja je dostupna i jezike koji se koriste u dokumentaciji za let;
7. karte i ostale informacije koje se prikazuju ili pružaju za informiranje ili konsultacije;
8. dodatnu opremu dostupnu za osiguravanje informacija o meteorološkim uvjetima, npr. vremenski radar ili prijemnik za satelitske slike;
9. ATS jedinice kojima se dostavljaju meteorološke informacije; i
10. dodatne informacije npr. ograničenje usluga itd.

**** **AD 3.12 Podaci o helidromu**

Detaljan opis dimenzija helidroma i sa tim povezanih informacija, uključujući:

1. vrstu helidroma – u nivou tla, uzdignut ili helidrom na platformi;
2. dimenzije zone prizemljenja i uzleta (TLOF) zaokružene na najbliži metar ili stopu;
3. smjer zone završnog prilaza i polijetanja (FATO) u odnosu na pravi (geografski) smjer zaokružen na stoti dio stepena;
4. dimenzije FATO zaokružene na najbliži metar ili stopu i tip površine;
5. čvrstoću površine i nosivost TLOF u tonama (1 000 kg);
6. geografske koordinate u stepenima, minutama, sekundama i stotim dijelovima sekunde, ako je primjenjivo, undulaciju geoida geometrijskog centra TLOF ili svakog praga FATO, zaokruženu na najbližih pola metra ili stope:
 - za neprecizne prilaze, zaokruženu na najbliži metar ili stopu; i
 - za precizne prilaze, zaokruženu na najbliži deseti dio metra ili stope;
7. nagib TLOF i FATO i nadmorsku visinu:
 - za neprecizne prilaze, zaokruženu na najbliži metar ili stopu; i
 - za precizne prilaze, zaokruženu na najbliži deseti dio metra ili deseti dio stope;
8. dimenzije sigurnosne oblasti;
9. dimenzije pretpolja, zaokružene na najbliži metar ili stopu;
10. postojanje zone bez prepreka; i
11. napomene.

**** **AD 3.13 Objavljene dužine**

Detaljan opis objavljenih dužina zaokruženih na najbliži metar ili stopu kada je relevantno za helidrom, uključujući:

1. raspoloživu dužinu za polijetanje i, ako je primjenjivo, smanjene alternativne objavljene dužine;
2. raspoloživu dužinu za prekinuto polijetanje;
3. raspoloživu dužinu za slijetanje; i

4. napomene, uključujući polaznu ili ulaznu tačku od koje počinju alternativne redukovane objavljene dužine.

**** **AD 3.14 Prilazna svjetla i svjetla FATO**

Detaljan opis prilaznih svjetala i svjetala FATO, uključujući:

1. vrstu, dužinu i intenzitet sistema prilaznih svjetala;
2. vrstu sistema za prikaz nagiba za vizuelni prilaz;
3. karakteristike i lokaciju svjetala FATO područja;
4. karakteristike i lokaciju svjetala ciljne tačke za slijetanje;
5. karakteristike i lokaciju sistema rasvjete zone TLOF; i
6. napomene.

**** **AD 3.15 Ostale svjetlosne oznake, rezervno napajanje energijom**

Opis ostalih svjetlosnih oznaka i rezervnog napajanja energijom, uključujući:

1. lokaciju, karakteristike i radno vrijeme helidromskih farova;
2. lokaciju i svjetlosne oznake pokazivača smjera vjetra (WDI);
3. rubna svjetla rulnih staza i svjetla ose rulnih staza;
4. rezervno napajanje energijom, uključujući vrijeme uključivanja; i
5. napomene.

**** **AD 3.16 Zračni prostor u kojem se pružaju ATS usluge**

Detaljan opis organizacije zračnog prostora u kojem se pružaju ATS usluge uspostavljene na helidromu, uključujući:

1. oznaku zračnog prostora i geografske koordinate horizontalnih granica zračnog prostora u stepenima, minutama i sekundama;
2. vertikalne granice;
3. klasifikaciju zračnog prostora;
4. pozivni znak i jezik/e na kojima ATS jedinice pružaju usluge;
5. prijelaznu apsolutnu visinu;
6. vrijeme primjene; i
7. napomene.

**** **AD 3.17 Sredstva za komunikaciju u pružanju ATS usluga**

Detaljan opis sredstava za komunikaciju u pružanju ATS usluga uspostavljenih na helidromu, uključujući:

1. oznaku službe;
2. pozivni znak;
3. frekvenciju;
4. radno vrijeme; i
5. napomene.

**** **AD 3.18 Radio-navigacijski uređaji i uređaji za slijetanje**

Detaljan opis radio-navigacijskih uređaja i uređaja za slijetanje vezanih za instrumentalni prilaz i postupke u terminalnoj oblasti helidroma, uključujući:

1. vrstu uređaja, magnetnu varijaciju (za VOR, deklinacija stanice koja se koristi za tehničko podešavanje uređaja) zaokruženu na najbliži stepen i vrstu podržanih operacija za ILS, MLS, osnovni GNSS, SBAS i GBAS;
2. identifikaciju, prema potrebi;
3. frekvenciju, prema potrebi;
4. radno vrijeme, prema potrebi;
5. geografske koordinate pozicije predajne antene u stepenima, minutama, sekundama i desetim dijelovima sekunde, prema potrebi;

6. nadmorsku visinu DME predajne antene zaokruženu na najbližih 30 m (100 ft) i preciznog DME (DME/P) zaokruženu na najbližih 3 m (10 ft); i
7. napomene.

Kada se isti uređaj koristi na ruti i na helidromu, i u Odjeljku ENR 4 navodi se opis. Ako GBAS opslužuje više od jednog helidroma, za svaki helidrom navodi se opis uređaja. Ako vlasnik uređaja nije imenovani pružatelj usluga, naziv vlasnika uređaja je naveden u koloni za napomene. Pokrivenost sredstva navodi se u koloni sa napomenama.

**** **AD 3.19 Lokalni propisi o helidromu**

Detaljan opis propisa primjenjivih za korištenje helidroma, uključujući prihvatanje letova za obuku, zrakoplove koji nisu opremljeni radio-vezom, ultralakih zrakoplova i sličnih, za manevrisanje na zemlji i parkiranje, isključujući postupke/procedure za letenje.

**** **AD 3.20 Postupci za smanjene buke**

Detaljan opis postupaka za smanjenje buke koji su utvrđeni na helidromu.

**** **AD 3.21 Postupci/procedure za letenje**

Detaljan opis postupaka/procedure za letenje, uključujući radarske procedure i/ili procedure ADS-B, uspostavljene na osnovu organizacije zračnog prostora na helidromu. Ako su utvrđene procedure pri smanjenoj vidljivosti na helidromu, njihov detaljan opis, uključujući:

1. površine zone prizemljenja i uzleta (TLOF) i pripadajuću opremu namijenjenu za upotrebu u procedurama u uvjetima smanjene vidljivosti;

2. definirane meteorološke uvjete pod kojima bi se započinjale, provodile i završavale procedure u uvjetima smanjene vidljivosti;
3. opis zemaljskih oznaka/svjetala koja se koriste u procedurama u uvjetima smanjene vidljivosti; i
4. napomene.

**** **AD 3.22 Dodatne informacije**

Dodatne informacije o helidromu, kao što su napomene o koncentraciji ptica na helidromu, zajedno sa napomenom o značajnim dnevnim kretanjima između odmorišta i hranilišta, u mjeri u kojoj je to izvodljivo.

**** **AD 3.23 Karte koje se odnose na helidrom**

Zrakoplovne karte koje se odnose na helidrom navode se sljedećim redoslijedom:

1. ICAO karta aerodroma/helidroma;
2. ICAO karta oblasti (odlazne i tranzitne rute);
3. ICAO karta standardnog instrumentalnog odlaska;
4. ICAO karta oblasti (dolazne i tranzitne rute);
5. ICAO karta standardnog instrumentalnog dolaska;
6. ICAO karta minimalnih radarskih apsolutnih visina;
7. ICAO karta instrumentalnog prilaza (za svaku vrstu procedure);
8. ICAO karta vizuelnog prilaza; i
9. koncentracije ptica u blizini helidroma.

Ako neke od zrakoplovnih karata nisu izrađene, o tome se stavlja napomena u Odjeljku GEN 3.2 "Zrakoplovne karte".

**Dodatak 2 ANEKSA VI
NOTAM OBRAZAC**

Priority Indicator												→	
Address													
													≡
Date and time of filing												→	
Originator's Indicator												{ ≡	
Message Series, Number and Identifier													
NOTAM containing new informationNOTAMN (series and number/year)												
NOTAM replacing a previous NOTAMNOTAMR..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be replaced)												
NOTAM cancelling a previous NOTAMNOTAMC..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be cancelled) ≡												
Qualifiers													
	FIR	NOTAM Code	Traffic	Purpose	Scope	Lower Limit	Upper Limit	Coordinates, Radius					
Q)													≡
Identification of ICAO location indicator in which the facility, airspace or condition reported on is located							A) →						
Period of Validity													
From (date-time group)	B)										→		
To (PERM or date-time group)	C)										EST* PERM* ≡		
Time Schedule (if applicable)	D)										→		
											≡		
Text of NOTAM; Plain-language Entry (using ICAO Abbreviations)													
E)												≡	
Lower Limit	F)											→	
Upper Limit	G)) ≡	
Signature													

*Delete as appropriate

UPUTSTVO ZA POPUNJAVANJE NOTAM OBRASCA**1. Opšti dio**

Kvalifikatori (Q linija) i svi identifikatori (tačke od A do, uključujući, G) iza kojih se nalazi zatvorena zagrada, kako je prikazano u obrascu, prenose se, osim ako kod određenog identifikatora nema podatka.

2. Numerisanje NOTAM

Svakom NOTAM dodaje se serija koja se sastoji od slova i četvorocifrenog broja, kose crte i dvocifrenog broja koji predstavlja godinu (npr. A0023/03). Svaka serija počinje 1. januara brojem 0001.

3. Kvalifikatori (polje Q)

Linija Q je podijeljena na osam polja koja su odvojena kosom crtom. Svako polje se popunjava, kako je navedeno u ICAO dokumentu 8126 (Priručnik za usluge zrakoplovnog informiranja – *Aeronautical Information Services Manual*). Definicija polja je sljedeća:

1. FIR

- a) Ako se predmet informiranja geografski nalazi unutar jednog FIR, upisuje se ICAO lokacijski indikator predmetnog FIR. Kada se aerodrom nalazi u okviru FIR druge države, polje Q sadrži kôd za taj FIR (npr. Q) LFFR/...A) EGJJ); ili ako se predmet informiranja geografski nalazi unutar više od jednog FIR, polje FIR sadrži ICAO slovu oznaku države iz koje NOTAM potiče iza koje stoje slova XX. Lokacijski indikator odgovarajućeg UIR se ne koristi. ICAO lokacijski indikator FIR, na koje se informacija odnosi, se nabrajaju u polju A ili se navodi oznaka države članice ICAO ili delegiranog subjekta koji je odgovoran za pružanje usluga u zračnoj plovidbi u najmanje jednoj državi članici.
- b) Ako jedna država članica objavi NOTAM koji utiče na FIR u više država članica ICAO, upisuju se prva dva slova ICAO lokacijskog indikatora države članice ICAO koja objavljuje NOTAM, a zatim se upisuje XX. U tom slučaju se u polju A navode lokacijski indikator države članice ICAO ili delegiranog subjekta koji je odgovoran za pružanje usluga u zračnoj plovidbi u najmanje jednoj državi članici.

2. NOTAM kôd/NOTAM CODE

Sve NOTAM kodne grupe sadrže ukupno pet slova, od kojih je prvo slovo uvijek Q. Drugo i treće slovo određuju predmet NOTAM, a četvrto i peto status ili stanje predmeta o kojem se izvještava. Dvoslovni kodovi za predmet i stanje predmeta nalaze se u ICAO dokumentu broj 8400 *Procedures for Air Navigation Services — Abbreviations and Codes (PANS-ABC)* (Postupci za usluge u zračnoj plovidbi – skraćenice i kodovi). Za kombinacije drugog i trećeg, te četvrtog i petog slova se koriste kriteriji za selekciju NOTAM navedeni u ICAO dokumentu 8126 pod naslovom *NOTAM Selection Criteria* (Kriteriji za selekciju NOTAM) ili se upisuje jedna od sljedećih kombinacija, prema potrebi:

- ako predmet nije sadržan u ICAO dokumentu broj 8400 *NOTAM Code* ili u dokumentu broj 8126 *NOTAM Selection Criteria*, upisuju se slova XX kao drugo i treće slovo (npr. QXXAK); ako je predmet XX, i za stanje treba koristiti XX (npr. QXXXX);
- a) ako stanje predmeta nije navedeno u ICAO dokumentu broj 8400 *NOTAM Code* ili u dokumentu broj 8126 *NOTAM Selection Criteria*, upisuje se XX kao četvrto i peto slovo (npr. QFAXX);

- b) kada se objavljuje NOTAM sa operativno značajnim informacijama i kada se koristi za najavu izmjena ili dopuna AIP u skladu sa AIRAC sistemom, upisuje se TT kao četvrto i peto slovo NOTAM kôda;
- c) kada se objavljuje NOTAM koji sadrži kontrolnu listu važećih NOTAM, upisuje se KKKK kao drugo, treće, četvrto i peto slovo; i
- d) za poništenje NOTAM se koriste sljedeće kombinacije četvrtog i petog slova NOTAM kôda:
AK = USPOSTAVLJEN NORMALAN RAD
AL = OPERATIVAN (ili PONOVO OPERATIVAN) U SKLADU SA PRETHODNO OBJAVLJENIM OGRANIČENJIMA/UVJETIMA
AO = OPERATIVAN
CC = ZAVRŠENO
CN = PONIŠTEN
HV = RAD ZAVRŠEN
XX = OTVOREN TEKST

Budući da se Q - - AO = U funkciji koristi za poništavanje NOTAM, za NOTAM kojim se obavještava o novoj opremi ili uslugama se koristi sljedeće četvrto i peto slovo Q - - CS = Instalirano.

Q - - CN = PONIŠTEN se koristi za poništavanje planiranih aktivnosti, npr. navigacijska upozorenja; Q - - HV = RAD ZAVRŠEN koristi se za otkazivanje rada koji je u toku.

3. PROMET/TRAFFIC

I = IFR
V = VFR
K = NOTAM je kontrolna lista.

U zavisnosti od predmeta i sadržaja NOTAM, kvalifikator PROMET može da sadrži kombinovane kvalifikatore.

4. NAMJENA/PURPOSE

N = NOTAM selektovan za trenutni prikaz članovima letačke posade
B = NOTAM od operativnog značaja selektovan za unos u PIB

O = NOTAM se odnosi na letačke operacije
M = NOTAM ostali NOTAM; nisu predmet brifinga, ali se mogu dobiti na zahtjev

K = NOTAM je kontrolna lista
U zavisnosti od predmeta i sadržaja NOTAM, polje "SVRHA/PURPOSE" može sadržavati kombinovane kvalifikatore BO ili NBO.

5. OBIM/SCOPE

A = aerodrom
E = rutne informacije
W = navigacijska upozorenja
K = NOTAM je kontrolna lista

U zavisnosti od predmeta i sadržaja NOTAM, polje "OBIM/SCOPE" može da sadrži kombinovane kvalifikatore.

6. i 7. DONJA/GORNJA granica/LOWER/UPPER

DONJA i GORNJA granica se isključivo izražavaju u nivoima leta (FL) i predstavljaju stvarne vertikalne granice oblasti na koju se odnose bez dodavanja zaštitnog sloja. U slučaju navigacijskih upozorenja i ograničavanja u korištenju zračnog prostora, unešene vrijednosti moraju biti u skladu sa podacima unešenim u polja F i G.

Ako predmet NOTAM ne sadrži specifične informacije o visini, unosi se 000 za donju i 999 za gornju granicu.

KOORDINATE, POLUPREČNIK/COORDINATES, RADIUS

Geografska širina i dužina sa tačnošću do jedne minute i odstojanje izraženo sa tri cifre koje predstavlja poluprečnik

uticaja u NM (npr. 4700N01140E043). Koordinate predstavljaju približno centar kruga čiji poluprečnik obuhvata cjelokupnu oblast pod uticajem, a ako se NOTAM odnosi na cjelokupan FIR/UIR ili na više od jednog FIR/UIR, za poluprečnik se unose cifre 999.

4. Tačka A

Unosi se ICAO lokacijski indikator, koji se nalazi u ICAO dokumentu 7910 (*ICAO Doc 7910 – Location Indicators*) aerodroma ili FIR u kojem se nalazi sredstvo, zračni prostor ili stanje o kojem se izvještava. Po potrebi, može se navesti više od jednog FIR/UIR. Ako ne postoji ICAO lokacijski indikator, unose se ICAO slova iz ICAO dokumenta broj 7910, Dio 2, te slova XX, a u tačku E se unosi naziv otvorenim tekstom.

Ako se informacija odnosi na GNSS, unosi se odgovarajući ICAO lokacijski indikator dodijeljen GNSS elementu ili zajednički indikator lokacije dodijeljen svim elementima GNSS (izuzev GBAS).

U slučaju GNSS, lokacijski indikator može biti korišten da se identifikuje prekid rada nekog elementa GNSS, kao što je KNMH za prekid rada GPS satelita.

5. Tačka B

Za datumsko-vremensku grupu koristi se desetocifrena grupa koja sadrži godinu, mjesec, dan, sate i minute u UTC formatu. Ovaj podatak predstavlja datum i vrijeme kada NOTAMR stupa na snagu. Za NOTAMR i NOTAMC, datumsko-vremenska grupa se poklapa sa stvarnim datumom i vremenom objavljivanja NOTAM. Početak dana se označava sa 0000.

6. Tačka C

Izuzimajući NOTAMC, unosi se datumsko-vremenska grupa (desetocifrena grupa koja sadrži godinu, mjesec, dan, sate i minute u UTC) koja ukazuje na vrijeme do kada traje

informacija, osim ako je informacija trajne prirode, kada se unosi skraćena PERM. Kraj dana označava se sa 2359, odnosno ne koristi se 2400.

Ako je neizvjesno vrijeme trajanja informacije, unosi se približno vrijeme trajanja za kojim slijedi skraćena EST. Svaki NOTAM koji sadrži EST mora biti poništen ili zamijenjen prije isteka vremena naznačenog u tački C.

7. Tačka D

Ako je opasnost, operativni status ili stanje sredstva o kojem se izvještava aktivno u skladu sa određenim rasporedom vremena i datuma navedenih u poljima B i C, te informacije se unose u tačku D. Ako je tačka D duža od 200 karaktera, treba razmotriti mogućnost objavljivanja informacija u zasebnom, uzastopnom NOTAM.

8. Tačka E

Koristi se dekodiran NOTAM kôd, dopunjen po potrebi ICAO skraćenicama, indikatorima, oznakama, pozivnim znacima, frekvencijama, ciframa i otvorenim tekstom. Kada je NOTAM namijenjen međunarodnoj distribuciji, otvoren tekst se unosi na engleskom jeziku. Ova tačka je jasna i koncizna da bi bila pogodna za unosenje u PIB. Za NOTAMC navodi se referenca na predmet i stanje kako bi se omogućila provjera vjerodostojnosti.

9. Tačke F i G

Ove tačke se uobičajeno odnose na navigacijska upozorenja ili ograničenja u korištenju zračnog prostora i obično se prenose u PIB. Unose se gornja i donja granica aktivnosti ili ograničenja, jasno naznačavajući samo jednu jedinicu mjere i referentni datum. Skraćene GND ili SFC se koriste u tački F da označe tlo (*ground*), odnosno površinu (*surface*), redom. Skraćena UNL se koristi u tački G kao oznaka za neograničeno (*unlimited*).

Dodatak 3 ANEKSA VI

SNOWTAM OBRAZAC

(COM heading)	(PRIORITY INDICATOR)	(ADDRESSES)		<≡								
	(DATE AND TIME OF FILING)	(ORIGINATOR'S INDICATOR)		<≡								
(Abbreviated heading)	(SWAA* SERIAL NUMBER)		(LOCATION INDICATOR)	DATE/TIME OF ASSESSMENT	(OPTIONAL GROUP)							
	S	W	*	*							<≡(
SNOWTAM →	(Serial number)			<≡								
Aeroplane performance calculation section												
(AERODROME LOCATION INDICATOR)	M	A)										<≡
(DATE/TIME OF ASSESSMENT (<i>Time of completion of assessment in UTC</i>))	M	B)										→
(LOWER RUNWAY DESIGNATION NUMBER)	M	C)										→
(RUNWAY CONDITION CODE (RWYCC) ON EACH -RUNWAY THIRD) <i>(From Runway Condition Assessment Matrix (RCAM) 0, 1, 2, 3, 4, 5 or 6)</i>	M	D)	/ /									→
(PER CENT COVERAGE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)	C	E)	/ /									→
(DEPTH (mm) OF LOOSE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)	C	F)	/ /									→
(CONDITION DESCRIPTION OVER TOTAL RUNWAY LENGTH) <i>(Observed on each runway third, starting from threshold having the lower runway designation number)</i>	M	G)	/ /									→
COMPACTED SNOW DRY DRY SNOW DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW DRY SNOW ON TOP OF ICE FROST ICE SLUSH STANDING WATER WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW WET WET ICE WET SNOW WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW WET SNOW ON TOP OF ICE												→
(WIDTH OF RUNWAY TO WHICH THE RUNWAY CONDITION CODES APPLY, IF LESS THAN PUBLISHED WIDTH)	O	H)										<≡
Situational awareness section												
(REDUCED RUNWAY LENGTH, IF LESS THAN PUBLISHED LENGTH (m))	O	I)										→
(DRIFTING SNOW ON THE RUNWAY)	O	J)										→
(LOOSE SAND ON THE RUNWAY)	O	K)										→
(CHEMICAL TREATMENT ON THE RUNWAY)	O	L)										→
(SNOWBANKS ON THE RUNWAY) <i>(If present, distance from runway centre line (m) followed by "L", "R" or "LR" as applicable)</i>	O	M)										→
(SNOWBANKS ON A TAXIWAY)	O	N)										→
(SNOWBANKS ADJACENT TO THE RUNWAY)	O	O)										→
(TAXIWAY CONDITIONS)	O	P)										→
(APRON CONDITIONS)	O	R)										→
(MEASURED FRICTION COEFFICIENT)	O	S)										→
(PLAIN-LANGUAGE REMARKS)	O	T))
NOTES:												
1. *Enter ICAO nationality letters as given in ICAO Doc 7910, Part 2 or otherwise applicable aerodrome identifier.												
2. Information on other runways, repeat from B to H.												
3. Information in the situational awareness section repeated for each runway, taxiway and apron. Repeat as applicable when reported.												
4. Words in brackets () not to be transmitted.												
5. For letters A) to T) refer to the <i>Instructions for the completion of the SNOWTAM Form</i> , paragraph 1, item b).												

SIGNATURE OF ORIGINATOR (not for transmission)

UPUTSTVO ZA POPUNJAVANJE SNOWTAM OBRASCA**1. Opšti dio**

- a) Kada se izvještava o više od jedne poletno-sletne staze, potrebno je ponoviti stavke B do H (u Dijelu koji se odnosi na izračunavanje performansi aviona).
- b) Slova koja se upotrebljavaju za označavanje stavki koriste se samo u svrhu referisanja i ne uključuju se u poruke. Slova M (*mandatory* = obavezno), C (*conditional* = uvjetno) i O (*optional* = opciono/po potrebi) označavaju upotrebu informacija i koriste se kako je objašnjeno u nastavku.
- c) Koriste se metričke jedinice, a mjerne jedinice se ne objavljuju.
- d) Maksimalno važenje SNOWTAM je 8 sati. Novi SNOWTAM se objavljuje svaki put kada se primi novi izvještaj o stanju poletno-sletne staze.
- e) Objavom novog SNOWTAM otkazuje se prethodni SNOWTAM.
- f) Skraćeno zaglavlje "TTAAiiii CCCC MMYYGgg (BBB)" uvedeno je da bi se omogućila automatska obrada SNOWTAM poruka u računarskim bazama podataka. Objašnjenje navedenih simbola je sljedeće:
 TT = oznaka za SNOWTAM = SW;
 AA = geografska oznaka za države, npr. LF = Francuska, EG = Velika Britanija;
 iiii = četvorocifreni serijski broj SNOWTAM;
 CCCC = četvoroslovni lokacijski indikatori aerodroma na koji se SNOWTAM odnosi;
 MMYYGgg = datum/vrijeme osmatranja, gdje je:
 MM = mjesec, na primjer januar = 01, decembar = 12;
 YY = dan u mjesecu;
 Ggg = vrijeme izraženo u satima (GG) i minutama (gg) (UTC);
 (BBB) = alternativna grupa za:
 Korekciju, u slučaju greške prethodno poslate SNOWTAM poruke sa istim serijskim brojem = COR.
 Zagrade kod (BBB) se koriste da označe da je ova grupa alternativna.
 Kada se izvještava o više od jedne poletno-sletne staze i kada su individualni datumi/vremena osmatranja/procjene navedeni ponavljanjem stavke B, posljedni datum/vrijeme osmatranja/mjerenja se unosi u skraćeni naslov.
- g) Tekst "SNOWTAM" u SNOWTAM obrascu i serijski broj SNOWTAM prikazan četvorocifrenom grupom se razdvajaju razmakom. Primjer: SNOWTAM 0124.
- h) U svrhu čitljivosti SNOWTAM poruke ubacuje se prazna linija poslije serijskog broja SNOWTAM, poslije tačke A i poslije Dijela obrasca koji se odnosi na izračunavanje performansi aviona.
- i) Kada se izvještava o više od jedne poletno-sletne staze, za svaku poletno-sletnu stazu se ponavljaju informacije u Dijelu obrasca koji se odnosi na izračunavanje performansi aerodroma od polja datum/vrijeme procjene do Dijela koji se odnosi na svjesnost o stanju poletno-sletne staze.
- j) Obavezne su sljedeće informacije:
- 1) LOKACIJSKI INDIKATOR AERODROMA;
 - 2) DATUM I VRIJEME PROCJENE;
 - 3) NIŽA BROJNA OZNAKA POLETNO-SLETNE STAZE;
 - 4) KÓD STANJA POLETNO-SLETNE STAZE ZA SVAKU TREĆINU POLETNO-SLETNE STAZE; i
 - 5) OPIS UVJETA ZA SVAKU TREĆINU POLETNO-SLETNE STAZE (koji se navodi kod stanja poletno-sletne-staze) od 1–5;

2. Dio koji se odnosi na izračunavanje performansi aviona

Stavka A – Lokacijski indikator aerodroma (četvoroslovni lokacijski indikator aerodroma);

Stavka B – Datum i vrijeme procjene stanja površine poletno-sletne staze (grupa od osam brojeva za datum/vrijeme osmatranja u formatu mjesec, dan, sat i minut UTC);

Stavka C – Niža brojčana oznaka poletno-sletne staze (nn[L] ili nn[C] ili nn[R]).

Samo jedna oznaka poletno-sletne staze se unosi za svaku poletno-sletnu stazu i uvijek se unosi niža oznaka.

Stavka D – Kód poletno-sletne staze za svaku trećinu poletno-sletne staze. Samo jedan broj (0, 1, 2, 3, 4, 5 ili 6) upisan za svaku trećinu poletno-sletne staze, odvojen kosom crtom (n/n/n).

Stavka E – Procentualna pokrivenost za svaku trećinu poletno-sletne staze. Kada se unosi, unosi se kao 25, 50, 75 ili 100 za svaku trećinu poletno-sletne staze, odvojeno kosom crtom ([n]nn/[n]nn/[n]nn).

Ove informacije se pružaju samo kada je stanje poletno-sletne staze za svaku trećinu poletno-sletne staze (stavka D) prijavljeno kao različito od 6 i ako postoji opis stanja za svaku trećinu poletno-sletne staze (stavka G) različit od "SUHO/DRY".

Kada se ne objave uvjeti, to će biti naznačeno tako što se unosi NR za odgovarajuću trećinu poletno-sletne staze.

Stavka F – Dubina stajaće vode, bljuzgavice, mokrog snijega i suhog snijega za svaku trećinu poletno-sletne staze. Kada se objavljuju navedene informacije, izražavaju se u milimetrima za svaku trećinu poletno-sletne staze. Vrijednosti za svaku trećinu poletno-sletne staze se razdvajaju kosom crtom (nn/nn/nn ili nnn/nnn/nnn).

Te informacije se unose samo za sljedeće vrste kontaminacije:

- stajaća voda, ukoliko je dubina minimalno 04, tada se vrši procjena dubine. Značajne promjene od 3 mm do i uključujući 15 mm.
- bljuzgavica, ukoliko je dubina 03, tada se vrši procjena dubine. Značajne promjene od 3 mm do i uključujući 15 mm.
- mokri snijeg, ukoliko je dubina minimalno 03, tada se vrši procjena dubine. Značajne promjene od 5 mm, i
- suhi snijeg, ukoliko je dubina minimalno 03, tada se vrši procjena dubine. Značajne promjene od 20 mm. Kada navedeni uvjeti nisu navedeni/prijavljeni, to će biti naznačeno unošenjem NR za odgovarajuću trećinu(e) poletno-sletne staze.

Stavka G – Opis stanja za svaku trećinu poletno-sletne staze. Unosi se bilo koji od sljedećih opisa stanja za svaku trećinu poletno-sletne staze, odvojene kosom crtom.

COMPACTED SNOW (ZBIJENI SNIJEG)
 DRY SNOW (SUHI SNIJEG)
 DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (SUHI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU)
 DRY SNOW ON TOP OF ICE (SUHI SNIJEG NA LEDU)
 FROST (MRAZ)
 ICE (LED)
 SLUSH (BLJUZGAVICA)
 STANDING WATER (STAJAĆA VODA)
 WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW (VODA NA ZBIJENOM SNIJEGU)
 WET (MOKRO)
 WET ICE (MOKRI LED)
 WET SNOW (MOKRI SNIJEG)
 WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (MOKRI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU)

WET SNOW ON TOP OF ICE (MOKRI SNIJEG NA LEDU)

DRY (SUHO) (unos se samo kada nema naslaga)

Kada se ne prijave uvjeti, to se naznačava umetanjem NR za odgovarajuću trećinu poletno-sletne staze.

Stavka H – Širina poletno-sletne staze na koju se primjenjuju kodovi stanja poletno-sletne staze. Širina se unosi u metrima ako je manja od objavljene širine poletno-sletne staze.

3. Dio koji se odnosi na svjesnost o stanju poletno-sletne staze

Elementi u Dijelu koji se odnosi na svjesnost o stanju poletno-sletne staze završavaju se sa tačkom.

Elementi u Dijelu koji se odnosi na svjesnost o stanju poletno-sletne staze za koje postoje informacije ili gdje uvjeti za objavljivanje nisu ispunjeni, u potpunosti su izostavljeni.

Stavka I – Smanjena dužina poletno-sletne staze. Unosi se odgovarajuća oznaka poletno-sletne staze i raspoloživa dužina izražena u metrima (npr. RWY nn [L] ili nn [C] ili n [R] REDUCED TO [n]nnn).

Ove informacije su uvjetne kada je objavljen NOTAM sa novim setom objavljenih dužina.

Stavka J – Nošeni snijeg na poletno-sletnoj stazi. Kada se o njemu izvještava unosi se "DRIFTING SNOW".

Stavka K – Rastresiti pijesak na poletno-sletnoj stazi. Kada se prijavi na poletno-sletnoj stazi, unosi se niža oznaka poletno-sletne staze i upisuje se "LOOSE SAND" (RWY nn ili RWY nn [L] ili nn[C] ili nn[R] LOOSE SAND).

Stavka L – Poletno-sletna staza tretirana hemijskim sredstvima. Kada je prijavljeno da je primijenjen hemijski tretman, unosi se manja oznaka poletno-sletne staze, zatim razmak i unosi se "CHEMICALLY TREATED" (RWY nn ili RWY nn[L] ili nn[C] ili nn[R] CHEMICALLY TREATED).

Stavka M – Nanosi snijega na poletno-sletnoj stazi. Kada se izvještava o nanosima snijega na poletno-sletnoj stazi, unosi se niža oznaka poletno-sletne staze, razmak i upisuje se "SNOWBANK", pa razmak i oznaka lijevo L ili desno R ili obje strane LR, nakon čega slijedi udaljenost u metrima od centralne linije odvojena razmakom FM CL (RWY nn ili RWY nn[L] ili nn[C] ili nn[R] SNOWBANK Lnn ili Rnn ili LRnn FM CL).

Stavka N – Sniježni nanosi na stazi za vožnju. Kada su na stazi za vožnju prisutni sniježni nanosi, unosi se oznaka staze za vožnju, razmak i zatim "SNOWBANK", pa razmak i oznaka lijevo L ili desno R ili obje strane LR, nakon čega slijedi udaljenost u metrima od centralne linije odvojena razmakom FM CL (TWY [nn]n SNOWBANK Lnn ili Rnn ili LRnn FM CL).

Stavka O – Nanosi snijega uz poletno-sletnu stazu. Kada su prisutni nanosi snijega i prodiru u visinski profil iz plana za aerodrom, unosi se manja oznaka poletno-sletne staze i "ADJ SNOWBANKS" (RWY nn ili RWY nn[L] ili nn[C] ili nn[R] ADJ SNOWBANKS).

Stavka P – Stanje staze za vožnju. Kada su uvjeti na stazi za vožnju loši, unosi se oznaka staze za vožnju, pravi se razmak i upisuje "POOR" (TWY [n ili nn] POOR ili ALL TWYS POOR).

Stavka R – Stanje platforme. Kada su uvjeti na platformi prijavljeni kao loši, unosi se oznaka platforme iza koje slijedi razmak "POOR" (APRON [nnnn] POOR ili ALL APRONS POOR).

Stavka S – (NR) Ne prijavljuje se.

O prethodno navedenom izvještavaju samo države koje imaju uspostavljen program mjerenja koeficijenta trenja na poletno-sletnoj stazi, koristeći pri tome uređaj za mjerenje trenja koji je odobren od strane države.

Stavka T – Napomene date običnim jezikom.

**Dodatak 4 ANEKSA VI
ASHTAM OBRAZAC**

(COM heading)	(PRIORITY INDICATOR)	(ADDRESSEE INDICATOR(S)) ¹														
	(DATE AND TIME OF FILING)						(ORIGINATOR'S INDICATOR)									
(Abbreviated heading)	(VA* ² SERIAL NUMBER)						(LOCATION INDICATOR)			DATE/TIME OF ISSUANCE				(OPTIONAL GROUP)		
	V	A	*2	*2												

ASHTAM	(SERIAL NUMBER)
(FLIGHT INFORMATION REGION AFFECTED)	A)
(DATE/TIME (UTC) OF ERUPTION)	B)
(VOLCANO NAME AND NUMBER)	C)
(VOLCANO LATITUDE/LONGITUDE OR VOLCANO RADIAL AND DISTANCE FROM NAV AID)	D)
(VOLCANO LEVEL OF ALERT COLOUR CODE, INCLUDING ANY PRIOR LEVEL OF ALERT COLOUR CODE) ³	E)
(EXISTENCE AND HORIZONTAL/VERTICAL EXTENT OF VOLCANIC ASH CLOUD) ⁴	F)
(DIRECTION OF MOVEMENT OF ASH CLOUD) ⁴	G)
(AIR ROUTES OR PORTIONS OF AIR ROUTES AND FLIGHT LEVELS AFFECTED)	H)
(CLOSURE OF AIRSPACE AND/OR AIR ROUTES OR PORTIONS OF AIR ROUTES, AND ALTERNATIVE AIR ROUTES AVAILABLE)	I)
(SOURCE OF INFORMATION)	J)
(PLAIN-LANGUAGE REMARKS)	K)
<p>NOTES:</p> <ol style="list-style-type: none"> See also AIS.TR.400 regarding addressee indicators used in predetermined distribution systems. *Enter ICAO nationality letter as given in ICAO Doc 7910, Part 2. See paragraph 3.5 below. Advice on the existence, extent and movement of volcanic ash cloud G) and H) may be obtained from the volcanic ash advisory centre(s) responsible for the FIR concerned. Item titles in brackets () not to be transmitted. 	

SIGNATURE OF ORIGINATOR (not for transmission)

UPUTSTVO ZA POPUNJAVANJE ASHTAM OBRASCA**1. Opšti dio**

- 1.1. U ASHTAM se navode informacije o statusu aktivnosti vulkana kada je promjena u njegovoj aktivnosti od operativnog značaja ili se očekuje da će biti od operativnog značaja. Te informacije se navode putem kodova u boji nivoa upozorenja za vulkan navedenih pod 3.5. u nastavku.
- 1.2. U slučaju erupcije vulkana koja proizvodi oblak pepela koji je od operativnog značaja, u ASHTAM se navode informacije o lokaciji, obimu i kretanju oblaka vulkanskog pepela, te zračnim rutama i nivoima leta na koje utiče.
- 1.3. Objava ASHTAM u kojem se navode informacije o vulkanskoj erupciji, u skladu sa Odjeljkom 3 u nastavku, **ne smije** se odgađati do prijema potpunih informacija od A do K nego se on objavljuje odmah nakon prijema obavještenja da je došlo do erupcije ili se očekuje da će do nje doći, ili da je došlo do promjene statusa u aktivnosti vulkana od operativnog značaja ili se očekuje da će do nje doći, ili ako je prijavljen oblak vulkanskog pepela. U slučaju očekivane erupcije, kada nije vidljiv oblak vulkanskog pepela u tom trenutku, stavke od A do E se moraju ispuniti, a za stavke od F do I navodi se "nije primjenjivo". Slično, ako se prijavi oblak vulkanskog pepela, npr. putem posebnog izvještaja iz zraka, ali izvorni vulkan u tom trenutku nije poznat, ASHTAM se početno objavljuje sa napomenom "nepoznato" u stavkama od A do E i sa popunjenim tačkama od F do K, prema potrebi, na osnovu posebnog izvještaja iz zraka, do prijema dodatnih informacija. U drugim okolnostima, ako informacije za određeno polje od A do K nisu dostupne, navodi se oznaka NIL.
- 1.4. Maksimalni period važenja ASHTAM je 24 sata. Novi ASHTAM se objavljuje kada god se promijeni nivo upozorenja.

2. Skraćeno zaglavlje

- 2.1. Slijedi uobičajeno AFTN zaglavlje, skraćeno zaglavlje "TT AAiiii CCCC MMYGGgg (BBB)" je uvedeno da se olakša automatska obrada ASHTAM poruka u kompjuterskim bazama podataka. Simboli imaju sljedeće značenje:

TT = oznaka za ASHTAM = VA;

AA = geografska oznaka države, npr. NZ = Novi Zeland;

iiii = četvorocifreni serijski broj ASHTAM;

CCCC = četvorocifreni lokacijski indikator FIR na koji se ASHTAM odnosi;

MMYYGGgg = datum/vrijeme izvještavanja, gdje je:

MM = mjesec, npr. januar = 01, decembar = 12;

YY = dan u mjesecu;

GGgg = vrijeme izraženo u satima (GG) i minutama (gg) (UTC);

(BBB) = alternativna grupa za korekciju ASHTAM poruke sa istim serijskim brojem = COR.

Zagrade u slučaju (BBB) koriste se da bi se označilo da je ova grupa alternativna.

3. Sadržaj ASHTAM

- 3.1. *Stavka A* – Oblast informiranja u letu na koji se ASHTAM odnosi, tekst na običnom jeziku ekvivalentan lokacijskim indikatorima u skraćenom zaglavlju, u ovom primjeru: "Auckland Oceanic FIR".
- 3.2. *Stavka B* – Datum i vrijeme (UTC) prve erupcije.
- 3.3. *Stavka C* – Naziv vulkana i broj vulkana kako je navedeno u ICAO dokumentu broj 9691 (*Doc 9691 Manual on Volcanic Ash, Radioactive Material and Toxic Chemical Clouds* (Priručnik o vulkanskom pepelu, radioaktivnom materijalu i oblacima otrovnih hemikalija)), Dodatak H, i

kako je navedeno u dokumentu - *World Map of Volcanoes and Principal Aeronautical Features*.

- 3.4. *Stavka D* – Geografska širina/dužina – pozicija vulkana u cijelim stepenima ili radijalima i udaljenost vulkana od navigacijskih sredstava, kako je navedeno u ICAO dokumentu broj 9691 (*ICAO Manual on Volcanic Ash, Radioactive Material and Toxic Chemical Clouds* (Priručnik o vulkanskom pepelu, radioaktivnom materijalu i oblacima otrovnih hemikalija)), Dodatak H i kako je navedeno u dokumentu - *World Map of Volcanoes and Principal Aeronautical Features*.
- 3.5. *Stavka E* – Kôd u boji za nivo upozorenja kojim se označava vulkanska aktivnost, uključujući kodove u boji prethodnih nivoa upozorenja, kako slijedi:

Kôd u boji nivoa upozorenja	Status aktivnosti vulkana
GREEN ALERT (zeleno upozorenje)	Vulkan je u normalnom stanju, bez erupcija. <i>Ili, nakon promjene sa višeg nivoa upozorenja:</i> Smatra se da je vulkanska aktivnost prestala, a vulkan se vratio u normalno stanje, bez erupcije.
YELLOW ALERT (žuto upozorenje)	Vulkan daje znakove povećane promjene/aktivnost vulkana se povećava. <i>Ili, nakon promjene sa višeg nivoa upozorenja:</i> Vulkanska aktivnost je značajno smanjena, ali se više posmatranja u slučaju ponovne povećane aktivnosti.
ORANGE ALERT (narandžasto upozorenje)	Povećana opasnost od vulkanske erupcije. <i>ili,</i> Vulkanska erupcija je u toku bez emisije vulkanskog pepela ili sa malom količinom emisije vulkanskog pepela [navesti visinu oblaka vulkanskog pepela, ako je moguće].
RED ALERT (crveno upozorenje)	Prognozira se da je erupcija neizbježna uz veliku vjerovatnoću ispuštanja pepela u atmosferu. <i>ili,</i> Erupcija je u toku sa značajnom emisijom vulkanskog pepela u atmosferu [navesti visinu oblaka vulkanskog pepela, ako je moguće].

Odgovorna vulkanološka agencija u predmetnoj državi dostavlja kôd u boji za nivo upozorenja koji označava status aktivnosti vulkana u bilo kakvu promjenu u odnosu na prethodni status aktivnosti centru oblasne kontrole zračnog prometa, npr. "RED ALERT FOLLOWING YELLOW" ILI "GREEN ALERT FOLLOWING ORANGE".

- 3.6. *Stavka F* – Ako se prijavljuje oblak vulkanskog pepela od operativnog značaja, horizontalna rasprostranjenost i baza/vrh oblaka pepela označavaju se navođenjem geografske širine/dužine (u cijelim stepenima) i apsolutne visine u hiljadama metara (stopa) i/ili radijala i udaljenosti od izvornog vulkana. Početne informacije mogu da se zasnivaju samo na posebnom izvještaju iz zraka, s tim da naknadne informacije mogu biti detaljnije i bazirane se na savjetima odgovornog biroa meteorološkog bdjenja i/ili savjetodavnog centra za praćenje vulkanskog pepela.
- 3.7. *Stavka G* – Navodi se prognozirani smjer kretanja oblaka vulkanskog pepela na odabranim nivoima na osnovu savjeta odgovornog biroa meteorološkog bdjenja i/ili savjetodavnog centra za praćenje vulkanskog pepela.
- 3.8. *Stavka H* – Navode se zračne rute i dijelovi zračnih ruta i nivoi leta koji su pogođeni, ili za koje se očekuje da budu pogođeni vulkanskim pepelom.
- 3.9. *Stavka I* – Navode se informacije o zatvaranju zračnog prostora, zračnih ruta ili dijelova zračnih ruta i dostupnost alternativnih ruta.
- 3.10. *Stavka J* – Izvori informacija, npr. "specijalni izvještaji iz zraka" ili "vulkanološka agencija" itd. Izvor informacija će uvijek biti naznačen, nezavisno od toga da li se vulkanska erupcija desila ili da li je oblak vulkanskog pepela prijavljen.

3.11. *Stavka K* – Operativno značajne informacije, uz prethodno navedeno, navode se običnim jezikom.

ANEKS VII
POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
PRIJENOSA PODATAKA

(Dio-DAT)

Podio A – DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA

PRIJENOSA PODATAKA (DAT.OR)

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

DAT.OR.100 Zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije

(a) Pružatelj DAT usluga zaprima, prikuplja, prevodi, vrši izbor, formatira, vrši distribuciju i/ili vrši integraciju zrakoplovnih podataka i informacija koje su objavljene od strane mjerodavnog izvora u svrhu korištenja u bazama zrakoplovnih podataka za certificirane aplikacije/opremu u zrakoplovu.

U posebnim slučajevima, ako zrakoplovni podaci nisu objavljeni u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP) ili od strane mjerodavnog izvora ili ako ne zadovoljavaju važeće zahtjeve u pogledu kvaliteta (DQR), izvor tih zrakoplovnih podataka može da bude i sam pružatelj DAT usluga ili drugi pružatelj DAT usluga. U ovom kontekstu, validaciju tih zrakoplovnih podataka vrši pružatelj DAT usluga koji je njihov izvor.

(b) Kada to zahtijevaju njegovi korisnici, pružatelj DAT usluga može obrađivati prilagođene podatke koje mu je dostavio operator zrakoplova ili koji potiču od drugih pružatelja DAT usluga kako bi ih koristio taj operator zrakoplova. Odgovornost za te podatke i njihova kasnija ažuriranja ostaje na operatoru zrakoplova.

DAT.OR.105 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost

(a) Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.001, pružatelj DAT usluga:

- (1) vrši prijem, prikupljanje, prevod, odabir, formatiranje, distribuciju i/ili integraciju zrakoplovnih podataka i zrakoplovnih informacija koji su objavljeni od strane izvornog pružatelja (ili pružateljā) zrakoplovnih podataka u baze zrakoplovnih podataka za certificirane aplikacije/opremu u zrakoplovu, u skladu sa važećim zahtjevima. Pružatelj DAT usluga tipa 2 osigurava usklađenost DQRs sa namjeravanom upotrebom certificirane aplikacije/opreme u zrakoplovu posredstvom odgovarajućeg aranžmana sa nositeljem odobrenja za projektovanje opreme ili podnositeljem zahtjeva za sticanje odobrenja za taj konkretni projekat;
- (2) daje izjavu o usklađenosti da su baze zrakoplovnih podataka, koje je on proizveo, proizvedene u skladu sa ovim pravilnikom i važećim industrijskim standardima;
- (3) pruža pomoć nositelju odobrenja za dizajn opreme prilikom obavljanja aktivnosti u vezi sa kontinuiranom plovidbenošću koje se odnose na proizvedene baze zrakoplovnih podataka.

(b) Za objavljivanje baza podataka, odgovorni rukovoditelj imenuje ovlašteno osoblje navedeno u DAT.TR.100(b) i dodjeljuje im na nezavisan način odgovornosti, kako bi putem izjave o usklađenosti potvrdili da podaci zadovoljavaju DQR i da su procesi ispraćeni. Krajnja odgovornost za davanje izjave o objavljivanju baze podataka, potpisane od strane ovlaštenog lica ostaje na odgovornom rukovoditelju pružatelja DAT usluga.

DAT.OR.110 Sistem upravljanja

Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.005, pružatelj DAT usluga, u mjeri u kojoj je to primjenjivo na pružanje DAT usluga, uspostavlja i održava sistem upravljanja koji obuhvata kontrolne procedure za:

- (a) izdavanje, odobravanje ili izmjenu dokumenta;
- (b) izmjenu DQRs;
- (c) provjeru da li su ulazni podaci proizvedeni u skladu sa važećim standardom;
- (d) blagovremeno ažuriranje podataka koji su u upotrebi;
- (e) identifikaciju i sljedljivost;
- (f) proces zaprimanja, prikupljanja, prevođenja, odabira, formatiranja, distribucije i/ili integracije podataka u generičku bazu podatka ili bazu podataka koja je kompatibilna sa odgovarajućom aplikacijom/opremom u zrakoplovu;
- (g) tehnike provjere i validacije podataka;
- (h) identifikaciju alata, uključujući upravljanje konfiguracijom i kvalifikaciju alata ako je potrebno;
- (i) postupanje sa greškama/nedostacima;
- (j) koordinaciju sa izvornim pružateljem (ili pružateljima) zrakoplovnih podataka i/ili pružateljem DAT usluga (pružateljima), kao i sa nositeljem odobrenja za projektovanje opreme ili podnositeljem zahtjeva za sticanje odobrenja za taj konkretni projekat, ako pružaju DAT usluge tipa 2;
- (k) davanje izjave o usklađenosti;
- (l) kontroliranu distribuciju baza podataka korisnicima.

DAT.OR.115 Čuvanje zapisa

Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.030, pružatelj DAT usluga u svoj sistem čuvanja zapisa uključuje i elemente navedene u DAT.OR.110.

ODJELJAK 2 – POSEBNI ZAHTJEVI

DAT.OR.200 Zahtjevi u vezi sa izvještavanjem

(a) Pružatelj DAT usluga:

- (1) izvještava korisnika i, ako je primjenjivo, nositelja odobrenja za projektovanje opreme o svim slučajevima kada su u bazama zrakoplovnih podataka, koje su objavljene od strane pružatelja DAT usluga, uočeni nedostaci i/ili greške zbog kojih ne ispunjavaju važeće zahtjeve za podatke;
- (2) izvještava nadležni organ o nedostacima i/ili greškama koje su uočene u skladu sa tačkom (1), a koje mogu dovesti do nesigurnih uvjeta. Takvo izvještavanje se vrši u formi i na način prihvatljiv za nadležni organ;
- (3) kada certificirani pružatelj DAT usluga postupa u svojstvu dobavljača drugom pružatelju DAT usluga, on takođe izvještava tu drugu organizaciju o svim slučajevima kada su u bazama zrakoplovnih podataka, koje su objavljene za tu organizaciju, naknadno uočene greške;
- (4) izvještava izvornog pružatelja zrakoplovnih podataka o slučajevima pogrešnih, nedosljednih ili podataka koji nedostaju, a koji potiču od tog izvora;

(b) Pružatelj DAT usluga uspostavlja i održava interni sistem izvještavanja u interesu sigurnosti, kojim se omogućava prikupljanje i procjena izvještaja sa ciljem uočavanja štetnih trendova ili otklanjanja nedostataka, kao i izdvajanja događaja i aktivnosti o kojima se izvještava.

Ovaj interni sistem izvještavanja može biti integrisan u sistem upravljanja na način na koji se zahtijeva u ATM/ANS.OR.B.005.

**Poddio B – TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE
USLUGA UPRAVLJANJA PODACIMA (DAT .TR)
ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI
DAT .TR.100 Metode rada i operativne procedure**

Pružatelj DAT usluga:

- (a) u vezi sa neophodnim zrakoplovnim podacima:
- (1) uspostavlja DQRs na osnovu dogovora sa drugim DAT pružateljima usluga, a u slučaju DAT pružatelja tipa 2 – sa nositeljem odobrenja za projektovanje opreme ili podnositeljem zahtjeva za sticanje odobrenja za taj konkretni projekat, u cilju utvrđivanja kompatibilnosti tih DQRs sa namjeravanom upotrebom;
 - (2) koristi podatke od mjerodavnog izvora i, ako je potrebno, druge zrakoplovne podatke provjerene i potvrđene od samog pružatelja DAT usluga i/ili od strane drugog pružatelja DAT usluga, odnosno drugih pružatelja DAT usluga;
 - (3) uspostavlja proceduru kojom se osigurava da podaci budu pravilno obrađeni;
 - (4) uspostavlja i primjenjuje procese kojim osigurava da se prilagođeni podaci, koji su pruženi ili zahtijevani od strane operatora zrakoplova ili drugog pružatelja DAT usluga, distribuiraju samo onome ko ih je zahtijevao; i
- (b) u vezi sa ovlaštenim osobljem koje potpisuje izjave o usklađenosti date u skladu sa DAT.OR.105(b), osigurava:
- (1) da znanje, stručnost (uključujući druge funkcije unutar organizacije) i iskustvo ovlaštenog osoblja odgovaraju odgovornostima koje su im dodijeljene;
 - (2) da se vode zapisi o ovlaštenom osoblju, uključujući detalje o obimu njihovih ovlaštenja;
 - (3) da ovlašteno osoblje ima dokaz o obimu svojih ovlaštenja.

DAT .TR.105 Zahtijevani interfejsi

Pružatelj DAT usluga osigurava neophodne formalne interfejsa sa:

- (a) izvorom (izvorima) zrakoplovnih podataka i/ili drugim pružateljima DAT usluga;
- (b) nositeljem odobrenja za projektovanje opreme za pružanje DAT usluga tipa 2 ili podnositeljem zahtjeva za sticanje odobrenja za taj konkretni projekat;
- (c) operatorima zrakoplova, ako je primjenjivo.

ANEKS VIII

**POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
KOMUNIKACIJE, NAVIGACIJE ILI NADZORA**

(Dio - CNS)

**Poddio A – DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTJEVI ZA
PRUŽATELJE USLUGA KOMUNIKACIJE,
NAVIGACIJE ILI NADZORA (CNS.OR)**

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

CNS.OR.100 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost

- (a) Pružatelj usluga komunikacije, navigacije ili nadzora osigurava dostupnost, kontinuitet, tačnost i integritet svojih usluga.
- (b) Pružatelj usluga komunikacije, navigacije ili nadzora potvrđuje nivo kvaliteta usluga koje pruža i dokazuje da se njegova oprema redovno održava i, po potrebi, kalibriše.

**Poddio B – TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE
USLUGA KOMUNIKACIJE, NAVIGACIJE ILI
NADZORA (CNS.TR)**

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

**CNS.TR.100 Radne metode i operativne procedure za
pružatelje usluga komunikacije, navigacije ili nadzora**

Pružatelj usluga komunikacije, navigacije ili nadzora je u stanju da dokaže da su njegove radne metode i operativne procedure usklađeni sa standardima iz Aneksa 10 o zrakoplovnim telekomunikacijama Čikaške konvencije u sljedećim verzijama u mjeri u kojoj su relevantni za pružanje usluga komunikacije, navigacije ili nadzora u predmetnom zračnom prostoru:

- (a) Tom I o radio-navigacijskim sredstvima, 6. izdanje od jula 2006, uključujući sve izmjene i dopune zajedno sa brojem 89;
- (b) Tom II o postupcima komunikacije uključujući one koje imaju status PANS, 6. izdanje od oktobra 2001. godine, uključujući sve izmjene i dopune zajedno sa brojem 89;
- (c) Tom III o komunikacijskim sistemima, 2. izdanje od jula 2007, uključujući sve izmjene i dopune zajedno sa brojem 89;
- (d) Tom IV o sistemima za radarski nadzor i izbjegavanje sudara, 4. izdanje od jula 2007, uključujući sve izmjene i dopune zajedno sa brojem 89;
- (e) Tom V o korištenju spektra zrakoplovnih radio frekvencija, 3. izdanje od jula 2013, uključujući sve izmjene i dopune zajedno sa brojem 89.

ANEKS IX

**POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
UPRAVLJANJA PROTOKOM ZRAČNOG PROMETA
(Dio - ATFM)**

**TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
UPRAVLJANJA PROTOKOM ZRAČNOG PROMETA
(ATFM.TR)**

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

**ATFM.TR.100 Radne metode i operativne procedure za
pružatelje usluga upravljanja protokom zračnog prometa**

Pružatelj usluga upravljanja protokom zračnog prometa je u stanju da dokaže da su njegove radne metode i operativne procedure u skladu sa propisom kojim se uređuje upravljanje protokom zračnog prometa.

ANEKS X

**POSEBNI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
UPRAVLJANJA ZRAČNIM PROSTOROM
(Dio - ASM)**

**TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA
UPRAVLJANJA ZRAČNIM PROSTOROM (ASM.TR)**

ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTJEVI

**ASM.TR.100 Radne metode i operativne procedure za
pružatelje usluga upravljanja zračnim prostorom**

Pružatelj usluga upravljanja zračnim prostorom je u stanju da dokaže da su njegove radne metode i operativne procedure u skladu sa ovim pravilnikom i propisom kojim se utvrđuju pravila za fleksibilno korištenje zračnog prostora.

ANEKS XI**POSEBNI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ZA IZRADU POSTUPAKA LETENJA****(Dio-FPD)****Poddio A – DODATNI ORGANIZACIJSKI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA ZA IZRADU****POSTUPAKA/PROCEDURA LETENJA (FPD.OR)****ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTEJEVI****FPD.OR.100 Usluge izrade postupaka letenja (FPD)**

- (a) Pružatelj usluga za izradu postupaka letenja (FPD) izrađuje, dokumentuje i provodi validaciju postupaka letenja, ako je potrebno, uz odobrenje BHDCA prije distribucije i upotrebe.

U tom kontekstu, zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koje koristi pružatelj FPD usluga ispunjavaju zahtjeve u pogledu tačnosti, rezolucije i integriteta kako je navedeno u katalogu zrakoplovnih podataka u skladu sa Dodatkom 1 Aneksa III (Dio-ATM/ANS.OR) ovog pravilnika.

- (b) Ako zrakoplovni podaci za izradu postupaka letenja nisu dostavljeni iz mjerodavnog izvora ili ne ispunjavaju primjenjive zahtjeve u pogledu kvaliteta podataka (DQR), takve zrakoplovne podatke pružatelj FPD usluga može pribaviti iz drugih izvora. U tom smislu, validaciju tih zrakoplovnih podataka vrši pružatelj FPD usluga koji ih namjerava koristiti.

FPD.OR.105. Sistem upravljanja

Dodatno na zahtjeve u ATM/ANS.OR.B.005 Aneksa III ovog pravilnika, pružatelj FPD usluga uspostavlja i održava sistem upravljanja koji uključuje kontrolne procedure za:

- (a) prikupljanje podataka;
- (b) izradu postupaka letenja u skladu sa kriterijima izrade kako su utvrđeni u FPD.TR.100;
- (c) dokumentaciju o izradi postupaka letenja;
- (d) konsultacije sa zainteresovanim stranama;
- (e) zemaljsku validaciju postupaka letenja i, prema potrebi, validaciju u letu;
- (f) određivanje alata, uključujući upravljanje konfiguracijom i kvalifikacije alata, prema potrebi; i
- (g) održavanje i periodično preispitivanje postupaka letenja, ako je primjenjivo.

FPD.OR.110. Čuvanje zapisa

Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.030 Aneksa III ovog pravilnika, pružatelj FPD usluga u svoj sistem čuvanja zapisa uključuje elemente navedene u FPD.OR.105 ovog aneksa.

FPD.OR.115 Tehnička i operativna stručnost i sposobnost

- (a) Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.005(a)(6) Aneksa III ovog pravilnika, pružatelj FPD osigurava da njegovi projektanti postupaka za letenje:
- (1) uspješno završe kurs osposobljavanja za sticanje kompetencija za izradu postupaka letenja;
 - (2) imaju odgovarajuće iskustvo za uspješnu primjenu teorijskog znanja; i
 - (3) uspješno završe kontinuiranu obuku.
- (b) Kada se smatra da je neophodno obaviti validaciju leta, pružatelj FPD osigurava da to obavi kompetentan pilot.
- (c) Osim navedenog u ATM/ANS.OR.B.030 Aneksa III ovog pravilnika, pružatelj FPD vodi zapise o svim obukama i svim aktivnostima na izradi postupaka koje su izvršili zaposleni projektanti postupaka letenja i te zapise na zahtjev stavlja na raspolaganje:
- (1) predmetnim projektantima postupaka letenja; i
 - (2) u dogovoru sa projektantima postupaka letenja, novom poslodavcu kada novi subjekt zaposli projektante postupaka letenja.

FPD.OR.120 Potrebni interfejsi za razmjenu podataka

- (a) Kada prikuplja zrakoplovne podatke i zrakoplovne informacije u skladu sa FPD.OR.100, pružatelj FPD usluga osigurava da su utvrđeni potrebni formalni aranžmani, ako je primjenjivo, sa:
- (1) izvorima zrakoplovnih podataka;
 - (2) drugim pružateljima usluga;
 - (3) operatorima aerodroma; i
 - (4) operatorima zrakoplova.
- (b) Kako bi se osiguralo da su zahtjevi za izradu postupaka za letenje jasno definirani i podložni preispitivanju, pružatelj FPD usluga utvrđuje potrebne formalne aranžmane sa sljedećim korisnikom kojem su namijenjene.

Poddio B – TEHNIČKI ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA IZRADU POSTUPAKA LETENJA (FPD.TR)**ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTEJEVI****FPD.TR.100 Zahtjevi za izradu postupaka letenja**

Pružatelj usluga za izradu postupaka za letenje izrađuje postupke za letenje u skladu sa zahtjevima utvrđenim u Dodatku 1 ovog aneksa i sa kriterijima za izradu koje je utvrdila BHDCA, kako bi se osigurala sigurne operacije zrakoplova. Kriteriji za izradu omogućavaju uspostavljanje odgovarajućeg nadvisivanja prepreka za postupke letenja, kada se to zahtijeva.

FPD.TR.105 Koordinate i zrakoplovni podaci

- (a) Osim navedenog u ATM/ANS.OR.A.090 Aneksa III ovog pravilnika, geografske koordinate koje označavaju geografsku širinu i dužinu određuju se i prijavljuju pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja (pružatelji AIS usluga) u obliku geodetskog referentnog datuma ili ekvivalentne vrijednosti prema Svjetskom geodetskom sistemu – 1984 (WGS-84).
- (b) Tačnost terenskog rada, utvrđivanje i izračunavanje koje iz njega proizilaze, su takvi da su dobijeni operativni navigacijski podaci za faze leta unutar maksimalnih odstupanja obzirom na odgovarajući referent okvir, utvrđeni u skladu sa Dodatkom 1 Aneksa III (Dio ATM/ANS.OR) ovog pravilnika.

Dodatak 1 ANEKSA XI**ZAHTEJEVI ZA STRUKTURE ZRAČNOG PROSTORA I POSTUPKE LETENJA U NJIMA****ODJELJAK I****Specifikacije za oblasti informiranja u letu, kontrolirane oblasti, kontrolirane zone i zone informiranja u letu**

- (a) **OBLASTI INFORMIRANJA U LETU**
Oblasti informiranja u letu kako su definirane u članu 2. tački aa) propisa kojim se uređuje uspostavljanje okvira za stvaranje Jedinstvenog evropskog neba:
- (1) obuhvataju cijelu strukturu zračnih ruta koju će te oblasti opsluživati; i
 - (2) uključuju cijeli zračni prostor unutar njihovih horizontalnih granica, osim kada je to ograničeno gornjom oblašću informiranja u letu.
- Bosna i Hercegovina zadržava svoje odgovornosti prema ICAO unutar geografskih granica oblasti informiranja u letu, koju joj je ICAO povjerio na datum stupanja snagu ovog pravilnika.
- (b) **KONTROLIRANE OBLASTI**
- (1) Kontrolirane oblasti se razgraničavaju tako da uključuju dovoljan zračni prostor za zračne puteve prema pravilima instrumentalnog letenja (IFR) ili njihove segmente za koje pružaju primjenjivi dijelovi usluge kontrole zračnog prometa (ATC), uzimajući u obzir mogućnosti navigacijskih sredstava koja se obično koriste u toj oblasti.

- (2) Donja granica kontrolirane oblasti se uspostavlja na visini iznad zemlje ili vode od najmanje 200 m (700 stopa), osim ako nadležni organ nije propisao drugačije.
- (3) Gornja granica kontrolirane oblasti se uspostavlja u sljedećim slučajevima:
- kada se ATC usluga neće pružati iznad te gornje granice; ili;
 - kada se kontrolirana oblast nalazi ispod gornje kontrolirane oblasti, u tom slučaju, gornja granica odgovara donjoj granici gornje kontrolirane oblasti;
- (c) **KONTROLIRANE ZONE**
- Horizontalne granice kontrolirane zone obuhvataju najmanje dijelove zračnog prostora koji nisu unutar kontroliranih oblasti, a koji sadržavaju putanje letova po pravilima instrumentalnog letenja (IFR) koji dolaze na ili odlaze sa aerodrome koji se koriste u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC).
 - Ako se kontrolirana zona nalazi unutar horizontalnih granica kontrolirane oblasti, proteže se iznad površine zemlje najmanje do donje granice kontrolirane oblasti.
- (d) **ZONE INFORMIRANJA U LETU**
- Horizontalne granice zone informiranja u letu obuhvataju barem dijelove zračnog prostora koji nisu unutar kontroliranih oblasti ni unutar kontroliranih zona, a koji sadržavaju putanje letova po IFR i/ili VFR pravilima koji dolaze na aerodrome ili odlaze sa njih.
 - Ako se zona informiranja u letu nalazi unutar horizontalnih granica kontrolirane oblasti, proteže se iznad površine zemlje najmanje do gornje granice kontrolirane oblasti.

ODJELJAK II

Identifikacija ATS ruta koje nisu rute standardnog odlaska i dolaska

- Kada su ATS rute uspostavljene, osigurava se zaštićeni zračni prostor duž svake ATS rute i siguran razmak između susjednih ATS ruta.
- ATS rute se označavaju oznakama.
- Pri identifikaciji ATS ruta, koje nisu rute standardnog odlaska i dolaska, primijenjeni sistem označavanja:
 - omogućava identifikaciju bilo koje ATS rute na jednostavan i jedinstven način;
 - sprečava suvišne informacije/redundantnost;
 - je upotrebljiv i za zemaljske i za zračne automatizacijske sisteme;
 - dozvoljava maksimalnu sažetost za operativnu upotrebu; i
 - omogućava dovoljnu mogućnost proširenja koja zadovoljava buduće zahtjeve bez potrebe za suštinskim promjenama.
- Osnovne oznake ATS ruta se dodjeljuju prema sljedećim načelima:
 - ista osnovna oznaka dodjeljuje se glavnoj ruti u cijeloj dužini, nezavisno od završnih kontroliranih oblasti, država ili regija kroz koje prolazi;
 - ako dvije ili više glavnih ruta imaju zajednički segment, predmetnom segmentu dodjeljuje se svaka od oznaka predmetnih ruta, osim ako bi to stvorilo poteškoće za pružanje usluga u zračnom prometu (ATS), a u tom se slučaju prema zajedničkom dogovoru dodjeljuje samo jedna oznaka; i
 - osnovna oznaka dodijeljena jednoj ruti ne dodjeljuje se nijednoj drugoj ruti.

ODJELJAK III

Identifikacija ruta standardnog odlaska i ruta standardnog dolaska i povezanih postupaka

- Pri identifikaciji ruta standardnog odlaska i ruta standardnog dolaska i povezanih postupaka, osigurava se sljedeće:
 - sistem oznaka omogućava identifikaciju svake rute na jednostavan i nedvosmislen način;
 - svaka ruta označena je običnim jezikom i odgovarajućom kodiranom oznakom; i
 - u govornim komunikacijama oznake su lako prepoznatljive kao oznake koje se odnose na rute standardnog dolaska i odlaska i ne smiju stvarati poteškoće u izgovoru za pilote i osoblje ATS.
- Pri sastavljanju oznaka za rute standardnog dolaska i odlaska i povezane postupke upotrebljava se sljedeće:
 - oznaka običnim jezikom;
 - osnovni indikator;
 - indikator validnosti koji je broj od 1 do 9;
 - indikator rute koji je jedno slovo abecede; ne koriste se slova I i O; i
 - kodirana oznaka rute standardnog dolaska i odlaska, po instrumentalnim ili vizuelnim pravilima letenja.
- Dodjela oznaka
 - Svakoj ruti dodjeljuje se zasebna oznaka.
 - Za razlikovanje dvije rute ili više njih koje se odnose na istu značajnu tačku (i zato imaju isti osnovni indikator), svakoj se ruti dodjeljuje zaseban indikator rute kako je to opisano pod (b)(4).
- Dodjela indikatora validnosti
 - Svakoj ruti se dodjeljuje indikator validnosti kako bi se utvrdila ruta koja je trenutno na snazi.
 - Prvi indikator validnosti koji se dodjeljuje je broj 1.
 - Kada god se ruta mijenja, dodjeljuje se novi indikator validnosti, koji se sastoji od sljedećeg većeg broja. Iza broja 9 slijedi broj 1.

ODJELJAK IV

Utvrđivanje i identifikacija značajnih tačaka

- Značajne tačke utvrđuju se radi definiranja ATS rute ili postupaka letenja i/ili u vezi sa zahtjevima ATS u pogledu informacija o napredovanju zrakoplova tokom leta.
- Značajne tačke označavaju se oznakama.

ODJELJAK V

Minimalne apsolutne visine leta

Minimalne apsolutne visine leta određuju se za svaku ATS rutu i kontroliranu oblast i stavljaju se na raspolaganje za objavu. Te minimalne apsolutne visine leta pružaju minimalnu visinu nadvisivanja prepreka u predmetnim oblastima.

ODJELJAK VI

Identifikacija i razgraničenje zabranjenih, ograničenih i opasnih zona

Kada se uspostavljaju zabranjene, ograničene ili opasne zone, pri prvom uspostavljanju dobijaju oznaku, a sve pojedinosti o njima dostavljaju se na objavu.

ANEKS XII**POSEBNI ZAHTEJEVI ZA TIJELO ZA UPRAVLJANJE MREŽOM (Dio - NM)****TEHNIČKI ZAHTEJEVI ZA TIJELO ZA UPRAVLJANJE MREŽOM (NM.TR)****ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTEJEVI****NM.TR.100 Metode rada i operativne postupci za Tijelo za upravljanje mrežom**

Tijelo za upravljanje mrežom dokazuje da su njegove radne metode i operativni postupci u skladu sa važećim propisima.

ANEKS XIII**ZAHTEJEVI ZA PRUŽATELJE USLUGA U POGLEDU OBUKE OSOBLJA I PROCJENJIVANJA STRUČNE OSOBLJENOSTI (Dio - PERS)****Poddio A – ZRAKOPLOVNO TEHNIČKO OSOBLJE ODJELJAK 1 – OPŠTI ZAHTEJEVI****ATSEP.OR.100 Područje promjene**

- (a) Ovaj poddio utvrđuje zahtjeve koje ispunjava pružatelj usluga u vezi sa obukom i procjenjivanjem kompetencija zrakoplovno tehničkog osoblja (Air Traffic Safety Electronics Personnel - ATSEP).
- (b) Za pružatelje usluga koji podnose zahtjev za certifikat sa ograničenjem u skladu sa ATM/ANS.OR.A.010(a) i ATM/ANS.OR.A.010(b) i/ili daju izjavu o svojim aktivnostima u skladu sa ATM/ANS.OR.A.015, BHDCA može utvrditi minimalne zahtjeve koji moraju biti ispunjeni u pogledu obuke i procjenjivanja stručnosti ATSEP osoblja. Ovi minimalni zahtjevi su zasnovani na kvalifikaciji, iskustvu i trenutnom iskustvu, za održavanje određenih uređaja ili vrste uređaja i osiguravanja odgovarajućeg nivoa sigurnosti.

ATSEP.OR.105 Program obuke i procjenjivanja kompetencija

U skladu sa ATM/ANS.OR.B.005(a)(6), pružatelj usluga koji zapošljava ATSEP osoblje uspostavlja program obuke i procjenjivanja kompetencija koji obuhvata dužnosti i odgovornosti koje provodi ATSEP osoblje.

Ako ATSEP osoblje zapošljava ugovorna organizacija, pružatelj usluga osigurava da je to ATSEP osoblje obučeno i kompetentno na način utvrđen u ovom poddjelu.

ATSEP.OR.110 Vođenje evidencije

Pored zahtjeva utvrđenih u ATM/ANS.OR.B.030, pružatelj usluga koji zapošljava ATSEP osoblje vodi evidenciju o svim obukama koje je ATSEP osoblje završilo i o procjenjivanju kompetencija ATSEP osoblja i tu evidenciju stavlja na raspolaganje:

- (a) predmetnom ATSEP osoblju, na zahtjev;
- (b) na zahtjev i uz saglasnost ATSEP osoblja, novom poslodavcu kada se ATSEP osoblje zaposli kod novog subjekta.

ATSEP.OR.115 Jezičko znanje

Pružatelj usluga osigurava da ATSEP posjeduje jezičko znanje koje je potrebno za vršenje njihovih dužnosti.

ODJELJAK 2 – ZAHTEJEVI ZA OBUKU**ATSEP.OR.200 Zahtjevi za obuku – Opšte**

Pružatelj usluga osigurava da je ATSEP osoblje:

- (a) uspješno završilo:
 - (1) osnovnu obuku utvrđenu u ATSEP.OR.205;
 - (2) kvalifikacijsku obuku utvrđenu u ATSEP.OR.210;
 - (3) obuku za ovlaštenja za sistem/opremu utvrđenu u ATSEP.OR.215;

- (b) završilo kontinuiranu obuku utvrđenu u ATSEP.OR.220.

ATSEP.OR.205 Osnovna obuka

- (a) Osnovna obuka ATSEP osoblja se sastoji:
 - (1) od predmeta, tema i podtema iz Dodatka 1 (Osnovna obuka – Zajednička);
 - (2) ako je to relevantno za aktivnosti pružatelja usluga, od predmeta iz Dodatka 2 (Osnovna obuka – Usmjerenja).
- (b) Pružatelj usluga može utvrditi najprikladnije zahtjeve za obrazovanje za svoje kandidate za ATSEP osoblje i, na osnovu toga, prilagoditi broj i/ili nivo predmeta, tema ili podtema navedenih pod (a) kada je to relevantno.

ATSEP.OR.210 Kvalifikacijska obuka

Kvalifikacijska obuka ATSEP osoblja se sastoji:

- (a) od predmeta, tema i podtema iz Dodatka 3 (Kvalifikacijska obuka – Zajednička);
- (b) ako je to relevantno za aktivnosti pružatelja usluga, od najmanje jednog od kvalifikacijskih usmjerenja iz Dodatka 4 (Kvalifikacijska obuka – Usmjerenja).

ATSEP.OR.215 Obuka za ovlaštenja za sistem i opremu

- (a) Obuka ATSEP osoblja za ovlaštenja za sistem i opremu odnosi se na dužnosti koje se izvršavaju i obuhvata jedno ili više od sljedećeg:
 - (1) teorijske kurseve;
 - (2) praktične kurseve;
 - (3) obuku na radnom mjestu.
- (b) Obuka za ovlaštenja za sistem i opremu osigurava da kandidati za ATSEP osoblje steknu znanja i vještine koje se odnose na:
 - (1) funkcionalnost sistema i opreme;
 - (2) stvarni i potencijalni uticaj aktivnosti ATSEP osoblja na sistem i opremu;
 - (3) uticaj sistema i opreme na operativno okruženje.

ATSEP.OR.220 Kontinuirana obuka

Kontinuirana obuka ATSEP osoblja se sastoji od obuke osvježavanja znanja, obuka za unapređenje ili modifikacije na uređajima/sistemima i/ili obuku za slučajeve opasnosti.

ODJELJAK 3 – ZAHTEJEVI ZA PROCJENJIVANJE KOMPETENCIJA**ATSEP.OR.300 Procjenjivanje kompetencija – Opšte**

Pružatelj usluga osigurava da je ATSEP osoblje:

- (a) prije izvršavanja svojih dužnosti procijenjeno kao kompetentno;
- (b) predmetom kontinuiranog procjenjivanja kompetencija u skladu sa ATSEP.OR.305.

ATSEP.OR.305 Procjenjivanje početne i kontinuirane kompetentnosti

Pružatelj usluga koji zapošljava ATSEP osoblje:

- (a) uspostavlja, primjenjuje i dokumentuje postupke za:
 - (1) procjenjivanje početne i kontinuirane kompetentnosti ATSEP osoblja;
 - (2) prilikom nedostatka ili smanjenja kompetencija ATSEP osoblja, uključujući postupak žalbe;
 - (3) osiguravanje nadzora osoblja koje nije procijenjeno kao kompetentno.
- (b) definiše sljedeće kriterije na osnovu kojih se procjenjuje početna i kontinuirana kompetentnost:
 - (1) tehničke vještine;
 - (2) bihejvioralne vještine/vještine ponašanja;
 - (3) znanje.

ODJELJAK 4 – ZAHTJEVI ZA INSTRUKTORE I PROCJENITELJE

ATSEP.OR.400 Instruktori za obuku ATSEP osoblja

Pružatelj usluga koji zapošljava ATSEP osoblje osigurava:

- (a) da instruktori za obuku ATSEP osoblja imaju odgovarajuće iskustvo u oblastima za koje obučavaju;
- (b) da su instruktori za obuku na radnom mjestu uspješno završili kurs osposobljavanja na radnom mjestu i imaju vještine da intervenišu u slučajevima kada bi tokom obuke mogla biti ugrožena sigurnost.

ATSEP.OR.405 Procjenitelji tehničkih vještina

Pružatelj usluga koji zapošljava ATSEP osoblje osigurava da su procjenitelji tehničkih vještina uspješno završili kurs za procjenitelje i da imaju odgovarajuće iskustvo za procjenjivanje kriterija utvrđenih u ATSEP.OR.305(b).

Dodatak 1 ANEKSA XIII

Osnovna obuka – Zajednička

Predmet 1: UVOD

TEMA 1 BASIND – Uvod

- Podtema 1.1 – Pregled obuke i procjenjivanja
- Podtema 1.2 – Nacionalna organizacija
- Podtema 1.3 – Radno mjesto
- Podtema 1.4 – Uloga ATSEP osoblja
- Podtema 1.5 – Uloga u Evropi i u svijetu
- Podtema 1.6 – Međunarodni standardi i preporučene prakse
- Podtema 1.7 – Zaštita podataka
- Podtema 1.8 – Upravljanje kvalitetom
- Podtema 1.9 – Sistem upravljanja sigurnošću
- Podtema 1.10 – Zdravlje i sigurnost

Predmet 2: UPOZNAVANJE SA ZRAČNIM PROMETOM

TEMA 1 BASATF – Upoznavanje sa zračnim prometom

- Podtema 1.1 – Upravljanje zračnim prometom
- Podtema 1.2 – Kontrola zračnog prometa
- Podtema 1.3 – Sigurnosne mreže na zemlji
- Podtema 1.4 – Alati za kontrolu zračnog prometa i sredstva za praćenje
- Podtema 1.5 – Upoznavanje

Dodatak 2 ANEKSA XIII

Osnovna obuka – Usmjerenja

Predmet 3: USLUGE ZRAKOPLOVNOG INFORMIRANJA

Predmet 4: METEOROLOGIJA

Predmet 5: KOMUNIKACIJA

Predmet 6: NAVIGACIJA

Predmet 7: NADZOR

Predmet 8: OBRADA PODATAKA

Predmet 9: PRAĆENJE I KONTROLA SISTEMA

Predmet 10: PROCEDURE ODRŽAVANJA

Dodatak 3 ANEKSA XIII

Kvalifikacijska obuka – Zajednička

Predmet 1: SIGURNOST

TEMA 1 – Upravljanje sigurnošću

- Podtema 1.1 – Politika i načela
- Podtema 1.2 – Koncept rizika i načela procjene rizika
- Podtema 1.3 – Postupak procjenjivanja sigurnosti
- Podtema 1.4 – Šema klasifikacije rizika sistema zračne plovilbe
- Podtema 1.5 – Sigurnosni propisi

Predmet 2: ZDRAVLJE I SIGURNOST

TEMA 1 – Svijest o opasnostima i zakonska pravila

- Podtema 1.1 – Svijest o opasnostima
- Podtema 1.2 – Propisi i procedure
- Podtema 1.3 – Rukovanje opasnim materijama

Predmet 3: LJUDSKI FAKTOR

TEMA 1 – Uvod u ljudske faktore

Podtema 1.1 – Uvod

TEMA 2 – Znanja i vještine u radu

Podtema 2.1 – Znanje, vještine i kompetencije ATSEP osoblja

TEMA 3 – Psihološki faktori

Podtema 3.1 – Razumijevanje / Kognicija

TEMA 4 – Medicinski faktori

Podtema 4.1 – Zamor

Podtema 4.2 – Fizička spremnost

Podtema 4.3 – Radno okruženje

TEMA 5 – Organizacijski i socijalni faktori

Podtema 5.1 – Osnovne potrebe ljudi na radnom mjestu

Podtema 5.2 – Upravljanje timskim resursima

Podtema 5.3 – Timski rad i uloge članova tima

TEMA 6 – Komunikacija

Podtema 6.1 – Pisani izvještaj

Podtema 6.2 – Verbalna i neverbalna komunikacija

TEMA 7 – Stres

Podtema 7.1 – Stres

Podtema 7.2 – Upravljanje stresom

TEMA 8 – Ljudska greška

Podtema 8.1 – Ljudska greška

Dodatak 4 ANEKSA XIII

Kvalifikacijska obuka – Usmjerenja

1 KOMUNIKACIJA – GOVORNA

Predmet 1: GOVORNA KOMUNIKACIJA

TEMA 1. – Zrak-zemlja

Podtema 1.1 – Prijenos/prijem

Podtema 1.2 – Radio antenski sistemi

Podtema 1.3 – Govorni prekidač (Voice switch)

Podtema 1.4 – Radno mjesto kontrolora zračnog prometa

Podtema 1.5 – Radio interfejsi

TEMA 2. – COMVCE – Zemlja-zemlja

Podtema 2.1 – Interfejsi

Podtema 2.2 – Protokoli

Podtema 2.3 – Prekidač

Podtema 2.4 – Komunikacijski lanac

Podtema 2.5 – Radno mjesto kontrolora zračnog prometa

Predmet 2: PRIJENOSNI PUT

TEMA 1 – Vodovi

Podtema 1.1 – Teorija vodova

Podtema 1.2 – Digitalni prijenos

Podtema 1.3 – Vrste vodova

TEMA 2. – Posebne veze

Podtema 2.1 – Mikrotalasna veza

Podtema 2.2 – Satelit

Predmet 3: SNIMAČI

TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 4.: FUNKCIONALNA SIGURNOST

TEMA 1 – Odnos prema sigurnosti

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

2. KOMUNIKACIJA – PODACI

Predmet 1: PODACI

TEMA 1 – Uvod u mreže

Podtema 1.1 – Vrste

Podtema 1.2 – Mreže

Podtema 1.3 – Vanjske mrežne usluge

Podtema 1.4 – Mjerni alati

Podtema 1.5 – Rješavanje problema

TEMA 2 – Protokoli

Podtema 2.1 – Osnovna teorija

Podtema 2.2 – Opšti protokoli
Podtema 2.3 – Posebni protokoli

TEMA 3 – Nacionalne mreže

Podtema 3.1 – Nacionalne mreže

TEMA 4 – Evropske mreže

Podtema 4.1 – Mrežne tehnologije

TEMA 5 – Globalne mreže

Podtema 5.1 – Mreže i standardi

Podtema 5.2 – Opis

Podtema 5.3 – Globalna arhitektura

Podtema 5.4 – Podmreže zrak-zemlja

Podtema 5.5 – Podmreže zemlja-zemlja

Podtema 5.6 – Mreže u zrakoplovu

Podtema 5.7 – Primjene komunikacija zrak-zemlja

Predmet 2: PRLJENOSNI PUT**TEMA 1 – Vodovi**

Podtema 1.1 – Teorija vodova

Podtema 1.2 – Digitalni prijenos

Podtema 1.3 – Vrste vodova

TEMA 2 – Posebne veze

Podtema 2.1 – Mikrotalasna veza

Podtema 2.2 – Satelit

Predmet 3: SNIMAČI**TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje**

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 4: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Odnos prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

3. NAVIGACIJA – NEUSMJERENI RADIO-FAR (NDB)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – NDB**TEMA 1 – NDB/Lokator**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Arhitektura zemaljske stanice

Podtema 1.3 – Podsystem predajnika

Podtema 1.4 – Antenski podsystem

Podtema 1.5 – Podsystemi za nadzor i upravljanje

Podtema 1.6 – Oprema u zrakoplovu

Podtema 1.7 – Pregledi i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Odnos prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Odnos prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

4. NAVIGACIJA – ODREĐIVANJE SMJERA (DF)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – DF**TEMA 1. – Goniometar (DF)**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Arhitektura VDF/DDF opreme

Podtema 1.3 – Podsystem predajnika

Podtema 1.4 – Antenski podsystem

Podtema 1.5 – Podsystemi za nadzor i upravljanje

Podtema 1.6 – Pregledi i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Stav prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

5. NAVIGACIJA – VHF SVESMJERNI RADIO-FAR (VOR)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – VOR**TEMA 1 – VOR**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Osnove CVOR i/ili DVOR

Podtema 1.3 – Arhitektura zemaljske stanice

Podtema 1.4 – Podsystem predajnika

Podtema 1.5 – Antenski podsystem

Podtema 1.6 – Podsystem za nadzor i upravljanje

Podtema 1.7 – Oprema u zrakoplovu

Podtema 1.8 – Provjera i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Stav prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

6. NAVIGACIJA – OPREMA ZA MJERENJE UDALJENOSTI (DME)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – DME**TEMA 1 – DME**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Osnove DME

Podtema 1.3 – Arhitektura zemaljske stanice

Podtema 1.4 – Podsystem prijemnika

Podtema 1.5 – Obrada signala

Podtema 1.6 – Podsystem predajnika

Podtema 1.7 – Antenski podsystem

Podtema 1.8 – Podsystem za nadzor i upravljanje

Podtema 1.9 – Oprema u zrakoplovu

Podtema 1.10 – Provjera i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Stav prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

7. NAVIGACIJA – SISTEM ZA INSTRUMENTALNO SLIJETANJE (ILS)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – ILS**TEMA 1 – ILS**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Osnove ILS

Podtema 1.3 – Dvofrekventni (2F) sistemi

Podtema 1.4 – Arhitektura zemaljske stanice

Podtema 1.5 – Podsystem predajnika

Podtema 1.6 – Antenski podsystem

Podtema 1.7 – Podsystem za nadzor i upravljanje

Podtema 1.8 – Oprema u zrakoplovu

Podtema 1.9 – Pregled i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Stav prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Odnos prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

8. NAVIGACIJA – MIKROTALASNI SISTEM ZA SLIJETANJE (MLS)**Predmet 1: NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA****TEMA 1 – Navigacijski koncepti**

Podtema 1.1 – Operativni zahtjevi

Podtema 1.2 – Navigacija zasnovana na performansama

Podtema 1.3 – Koncept prostorne navigacije (RNAV)

Podtema 1.4 – NOTAM

Predmet 2: ZEMALJSKI SISTEMI – MLS**TEMA 1 – MLS**

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Podtema 1.2 – Osnove MLS

Podtema 1.3 – Arhitektura zemaljske stanice

Podtema 1.4 – Podsystem predajnika

Podtema 1.5 – Antenski podsystem

Podtema 1.6 – Podsystem za nadzor i upravljanje

Podtema 1.7 – Oprema u zrakoplovu

Podtema 1.8 – Pregledi i održavanje sistema

Predmet 3: GLOBALNI NAVIGACIJSKI SATELITSKI SISTEM**TEMA 1 – GNSS**

Podtema 1.1 – Opšti prikaz

Predmet 4: OPREMA U ZRAKOPLOVU**TEMA 1 – Sistemi u zrakoplovu**

Podtema 1.1 – Sistemi u zrakoplovu

TEMA 2 – Autonomna navigacija

Podtema 2.1 – Inercijalna navigacija

TEMA 3 – Vertikalna navigacija

Podtema 3.1 – Vertikalna navigacija

Predmet 5: FUNKCIONALNA SIGURNOST**TEMA 1 – Stav prema sigurnosti**

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

9. NADZOR – PRIMARNI NADZORNI RADAR - PSR**Predmet 1: PRIMARNI NADZORNI RADAR****TEMA 1 – Nadzor kontrole zračnog prometa**

Podtema 1.1 – Upotreba PSR za usluge u zračnom prometu

Podtema 1.2 – Antena (PSR)

Podtema 1.3 – Predajnici

Podtema 1.4 – Karakteristike primarnih ciljeva

Podtema 1.5 – Prijemnici

Podtema 1.6 – Obrada signala i dobijanje plotova/grafičkog prikaza

Podtema 1.7 – Kombinovanje plotova/grafičkih prikaza

Podtema 1.8 – Karakteristike primarnog radara

TEMA 2 – SURPSR – Radar za kontrolu kretanja na zemlji - SMR

Podtema 2.1 – Upotreba SMR za usluge u zračnom prometu

Podtema 2.2 – Radarski senzor

TEMA 3 – SURPSR – Testiranje i mjerenje

Podtema 3.1 – Testiranje i mjerenje

Predmet 2: KORISNIČKI INTERFEJS (HMI)**TEMA 1 – SURPSR – HMI**

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Podtema 1.2 – ATSEP HMI

Podtema 1.3 – Pilotov HMI

Podtema 1.4 – Prikazi

Predmet 3: PRIJENOS NADZORNIH PODATAKA (SDT)

TEMA 1 – SDT

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

Podtema 1.2 – Metode provjere

Predmet 4: FUNKCIONALNA SIGURNOST

TEMA 1 – SURPSR – Stav prema sigurnosti

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – SURPSR – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

Predmet 5: SISTEMI ZA OBRADU PODATAKA

TEMA 1 – Komponente sistema

Podtema 1.1 – Sistemi za obradu nadzornih podataka

10. NADZOR – SEKUNDARNI NADZORNI RADAR (SSR)

Predmet 1: SEKUNDARNI NADZORNI RADAR (SSR)

TEMA 1 – SSR i monopulzni SSR

Podtema 1.1 – Upotreba SSR za usluge u zračnom prometu

Podtema 1.2 – Antena (SSR)

Podtema 1.3 – Interogator

Podtema 1.4 – Transponder

Podtema 1.5 – Prijemnici

Podtema 1.6 – Obrada signala i dobijanje plotova/grafičkog prikaza

Podtema 1.7 – Kombinovanje plotova/grafičkih prikaza

Podtema 1.8 – Testiranje i mjerenje

TEMA 2 – Mod S

Podtema 2.1 – Uvod u Mod S

Podtema 2.2 – Sistem Mod S

TEMA 3 – Multilateracija

Podtema 3.1 – MLAT u upotrebi

Podtema 3.2 – Načela MLAT

TEMA 4 – SURSSR – Okruženje

Podtema 4.1 – SSR okruženje

Predmet 2: KORISNIČKI INTERFEJS (HMI)

TEMA 1 – HMI

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Podtema 1.2 – ATSEP HMI

Podtema 1.3 – Pilotov HMI

Podtema 1.4 – Prikazi

Predmet 3: PRIJENOS NADZORNIH PODATAKA

TEMA 1 – SDT

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

Podtema 1.2 – Metode provjere

Predmet 4: FUNKCIONALNA SIGURNOST

TEMA 1 – Stav prema sigurnosti

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

Predmet 5: SISTEMI ZA OBRADU PODATAKA

TEMA 1 – Komponente sistema

Podtema 1.1 – Sistemi za obradu nadzornih podataka

11. NADZOR – AUTOMATSKI ZAVISNI NADZOR (ADS)

Predmet 1: AUTOMATSKI ZAVISNI NADZOR (ADS)

TEMA 1 – Opšti prikaz ADS

Podtema 1.1 – Definicija ADS

TEMA 2 – SURADS – ADS-B

Podtema 2.1 – Uvod u ADS-B

Podtema 2.2 – Tehnike ADS-B

Podtema 2.3 – VDL Mod 4 (STDMA)

Podtema 2.4 – Prošireno samouključivanje Moda S (Mode S Extended Squitter)

Podtema 2.5 – UAT

Podtema 2.6 – ASTERIX

TEMA 3 – ADS-C

Podtema 3.1 – Uvod u ADS-C

Podtema 3.2 – Tehnike ADS-C

Predmet 2: KORISNIČKI INTERFEJS (HMI)

TEMA 1 – HMI

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Podtema 1.2 – ATSEP HMI

Podtema 1.3 – Pilotov HMI

Podtema 1.4 – Prikazi

Predmet 3: PRIJENOS NADZORNIH PODATAKA

TEMA 1 – SDT

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

Podtema 1.2 – Metode provjere

Predmet 4: FUNKCIONALNA SIGURNOST

TEMA 1 – Stav prema sigurnosti

Podtema 1.1 – Stav prema sigurnosti

TEMA 2 – SURADS – Funkcionalna sigurnost

Podtema 2.1 – Funkcionalna sigurnost

Predmet 5: SISTEMI ZA OBRADU PODATAKA

TEMA 1 – Komponente sistema

Podtema 1.1 – Sistemi za obradu nadzornih podataka

12. PODACI – OBRADA PODATAKA

Predmet 1: FUNKCIONALNA SIGURNOST

TEMA 1 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 1.1 – Funkcionalna sigurnost

Podtema 1.2 – Integritet i zaštita softvera

TEMA 2 – Stav prema sigurnosti

Podtema 2.1 – Stav prema sigurnosti

Predmet 2: SISTEMI ZA OBRADU PODATAKA

TEMA 1 – Zahtjevi korisnika

Podtema 1.1 – Zahtjevi kontrolora zračnog prometa

Podtema 1.2 – Trajektorije, predviđanje i proračuni

Podtema 1.3 – Sigurnosne mreže na zemlji

Podtema 1.4 – Podrška odlučivanju

TEMA 2 – Podaci o komponentama sistema

Podtema 2.1 – Sistemi za obradu podataka

Podtema 2.2 – Sistemi za obradu podataka o planovima leta

Podtema 2.3 – Sistemi za obradu nadzornih podataka

Predmet 3: PODACI – PROCESI

TEMA 1 – Softverski proces

Podtema 1.1 – Posredni softver (middleware)

Podtema 1.2 – Operativni sistemi

Podtema 1.3 – Upravljanje konfiguracijom

Podtema 1.4 – Proces razvoja softvera

TEMA 2 – Hardverska platforma

Podtema 2.1 – Nadogradnja opreme

Podtema 2.2 – COTS

Podtema 2.3 – Međuzavisnost

Podtema 2.4 – Mogućnost održavanja

TEMA 3 – Testiranje

Podtema 3.1 – Testiranje

Predmet 4: PODACI

TEMA 1 – Suštinske karakteristike podataka

Podtema 1.1 – Značaj podataka

Podtema 1.2 – Upravljanje konfiguracijom podataka

Podtema 1.3 – Standardi za podatke

TEMA 2 – ATM podaci – Detaljna struktura

Podtema 2.1 – Sistemska oblast

Podtema 2.2 – Karakteristične tačke

Podtema 2.3 – Performanse zrakoplova

Podtema 2.4 – Upravljanje ekranom

Podtema 2.5 – Poruke automatske koordinacije

Podtema 2.6 – Podaci o upravljanju konfiguracijom

Podtema 2.7 – Podaci o fizičkoj konfiguraciji

Podtema 2.8 – Relevantni meteorološki podaci
Podtema 2.9 – Poruke upozorenja i poruke o greškama za ATSEP osoblje

Podtema 2.10 – Poruke upozorenja i poruke o greškama za ATCO

Predmet 5: KOMUNIKACIJSKI PODACI

TEMA 1 – Uvod u mreže

Podtema 1.1 – Vrste

Podtema 1.2 – Mreže

Podtema 1.3 – Vanjske mrežne usluge

Podtema 1.4 – Mjerni alati

Podtema 1.5 – Rješavanje problema

TEMA 2 – Protokoli

Podtema 2.1 – Osnovna teorija

Podtema 2.2 – Opšti protokoli

Podtema 2.3 – Posebni protokoli

TEMA 3 – DATDP – Nacionalne mreže

Podtema 3.1 – Nacionalne mreže

Predmet 6: NADZOR – PRIMARNI

TEMA 1 – ATC Nadzor

Podtema 1.1 – Upotreba PSR za usluge u zračnom prometu

Predmet 7: NADZOR – SEKUNDARNI

TEMA 1 – SSR I MSSR

Podtema 1.1 – Upotreba SSR za usluge u zračnom prometu

TEMA 2 – Mod S

Podtema 2.1 – Uvod u Mod S

TEMA 3 – Multilateracija

Podtema 3.1 – Načela MLAT

Predmet 8: NADZOR – HMI

TEMA 1 – HMI

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Predmet 9: PRIJENOS NADZORNIH PODATAKA

TEMA 1 – Prijenos nadzornih podataka

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

13. NADZOR I KONTROLA SISTEMA (SMC) – KOMUNIKACIJA

TEMA 1 – Organizacija i rad ANSP

Podtema 1.1 – SMCCOM – Organizacija i rad ANSP

TEMA 2 – Program održavanja ANSP

Podtema 2.1 – Politika

TEMA 3 – ATM kontekst

Podtema 3.1 – ATM kontekst

TEMA 4 – Administrativne prakse ANSP

Podtema 4.1 – Administracija

Predmet 2: ANS SISTEMI I UREĐAJI

TEMA 1 – Operativni uticaji

Podtema 1.1 – Degradacija ili gubitak usluga sistema i uređaja

TEMA 2 – Funkcionalnost i operativnost radnog mjesta korisnika

Podtema 2.1 – Radno mjesto korisnika

Podtema 2.2 – Radno mjesto SMC

Predmet 3: ALATI, PROCESI I PROCEDURE

TEMA 1 – Zahtjevi

Podtema 1.1 – SMS

Podtema 1.2 – QMS

Podtema 1.3 – Primjena SMS u radnom okruženju

TEMA 2 – Sporazumi o održavanju sa vanjskim organizacijama

Podtema 2.1 – Načela sporazuma

TEMA 3 – Opšti postupci SMC

Podtema 3.1 – Uloge i odgovornosti

TEMA 4 – Sistemi za upravljanje održavanjem

Podtema 4.1 – Izvještavanje

Predmet 4: TEHNOLOGIJA

TEMA 1 – Tehnologije i načela

Podtema 1.1 – Opšte

Podtema 1.2 – Komunikacija

Podtema 1.3 – Sredstva

Predmet 5: KOMUNIKACIJA – GOVORNA

TEMA 1 – Zrak-zemlja

Podtema 1.1 – Radno mjesto kontrolora zračnog prometa

TEMA 2 – Zemlja-zemlja

Podtema 2.1 – Interfejsi

Podtema 2.2 – Prekidač

Podtema 2.3 – Radno mjesto kontrolora zračnog prometa

Predmet 6: KOMUNIKACIJA – PODACI

TEMA 1 – Evropske mreže

Podtema 1.1 – Mrežne tehnologije

TEMA 2 – Globalne mreže

Podtema 2.1 – Mreže i standardi

Podtema 2.2 – Opis

Podtema 2.3 – Globalna arhitektura

Podtema 2.4 – Podmreže zrak-zemlja

Podtema 2.5 – Podmreže zemlja-zemlja

Podtema 2.6 – Primjene komunikacija zrak-zemlja

Predmet 7: KOMUNIKACIJA – SNIMAČI

TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 8: NAVIGACIJA – PBN

TEMA 1 – Koncepti navigacije (NAV)

Podtema 1.1 – NOTAM

14. NADZOR I KONTROLA SISTEMA (SMC) – NAVIGACIJA

Predmet 1: STRUKTURA ANS

TEMA 1 – Organizacija i rad ANSP

Podtema 1.1 – Organizacija i rad ANSP

TEMA 2 – Program održavanja ANSP

Podtema 2.1 – Politika

TEMA 3 – ATM kontekst

Podtema 3.1 – ATM kontekst

TEMA 4 – Administrativne prakse ANSP

Podtema 4.1 – Administracija

Predmet 2: ANS SISTEMI I UREĐAJI

TEMA 1 – Operativni uticaji

Podtema 1.1 – SMCNAV – Degradacija ili gubitak usluga sistema i uređaja

TEMA 2 – Funkcionalnost i operativnost radnog mjesta korisnika

Podtema 2.1 – Radno mjesto korisnika

Podtema 2.2 – Radno mjesto SMC

Predmet 3 ALATI, PROCESI I PROCEDURE

TEMA 1 – SMCNAV – Zahtjevi

Podtema 1.1 – SMS

Podtema 1.2 – QMS

Podtema 1.3 – Primjena SMS u radnom okruženju

TEMA 2 – Sporazumi o održavanju sa vanjskim organizacijama

Podtema 2.1 – Načela sporazuma

TEMA 3 – Opšti procesi SMC

Podtema 3.1 – Uloge i odgovornosti

TEMA 4 – SMCNAV – Sistemi za upravljanje održavanjem

Podtema 4.1 – Izvještavanje

Predmet 4: TEHNOLOGIJA

TEMA 1 – SMCNAV – Tehnologije i načela

Podtema 1.1 – Opšte

Podtema 1.2 – Komunikacija

Podtema 1.3 – Sredstva

Predmet 5: KOMUNIKACIJA – PODACI

TEMA 1 – SMCNAV – Evropske mreže

Podtema 1.1 – Mrežne tehnologije

TEMA 2 – Globalne mreže

Podtema 2.1 – Mreže i standardi

Podtema 2.2 – Opis

Podtema 2.3 – Globalna arhitektura

Podtema 2.4 – Podmreže zrak-zemlja

Podtema 2.5 – Podmreže zemlja-zemlja

Podtema 2.6 – Primjene komunikacija zrak-zemlja

Predmet 6: KOMUNIKACIJA – SNIMAČI

TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 7: NAVIGACIJA – PBN

TEMA 1 – Koncepti navigacije (NAV)

Podtema 1.1 – NOTAM

Predmet 8: NAVIGACIJA – ZEMALJSKI SISTEMI – NDB

TEMA 1 – NDB/Lokator

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Predmet 9: NAVIGACIJA – ZEMALJSKI SISTEMI – DFI

TEMA 1 – SMCNAV – DF

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Predmet 10: NAVIGACIJA – ZEMALJSKI SISTEMI – VOR

TEMA 1 – VOR

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Predmet 11: NAVIGACIJA – ZEMALJSKI SISTEMI – DME

TEMA 1 – DME

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

Predmet 12: NAVIGACIJA – ZEMALJSKI SISTEMI – ILS

TEMA 1 – ILS

Podtema 1.1 – Upotreba sistema

15. NADZOR I KONTROLA SISTEMA (SMC) – NADZOR

Predmet 1: STRUKTURA ANS

TEMA 1 – Organizacija i rad ANSP

Podtema 1.1 – Organizacija i rad ANSP

TEMA 2 – Program održavanja ANSP

Podtema 2.1 – Politika

TEMA 3 – ATM kontekst

Podtema 3.1 – ATM kontekst

TEMA 4 – Administrativne prakse ANSP

Podtema 4.1 – Administracija

Predmet 2: ANS SISTEMI I UREĐAJI

TEMA 1 – Operativni uticaji

Podtema 1.1 – SMCSUR – Degradacija ili gubitak usluga sistema i uređaja

TEMA 2. – Funkcionalnost i operativnost radnog mjesta korisnika

Podtema 2.1 – Radno mjesto korisnika

Podtema 2.2 – Radno mjesto SMC

Predmet 3: ALATI, PROCESI I PROCEDURE

TEMA 1 – Zahtjevi

Podtema 1.1 – SMS

Podtema 1.2 – QMS

Podtema 1.3 – Primjena SMS u radnom okruženju

TEMA 2 – Sporazumi o održavanju sa vanjskim organizacijama

Podtema 2.1 – Načela sporazuma

TEMA 3 – Opšti postupci SMS

Podtema 3.1 – Uloge i odgovornosti

TEMA 4 – Sistemi za upravljanje održavanjem

Podtema 4.1 – Izvještavanje

Predmet 4: TEHNOLOGIJA

TEMA 1 – Tehnologije i načela

Podtema 1.1 – Opšte

Podtema 1.2 – Komunikacija

Podtema 1.3 – Sredstva

Predmet 5: KOMUNIKACIJA – PODACI

TEMA 1 – Evropske mreže

Podtema 1.1 – Mrežne tehnologije

TEMA 2 – Globalne mreže

Podtema 2.1 – Mreže i standardi

Podtema 2.2 – Opis

Podtema 2.3 – Globalna arhitektura

Podtema 2.4 – Podmreže zrak-zemlja

Podtema 2.5 – Podmreže zemlja-zemlja

Podtema 2.6 – Primjene komunikacija zrak-zemlja

Predmet 6: KOMUNIKACIJA – SNIMAČI

TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 7: NAVIGACIJA – PBN

TEMA 1 – Koncepti navigacije (NAV)

Podtema 1.1 – NOTAM

Predmet 8: NADZOR – PRIMARNI

TEMA 1 – ATC nadzor

Podtema 1.1 – Upotreba PSR za usluge u zračnom prometu

Predmet 9: NADZOR – SEKUNDARNI

TEMA 1 – SSR I MSSR

Podtema 1.1 – Upotreba SSR za usluge u zračnom prometu

TEMA 2. – Mod S

Podtema 2.1 – Uvod u Mod S

TEMA 3 – Multilateracija

Podtema 3.1 – Načela MLAT

Predmet 10: NADZOR – HMI

TEMA 1. – HMI

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Predmet 11: NADZOR – PRIJENOS PODATAKA

TEMA 1 – Prijenos nadzornih podataka

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

16. NADZOR I KONTROLA SISTEMA (SMC) – PODACI

Predmet 1: STRUKTURA ANS

TEMA 1 – Organizacija i rad ANSP

Podtema 1.1 – Organizacija i rad ANSP

TEMA 2 – Program održavanja ANSP

Podtema 2.1 – Politika

TEMA 3 – ATM kontekst

Podtema 3.1 – ATM kontekst

TEMA 4 – ADMINISTRATIVNE PRAKSE ANSP

Podtema 4.1 – Administracija

Predmet 2: ANS SISTEMI I UREĐAJI

TEMA 1 – Operativni uticaji

Podtema 1.1 – Degradacija ili gubitak usluga sistema i uređaja

TEMA 2 – Funkcionalnost i operativnost radnog mjesta korisnika

Podtema 2.1 – Radno mjesto korisnika

Podtema 2.2 – Radno mjesto SMC

Predmet 3: ALATI, PROCESI I PROCEDURE

TEMA 1 – SMCDAT – Zahtjevi

Podtema 1.1 – SMS

Podtema 1.2 – QMS

Podtema 1.3 – Primjena SMS u radnom okruženju

TEMA 2 – Sporazumi o održavanju sa vanjskim organizacijama

Podtema 2.1 – Načela sporazuma

TEMA 3 – Opšti postupci SMC

Podtema 3.1 – Uloge i odgovornosti

TEMA 4 – Sistemi za upravljanje održavanjem

Podtema 4.1 – Izvještavanje

Predmet 4: TEHNOLOGIJA

TEMA 1 – Tehnologije i načela

Podtema 1.1 – Opšte

Podtema 1.2 – Komunikacije

Podtema 1.3 – Sredstva

Predmet 5: KOMUNIKACIJA – PODACI**TEMA 1 – Evropske mreže**

Podtema 1.1 – Mrežne tehnologije

TEMA 2 – Globalne mreže

Podtema 2.1 – Mreže i standardi

Podtema 2.2 – Opis

Podtema 2.3 – Globalna arhitektura

Podtema 2.4 – Podmreže zrak-zemlja

Podtema 2.5 – Podmreže zemlja-zemlja

Podtema 2.6 – Primjene komunikacije zrak-zemlja

Predmet 6: KOMUNIKACIJA – SNIMAČI**TEMA 1 – Zakonom propisano snimanje**

Podtema 1.1 – Propisi

Podtema 1.2 – Načela

Predmet 7: NAVIGACIJA – PBN**TEMA 1 – SMC DAT – Koncepti navigacije (NAV)**

Podtema 1.1 – NOTAM

Predmet 8: NADZOR – PRIMARNI**TEMA 1 – ATC nadzor**

Podtema 1.1 – Upotreba PSR za usluge u zračnom prometu

Predmet 9: NADZOR – SEKUNDARNI**TEMA 1 – SSR I MSSR**

Podtema 1.1 – Upotreba SSR za usluge u zračnom prometu

TEMA 2 – Mode S

Podtema 2.1 – Uvod u Mod S

TEMA 3 – Multilateracija

Podtema 3.1 – Načela MLAT

Predmet 10: NADZOR – HMI**TEMA 1 – HMI**

Podtema 1.1 – ATCO HMI

Predmet 11: NADZOR – PRIJENOS PODATAKA**TEMA 1 – Prijenos nadzornih podataka**

Podtema 1.1 – Tehnologija i protokoli

Predmet 12: NADZOR – SISTEMI ZA OBRADU PODATAKA**TEMA 1 – Zahtjevi korisnika**

Podtema 1.1 – Zahtjevi kontrolora zračnog prometa

Podtema 1.2 – Trajektorije, predviđanje i proračuni

Podtema 1.3 – Sigurnosne mreže na zemlji

Podtema 1.4 – Podrška odlučivanju

Predmet 13: NADZOR – PODACI - PROCESI**TEMA 1 – Hardverska platforma**

Podtema 1.1 – Nadogradnja opreme

Podtema 1.2 – COTS

Podtema 1.3 – Međuzavisnost

Predmet 14: NADZOR – PODACI**TEMA 1 – Suštinske karakteristike podataka**

Podtema 1.1 – Značaj podataka

Podtema 1.2 – Upravljanje konfiguracijom podataka

Podtema 1.3 – Standardi za podatke

ANEKS XIV**BITNI ZAHTJEVI ZA ATM/ANS****1. KORIŠTENJE ZRAČNOG PROSTORA**

- 1.1 Svi zrakoplovi, izuzev onih koji su uključeni u aktivnosti iz člana 1. stav (3) tačka b) ovog pravilnika u svim fazama leta ili na manevarskoj površini na aerodromu, koriste se u skladu sa zajedničkim opštim operativnim pravilima i svim primjenjivim procedurama namijenjenim za korištenje zračnog prostora.
- 1.2 Svi zrakoplovi, izuzev onih koji su uključeni u aktivnosti iz člana 1, stav (3). tačka b) ovog pravilnika, opremljeni su

potrebnim sastavnim dijelovima i njima se upravlja shodno tome. Sastavni dijelovi koji se koriste u sistemu ATM/ANS, takođe, ispunjavaju zahtjeve navedene pod 3. ovog aneksa.

2. USLUGE

2.1 Zrakoplovne informacije i podaci za korisnike zračnog prostora u svrhu zračne plovidbe.

2.1.1 Podaci koji se koriste kao izvor za zrakoplovne informacije su odgovarajućeg kvaliteta, potpuni, aktuelni i blagovremeno dostavljeni.

2.1.2 Zrakoplovne informacije su tačne, potpune, aktuelne, nedvosmislene, potiču od legitimnog izvora, odgovarajućeg su integriteta i u formatu koji je odgovarajući za korisnike.

2.1.3 Distribucija takvih zrakoplovnih informacija korisnicima zračnog prostora je blagovremena, pri čemu se koriste dovoljno pouzdana i brza sredstva komunikacije koja su zaštićena od namjernog i nenamjernog ometanja i ugrožavanja.

2.2 Meteorološke informacije

2.2.1 Podaci koji se koriste kao izvor zrakoplovnih meteoroloških informacija odgovarajućeg su kvaliteta, potpuni i aktuelni.

2.2.2 U mjeri u kojoj je to moguće, zrakoplovne meteorološke informacije su precizne, potpune, aktuelne, odgovarajućeg integriteta i nedvosmislene, kako bi se zadovoljile potrebe korisnika zračnog prostora. Zrakoplovne meteorološke informacije potiču iz legitimnog izvora.

2.2.3 Distribucija takvih zrakoplovnih meteoroloških informacija korisnicima zračnog prostora je blagovremena, pri čemu se koriste dovoljno pouzdana i brza sredstva komunikacije koja su zaštićena od ometanja i ugrožavanja.

2.3 Usluge u zračnom prometu

2.3.1 Podaci koji se koriste kao izvor za pružanje usluga u zračnom prometu su tačni, potpuni i aktuelni.

2.3.2 Pružanje usluga u zračnom prometu je dovoljno precizno, potpuno, aktuelno i nedvosmisleno kako bi se zadovoljile sigurnosne potrebe korisnika.

2.3.3 Automatizovani alati koji pružaju informacije ili daju savjete korisnicima su na odgovarajući način projektovani, proizvedeni i održavani tako da se osigura njihova prikladnost za datu namjenu.

2.3.4 Uslugama u zračnom prometu i povezanim procesima osigurava se odgovarajuće razdvajanje između zrakoplova, sprečavaju se sudari zrakoplova sa preprekama na manevarskoj površini aerodroma, i po potrebi, pomaže u zaštiti od drugih opasnosti u zraku, uz osiguravanje brze i blagovremene koordinacije sa svim odgovarajućim korisnicima zračnog prostora i susjednim dijelovima zračnog prostora.

2.3.5 Komunikacija između usluga u zračnom prometu i zrakoplova, kao i između odgovarajućih jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu je blagovremena, jasna, tačna i nedvosmislena, zaštićena od ometanja, opšte razumljiva i, ako je potrebno, potvrđena od strane svih obuhvaćenih učesnika.

2.3.6 Uspostavljena su sredstva za otkrivanje mogućih slučajeva opasnosti i, ako je potrebno, za pokretanje djelotvorne akcije traganja i spašavanja. Takva sredstva se sastoje, kao minimum, od odgovarajućih mehanizama upozoravanja, mjera i postupaka koordinacije, sredstava i osoblja za efikasno pokrivanje područja odgovornosti.

2.4 Usluge komunikacije

Komunikacijske usluge postižu i održavaju odgovarajuće performanse u pogledu njihove dostupnosti, integriteta, kontinuiteta i blagovremenosti. One su brze i zaštićene od mogućeg oštećenja podataka i ometanja.

2.5 Usluge navigacije

Usluge navigacije postižu i održavaju odgovarajući nivo performansi u pogledu navođenja, pozicioniranja i, ako je dostupno, informacija o tačnom vremenu. Kriteriji za performanse obuhvataju tačnost, integritet, legitimnost izvora, dostupnost i kontinuitet usluge.

2.6 Usluge nadzora

Uslugama nadzora utvrđuje se odgovarajući položaj zrakoplova u zraku i drugih zrakoplova i kopnenih vozila na površini aerodroma, sa dovoljnim performansama u pogledu njihove tačnosti, integriteta, legitimnosti izvora, kontinuiteta i vjerovatnoće otkrivanja.

2.7 Upravljanje protokom zračnog prometa

U taktičkom upravljanju protokom zračnog prometa na nivou Bosne i Hercegovine koriste se i pružaju dovoljno precizne informacije o obimu i prirodi planiranog zračnog prometa koji utiče na pružanje usluga i usklađuje se i pregovara o preusmjeravanju ili o odlaganju protoka prometa, kako bi se smanjio rizik od pojave situacija opterećenosti u zraku ili na aerodromima. Upravljanje protokom se obavlja sa ciljem optimizacije raspoloživih kapaciteta u upotrebi zračnog prostora i poboljšavanja procesa upravljanja protokom zračnog prometa. Ono mora da se zasniva na sigurnosti, transparentnosti i efikasnosti, čime se osigurava omogućavanje kapaciteta na fleksibilan i pravovremen način, u skladu sa Evropskim planom zračne plovidbe.

2.8 Upravljanje zračnim prostorom

Određivanje posebnih dijelova zračnog prostora za određenu upotrebu blagovremeno se nadzire, usklađuje i objavljuje kako bi se smanjio rizik od gubitka međusobnog razdvajanja zrakoplova u svim okolnostima.

Uzimajući u obzir organizaciju vojnih aktivnosti i povezane aspekte koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine, upravljanjem zračnim prostorom takođe se pruža podrška jednoobraznoj primjeni koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora kako ga opisuje ICAO i kako se provodi na osnovu propisa kojim se uređuje organizacija i korištenje zračnog prostora u Jedinstvenom evropskom nebu, kako bi se olakšalo upravljanje zračnim prostorom i upravljanje zračnim prometom u kontekstu zajedničke prometne politike.

2.9 Projektovanje postupaka letenja

Postupci letenja su pravilno projektovani, ispitani, validirani prije nego što su uspostavljeni i počnu ih koristiti zrakoplovi.

3. SISTEMI I SASTAVNI DIJELOVI

3.1 Opšte

Sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS, koji pružaju odgovarajuće informacije zrakoplovima, iz zrakoplova i na zemlji, pravilno se projektuju, proizvode, instaliraju, održavaju, štite od neovlaštenog ometanja i sa njima se pravilno upravlja kako bi se osiguralo da odgovaraju svojoj predviđenoj namjeni.

Sistemi i postupci uključuju naročito one sisteme i postupke koji su potrebni za podršku sljedećim funkcijama i uslugama:

- (a) upravljanje zračnim prostorom;
- (b) upravljanju protokom zračnog prometa;
- (c) uslugama u zračnom prometu, naročito sistemima za obradu podataka o letu, sistemima za obradu nadzornih podataka i sistemima interfejsa;
- (d) komunikaciji, uključujući komunikaciju zemlja-zemlja/satelit, zrak-zemlja i zrak-zrak/satelit;
- (e) navigaciji;
- (f) nadzoru;
- (g) uslugama zrakoplovnog informiranja; i

- (h) meteorološkim uslugama u zračnoj plovidbi;

3.2 Integritet, performanse i pouzdanost sistema i sastavnih dijelova

Integritet sistema i sastavnih dijelova, kao i njihove performanse u vezi sa sigurnošću, bilo da su na zrakoplovu, na zemlji ili u zračnom prostoru, odgovaraju njihovoj predviđenoj namjeni. Oni ispunjavaju zahtijevani nivo operativnih performansi za sve predviđene uvjete rada tokom cjelokupnog operativnog perioda.

Sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS projektuju se, grade, održavaju i rade posredstvom odgovarajućih i validiranih procedura, na način kojim se u svakom trenutku i u svim fazama leta osiguravaju nesmetane operacije Evropske mreže za upravljanje zračnim prometom (EATMN). Nesmetana operacija može se naročito izraziti u pogledu razmjene informacija, uključujući odgovarajuće informacije o operativnom statusu, jedinstveno tumačenje informacija, uporedive performanse obrade informacija i povezane postupke kojima se omogućavaju jedinstvene operativne performanse koje su dogovorene za cijelu EATMN ili za njene dijelove.

EATMN, njeni sistemi i njihovi sastavni dijelovi podržavaju, na osnovu koordinacije, nove dogovorene i validirane koncepte operacija koji poboljšavaju kvalitet, održivost i efektivnost usluga u zračnoj plovidbi, naročito u pogledu sigurnosti i kapaciteta.

EATMN, njeni sistemi i njihovi sastavni dijelovi pružaju podršku postepenom uvođenju civilno-vojne koordinacije u mjeri koja je neophodna za efikasno upravljanje zračnim prostorom i protokom prometa, kao i za sigurno i efikasno korištenje zračnog prostora za sve korisnike, primjenom koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora.

Da bi se postigli ovi ciljevi, EATMN, njeni sistemi i njihovi sastavni dijelovi pružaju podršku blagovremenoj razmjeni tačnih i konzistentnih informacija između civilnih i vojnih strana koje obuhvataju sve faze leta, ne dovodeći u pitanje interese sigurnosne ili odbrambene politike, uključujući zahtjeve o povjerljivosti.

3.3 Projektovanje sistema i sastavnih dijelova

3.3.1 Sistemi i sastavni dijelovi projektuju se tako da zadovolje važeće sigurnosne zahtjeve i zahtjeve zrakoplove sigurnosti (security).

3.3.2 Sistemi i sastavni dijelovi, posmatrani zajedno, odvojeno i u odnosu jedan na drugi, projektuju se tako da postoji obrnut odnos između vjerovatnoće da će bilo kakav kvar dovesti do otkazivanja cijelog sistema i ozbiljnosti posljedica otkaza sistema na sigurnost usluga.

3.3.3 Sistemi i sastavni dijelovi, posmatrani pojedinačno i kombinovano, projektuju se uzimajući u obzir ograničenja u vezi sa ljudskim sposobnostima i mogućnostima.

3.3.4 Sistemi i sastavni dijelovi projektuju se tako da zajedno sa podacima koje prenose budu zaštićeni od štetnih interakcija sa unutrašnjim i vanjskim elementima.

3.3.5 Informacije neophodne za proizvodnju, instalaciju, korištenje i održavanje predmetnih sistema i sastavnih dijelova, kao i informacije koje se odnose na nesigurne uvjete, dostavljaju na jasan, dosljedan i nedvosmislen način.

3.4 Kontinuirani nivo usluge

Sigurnosni nivo sistema i sastavnih dijelova održavaju se tokom pružanja usluga i svih promjena usluge.

ANEKS XV NEPRIMJENJIVE ODREDBE

Neprimjenjive odredbe Provedbene uredbe Komisije (EU) 2017/373 od 1. marta 2017. godine o utvrđivanju zajedničkih zahtjeva za pružatelje usluga upravljanja zračnim

prometom/pružateljke usluga u zračnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija za upravljanje zračnim prometom i za njihov nadzor, o stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 482/2008 i provedbenih uredbi (EU) br. 1034/2011, (EU) br. 1035/2011 i (EU) 2016/1377 i o izmjeni Uredbe (EU) br. 677/2011, su:

Aneks II

ATM/ANS.AR.A.015 (d)(3)

- (3) obavještava ostale države potpisnice ECAA sporazuma o AltMOC koji su prihvaćeni.

ATM/ANS.AR.A.025 (b)

- (b) EASA provodi sistem za odgovarajuću analizu svake relevantne sigurnosne informacije koja je primljena i odmah dostavlja državama članicama i Komisiji svaku informaciju, uključujući preporuke ili korektivne aktivnosti koje treba preduzeti, koje su neophodne za blagovremeno reagovanje na sigurnosni problem u koji su uključeni pružatelji usluga.

ATM/ANS.AR.C.050 (e)(1)

- (e) (1) zadnji dio prve rečenice, a u slučaju Tijela za upravljanje mrežom (Network Manager) obavještava Komisiju.

Aneks III

ATM/ANS.OR.D.005 (c)

- (c) Pružatelji usluga u zračnoj plovidbi i pružatelji upravljanja protokom zračnog prometa stavljaju na raspolaganje Komisiji, na njen zahtjev, sadržaj dijela svog poslovnog i godišnjeg plana koji se odnosi na performanse, pod uvjetima koje postavlja nadležni organ u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

ATM/ANS.OR.D.025 (c)

- (c) Tijelo za upravljanje mrežom, u skladu sa članom 20. Uredbe (EU) br. 677/2011, mora da dostavlja godišnji plan svojih aktivnosti Komisiji i Agenciji. Ovaj izvještaj obuhvata njegovu operativnu efikasnost, kao i značajne aktivnosti i razvojne projekte, posebno u oblasti sigurnosti.

ATM/ANS.OR.D.025 (d)(3)

- (d)(3) efikasnost Tijela za upravljanje mrežom u odnosu na ciljeve efikasnosti utvrđene u Strateškom planu mreže iz člana 2(24) Uredbe (EU) br. 677/2011, poređenjem ostvarene efikasnosti sa efikasnošću iz operativnog plana mreže iz člana 2(23) Uredbe korištenjem indikatora efikasnosti definiranih u operativnom planu mreže;
- (d)(4) obrazloženje razlika u odnosu na odgovarajuće ciljeve i utvrđivanje mjera neophodnih za uklanjanje razlika između planirane i ostvarene efikasnosti, tokom referentnog perioda navedenog u članu 11. Uredbe (EZ) br. 549/2004;

Neprijemljive odredbe Uredbe (EU) 2018/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2018. godine o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost zračne plovidbe i izmjeni uredbi (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Evropskog parlamenta i Vijeća i stavljanju van snage uredbi (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3922/91 koje se odnose na oblast ATM/ANS, Poglavlje III - Materijalni zahtjevi, Odjeljak V – ATM/ANS, su:

Član 41.

(Pružatelji usluga ATM/ANS)

Odredbe navedene u zadnja dva pasusa pod (6).

Nakon konsultovanja sa Agencijom, Komisija donosi provedbene akte koji sadrže njenu odluku o tome da li su ispunjeni uvjeti koji su utvrđeni u podstavu 1. ovog stava. Navedeni provedbeni akti donose se u skladu sa savjetodavnim postupkom iz člana 127. stav 2. Ti provedbeni akti objavljuju se u Službenom listu Evropske unije i Agencija ih unosi u bazu podataka iz člana 74.

Predmetna država članica odobrava izuzeće samo ako provedbeni akti iz podstava 3. sadrže pozitivnu odluku. Ona povlači izuzeće ako ustanovi, naročito putem redovnih preispitivanja iz podstava 1. tačka e), da uvjeti utvrđeni u podstavu 1. više nisu ispunjeni. Ona bez odlaganja obavještava Komisiju i Agenciju o odobravanju svakog izuzeća i, ako je potrebno, o ishodu tih preispitivanja i svlačenjima svih izuzeća.

Član 43.

Provedbeni akti u vezi sa pružateljima ATM/ANS i organizacijama uključenim u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistema ATM/ANS i sastavnih dijelova ATM/ANS

1. Da bi se osiguralo ujednačeno provođenje osnovnih zahtjeva iz člana 40. i usaglašenost sa istima, za pružanje ATM/ANS iz člana 2(1)(g), na osnovu načela utvrđenih u članu 4. i radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih u članu 1. Komisija donosi provedbene akte kojima se utvrđuju detaljne odredbe u vezi sa:

- (a) posebnim pravilima i procedurama za pružanje ATM/ANS u skladu sa osnovnim zahtjevima iz člana 40, uključujući utvrđivanje i provođenje plana za prevazilaženje vanredne situacije u skladu sa tačkom 5.1(f) Aneksa VIII;
- (b) pravilima i procedurama za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju ili ukidanje sertifikata iz člana 41(1);
- (c) pravilima i procedurama za izjavu pružatelja usluga informiranja u letu iz člana 41(5) i za situacije u kojima su takve izjave dopuštene;
- (d) pravilima i procedurama za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, privremeno oduzimanje ili ukidanje sertifikata iz člana 42(1)(b) i za situacije u kojima se takvi sertifikati zahtijevaju;
- (e) pravilima i procedurama za izjavu organizacija iz člana 42(1)(a) i za situacije u kojima se takve izjave zahtijevaju;
- (f) pravilima i odgovornostima nositelja sertifikata iz člana 41(1) i člana 42(1)(b) i organizacija koje daju izjave u skladu sa članom 41(5) i članom 42(1)(a).

Ti provedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 127(3).

2. U pravilima iz stava 1 uzima se u obzir ATM Master plan.
3. Pri donošenju tih provedbenih akata Komisija osigurava usaglašenost sa bitnim zahtjevima iz člana 40. ove uredbe i uzima u obzir međunarodne standarde i preporučene prakse, a naročito one navedene u aneksima 2 do 4, 10, 11 i 15 Čikaške konvencije.

Član 44.

Provedbeni akti o upotrebi zračnog prostora i projektovanju struktura zračnog prostora

1. Da bi se osiguralo ujednačeno provođenje osnovnih zahtjeva iz člana 40. i usaglašenost sa istima, za pružanje ATM/ANS iz člana 2(1)(g), kao i za projektovanje struktura zračnog prostora, na osnovu načela utvrđenih u članu 4. i radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih u članu 1, Komisija donosi provedbene akte kojima se utvrđuju detaljne odredbe u vezi sa:

- (a) operativnim pravilima povezanim sa upotrebom zračnog prostora, opremom zrakoplova i sistemima

- ATM/ANS i sastavnim djelovima ATM/ANS koji se zahtijevaju kod upotrebe zračnog prostora;
- (b) pravilima i postupcima za projektovanje struktura zračnog prostora kako bi se osigurala usaglašenost sa članom 46.
- Ti provedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 127(3).
2. U pravilima iz stava 1. uzima se u obzir ATM Master plan.
3. Pri donošenju tih provedbenih akata Komisija osigurava usaglašenost sa bitnim zahtjevima iz člana 40. ove uredbe i uzima u obzir međunarodne standarde i preporučene prakse, a naročito one navedene u aneksima 2, 3, 10, 11 i 15 Čikaške konvencije.
- stvaranje jedinstvene publikacije za rutu i orijentaciju prometa,
- opcije za preusmjeravanje opšteg zračnog prometa iz gusto naseljenih područja, i
- pravila prioriteta u vezi sa pristupom zračnom prostoru za opšti zračni promet, naročito tokom perioda opterećenosti i kriza; i
- (d) usklađenost između planova leta i aerodromskih slotova i neophodnu koordinaciju sa susjednim regionima, po potrebi.

Član 47.

Delegirana ovlaštenja

1. Kada su u pitanju sistemi ATM/ANS i sastavni dijelovi ATM/ANS Komisija je ovlaštena da usvaja delegirane akte u skladu sa članom 128, kojima se utvrđuju detaljna pravila u vezi sa:
- (a) uvjetima za utvrđivanje i obavještanje podnosioca zahtjeva o detaljnim specifikacijama koje se za potrebe certifikacije u skladu sa članom 45(2) primjenjuju na sisteme ATM/ANS i sastavne dijelove ATM/ANS;
- (b) uvjetima za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju ili ukidanje certifikata iz člana 45(2) i za situacije u kojima se, radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih u članu 1. i uzimajući u obzir prirodu i rizik predmetne aktivnosti, takvi certifikati se zahtijevaju ili su takve izjave dopuštene, u zavisnosti od slučaja;
- (b) pravima i odgovornostima nositelja certifikata iz člana 45(2);
- (d) pravima i odgovornostima organizacija koje daju izjave u skladu sa članom 45(1) i (2);
- (e) uvjetima i procedurama za davanje izjava od strane pružatelja ATM/ANS u skladu sa članom 45(1) i za situacije u kojima se, radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih u članu 1. i uzimajući u obzir prirodu i rizik predmetne aktivnosti, takve izjave zahtijevaju;
- (f) uvjetima za utvrđivanje detaljnih specifikacija koje se primjenjuju na sisteme ATM/ANS i sastavne dijelove ATM/ANS koji podliježu davanju izjave u skladu sa članom 45(1) i (2).
2. Kada je riječ o pružanju ATM/ANS, Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu sa članom 128, radi izmjene i/ili dopune Aneksa VIII i, ako je primjenjivo, Aneksa VII, kada je to potrebno zbog tehničkog, operativnog ili naučnog razvoja ili dokaza o sigurnosti u vezi sa ATM/ANS, kako bi se ostvarili ciljevi utvrđeni u članu 1, a u mjeri potrebnoj za ostvarenje tih ciljeva.

Aneks XIV

Tačka 2.7

Mjere iz člana 43. o upravljanju protokom pružaju podršku operativnim odlukama koje donose pružatelji usluga u zračnoj plovidbi, operatori aerodroma i korisnici zračnog prostora i obuhvataju sljedeće oblasti:

- (a) planiranje leta;
- (b) upotrebu raspoloživog kapaciteta zračnog prostora tokom svih faza leta, uključujući dodjelu slotova tokom leta; i
- (c) upotrebu ruta u opštem zračnom prometu, uključujući: